

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YENİ SAĞ ve KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI

DOKTORA TEZİ

Demokaan DEMİREL

Enstitü Anabilim Dalı: KAMU YÖNETİMİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hamza AL

OCAK-2012

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YENİ SAĞ ve KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI

DOKTORA TEZİ

Demokaan DEMİREL

Enstitü Anabilim Dalı: KAMU YÖNETİMİ

Bu tez 20/01/2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Prof. Dr. Musa EKEN

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Prof. Dr. Alâeddin YALÇINKAYA

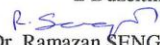
Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. Hamza AL

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. Ramazan ŞENGÜL

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak hazırlanmadığı ve sunulmadığını beyan ederim.

Demokaan DEMİREL

ÖNSÖZ

Yeni Sağ ve Kamu Yönetimi Reformları adlı bu çalışma yeni sağın kamu yönetiminin çeşitli alanlarında gerçekleştirdiği önemli değişimi ve bu değişimin sürekliliğini teorik açıdan ele almaktadır. Çalışmada kamu yönetimi reformları, yeni sağı besleyen siyasal akımlar ve yönetsel teoriler dikkate alınarak küreselleşme ile yeni kamu yönetimi anlayışının reformların kapsam ve içeriğindeki etkileriyle birlikte incelenmiştir. Bu çalışmanın konu olarak seçiminde ve içeriğinin doldurulmasında önemli katkıları olan değerli hocalarım Prof. Dr. Bilâl ERYILMAZ ve Prof. Dr. Musa EKEN'e, çalışmaya ilişkin eleştirel katkılarından dolayı Prof. Dr. Alâeddin YALÇINKAYA'ya, çalışmanın hazırlanmasında ve çalışma kaynaklarının tedarikinde yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Hamza AL'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Çalışma sürecinde benden emeklerini esirgemeyerek maddî, manevî olarak her zaman yanımda bulunan aileme de şükranlarımı sunarım.

Demokaan DEMİREL

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: YENİ SAĞIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	13
1.1. Refah Devletinden Yeni Sağa.....	14
1.2. Yeni Sağın Düşünsel Temelleri.....	19
1.2.1. Muhafazakârlık.....	19
1.2.2. Liberalizm.....	23
1.2.3. Neoliberalizm.....	25
1.2.4. Yeni Muhafazakârlık.....	28
1.2.5. Kamu Tercihî Kuramı.....	31
1.2.6. İşletmecilik Kuramı.....	34
1.3. Yeni Sağ ve Üçüncü Yol.....	37
1.4. Yeni Sağın İşlevsel Araçları.....	40
1.4.1. Küreselleşme.....	41
1.4.2. Yeni Kamu Yönetimi.....	49

BÖLÜM 2: DÜNYADAKİ YENİ SAĞ POLİTİKALAR ve KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI.....59

2.1. İngiltere.....	61
2.1.1. Thatcher Dönemi.....	61
2.1.1.1. İktisadi Liberalizm.....	63
2.1.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	64
2.1.1.3. Yerel Yönetim Reformları.....	76
2.1.1.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	82
2.1.2. John Mayor Dönemi.....	88
2.1.2.1. İktisadi Liberalizm.....	88
2.1.2.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	89
2.1.2.3. Yerel Yönetim Reformları.....	94
2.1.2.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	95
2.1.2.5. Yönetimde Açıklık Reformları.....	99
2.1.3. Blair Dönemi.....	103
2.1.3.1. İktisadi Liberalizm.....	103
2.1.3.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	105
2.1.3.3. Yerel Yönetim Reformları.....	110
2.1.3.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	115
2.1.3.5. Yönetimde Açıklık Reformları.....	119
2.2. ABD.....	121
2.2.1. Reagan Dönemi.....	121
2.2.1.1. İktisadi Liberalizm.....	122
2.2.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	127
2.2.1.3. Yerel Yönetim Reformları.....	134
2.2.1.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	136

2.2.2. Clinton Dönemi.....	138
2.2.2.1. İktisadi Liberalizm.....	138
2.2.2.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	139
2.2.2.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	140
2.2.2.4. Yönetimde Açıklık Reformları.....	147
2.3. Avustralya.....	151
2.3.1. İşçi Partisi Hükümeti'nin Reformları.....	151
2.3.1.1. İktisadi Liberalizm.....	151
2.3.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	152
2.3.1.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	154
2.3.1.4. Yönetimde Açıklık Reformları.....	159
2.3.2. Liberal - Ulusal Parti Koalisyonunun Reformları.....	160
2.3.2.1. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	161
2.3.2.2. Yönetimde Açıklık Reformları.....	164
2.4. Yeni Zelanda.....	165
2.4.1. İşçi Partisi Hükümeti'nin Reformları.....	166
2.4.1.1. İktisadi Liberalizm.....	166
2.4.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	167
2.4.1.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	169
2.4.1.4. Yönetimde Açıklık Reformları.....	172
2.4.2. Ulusal Parti Hükümeti'nin Reformları.....	173
2.4.2.1. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	173
2.4.2.2. Yerel Yönetim Reformları.....	177
2.4.2.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	178
2.4.2.4. Yönetimde Açıklık Reformları.....	180

BÖLÜM 3: TÜRKİYE’DE YENİ SAĞ KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI..	182
3.1. 12 Eylül’den Yeni Sağ Demokratik Meşruiyete.....	183
3.1.1. Özal Dönemi	184
3.1.1.1. İktisadi Liberalizm.....	189
3.1.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	191
3.1.1.3. Yerel Yönetim Reformları.....	199
3.1.1.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	202
3.2. AK Parti Döneminde Yeni Sağın Kamu Yönetimi Reformları.....	211
3.2.1. İktisadi Liberalizm.....	219
3.2.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar.....	223
3.2.3. Yerel Yönetim Reformları.....	234
3.2.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar.....	245
3.2.5. Yönetimde Açıklık Reformları.....	250
SONUÇ.....	267
KAYNAKLAR.....	277
ÖZGEÇMİŞ.....	316

KISALTMALAR

YKY	: Yeni Kamu Yönetimi
OECD	: İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
DB	: Dünya Bankası
BM	: Birleşmiş Milletler
AB	: Avrupa Birliği
ANAP	: Anavatan Partisi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
GSMH	: Gayri Safi Millî Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KDV	: Katma Değer Vergisi
KİT	: Kamu İktisadî Teşekkülü
TEK	: Türkiye Elektrik Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
DPT	: Devlet Plânlama Teşkilatı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
YPK	: Yüksek Plânlama Kurulu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TİSK	: Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu
BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkârlar Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yeni İşçi Partisi ve Kamu Sektörü.....	39
Tablo 2: Devletin Değişen Rolü.....	45
Tablo 3: Yeni Kamu Yönetiminde Değişimin Nitelikleri.....	52

Tezin Başlığı: Yeni Sağ ve Kamu Yönetimi Reformları	
Tezin Yazarı: Demokaan DEMİREL	Danışman: Doç. Dr. Hamza AL
Kabul Tarihi: 20.01.2012	Sayfa Sayısı: VIII (ön kısım) + 316 (tez)
Anabilim Dalı: Kamu Yönetimi	Bilim Dalı: Kamu Yönetimi
<p>Kamu yönetimi 1980 sonrası önemli değişikliklere maruz kalmıştır ve geleneksel yapısından gitgide uzaklaşmıştır. Bu değişim sürecinde yeni sağın siyasal bir akım olarak etkisi büyüktür. Yeni sağ politik olarak savunduğu ilkeleri küreselleşme ve yeni kamu yönetimi aracılığıyla kamu yönetimi reformları şeklinde somutlaştırmaktadır. Bu iki araç sayesinde devleti küçültme amacına uygun güçlü ve etkin, ekonomik rasyonalite mantığına göre işleyen bir kamu yönetimi yapısı oluşturulmaktadır.</p> <p>Bu araştırma siyasetin kamu yönetimi politikalarını yönlendirme ve etkilemedeki rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Yeni sağın ideolojik arka plânının kamu yönetimi reformları üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırmanın amacı, 1980 sonrası gerçekleştirilen biçim ve içerik açısından kapsamlı kamu yönetimi reformlarının yeni sağ içeriğe dayandığını kanıtlamaktır. Çalışma yeni sağın kamu yönetimini nasıl ve ne biçimde etkilediği, bu etkileşimin vatandaş taleplerine uygun olup olmadığı, yapılan reformların kamu hizmetlerini nasıl şekillendirdiği soruları üzerinde odaklanmıştır. Araştırma metodolojik olarak teoriktir ve kavramsal incelemelere dayanmaktadır. Bu teorik kapsamı ülke örnekleriyle pratik açıdan da ele almıştır.</p> <p>Çalışmada ilk bölümde yeni sağın teorik çerçevesi çizilmiştir. Yeni sağın üçüncü yol yaklaşımına etkisi açıklanmıştır. Yeni sağın kamu yönetimi reformlarında kullandığı iki işlevsel araç olan küreselleşme ve yeni kamu yönetimi anlayışı ayrıntılarıyla ortaya konmuştur. İkinci bölümde yeni sağın ilk ortaya çıktığı ülkeler olarak İngiltere ve Amerika incelenmiştir. Aynı zamanda sol bir siyasal iktidar öncülüğünde yeni sağ kaynaklı reformlar gerçekleştiren Avustralya ve Yeni Zelanda analiz edilmiştir. Üçüncü bölüm Türkiye’de 1980 askeri darbesi sonucu Turgut Özal’la girilen yeni sağ süreci ele almaktadır. Ardından 2002 genel seçimleriyle iktidara gelen AK parti dönemi incelenmektedir. AK parti kamu yönetiminde geniş kapsamlı birçok reform yapmıştır. Muhafazakâr demokrat kimliğiyle tipik yeni sağ bir parti görünümündedir.</p> <p>Çalışma sonucunda yeni sağ politikaların kamu yönetiminde köklü değişiklikler gerçekleştirdiği görülmektedir. Ekonomi alanında başlayan bu değişim süreci kamu yönetiminin hemen hemen her alanına (sağlık, sosyal güvenlik, eğitim, iskân, yerel yönetimler, kamu yönetiminde etik ve şeffaflık, e-devlet vb.) yayılmıştır. Böylece ulusal kamu yönetimleri piyasalaşma, özelleştirme / deregülasyon politikalarıyla işletmesel bir özel sektör mantığına sahip kılınmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Yeni Sağ, Üçüncü Yol, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı, Kamu Yönetimi Reformu, Piyasalaşma.	

Title of The Thesis: The New Right and Public Administration Reforms	
Author: Demokaan DEMİREL	Supervisor: Doç. Dr. Hamza AL
Date: 20.01.2012	Nu. of Pages: VIII (pre text) + 316 (mainbody)
Department: Public Administration	Subfield: Public Administration
<p>Public administration has to be subjected to important changes after 1980 and it has gone away from its traditional structure. The new right, as a political style, has an important role in this change process. The new right has concretized its political principles through globalization and new public management under public administration reforms. Thanks to this the two means, it has formed a public administration structure which works for appropriation to minimize state aim according to strong, effective and economic rationalization as logical.</p> <p>This study exhibits clearly politics role which affects and directs public administration policies. It examines the new right's background effects on the public administration reforms. This study's aim proves to be carried out the point of view of content and form comprehensive public administration reforms lean on the new right content. This thesis has focused on questions about how and in which forms the new right has affected the public administration, whether this interaction is appropriate for the citizens' requests or not, being carried out reforms how a form gives to public services. This thesis prefers the theoretical approach and depends upon conceptual examinations. It supports this theoretical approach with practices through examining country profiles.</p> <p>The new right's theoretical frame has been drawn at the study's first chapter. In this chapter, the impacts of the new right on the third way approach have been explained. It has been exhibited in details that globalization and new public management are used public administration reforms as functional means by the new right. UK and USA have been examined at the second chapter which the new right political style has gone further in these countries. Also, Australia and New Zealand have been analyzed which those countries have been realized reforms originating from the new right thought under a left political power leading. The third chapter has considered the new right period in Turkey which being came into by virtue of 1980 militarist coup through Turgut Özal. After that AK party period has been examined that AK party has come into power with 2002 general election. AK party has made a lot of reforms having a wide content at the public administration. It has a new right party appearance with its conservative democratic identity.</p> <p>At the end of this thesis, it has been argued that the new right policies managed to realize radical changes at public administrations of major industrialized countries. First of all beginning on the economical ground, this change period has been spread almost to every aspects of public administration (health, social security, education, housing, local governments, ethics and openness, e-government, etc.). In this way, national public administrations have been made owner of a managerial private sector reason through marketization, privatization and deregulation policies.</p>	
Keywords: The New Right, The Third Way, New Public Management, Public Administration Reform, Marketization.	

GİRİŞ

Kamu yönetimi içinde bulunulan zaman diliminin siyasal, sosyal, ekonomik şartlarından etkilenmektedir ve bu şartlara göre kendini biçimlendirmektedir. Tarım toplumunda kamu yönetiminin ana niteliği patrimonyal (geleneksel) nitelikler taşımasıdır. Bu dönemde kamu yönetimi toplumdaki ve toplumsal beklentilerden uzak, toplumsal taleplere daha az duyarlı, üst - ast ilişkilerine dayalı seçkin bir yapı sergilemiştir. Sanayi toplumuna geçişle birlikte kamu yönetimi patrimonyal niteliklerini muhafaza etmekle birlikte artan uzmanlaşmanın ve bir işçi sınıfının doğmasının ardından Weber'in betimlediği hiyerarşik kurallara dayalı, hizmetlerde niceliğe önem veren, gayrişahsî nitelikte ve bürokrat bir yönetici tipine dayalı kapalı bir yapıya bürünmüştür. Bu yapı hukuki - rasyonel bir çerçevede işlemektedir. Kamu yöneticilerinin böyle bir yapı içerisinde her şeyi en iyi bildikleri varsayılmaktadır. Kamu yöneticileri yaptıkları işlem ve eylemlerden sadece politik birimlere karşı sorumludur. Politikacıların halka karşı hesap verebilirliği ise seçimle sağlanmaktadır. Bu dönemde sanayi toplumunun egemen devlet şekli olarak "ulus devlet" karşımıza çıkmaktadır. Her ülke tarihsel geleneklerini dikkate alarak ulus devlet yapılanması içinde kamu yönetimini kendi isteği doğrultusunda biçimlendirmektedir. Bu durum iki ayrı yönetim geleneğinin oluşmasına katkı yapmıştır. Bunlardan birincisi daha merkezîyetçi ve üniter bir devlet yapılanmasını yansıtan Fransız Kıta Avrupa'sı geleneğidir. Diğer çöğulculuk, federalizm, yerelleşme gibi özellikleri dikkate alan Anglo - Sakson yönetim geleneğidir.

Dünyada imparatorluklar dönemi sonrası ulus devlet yapılanması içerisinde Batılı çoğ devletlerin uzun süreli bir "sosyal refah" içinde yaşadığı gözlemlenmektedir. Bunda Batılı devletlerin emperyalist ve sömürgeci faaliyetlerinin katkısı büyüktür. ABD ve Avrupa (özellikle İngiltere ve Fransa) az gelişmiş ülkelerden çektikleri kaynaklar sayesinde kendi vatandaşlarına her türlü imkânı rahatlıkla sunmuşlardır. Bu durum 1929'da New York borsasındaki büyük bir düşüşle başlayan "Dünya Ekonomik Buhranı"na dek sürmüştür. 1929 yılındaki bu buhrana Batılı ülkeler Keynesyen makro ekonomik modeli benimseyerek yanıt vermişlerdir. Keynesyen model devletin ekonomideki ve toplumsal hayattaki rolünü büyük ölçüde artırmıştır. Devlet kurmuş olduğu kamu iktisadi

teşebbüsleriyle ekonomide yönlendirici ve müdahaleci bir biçimde kaynak transferini sağlamıştır. Karşılaşılan enflasyon sorunu ise talep yönelimli genişleyici bir makro politika benimsenerek yüksek faizlere ve cari açığa dayalı kamusal harcamalarla çözümlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle ekonomide tam istihdamın sağlanacağı varsayılmıştır. Keynesyen politikalar mevcut ekonomik sorunlara olumlu bir yanıt vererek 1929 - 1973 arasında kapitalizmin genişleme dönemine girmesini sağlamıştır. 1944'ten sonra Bretton Woods sisteminin terkiyle uluslararası finans kurumları (IMF, Dünya Bankası) kurulmuştur. ABD bu finans kurumlarında önemli bir oy hakkına ve itibarlı bir konuma sahip olması nedeniyle finans kaynaklarını kendi elinde toplama ve dünyadaki finansal sermaye akışlarını istediği gibi yönlendirme gücüne sahip olmuştur. Refah devletinin insanlara sağladığı nimetlerin giderek arttığı bu dönemde sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, iskân gibi temel insani gereksinimler Batılı devletlerde kolayca sağlandığı gibi, insanlar yüksek işsizlik sigortaları ödemeleri, devlete ait taşıma araçlarından ücretsiz bir biçimde yararlanma gibi haklardan yararlandırılmışlardır. İşsizlik sigortalarının neredeyse çalışan bir kişinin aylık maaşına denk olması insanları her şeyi devletten bekleme alışkanlığı ile tembelliğe sevk etmiştir. Bu durumda aktif çalışan nüfus oranı düşmüştür. Kamusal harcamalarsa aşırı ölçüde artmıştır. Batılı devletlerdeki yaşlı nüfusun çokluğu nedeniyle çalışan nüfusun beslemek durumunda kaldığı emekli oranı artmış, sosyal güvenlik alanında açıklar verilmeye başlanmıştır. 1973 yılındaki Petrol Krizi'yle birlikte Batılı ülkeler daha önce hiç karşılaşmadıkları, enflasyon ve durgunluğun bir arada yaşandığı bir stagflasyon dönemine girmişlerdir. 1979'da ise petrol ihraç eden ülkelerin petrol fiyatlarını % 150 artırmaları ile Keynesyen reçete karşılaşılan ekonomik sorunların üstesinden gelmede aciz kalmıştır. Bu durumda batılı devletlerin ana hedefi kapitalizmin daralan sermaye birikim sürecine çözüm getirmek amacıyla önceki dönemde izlenen refah devleti politikalarının bireylerde yarattığı bağımlılık kültürünün önüne geçilmesi, sosyal güvenlik tedbirlerinin çoğunun azaltılarak ya da askıya alınarak kamu harcamalarının kısılması olmuştur.

Ekonomide arz yönelimli siyasalar izlenmesini savunan ve para arzının belli bir miktar azalmasıyla piyasalardaki toplam talebin daralacağını ve böylelikle enflasyonist etkinin ortadan kalkacağını belirten M. Friedman'ın monetarist politikaları dönemin yeni benimsenen ekonomik rotasını oluşturmuştur. Sosyal adalet kavramını gereksiz bulan, devletin ekonomiden çekilmesini, liberal çizgide bir hakem olarak hareket etmesini

savunan F. Hayek'te dönemin baskın siyasal düşüncesi olan yeni sağın şekillenmesine katkıda bulunmuştur.

Yeni sağ, 1975'in sonlarında ortaya atılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni sağın 1979'da İngiltere'de Thatcher'in, 1981'de ABD'de Reagan'ın iktidara gelmesiyle devletin rolünde ve yapılanmasında somut adımlar attığı ve yeni bir farklılaşma yarattığı görülmektedir. Yeni sağın öngördüğü politikalar genellikle ekonomik içeriklidir. Bu politikalar her şeyden önce ekonomik krizden içinde bulunulan ülkeyi kurtarmak amacını taşımaktadır.

Liberalizm, muhafazakârlık, neoliberalizm ve yeni muhafazakârlık gibi siyaset teorilerinin eklektik bir sentezi olan yeni sağ, ekonomiden devletin elinin çekilmesini, serbest bir piyasa ekonomisinden ve özgür bireylerden oluşan liberal bir ekonomiyi, fakat aynı zamanda ailevi ve kutsal değerlere bağlı tedrici bir değişimi temel alan muhafazakâr bir toplumsal yapıyı savunmaktadır. Yeni sağın temel aldığı devlet yapılanması fonksiyonel görevlerle toplumun denetimini, yönlendirilmesini sağlayan, adalet, içişleri, güvenlik gibi asli görevleri esas alan sınırlı, gece bekçisi bir devlettir. Bu tip bir devlet yapılanmasının oluşumunda yaşanan ekonomik krizler ve sıkıntılar kadar toplumsal beklentilerde rol almıştır. Sanayi toplumunun milli devleti bilgi ve iletişim teknolojilerinin, ulaşım olanaklarının artması ile oluşan sanayi ötesi bilgi toplumunun taleplerine yanıt vermekte gecikmiştir. Vatandaşların ise daha bilinçli, eğitilmiş devletten daha kaliteli hizmet bekleyen bir konuma taşınması ile kamu yönetiminin halkla ilişkileri hususundaki toplumsal bilinç gelişme kaydetmiştir. Ülkeler arası gelişmişlik farkları ve göstergeleri çeşitli uluslararası kıyaslamalarla artık rahatlıkla belirlenmektedir. Yeni sağın temel ilkeleri olan devlette bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması, vatandaş taleplerine dayalı hizmetlerin en ucuz maliyetle en iyi bir biçimde sunulması, vergilerin azalan kamu harcamaları doğrultusunda daha az külfetli hale getirilmesi, kamu yönetiminin güncel faaliyetlerinden çeşitli iletişim kanalları vasıtasıyla halkın haberdar kılınması gibi beklentiler her ülkede benzerdir. Bu durum kamu yönetimi reform paketlerini şekillendirmektedir.

Yeni sağın politikaları sadece ekonomik önlemleri içeren bir reform paketinden çok sağlık, eğitim, iskân, merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkileri gibi alanlardaki uygulamaların yarı piyasalaştırılmasını öngören geniş bir boyuta sahiptir. Bu siyasalar

özelleştirme / deregülasyon politikalarıyla desteklenerek kamu iktisadi teşebbüsleri elden çıkarılmaktadır. Bürokratik formalitelerin azalması, kamu yönetimindeki etik dışı uygulamaların önüne geçilmesi, bilgi edinme hakkının tüm vatandaşlara tanınmasıyla kamusal iş ve işlemlerde açıklığın sağlanması gibi araçlar kullanılarak büyük çaplı kamu yönetimi reformları gerçekleştirilmektedir.

Son zamanlarda ortaya çıkan e-devlet olgusu reformların teknik boyutunu ön plâna almaktadır. E-devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla kamu yönetimine dair işlemlerde zaman ve maliyet kaybını ortadan kaldırmaktadır. Bürokrasiyi azaltarak vatandaşların devlete kolaylıkla ulaşabilmelerini sağlamaktadır.

Vatandaş beklentilerinin yanı sıra uluslararası finans kurumları (IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü vb.) ile uluslararası örgütler (BM, AB, OECD) devlet yönetiminin yeni sağ siyasalar doğrultusunda minimal, güçlü ve etkin kılınması hususunda ekonomik raporlar ve politik tavsiye paketleri aracılığıyla kamu yönetiminde reform sürecini yönlendirmektedirler. Bu ekonomik raporlar ve politik tavsiyeler kamu harcamalarının kısılması, sosyal güvenlik sisteminde reform, kamu yönetiminin faaliyetlerinde piyasalaşmaya gidilmesi, özelleştirme, yeni kamu yönetimi anlayışının içselleştirilmesi gibi hususlardan oluşmaktadır. Bilhassa dar merkez, yerelleşme, yetki devri, sonuçlara odaklanma, katılımcılık, hizmet üretimi ve sorumluluğunun birbirinden ayrılması ve kamu yönetiminde özel sektör benzeri uygulamalara gidilmesi, hizmet dağılımında nitelik gibi unsurları ile 1980 sonrası yeni kamu yönetimi anlayışı kamu yönetimi reformlarının içeriğini doldurmaktadır. Bu haliyle yeni sağın işlevsel bir aracı olarak önemli bir konum üstlenmiştir. Yeni kamu yönetimi anlayışı, devlet yönetiminde performans odaklılığı, stratejik plânlama ve stratejik yönetimi esas alma, maliyet / fayda analizini benimseme, vatandaşın talepleri doğrultusunda kamu hizmetlerini üretme ve hizmetin niteliğine karar verme, vatandaşa özel sektörde “müşteri” olarak verilen değer ve önemi kamu yönetiminde yaygınlaştırarak müşteri odaklı kalite kültürünü kamusal alana yayma niteliklerini bünyesinde taşıyan yeni sağdan büyük ölçüde ideolojik olarak etkilenmiştir. Birçok ülkede yeni kamu yönetimi adıyla anılan devleti küçültmeyi, sınırlı bir alanda siyasal ve mali açıdan güçlü kılmayı amaçlayan kamu yönetimi reformlarını besleyen ana kaynak yeni sağdır. Bu bağlamda yeni sağın yeni kamu yönetimine taze bir kan akışı sağlayarak fikirleri ve yaklaşımları açısından kamu yönetimi reformlarında

hayati bir rol oynadığı inkâr edilemez. Yeni sağ içerikli kamu yönetimi reformlarıyla kamu yönetiminde standart bir değerler dizgesi oluşturmak amaçlanmaktadır. Kamu kurumlarının kendi kendine yetebilen bir hale gelmesi savunulmaktadır. Kamu hizmetlerinden herkesin bedava yararlanması sonucu doğan “bedavacılık” eğiliminin kırılması ve hizmet maliyetlerinin “kullanan öder” prensibiyle vatandaşlar arasında bölüştürülmesi istenmektedir. Böylece kamu kaynaklarının kullanımı hususundaki sorumluluk bilinci arttırılmaktadır. Vatandaşların kaynak kullanımındaki savurganlığının önüne geçilmektedir. Kamu yöneticileri de performans sözleşmeleri aracılığıyla performans denetimine tabi kılınmaktadır. Kamu yöneticilerinin bu denetim aracılığıyla yönetsel ve mali açıdan hesap verebilirlikleri sağlanmış olmaktadır. Pek çok ülkede geleneksel kamu yönetiminin bürokratik ve verimsiz olan yapısı bu tip tedbirlere başvurularak kırılmıştır.

Yeni sağın 1980 sonlarında yaygınlaşmasında ve popüler bir hale gelmesinde yeni dünya düzeni olarak adlandırılan 1989 sonrası tek kutuplu bir dünyaya gidişle betimlenen küreselleşme sürecinin katkısı büyüktür. Küreselleşme ile ulus devletlerin birbirlerine olan karşılıklı bağımlılıkları daha da artmıştır. Uluslararası rekabet şartlarının giderek zorlaşması ve yabancı sermayeyi çekme hususundaki ülkeler arası artan çekişme deregülasyon, özelleştirme, yerelleşme politikalarını teşvik etmektedir. Böylece 1970 sonlarında gündeme gelen daha az mekân bağımlı bir sermaye akışı ile en kârlı yerin seçimine dayalı post fordist üretim stratejisini benimseyen çok uluslu şirketler siyasal ve ekonomik alanda etkili hale gelmişlerdir. Çoğulculuğu, çok parçalılığı, farklı kimliksel taleplere demokratik bir zeminde yanıt verebilmeyi, toplumsal doku yerine özne olarak bireyi önceleyen post modernleşme ise küreselleşmenin yerel unsurları dikkate almasını sağlamaktadır. Yerel yönetimleri güçlendirme ya da yeni bölgesel yönetimler oluşturma yönünde tüm dünyada kabul gören bu eğilim Kıta Avrupa’sının merkeziyetçi Fransız geleneğinin yerini desantralizasyona, yetki devrine, esneklik ve katılımcılığa dayalı Anglo - Sakson yönetim yapısına bıraktığını göstermektedir. Kamu yönetiminde merkeziyetçilik hizmet maliyetini arttırması ve rasyonel kararların alınmasına imkân vermemesi nedeniyle giderek terk edilmektedir. Bunun daha sağlıklı bir demokratikleşmeye ve demokratik değerlerin gelişimine katkı yapacağı düşünülmektedir.

Siyasal küreselleşmenin yanı sıra üretimin, finansın, ticaretin küreselleşmesi zarfında ekonomik, batılı değerlerin evrenselleşmesi, tüm dünyada yaşanan ortak sorunlara benzer çözümler aranması hususlarında kültürel bir küreselleşmeden bahsetmek mümkündür. Yeni sağ bu işlevsel araçlarıyla sol siyasal akımı da etkilemiştir. Sol kökenli partilerin çoğunun programında piyasalaşma, KİT'lerin satışı, deregülasyon, hizmette yerellik, iktisadi kalkınmada fertleri esas alma ve teşvik etme gibi unsurlar yer almaktadır. Sosyalist olarak addedilen Rusya, Çin gibi eski komünist ülkelerde bile bürokrasi karşıtı uygulamalar oldukça yaygındır. Bu ülkelerde verimsiz, gizli işsizliğin hâkim olduğu, israfkâr kamu işletmelerini hızla özelleştirmektedirler. Yeni sağ iktidarlar sonrası seçimle işbaşına gelen sol kökenli hükümetler yeni sağ kökenli kamu yönetimi reformlarını sahiplenmişlerdir. Bu reformları devam ettirerek reformların kazanımlarından yararlanma yoluna gitmişlerdir.

Bir ülkedeki kamu görevlisi sayısının diğer ülkelere oranla azlığı veya çokluğu o ülkedeki kamu yönetimi yapısının niteliği ve performansı hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Kamu görevlilerinin sayısından çok yapılan hizmetlerin ne derece vatandaş tercihlerini yansıttığı önem taşımaktadır. Bu noktada yeni sağ yaklaşım kendisini teorik açıdan güçlendiren kamu tercihi teorisini esas almıştır. Söz konusu teori bürokrasiye olan güvensizliğin bürokratların kendi kişisel harcamalarını düşünmeleri ve statükolarını koruma ve büyütme endişelerinden kaynaklandığını belirterek kamu harcamalarının anayasal kurallar kapsamında anayasal iktisat yaklaşımıyla sınırlanmasını savunmaktadır. Yeni sağın dayandığı bir diğer teori olan işletmecilik ise amaç ve görev tanımlamalarına dayalı bürokratik mekanizmalar yerine pazar mekanizmalarının hâkim kılındığı bir yapı oluşturmak arzusundadır.

Çalışma kapsamında ayrıntılı bir biçimde işlenen bu teori ve kavramlarla yeni sağın devlet ve siyaset sahasında arzuladığı değişim incelenmiştir. Bu değişim sürecinin yeni sağın reform girişimlerine ekonomi alanında başlaması ve bunu sonradan siyasal, sosyal alana yaygınlaştırmasıyla kamu yönetiminin halkla ilişkiler faaliyetlerindeki olumsuz imajını ortadan kaldırma amacını taşıdığı, vatandaşlara kamu yönetimine ve devlete güvenme hususunda yeni bir telkinde bulunduğu söylenebilir.

Çalışmanın kamu yönetimi doktrinindeki gelişmeleri derinden etkileyen, pek çok yararlı değişimle geleneksel kamu yönetiminin negatif dışsallıklarının çoğunu törpülemeye öncülük eden yeni sağ ideolojinin ayrıntılı ve nesnel bir biçimde incelenmesi bakımından yararlı olduğu düşünülmektedir.

Yeni sağı inceleyen başka birtakım çalışmalar da mevcuttur. Ancak bu çalışmalarda yeni sağın yeni kamu yönetimi ve kamu yönetimi reformlarıyla birlikte ele alınmadığı, daha çok eleştirel bir tarzda yeni sağ iktidarların uygulamalarına olumsuz bir yaklaşımın sergilendiği gözlemlenmektedir. Bu çalışmalar yeni sağın kamu yönetimine yönelik olumsuzluklarını ele alarak, pozitif katkılarını görmezden gelme eğilimindedirler. Yeni sağı sadece sermaye çevrelerinin, seçkin iş adamı gruplarının siyasal ideolojisi olarak ele almaktadırlar. Oysa yeni sağın ortaya çıktığı İngiltere ve Amerika'da işçi sınıfı da bu politikalara destek vermiştir.

Çalışmanın hipotezi,

Kıta Avrupa'sı yönetim geleneğinden Anglo - Sakson yönetim değerlerine geçişte kamu yönetimi alanında yaşanan reform sürecinin yeni sağın muhafazakâr ve liberal politikalarından etkilendiğidir. Buna göre; kamu yönetiminde ekonomik rasyonalizm aracılığıyla piyasalaşma mantığını yeni sağın liberal yönü, küçük ama güçlü devlet sloganından hareketle âdem-i merkezîyetçilik vurgusu ile üçüncü sektörün önemini yeni sağın muhafazakâr yönü şekillendirmiştir.

Çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır:

- 1- Yeni sağ hangi düşünsel - ideolojik temellere sahiptir?
- 2- Yeni sağa katkıda bulunan teoriler nelerdir?
- 3- Ülke örneklerine göre yeni sağ politikalar başarılı mıdır?
- 4- Türkiye'de hazırlanan kamu yönetimi reform paketlerinde yeni sağın etkisi nedir? , Bu reform paketleri ne derece başarılıdır?

Çalışmanın önemi,

Kamu yönetimindeki değişimin yeni sağ eksenli olduğunu vurgulamak, yeni sağ politikaların evrenselliğini ortaya koymak bakımından göze çarpmaktadır. Ancak değişim sürecini başlatma, reform stratejileri, reform politikalarını uygulamaya aktarma, reformlar sonucunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara karşı geliştirilen çözümler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Nihai olarak değişimin niteliği ise benzerdir.

Çalışmanın amacı,

Yeni sağın yeni kamu yönetimi anlayışı vasıtasıyla ulusal kamu yönetimlerini etkileme düzeyini devlet yönetiminin çeşitli alanlarında uygulamaya konulan farklı, fakat devleti küçültme stratejisi etrafında birleşen reform uygulamalarıyla ortaya koymaktır.

Çalışma teorik olması nedeniyle yöntem olarak konuyla ilgili Türkçe ve İngilizce akademik makale ve yayın taramasını esas almıştır. Çalışmada kullanılan kaynakların çoğu İngilizce akademik yayınlardır. Bu yayınlar daha çok kitap şeklindedir. Ayrıca daha önce yayımlanmış, konuyla organik bağlantıları bulunan birtakım tezlerden faydalanılmıştır. Yeri geldikçe internette yayımlanan akademik niteliğe sahip makalelere yer verilmiştir.

Çalışmanın temel sorunsalı ise,

Yeni sağın ne gibi bir reform politikası amaçladığı ve uygulanan bu geniş perspektifli reform politikalarının yeni sağın ideolojik amaçlarına ne derece katkıda bulunduğu hususlarında yoğunlaşmıştır. Yeni sağ, yeni kamu yönetimi reformları aracılığıyla geleneksel kamu yönetimi yapısını ne derece değiştirebilmiştir? sorusuna bu bağlamda yanıt aranmıştır.

Çalışma incelenen zaman dilimi bakımından,

Kamu yönetimi reformlarını gerçekleştiren ülke örnekleri ve Türkiye’de yeni sağ siyasal oluşumun başlangıcı ile gelişimi dikkate alınarak sınırlanmıştır. Bu bakımdan çalışma 1980 sonrası yeni sağın ortaya çıktığı ilk ülkelerle yeni sağın kamu yönetimi reformlarını ihraç ettiği sol iktidarlara sahip ülkeleri incelemektedir. Türkiye örneğinde ise 1980 sonrası ANAP hükümeti dönemi ile 2002 sonrası AKP hükümeti dönemi ele alınmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yeni sağın kuramsal çerçevesi açıklanmıştır. Bu kapsamda ilk olarak refah devletinden yeni sağa doğru giden süreç incelenmiştir. Refah devletinin ortaya çıkışı, gelişimi, 1970'lerin sonunda patlak veren ekonomik kriz karşısında içinden çıkılmaz bir bunalıma girerek yerini yeni sağ çözüm alternatiflerine bırakması bu başlık altında incelenen konular arasındadır. Yeni sağın temel nitelikleri ile bu siyasal düşünceyi savunan ekollerdeki ortak noktalara değinilmesinden sonra yeni sağın düşünsel temelleri analiz edilmiştir. Yeni sağı etkileyen ve onun bir ideoloji olarak gelişimine katkıda bulunan siyaset teorilerinden muhafazakârlığın, liberalizmin, neoliberalizmin ve yeni muhafazakârlığın ana nitelikleri yeni sağ yaklaşım ile ilintilendirilerek açıklanmıştır. Ayrıca yeni sağa teorik anlamda katkıda bulunan kamu tercihi teorisinin ve işletmecilik kuramının ana varsayımları ayrıntılı olarak incelenmektedir. Birinci bölümde sosyal demokrat düşünce sisteminin liberal bağlamda kabuk ve nitelik değiştirerek üçüncü yol adı altında dönüşüme uğraması yeni sağ ve üçüncü yol başlığı altında ele alınmaktadır.

Üçüncü yolun yeni bir sol siyasal çizgi yaratma amacı yeni sağın savunduğu değerlerle ilişki kurularak açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Birinci bölümde son olarak yeni sağın ideolojik bakımdan yayılmasında önemli bir rol üstlenen küreselleşme ve yeni kamu yönetimi anlayışı ele alınmıştır. Küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve kültürel boyutları olan tarihsel geçmişe sahip bir süreç olduğundan hareketle yeni sağın başlattığı özelleştirme / deregülasyon, yerelleşme - bölgeselleşme reformlarını post modern ve post fordist stratejilerden destek alarak dünya genelinde genel geçer bir moda haline getirdiği görülmektedir. Yeni kamu yönetimi anlayışı ise, kamu yönetiminde yeni sağın arzuladığı köklü reform paketinin içeriğini doldurmaktadır. Yeni kamu yönetiminin ortaya çıkış nedenleri, ana nitelikleri, yeni sağ düşünce ile olan ilişkisi, dayandığı teoriler, yeni kamu yönetimine yöneltilen belli başlı eleştiriler ve bu eleştirilere yeni kamu yönetimi taraftarlarının verdikleri yanıtlar bu başlık altında incelenen konular arasındadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde dünyadaki yeni sağ politikalar ve bu politikalar sonucu gerçekleştirilen kamu yönetimi reformları ele alınmaktadır. Bu bölümde ilk olarak ülkeleri reformlara yönelten ana sebepler açıklanmıştır. Ardından yeni sağın ilk kez siyasal iktidara geldiği ülke olan İngiltere ele alınmıştır. İngiltere'de yeni sağ

düşüncenin esası Thatcher'in kamu yönetiminin çeşitli alanlarına dair yaklaşım ve uygulamalarına dayanmaktadır. Thatcher'den sonra başbakanlığa gelen John Major Thatcher'den farklı olarak kamu yönetiminde etik - şeffaflık ve e-devlet hususlarında reformlar yapmıştır. Reformların sosyal yanına daha fazla ağırlık vermiştir.

1997 sonrası iktidara gelen yeni işçi partisi hükümeti, muhafazakâr partinin kamu yönetiminin çeşitli alanlardaki reformlarını geliştirerek sürdürmüştür. Bu açıdan İngiltere'deki kamu yönetimi reformlarında istikrarlık ve süreklilik ile güçlü bir siyasal irade ve liderlik mekanizması sayesinde sağlanan mutlak bir başarı ve prestij vardır.

Yeni sağın ortaya çıktığı ikinci ülke olan Amerika'da ise Ronald Reagan dönemindeki uygulamalar ve yeni sağın öngördüğü kamu harcamalarını azaltma, devleti küçültme politikaları geniş kapsamlı olarak incelenmiştir. Reagan ve Bush daha çok Soğuk Savaş'a yönelik tedbirler aldıklarından ayrıntılı bir reform programına sahip değillerdir. Ancak Reagan ve Bush'tan sonra iktidara gelen Clinton, yardımcısı Al Gore'un hazırladığı ulusal performansın değerlendirilmesi adlı raporun kılavuzluğunda özellikle bürokrasi alanında önemli reformlar gerçekleştirerek kamu yönetiminde yeni kamu yönetimi uygulamalarını yaygınlaştırmış, kırtasiyeciliği ve bürokratik süreçleri azaltarak devleti etkinleştirmiştir.

Yeni sağın ilk ortaya çıktığı ülke olan İngiltere ile uzun süreli ve kökleşmiş tarihsel bağları bulunan, İngiliz yönetim geleneğinden büyük ölçüde esinlenmiş Avustralya ve Yeni Zelanda sol bir iktidar eşliğinde önemli reformlara imza attıkları için tez kapsamına alınmışlardır. Bu ülkelerden ilk olarak, Avustralya örneğinde işçi partisinin reformları ele alınmaktadır. Bu reformlar kamu yönetimindeki uygulamaları özel sektördeki yönetim metotları aracılığıyla çağdaştırmayı ve yenileştirmeyi, ekonomik açıdan daha verimli bir devlet yapısının oluşturulmasını esas almaktadır. Böylece kamu yönetiminde kaynak kullanımında israfın önleneyeği, gereksiz harcamaların önüne geçileceği belirtilmektedir. İşçi partisinin ardından liberal - ulusal parti iktidara gelmiş, kamu yönetiminin vatandaşla olan ilişkilerini kolaylaştırıcı reformlar yapmıştır. Yeni Zelanda başlığı altında ise, ilk olarak işçi partisi hükümetinin özellikle finansal yönetim ve kamu maliyesi alanlarındaki reformlarına değinilmiş, kamu yönetiminin çeşitli alanlarındaki uygulamalarına yer verilmiştir. Ardından iktidara gelen ulusal partinin reform sürecine katkısı değerlendirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümü yeni sağ

uygulamaların Türkiye ayağına dayanmaktadır ve Türkiye'deki kamu yönetimi reformlarını incelemektedir. Bu inceleme 1980 sonrası 12 Eylül darbesi sonucu alınan ekonomik tedbirler paketi ve askeri yönetimin devleti küçültme, bürokrasiyi azaltma alanındaki uygulamalarıyla başlamaktadır. 1983 seçimleriyle demokratik rejime geri dönülmesinin bir sonucu olarak iktidara gelen Turgut Özal'ın yeni sağ çizgide kurduğu ANAP'ın yeni sağ düşünce ile olan ortak yanlarına değinilerek Özal dönemiyle birlikte Türkiye'nin IMF, Dünya Bankası gibi aktörlerin güdümüyle esas aldığı yapısal uyarlama modeli kapsamındaki iktisadi reformlar incelenmektedir. Özal'ın merkezi ve yerel düzeydeki reform uygulamalarıyla piyasalaşma alanında attığı adımlar incelenmektedir.

Özal döneminin ardından 1991 - 2002 arasında koalisyon hükümetleri kurulmuştur. Bu dönemde kurulan koalisyonlar kısa vadeliidir. Bunun ana nedeni, seçimler sonucu gündeme gelen siyasal parçalanmışlık ve kutuplaşma kadar Türk siyasal kültüründeki uzlaşma yoksunluğudur. 2002 seçimleri sonrası Türkiye uzun süredir özlemine duyduğu siyasal istikrara AK parti ile kavuşmuştur. AK parti Türkiye'de Özal'dan sonra ikinci bir yeni sağ açılımı temsil etmektedir. Gerek programı gerekse tüzüğü açısından yeni sağ nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır. AK parti döneminin incelenmesinde partinin niteliği, siyaset tarzı, ideolojisi detaylı bir biçimde parti programına göndermede bulunularak ele alınmıştır. Ardından partinin kamu yönetimi reform programı ortaya konmuştur. AK partinin reform programının oluşumu ve şekillenmesinde IMF, DB, AB gibi dış faktörler etkili bir rol oynamaktadır. Bilhassa AB'ye tam üyelik sürecinde AB'nin Türkiye'den talep ettiği ekonomik, sosyal, siyasal adımlar hükümetçe tek tek atılmaktadır. Kamu mali yönetimi, desantralizasyon uygulamaları kapsamında hizmette yerellik ve vatandaşa yakınlık ilkelerinin esas alınması, bölge kalkınma ajanslarının kurularak bölgeselleşme alanında adım atılması, yarı piyasalaşma süreçleri ile özel sektörün ve özel girişimciliğin desteklenmesi, özelleştirme, bürokrasiyi azaltma gibi birtakım politikaların izlenmesinde dış politik aktörlerin yönlendirme ve tavsiyelerinin etkisi büyüktür. Bu reformlarla yeni kamu yönetimi anlayışının Türkiye'ye uyarlanması ve yeni sağın öngördüğü hedeflere ulaşılması amaçlanmaktadır. Böylece dünyadaki çağdaş yönetim standartlarının yakalanmasına çalışılmaktadır. Devlet yönetiminde etik uygulamaları yaygınlaştırma, şeffaflığı sağlama, bilgi ve iletişim teknolojilerinin nimetlerinden yararlanma

uygulamaları bu kapsamda değerlendirilmektedir. Türk kamu yönetimindeki reformlara karşıt tavrın kırılması merkeziyetçi niteliğe sahip, bürokrasinin siyasal alandaki tahakkümünü esas alan yönetim geleneğine son verilmesi açısından yeni kamu yönetimi reformlarının istikrarlılık ve süreklilik göstermesi başarılı sonuçlar için zorunlu olarak görülmektedir. Bunun için yapılan reformlarla birlikte yönetsel kültürün değişimi katılımcı yöntemlerle sağlanmalıdır. Bu hususta bürokrasi ve uygulamada halkın talep ve tercihlerinin reform programlarını hazırlamada ve uygulamada dikkate alınması, yeni kamu yönetimi anlayışının Türk idari kültürüyle bağdaştırılması reformların başarı şansını arttıracaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM: YENİ SAĞIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Tarihsel bir perspektiften devlet olgusunu incelediğimizde soyut bir kavram olan devletin somut görünümünü teşkil eden siyasal iktidarların içinde bulunan sosyal ve ekonomik faktörlerden etkilendiği buna göre siyasal söylemlerine yön verdiği görülmektedir. Ekonomik rasyonalite siyasal iktidarın amaçladığı hedeflere ulaşmasını sağlamada her zaman göz önünde tutulması gereken siyasal yapıyı şekillendiren ve dönüştüren temel bir faktördür. Bunun en açık göstergesi refah devletinin kendi içinde yaşadığı sorunlara ve kapitalizmin yaşadığı krize karşı güvenilir ve makul reçeteler sunan yeni sağ ideolojidir.

Muhafazakârlık, liberalizm, yeni liberalizm ve yeni muhafazakârlık gibi siyasal akımların eklettik bir karışımı olan yeni sağ 1980 sonrası devlet yönetiminde köklü değişikliklere yol açmış, ekonomik alanda devletin konumunu yeniden tasarımıyarak sosyal açıdan toplum yerine birey vurgusunu güçlendirmiştir. Vatandaşların devlete karşı olan güvenini yeniden tazelemeyi başarmıştır. Yeni sağın teorik arka plânı; bir yandan metodolojik bireyciliğe ve bireysel tercihlere vurgu yapan devletin ve özel anlamda bürokrasinin etik çerçevesini güçlendirmek amacıyla anayasal iktisat yaklaşımını savunan kamu tercihi teorisiyle biçimlendirilmektedir. Diğer yandan yeni kamu işletmeciliğine temel teşkil eden girdilerden çok çıktılara ve / veya sonuçlara vurgu yapan devlet yönetiminde etkinlik, verimlilik ve tutumluluğu ön plâna çıkaran işletmecilik yaklaşımı ile desteklenmektedir. Yeni sağ aynı zamanda eski solu kendi ekseninde tanımlamayı başaran, solun ana prensiplerini değişime maruz bırakan ve solun liberal bir çizgide kabuk değiştirmesinde etkili olan başarılı bir siyasal akımdır.

Yeni sağın sol ideolojide köklü bir değişim gerçekleştirilmesiyle artık sağ ve sol arasındaki belirgin siyasal farklılıkların silikleştiği belirtilmektedir. Bu bölümde refah devletinden yeni sağ ideolojiye doğru gelişen siyasal ve ekonomik süreçle birlikte yeni sağın teorik çerçevesi ortaya konmuştur. Ardından yeni sağın solun neoliberalleşmesi olarak tanımlanabilecek üçüncü yolla bağlantısı irdelenmiştir. Yeni sağın ideolojik amaçlarına hizmet etme yönünden küreselleşme ve yeni kamu yönetimi işlevsel araçlar olarak ele alınmışlardır.

1.1 Refah Devleti'nden Yeni Sağ'a

Refah devleti ya da sosyal refah devleti anlayışı sanayileşmiş ülkelerde kapitalizmin 1929'da yaşadığı Büyük Ekonomik Bunalımın bir sonucu olarak geçirdiği evrimle gelişmiştir. Her şeyden önce, toplumsal ve iktisadi yaşamda müdahaleci ve düzenleyici bir devlet anlayışını varsayan refah devleti bireylerin ekonomik güvenliğini sağlamaya yönelmiştir (Kara, 2004: 45-47). Dar anlamda refah devleti gelir transferleri ve sosyal hizmetler aracılığıyla yapılan sosyal iyileştirmeler anlamını taşımaktadır. Geniş anlamda ekonomiye yön verilmesinde devletin etkin rolüne ve politik ekonomiye işaret eder (Esping - Andersen, 1990: 2).

1930'lardaki kitlesel istihdam ve depresyonun yıkıcı sonuçları, demokrasilerin yıkılması ve faşizmin yükselişi, İkinci Dünya Savaşı ve komünizmin yayılması savaş sonrası refah devletinin tarihsel içeriğini sağlamıştır (Mishra, 1990: 19-20). Refah devleti sadece sermaye ve işçi sınıfı arasında değil, aynı zamanda kapitalist demokrasi ve vatandaşlar arasında genel teminat ve haklara göre savaş sonrası bir konsensüsü, yeni bir çözümü simgelemiştir (Mishra, 1990: 19). Bu anlamda refah devleti mükemmel bir harmoni içinde gözüken tam istihdam ve eşitlikle beraber bir zenginlik çağı olan kapitalizmin savaş sonrası "Altın Çağı"nın esas parçası olmuştur (Esping - Andersen, 1996: 1-3). Esasen 20. yüzyılda refah devletinin yükselişinin tarihsel anlamı önceden ulaşılan sivil ve siyasal vatandaşlık niteliklerini, ekonomik refah, sağlık ve eğitim hayatındaki asgari gerekleri vatandaşlara birtakım sosyal ve ekonomik haklar bahşederek tamamlamaktır (Marshall, 1949 / 1965: 4).

Müdahaleci sosyal refah devleti anlayışının kuramsal oluşumuna en büyük katkısı J. M. Keynes sağlamıştır. Keynes ünlü eseri "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi"nde bırakınız yapınlar felsefesini reddederek işsizliği talep yetersizliğinin bir sonucu olarak görmüştür. Ekonominin eksik istihdamda dengede olabileceğini tam istihdamın kamu harcamaları yoluyla efektif talebi arttırarak sağlanacağını, gelir dağılımındaki çarpıklıkların vergi politikasıyla giderilebileceğini ileri sürerek devletin sosyal ve iktisadi hayatta sorumluluklar üstlenmesini savunmuştur (Ölmezogulları, 2003: 80).

Keynes kişisel özgürlüğün devletin genişletilmiş rolüyle bağdaştığını iddia ederek, devletin gücünün kamusal eleştiriler, seçimler ve bilirkişi olarak hizmet veren memurlarca kontrol edileceğine inanmıştır. Verimsizlik ve yozlaşmanın telafisininin

devletin plânlama yapması ve yatırımları yönlendirmesi ile olacağını ileri sürmektedir (Meltzer, 1988: 193). Keynes mali denkliğin yerine de ekonomik denkliğin önem arz ettiğini ve bütçenin yıl içerisinde açık verebileceğini belirterek “devri bütçe teorisi”ni savunmuştur. Açık bütçe politikasını kamu borçlarına ve para arzı artışlarına dayandırmıştır. Keynesyen politikaların etkin olduğu refah devleti döneminde kapitalist toplumlar fordist¹ büyüme modelini benimsemişler ve kamu harcamalarını arttırmışlardır (Gül, 2006: 149).

1960’lı yılların sonlarına doğru kapitalizmin genişleyici dalgası şiddetini yitirmeye başlayarak yeni bir kriz sürecine girmiştir. Bu krizde bilhassa kamu harcamalarının aşırı boyutlarda genişletilmiş olması, verimlilik / üretkenlik artışındaki yavaşlamayla ortalama kâr hadlerinin düşmesi ve fordist birikim modelinin tıkanması, refah devletinin iktisadi süreçlere müdahalesinin üretim faktörlerinin etkinliğini azaltması etkili olmuştur. Ayrıca diğer ülkelerin Bretton Woods anlaşmasıyla öngörülen doları altına dönüştürme talebinin ABD’den altın çıkışına sebep olması krizi derinleştirmiştir (Aydın, 2003: 53). 1971 yılında doların altın cinsinden tanımladığı Bretton Woods sistemi çökmüştür ve 1974 yılında petrol fiyatlarında meydana gelen yükselmeye kriz dünya genelinde etkili hale gelmiştir. Refah devletinin bu krizi Esping - Andersen’a göre (1996: 1-2); kalkınmanın yokluğundan kaynaklanmamaktadır. Reel GSMH 1970’lerin ortalarındaki krizden beri % 45 artmış, savaş sonrasının baş döndüren ekonomik gelişimi de sürmüştür. Ancak bu eğilim 1980’lerde kamu ve özel alandaki sosyal harcamaların daha hızlı bir biçimde yükselmesiyle kesilmiştir. Krizin temelini tam eşitlik / tam istihdam bağlamında bulunması gerekmektedir ve enflasyon ile resesyonun kombinasyonunu oluşturan stagflasyon yeni bir olgu olarak Keynesyen reçeteyle kolaylıkla çözüme kavuşturulamamıştır (Mishra, 1990: 1). Böylelikle refah devleti ve onun devletin sırtından geçinme hususunda insanlarla yarattığı bağımlılık kültürü (Adams, 1993: 8) acil ve ciddi değişimlere dönük evrensel taleplerin hedefi haline gelmiştir (Pierson, 1998: 1). Bu evrensel değişim talepleri devletin büyüklüğü, faaliyet alanı ve iş görme yöntemleri üzerindeki eleştirilerle birlikte yeni sağ akıma öncülük etmiştir. Yeni sağ terimini ilk kez 1975’te Kevin Philips; Richard Viguerie,

¹ “Fordizm yarı - otomatik üretim düzeni çevresinde örgütlenmiş bir emek süreciyle özel tüketim için yaygın olarak üretilen metallerin bireysel ediniminin karakterize ettiği bir tüketim tarzı arasındaki eklemlenmedir (Mouffe ve Laclau, 1992: 197).”

Terry Dolan, Howard Philips, Paul Weyrich'in ve sosyal muhafazakârların politikalarını tanımlamak için kullanmıştır (Viguerie, 1980: 39).

Yeni sağ düşünce ekonomide bireyciliği ve serbest piyasa anlayışını politikada gelenek, hiyerarşi gibi eski sağa ait otoriter - muhafazakâr düşünceleri temsil etmektedir ve bırakınız yapınlarca ekonomik bireycilik öğretisi ve sosyalist karşıtlığının yanı sıra kapitalizmin savunusunu ahlâki temeller üzerine kuran liberteryenizmi benimser (Gül, 2006: 86). Yeni sağa bütünlük veren ve onu önceki sağ akımlardan ayıran şey geleneksel muhafazakârlığın devlet otoritesi savunusuyla geleneksel liberalizmin serbest piyasa ekonomisi savunusunun bir kombinasyonu olmasıdır (Gamble, 1988: 35-36). Bir kutupta serbesti, özgürlük ve ilerleme kavramlarına odaklanması diğer yandan otoriteye, organik toplum kavramına ve hiyerarşiye vurgu yapması nedeniyle yeni sağ bünyesinde açık bir çelişkiyi de içerir (King, 1987: 24-25). Yeni sağ tek, tutarlı bir fikirler bütünü olarak görülemez. O, birlikte bir araya gelen siyasa ve konuların eklektik bir karışımıdır. Yeni sağın liberal ekonomik ve siyasal prensibinin özü, ekonomik gelişmişliğin ve sınırlı devlet müdahaleciliğiyle bireysel özgürlüklerin teşvikçisi olarak piyasa mekanizmalarına öncelik vermektir (King, 1987: 9). Yeni sağın ikinci otoriteryen kolu hem iktisadi alanda ve refah alanlarında bulunmayan devletin rolüne hem de devletin kamu sektörünün görev alanından çıkarılan ekonomik ve sosyal refah sistemlerinden arta kalan alanlardaki işlevine vurgu yapar. Otoriteryen kol; düzen, otorite gibi geleneksel muhafazakâr değerleri destekler ve savaş sonrası yıllardaki sol esinli yeniliklerin ve moda uygun değişikliklerin neden olduğu nitelik düşüklükleri karşısında bu değerlerin devamı için güçlü devlet aktivitesine önem verir. Bu açıdan muhafazakârlık vurgusunda bireyci ve liberteryen olmayan etik değerleri esas alır. İktisadi rolle, refaha ilişkin görevler kapsamında sınırlı olsa güçlü bir devlet serbest piyasa ekonomisi koşullarını sürdürmede gerekli görülebilir. Ancak bazı durumlarda devlet müdahalesi gerekli görülse de, kolektif önlemlerden uzun vadede sakınılır (Raab, 1993: 238).

Yeni sağ kolektivizmle birleşen refah devleti liberalizmini reddeder. Kapitalist ve geleneksel sosyal ilişkileri yıkıcı klasik liberalizmin kabul ettiği prensiplerle tutarlı olmayan devlet müdahaleciliğine karşı çıkar. Refah devleti liberalizminin fırsat eşitliğini sonuç eşitliğiyle değiştirdiğini ileri sürer. Yeni sağa göre refah devleti sahte

eşitlik adına piyasanın ekonomik ve etik niteliklerine müdahale eder, bireyleri hak ve yeteneklerini düzenlemekten, çocuklarını sosyalleştirmekten, eğitsel sürecin bütünlüğünden, geleneksel çekirdek ailenin istikrarından uzaklaştırır (Hunter, 1988: 324-325).

Refah devletinin idari ve bürokratik tahsisat metotları piyasanıkinden daha kötüdür. Refah devleti hem refah devletini destekleyenler hem de hizmet alanlar açısından etik olarak sakıncalıdır ve hizmetlerden faydalanan müşterilerin tercihlerini dikkate almaz (Pierson, 1998: 39). Oysaki yeni sağ şeffaf bir piyasa ortamında insanların özgür tüketiciler olmasını sağlamaya ve tüketici tercihlerini arttırmaya dönük toplumsal kısıtlamaların çoğunu ortadan kaldırmaya çalışır (Smith, 1993: 144-145). Ayrıca yeni sağ kamunun verimsiz ve pahalı çalıştığını, kaynak israfına yol açtığını, özel mülkiyetin daha çok kazanmayı özendirdiğini belirterek gücün merkezleşmesini bireysel özgürlüğün karşısında en büyük tehdit olarak görür. Devletin siyasal kararlarla ekonomik yaşamın genel çerçevesini belirlemesini, ayrıntılara girmemesini savunur. Kamusal hizmetlerin tüketicilerini vatandaş ve / veya müşteri olarak görerek bu hizmetlerin fiyatlandırılmasını, hizmetten yararlanamayan kesimlerin ise kupon vb. çeşitli yöntemlerle desteklenmesini ister. Sosyal harcamaların haksız gelir transferine yol açtığını iddia ederek toplumsal adaleti, eşitliği sağlamak için yapılan kamusal harcamalara son verilmesini, kamu yönetiminin işletmecisi bir anlayışla yönetilmesini, devletin toplumsal düzeni ve toplum güvenliğini koruyan, kuralları uygulayan bir aygıt olarak varlığını sürdürmesini arzu eder (Sezen, 1999: 56-57). Eski sağ ile yeni sağ arasındaki farklılıkları analiz eden Vural (2003: 92-93) yeni sağın niteliklerini şöyle özetlemektedir :

- 1- Yeni sağ siyaset felsefesinde dinin kamu hayatındaki rolü ve Hıristiyanlığın ahlâk sorunu tartışmaların ana odak noktasıdır.
- 2- Yeni sağ kürtaj ve pornografinin yasaklanmasını, ailevi değerlere sıkı sadakati savunur.
- 3- Yeni sağ işçi sendikalarının denetim altına alınmasını, suç oranlarını azaltmaya dönük sosyal tedbirlere başvurulmasını savunur. Özgür teşebbüse ve bireysel gelişime inanır.

- 4- Yeni sağ orta sınıf batılı değerlerin korunmasını savunur. Orta ve alt sınıflara, memurlar zümresine dayanır. Milliyetçi bir bakış açısına sahiptir. Fakir halka bağımsız ya da üçüncü sektör denilen mahalli, kâr amacı gütmeyen örgüt, kurum, vakıf ve dernekler vasıtasıyla yardım edilmesini ister.
- 5- Âdem-i merkezîyetçilik yeni sağın politik söyleminin yerellik, kimlik, öznellik gibi parçalarının bir sonucu olarak yerelin uluslararası işbölümü içindeki konumunu belirlemeye yönelik bir işlev taşır (Doğan, 2002: 45).
- 6- Yeni sağ siyasi anlamda örgütlü modernliğin, ekonomik anlamda fordist birikim stratejisinin çözülmeye başlamasının ilk adımını oluşturur. Örgütlü modernliğin krizi toplumu parçalar ve toplumun bir bütün olarak algılanma kapasitesini zayıflatır. Toplumun post modern hali, birey ve cemaatle ilgili değerlerin güçlenmesi, kitleselleşme ve atomlaşma gibi süreçler tarafından belirlenir (Özkazanç, 1998: 108-124). Fordist birikim sürecinin yerine ikame edilen post -fordist birikim stratejisi ise üretimde esneklik, emek piyasalarında artan mobilite, daha düz ve yatay organizasyonlar, daha az mekân bağımlı olan sermaye ve bunun için en kârlı yerin seçimine dayanır (Castells, 1996: 72-101). Toplumsal ve ekonomik yapıdaki bu dönüşüm süreci ülkeler arasındaki siyasal, ekonomik, kültürel sınırların ortadan kalkması anlamına gelen küreselleşme ile birlikte giderek hız kazanmıştır.

Yeni sağın teorik arka plânı farklı okulların düşüncelerini içerir (Gamble, 1996: 27). Nigel Ashford (1993) yeni sağ düşüncüyü dört temel okulla ifade eder: Bunlar, Chicago Okulu (M. Friedman), Avusturya Okulu (F. Hayek), Kamu Seçimi Okulu ve Arz Yönlü Okuldur. Ashford (1993: 38) bu okullar arasındaki entelektüel farklılıklara rağmen, birtakım ortak noktalarda saptamıştır:

1- Enflasyonu azaltma: Yeni sağ para arzının kontrolüyle enflasyonu azaltmayı kabul eder. Başarılı bir ekonomi için enflasyon kontrol altına alınmalıdır.

2- Vergileri düşürme: Vergileri düşürme başta arz yönlü ortaklıklar olmak üzere herkesçe desteklenir. Vergilerdeki azalışlar işletme ve bireylerin iş, tasarruf ve yatırım kararları üzerindeki motivasyonlarını engelleyici etkilerin önüne geçer. Azaltılmış vergi gelirleri artan kamu harcamalarını ve kamusal aktiviteleri sınırlar. Kendileri hakkında

en iyi kararları alan bireylerin gelirlerini nasıl harcayacaklarını belirlemede bireysel tercih özgürlüğünü arttırır.

3- Özelleştirme: Kamu işletmelerini mümkün olduğu kadar özel sektöre devretmek anlamına gelen özelleştirme ile kamu yönetimindeki verimsiz uygulamaların sonlandırılması amaçlanır.

4- Deregülasyon: Verimsiz ve birbirine zıt etki eden, oldukça ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş kamusal olguları ortadan kaldırmak amacını güder.

5- Kamu sektörü piyasası: Kamusal bütçede etkinlik ve etkililiği arttırmak için özelleştirilemeyen kamu sektörü alanlarında rekabet ve piyasa teşviklerinin desteklenmesini savunur.

6- Anayasal reform: Çeşitli ülkelerdeki kurumsal ve anayasal reformlarla dengeli bir bütçe yaratılması ve kamu harcamalarının sınırlandırılması amaçlanır.

Sonuç olarak, yeni sağ ideoloji mülkiyetçi - rekabetçi bireycilik, girişimcilik kültürü, aile, din ve devletin yeniden yüceltildiği bir muhafazakârlık, düzensizlik, bilinemezlik gibi özellikleriyle 1970'lerin krizinden önceki ideoloji, değer ve yaşam pratiklerini köklü bir değişime uğratmıştır (Doğan, 2002: 47).

1.2. Yeni Sağın Düşünsel Temelleri

Bu başlık altında yeni sağ düşünceye yön veren ve ideolojik oluşumuna katkıda bulunan muhafazakârlık, liberalizm, yeni liberalizm, yeni muhafazakârlık gibi siyasal ideolojilerin yanı sıra kamu seçimi kuramı ve işletmecilik kuramı şeklinde sınıflandırılan yeni kamu yönetimi anlayışını etkileyen yönetsel teorilere yer verilmiştir.

1.2.1. Muhafazakârlık

Muhafazakâr fikir ve doktrinler 18. yy sonlarında ve 19. yy başlarında ilk kez gündeme gelmiştir. Fransız İhtilâli ve sonrasında meydana gelen siyasal, sosyo - ekonomik dönüşümlere duyulan tepkiler muhafazakârlığın özünü oluşturur.

Muhafazakârlığın öğeleri ise şunlardır (Türköne, 2003: 122) :

- 1- Gelenek:** Toplumsal olanın önceliğini, geleneklere, köklü kurumlara saygıyı ve bu kurumları muhafaza etme arzusunu içerir.
- 2- Faydacılık:** Bu kapsamda tarih tarafından doğrulanmış tecrübelerin geçerliliği savunulur.
- 3- İnsanın Kusurlu Oluşu:** İnsan bozulmaya yatkın kusurlu bir varlıktır. Bu nedenle onu doğru bir biçimde ancak toplum yönlendirebilir.
- 4- Organizmacılık:** Muhafazakârlara göre, toplum yaşayan canlı bir organizmadır.
- 5- Hiyerarşi:** Sosyal yapı ve tabakalar doğal ve değiştirilmezdir.
- 6- Otorite:** Toplumda liderlik imajı oluşturma ve topluma rehberlik edecek otoriter bir mekanizmaya itaat vazgeçilmez bir ilke olarak görülür.
- 7- Mülkiyet:** Mülkiyet insanlara güvenlik hissi vererek insanların birbirlerine karşı saygı duymalarını sağlar ve toplumsal düzenin devamlılığına katkıda bulunur.

Muhafazakârlığın önde gelen isimlerinden Russell Kirk muhafazakârlığı altı ölçütle açıklar. Bunlar; aşkın bir düzene, vicdanı olduğu kadar toplumu da yöneten doğal hukukun bütünlüğüne inanç, sınırlayıcı aynılık, eşitlik ve daha radikal sistemlerin faydacı amaçlarına karşıt olarak çeşitliliğin çoğalmasına ve insan varlığının gizemine duyulan sevgi, uygar toplumun sınıfsız toplum kavramına karşı düzen ve sınıfları getirdiği kanaati, özgürlük ve mülkiyetin birbiriyle yakından ilişkili olduğuna duyulan inanç, buyruğa itaat ve toplumu soyut bir tasarıma göre yeniden inşa etmek isteyen sofistlere, hesap veren kişilere, ekonomistlere güvensizlik, köklü bir reform sayılmayabilecek ölçülü değişimi tanımadır (Kirk, 2005: 141). Liberallerden farklı olarak muhafazakârlık bireye en gerçek ontolojik varlık gözüyle bakmaz ve bireyin aile, din gibi aracı kurum ve değerlerle anlam kazanacağını ileri sürer. Hükümet insan doğasının yetkin olmayışından dolayı gereklidir. Siyasal otoritenin sınırlandırılması üzerinde en çok durulan bir konudur (Özipek, 2004: 12-13). Örneğin; muhafazakâr düşünürlerden Michael Oakeshoot'a göre; "Hükümetin görevi sadece kural koymaktır". Yöneticiler ise görevi oyunun kurallarını uygulamak olan bir hakem veya bir tartışmayı kurallara göre yöneten ama kendisi tartışmaya katılmayan kimseler olarak tanımlanmaktadır (Rosen ve Wolf, 2006: 439). İngiliz muhafazakâr geleneğinin önde

gelen isimlerinden Edmund Burke'a göre, hayır işi yapma görevi devletin değil, kişilerindir (Barry, 1989: 106). Bir diğer Fransız muhafazakâr Bonald idarede âdem-i merkeziyetçiliği esas alır ve bunun güçlü yerel yönetimler sayesinde olduğunu ileri sürer (Nispet, 2002: 110). Robert Nispet de (2007: 7) cemaatlerin ve diğer ana kurumların tahribinin başlıca sorumlusu olarak merkezileştirici bürokratik devleti görür. Görüldüğü üzere, muhafazakâr düşünürler devletin ekonomik, siyasal ve ahlâki işlerden olabildiğince uzak durmasını isteyerek ailenin, mahallenin, gönüllü ortak birliğin ancak bu şekilde güçleneceğini vurgulamıştır (Nispet, 2007: 94-95).

Tarihi bağlamına göre şekillendirilen muhafazakârlık yeşerdiği her toprakta farklı bir renge bürünmüştür. Muhafazakârlığın batı felsefesi içinde yer alan iki ana biçiminden söz etmek mümkündür. Bunlardan biri Kıta Avrupa'sı, diğeri Anglo - Amerikan muhafazakârlığıdır. Kıta Avrupa'sı muhafazakârlığı Aydınlanma'yı devrimin tüm siyasal sonuçlarıyla beraber mahkûm eden teokrasi ve monarşiden yani eski rejimden yana olan tepkici bir siyasal tutumu temsil ederken (Özipek, 2005: 6), Anglo - Amerikan muhafazakârlığı İngiliz ve Amerikan muhafazakârlığı olarak iki kısımda ele alınmaktadır.

İngiliz muhafazakârlığı Kıta Avrupa'sı Fransız muhafazakârlığına göre daha fazla uzlaşıya açık ve daha az doktrinerdir. Bu hem liberal hem faydacı bir muhafazakârlıktır. Amerikan geleneği ise liberal muhafazakârlık olarak betimlenir ve bunun sonucu olarak muhafazakâr adını alanlar gerçekte liberal veya liberal muhafazakârdır (Beneton, 1991: 67-84). "İngiliz muhafazakârlığı merkezi otoritenin özellikle yasama gücünü, siyasal birliği, seküler toplumsal erdemleri vurgularken, Amerikan muhafazakârlığı yerel otoriteleri, cemaatçiliği, dinsel değerleri vurgulamaktadır (Akdoğan, 2004: 31)". Her iki muhafazakâr üsluba göre şekillenen muhafazakâr siyaset ise toplumun kendiliğinden oluşmuş yasalarına ve o yasaların ruhuna bağlı kalarak toplumu ortak çıkar, adalet ve iyilik ilkelerine göre yönetmeyi amaçlar (Çetin, 2004: 113), liberalizmde olduğu gibi her türlü plânlı veya müdahaleli değişim projelerine karşı bir tavır alır (Çaha, 2004a: 20).

Muhafazakârlığı tarihsel ulus devlet yaklaşımı, kronolojik yaklaşım, kavramsal yaklaşım olarak üç kısımda inceleyen Vincent (2006: 94) kavramsal yaklaşımı gelenekçi, romantik, paternalist muhafazakârlık, liberal ve yeni sağ muhafazakârlığı

biçiminde ayrıştırarak yeni sağ muhafazakârlığın en yeni ve en problematik alanı oluşturduğunu ileri sürmektedir. Yeni sağ geleneksel liberal muhafazakârlığın, Avusturyalı liberal ekonomik teorinin ve aşırı özgürlükçülüğün bir karışımı olarak nitelemektedir. Yeni sağ muhafazakârlığın ekonomik üslubunu serbest pazar taraftarı olarak ortaya koymaktadır (Vincent, 2006: 98-124).

Heywood (2007: 115-120) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre, yeni sağ liberal ve muhafazakâr olmak üzere iki kısımda incelenebilir. Bunlardan muhafazakâr yeni sağ yeni muhafazakârlık olarak betimleyen Heywood (2007: 120-125) muhafazakâr yeni sağın özelliklerini geleneksel muhafazakârlık, organik anlayış, gelenekçilik, otoriterizm, sosyal düzen, geleneksel değerler, doğal hiyerarşi, güçlü devlet, dar milliyetçilik ve küreselleşme karşıtlığı olarak sıralar.

Yeni sağ muhafazakârları refah devleti önlemlerinin zorluklara karşı bireye destek veren ailenin geleneksel rolünü erozyona uğrattığını söylemektedir. Bu noktada devlet otoritesinin vatandaşlar üzerindeki önemiyle babanın aile içindeki önemi vurgulanır (King, 1987: 18-22). Özellikle refah devletiyle ilgili iki endişe dile getirilir. Bunlardan ilki, refah devletinin bireylerle devlet arasındaki özgür değerleri zayıflatabilmesi, ikincisi refah devletinin ihtiyat, basiret ve özgürlük gibi değerleri aşındırması hakkında olup bu iki argüman kurumların değerleri somutlaştırdığı ve bu değerlerin kurumların devamını sağladığı noktasında birleşmektedir (Willems, 1992: 147).

Yeni sağın temel aldığı muhafazakârlık liberal siyasaları izleyen sonuçları kapsayacak biçimde tezler ileri sürer ve liberallere teorilerinde bulunmayan tutarlı bir devlet teorisi temin eder. Her iki ideoloji sosyal vatandaşlık haklarının genişlemesinden çekinir, bu nedenle refah devleti eleştirisinde uzlaşır (King, 1987: 31). Refah devletinin toplumsal kurumlar ve cemaatler bağlamında gerçekleştirilebilecek birtakım gereksiz işlevler üstlendiğini, ancak bu işlevleri sağlıklı bir biçimde yürütemediğini belirtir. Bu durumda refah devlete toplumdaki organik kurumsal ilişkileri zayıflatan bir olgu gözüyle bakılmaktadır. Çoğu muhafazakâr, liberaller gibi, çalışmamayı destekleyen bir refah devletinin çalışanların verimliliğini arttırmaya dönük zorunlu teşvikleri sağlama hususunda başarısız olduğunu ileri sürer. Çevre, sağlık, güvenlik düzenlemelerinde esneklik ve sermaye için vergi teşvikleri ile sıkı çalışma, itidal üzerine yapılan yenilikçi bir kültürel vurgunun piyasa ve çalışan üretkenliğini yeniden canlandıracağına inanır

(Hunter, 1981: 310). Özetle, yeni sağın hem muhafazakâr sürekliliği hem de muhafazakâr değişimi temsil ettiği söylenebilir (Carpenter, 2002: 254).

1.2.2. Liberalizm

“Liberalizm, bireyciliğe dayalı, bireylerin siyasal ve ekonomik alandaki hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, piyasa ekonomisinin doğal işleyişine bırakılarak, devletin ekonomiye müdahalelerinin en az düzeye indirilmesini savunan bir doktrindir (Aktan, 1994: 13)”. Liberal politik teorinin en önemli sorunsalı devletin ekonomik ve sosyal hayattaki rolüdür. Liberal görüşe göre devlet faaliyetleri denetime tabidir ve onun faaliyet alanı genel ilkelerle sınırlıdır (Barry, 1989: 65). Liberalizmde devlet, düzgün oyun alanı sağlayan ve oyunun kurallarını belirleyen bir form ve kararlaştırılan kuralların yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlayan bir hakem olarak gereklidir. Devletin başlıca işlevi, vatandaşların özgürlüğünü hem dış düşmanlara hem de diğer yurttaşlara karşı korumak, adalet ve düzenin sürekliliğini sağlamak, özel anlaşmaları uygulamak ve rekabetçi piyasaları güçlendirmektir (Friedman, 1988: 15-34).

Klâsik liberalizmin ve bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler felsefesinin öncüsü olan Adam Smith devletin toplumu şiddetten korumak, adaleti teminen bir yargı sistemi oluşturmak ve topluma yüksek derecede avantaj sağlayacak bazı kamusal hizmetleri sunmakla yükümlü olduğunu belirtir (Smith, 1976: 39). Liberal devlet düzeninin siyasal açıdan öncüsü olarak kabul edilen John Locke ise (Göze, 2000: 154), devletin varlık nedenini bireylerin temel ve doğal haklarının muhafazasına dayandırır (Toku, 2003: 129). Liberal düşünürlerden Robert Nozick ünlü eseri “Anarşi, Devlet ve Ütopya”da devletin tek meşru işlevinin hakların ihlâllere karşı korunmasını sağlamak olduğunu, minimal devletin kabul edilecek en kapsamlı devlet biçimi olarak görülmesi gerektiğini belirtir (Nozick, 2000: 203).

Liberalizm aynı zamanda bir özgürlük teorisidir. Dolayısıyla tamamen bireysel bir olgu olan liberalizmin merkezinde insan vardır. Liberallere göre sınıflar, devletler, toplumlar gibi hayali varlıklar hareket edemez, düşünemez, tasarruf edemez, tüketemez, yatırım yapamaz, yalnız bireyler bunları yapar. Margaret Thatcher’in belirttiği gibi “Toplum diye bir şey yoktur, sadece bireyler ve aileleri vardır (Ashford, 1993: 7)”. Liberalizmin bireyi; aklını kullanan ve kendine özgü otonom bir yaratıcılığa ulaşan, bireysel haklarını

müdahaleye maruz kalmaksızın negatif özgürlük anlayışı çerçevesinde kullanan özgür ve hoşgörülü bir kişi olarak tanımlanır.

Liberalizmi tarihsel dönemeçlerine göre dört aşamada inceleyen Çaha (1999: 40) bunları şöyle sıralar:

- 1- Temel insan haklarını, anayasal hükümet, serbest pazar ekonomisini temel alan klâsik liberalizm.
- 2- 19. yy. ortalarında yükselen sivil ve sosyal haklar doktrini çerçevesinde gelişen sosyal özgürlükçü doktrin.
- 3- Devleti bir gece bekçisi konumuna indirgeyen liberteryen çizgi.
- 4- Kamu Tercih Okulu'nun düşünceleri.

Liberalizm dönemsel olarak farklı biçimlerde kategorilendirilse de her liberal düşünce bireycilik, özgürlük, sınırlı devlet ve piyasa ekonomisi gibi klâsik liberalizmin unsurlarını paylaşır. Liberalizmin benimsediği serbest piyasa ekonomisi rekabete dayalı, kârı esas alan, özel mülkiyet, miras, sözleşme yapma, teşebbüs ve tercih özgürlüğünün güvence altına alındığı diğer taraftan devletin fiyat mekanizmasının işleyişine müdahale etmediği bir modeli ifade eder. Norman Barry'e göre (2002: 29-31); piyasa sistemi âdem-i merkezîyetçi süreçte bireylere zevkler, üretim teknikleri, kaynaklar ve benzeri konularda bilgi nakletmeye yarayan bir işaret cihazı olarak kendi kendini düzelten, ekonomik toplumdaki dağılık bilgiyi devletten daha iyi koordine ederek girişimcilik kârı ile piyasada işlem yapanları motive eden bir sistemdir. Avusturyalı liberal iktisatçı Mises de (2005: 10) özel mülkiyet ve piyasa alanının ötesinde devletin bir zorlama ve tazyik alanı olduğunu belirtir. Ekonomi ve toplumun kendiliğinden uyumlu bir biçimde işlediği fikrini kabul eder (Vergara, 2006: 183). Yayla (2004: 30-34) piyasa ekonomisinin barışı teşvik ederek özgürlükleri arttırdığını, medeniyeti geliştirmeye katkıda bulunan değerleri insanlığın ortak değerleri haline getirdiğini iddia eder.

Liberalizm yeni sağ argümanların politik özünü oluşturur. Özellikle yeni sağca savunulan sınırlı devletin teşviki, ekonomik aktivitelerle refah politikalarında monetarist² tavrın benimsenmesi politikaları liberalizmden türemiştir. Yeni sağ

² Milton Friedman'ın öncülüğünü yaptığı monetarist görüş devletin hiçbir işe karışmadan her yıl para arzını sabit bir oranda arttırmasını savunur (Kazgan, 2006a: 256).

ekonomik ve politik teoriler liberal değerlerin yeniden yorumlanmasıdır. Yeni sağın liberalizmi bireyin toplum içindeki konumunu değerli kılmaya yöneliktir. Bireysel beklenti ve taleplere duyarlı, yönetimde vatandaş tercihlerini dikkate alan bir yapı oluşturulması bu liberalizmin yegâne emelidir. Liberalizm yeni sağın ekonomik ve politik teorilerinin, siyasa amaçlarının ana kaynağıdır. Muhafazakârlık yeni sağ ideolojide liberal ekonomik siyasaların sonuçlarına cevaben ortaya çıktığından liberalizme kıyasla daha ikinci plândadır. Yeni sağ siyasalarca etkilenen hükümetlerin gözünde özelleştirme ekonomik liberal bir yaklaşımın en iyi örneklemesidir. Böylelikle özel sektörün serbest piyasa koşullarında rekabetçi bir ortam oluşturması, devletin mümkün olduğunca sınırlarına geri çekilmesi amaçlanmaktadır (Raab, 1993: 238). Yeni sağ liberaller aynı zamanda girişimciler ve risk alanlar üzerinde mantıksız bir kısıtlama oluşturan ilerleyen vergi oranlarının yeni endüstrilerin kurulmasını ve sonuçta ekonomik aktivite seviyesini sınırladığını düşünerek vergi indirimlerine gidilmesi gerektiğini savunurlar (King, 1987: 18-19). Özetle liberal yeni sağın ilkeleri klasik liberalizm, atomizm, köktencilik, liberteryenizm, iktisadi hareketlilik, öz çıkar / teşebbüs özgürlüğü, fırsat eşitliği, uluslararası bir anlayış ve küreselleşme taraftarlığı olarak sıralanmaktadır (Heywood, 2007: 125). Bunlardan atomizm devlet faaliyetlerinin parçacıl bir tutumla tek tek değerlendirmeye tabi tutulmasını içerir. Liberteryenizm liberalizmin ulaştığı nihai bir nokta olarak devleti asli fonksiyonlarına indirger. Hatta daha da ileri giderek güvenlik hizmetlerinin bile özelleştirilmesini savunur.

1.2.3. Neoliberalizm

Neoliberalizm klâsik liberalizmin günümüzdeki uzantısı durumundadır ve onun ilkelerini benimser (Erdoğan, 2006: 63). Andrew Gamble (1986: 30-31) yeni liberalizmin “piyasa iyi, hükümet kötü” söyleminde birleşen üç düşünce okulu tarafından oluşturulduğunu belirtmektedir. Bu düşünce okulları geleneksel bırakınız yapınlarca iktisat ve bununla el ele giden ekonomik bireycilik doktrini, kapitalizmin savunusunu ahlâki temeller üzerine inşa eden aşırı liberteryenizm ve marjinalist analizin kurucusu Carl Menger’le başlayan F. von Wieser, F. von Böhm - Bawerk, Ludwig von Mises ve Hayek’le devam eden anti - sosyalist Avusturya İktisat Okuludur. Bob Jessop (2005: 242) neoliberal düşüncenin en temel hatlarını devlet sektörünün özelleştirilmesi, deregülasyonu ve ticarileştirilmesi, uluslararası finans sermayesinin uluslararası merkezi

olarak şehirlerin desteklenmesi, piyasa güçlerinin kuvvetlendirilmesi, küçük işletmelerin desteklenmesi, sendikalara yasal kısıtlamalar getirilmesi, artan zorunlu eğitim programlarıyla piyasa merkezli toplumsal güvenlik programları, işadamlarına sorunlarını çözebilme imkânı tanıyacak düşük maliyet plânları aracılığıyla kapitalist esnekliğin genişletilmesi olarak sıralamaktadır. Erdoğan ise (2006: 63-71), neoliberal düşüncenin unsurlarını bireyselliğin değeri ve insan hakları vurgusu, piyasa ekonomisinin üstünlüğü, sınırlı devlet, yasaların egemenliğine dayalı hukuk devleti ve metodolojik rasyonalizm ile bireyci reformizmin alaşımı olan liberal rasyonalizm olarak sıralar. 1980 ve sonrası dönemi neoliberal dönem olarak ele alarak bu dönemdeki siyaset ve yönetim ilişkilerini betimleyen Akbulut (2005: 227-231) bu dönemde devlete ait yapı ve süreçlerin piyasalaştırılarak yönetimlerinin piyasa kurumlarına devredildiğini, bürokrasinin azaltılarak yönetişimci özel şirket ağırlıklı yeni bir siyaset üslubuyla siyasal alanın kapsamının daralması çerçevesinde siyasetin ve yönetimin piyasa odaklı olarak bütünleştirildiğini belirtmektedir. Güzelsarı'ya göre (2007: 23-48) 1970 sonrasının en belirgin özelliği neoliberal ve disiplinli bir dünya düzeninin ortaya çıkmasıdır. 1980'lerde devlet - piyasa karşıtlığı ile devleti küçültme, ekonomik müdahaleleri sınırlama temalarını ön plâna çıkararak neoliberalizm, küresel kapitalizmin kurumlarının sorgulanmaya başladığı 1990'lardan itibaren piyasa dostu, girişimci etkin devlet tanımlamaları ile devlet piyasa ortaklığı vurgusunu arttırmıştır. Daha az devlet daha çok piyasa söyleminden yola çıkan bu vurgu devletin büyümesinin olumsuz sonuçlarının piyasa ekonomisi içinde telafi edilebileceğine inanır.

Neoliberal düşüncenin önde gelen iki ismi, F. von Hayek ve Milton Friedman'dır. Hayek neoliberalizmi, toplumun tüm düzeninin tasarımı kontrolünü ayrıntılarını önceden sezemeyeceğimiz, bir kendiliğinden doğan düzenin oluşumu için gerekli olanlara benzer genel kurallar sisteminin icrası ile sınırlandırarak ele almaktadır (Hayek, 1996: 50).

Hayek'te devletin faaliyet sahası rekabeti mümkün olduğu kadar tesirli kılacak şartları yaratmak ve rekabetin etkili olmadığı yerlerde onun yerine başka şey ikame ederek hiçbir ferden veya küçük topluluğun üstlenemeyeceği mahiyetteki hizmetleri ifa etmekle sınırlıdır. Plânlamacılığı ve kolektiviteleri esas alan bir sistem Hayek'e göre ferde ihtiyaçları hususunda bireysel bir seçim yapma imkânı vermez (Hayek, 2004: 53-125).

Hayek'in düşüncelerinin odak noktasını sosyal kurumların kozmos adı verilen kendiliğinden bir düzende zaman içinde evrim sürecinden geçerek günümüzdeki hallerine ulaştıkları düşüncesi oluşturur. Piyasa plânlamacı yaklaşımdan farklı olarak "katalaksi" adı verilen kendiliğinden bir düzendir. Piyasanın kendiliğinden düzeni kendi çıkarını koruyucu hareketleri herkesin yararına dönük faydalara dönüştürür. Gelenek ve ahlâk piyasa için bir erdemdir (Yıldırım ve Duman, 1999: 2-12). Kısaca piyasa deneyimlerin özgürce bir araya getirildiği, farklı amaçlar arası uyumu sağlayan özgür bir ortamdır (Aktaş, 2001: 43). Kendiliğinden oluşan piyasa hem özgürlük hem adalet sağladığı için gerekli olan tek şey piyasa düzeninin kurallarını koyacak bir anayasadır (Belsey, 1994: 10). Bu anayasanın kuralları evrensel nitelikte olmalı, ayırım gözetmemeli, geriye dönük olmamalı ve tarafsız olarak uygulanmalıdır (Barry, 2001: 26-27).

Hayek'e göre özgürlük bir kişinin bir başka kimsenin iradesine tabi olmadan kendi kararlarına ve plânlarına uygun eylemde bulunabilmesidir (Yayla, 2000a: 23). Özgürlüğün dört temel özelliği bireyin herkesin tabi olduğu kanunlara tabi olması, keyfi uygulamalardan korunmuş olması, çalışmakta ve işini bulmakta serbest olması, mal ve eşya kazanma, mülkiyet sahibi olma hakkının olmasıdır (Çetin, 2001: 223). Özgürlük doğal bir hal olmayıp tersine insanların zamanla bireyselliklerini kazanmalarının sonucu elde ettikleri bir şeydir. Hukuk özgürlüğün zorunlu bir koşuludur.

Hayek en büyük eleştirisini ise sosyal adalet anlayışına yöneltmektedir. Sosyal adalet ya da dağıtımcı adalet; dağıtımı otoritelerin belirlediği belli değerler skalasına dayandırır (Aktaş, 2001: 220). Böylece yoksul olanların durumu düzelmediği gibi yeni ayrıcalıklar, engeller ve gösterilen çabaların akamete uğraması gibi daha fazla adaletsizlikler yaratılır. Siyasi faaliyeti sosyal adalet yönettiği sürece bu süreç totaliter sisteme daha fazla yaklaşacaktır (Hayek, 1995: 102-186). Bu nedenle sosyal adalet yerine soyut ve genel adil davranış kurallarına dayalı bireysel eylemlere rehberlik eden kurallarla bağlantılı kural izleyici bir adalet anlayışı daha yararlı bulunmaktadır (Yayla, 2000b: 243). Sosyal bir düzenin ortaya çıkışı da ancak bu adaletin uygulanmasıyla mümkündür.

Neoliberalizmin diğer öncü ismi olan Milton Friedman pek çok noktada Hayek'le benzer görüşleri paylaşır. Friedman (1988: 24-143), ekonomik özgürlükleri kendi başına bir amaç ve siyasal özgürlüklere ulaşılmasında zorunlu bir araç olarak tanımlar.

Friedman'a göre, kamu ekonomisinin görev ve fonksiyonlarının genişlemesi kamu harcamalarının sürekli artması anlamına gelecektir. Vergi artışları ile iç ve dış borçlanmanın ekonomi üzerindeki olumsuz sonuçları hükümetler para arzını arttırdıkça enflasyona yol açarak kronikleşecektir. Ayrıca insanların daha iyi bir iş arama veya işsizlik yardımından yararlanmaları belli bir süre işsiz kalmalarına ve ekonomide her an bir doğal işsizliğe neden olabilecektir (Aktan, 2004: 167-170). Bu nedenlerle devletin özgür piyasaya dönük oyunun kurallarını koyacak bir forum rolü oynaması ve kuralları yorumlamak, kurallara itaati sağlamak hususlarında yaptırımlar getirecek bir hakem niteliği taşıması gerekir. Aynı zamanda Friedman; devletin kamu harcamalarını kısıtlaması yanında eğitim, sağlık gibi sağladığı kamusal hizmetleri doğrudan kendisi karşılamak yerine bireylere piyasada sunulan hizmetlere ulaşmalarını sağlayacak finansal olanakları negatif vergi biçiminde vermesini savunmaktadır.

Bu düşünceler ışığında neoliberal yaklaşımda devlet; ekonomide yarattığı bütçe açıkları, özel sektör yatırımlarını dışlama etkisi, merkezîyetçi ve bürokratik bir yapının en uygun iktisadi kararların alınmasına mani olması, işlem maliyetleri, rant kollama, vergi mükelleflerinin kamu harcamalarındaki aşırılığın farkına varamaması, savurganlık ve kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına alamama gibi (Öztürk, 2005: 205-215) sorunlar nedeniyle minimal ve gece bekçisi gibi tanımlar çerçevesinde sınırlandırılmaktadır. Bu yönden neoliberal yaklaşım yeni sağın muhafazakâr küçük ama güçlü devlet tipolojisine uygun düşmektedir. Devletin asli fonksiyonlarını iyi bir biçimde sunmasını yeterli görmektedir. Asli fonksiyonlar haricindeki işlevlerin piyasanın kendi doğası içinde hâlihazırda dengeli bir biçimde yürütüleceğine inanılarak rekabet iklimini önleyici her türlü engelin tasfiye edilmesi istenmektedir.

1.2.4. Yeni Muhafazakârlık

Yeni muhafazakârlık, muhafazakârlığın modern dönemden post modern döneme geçişinde yaşadığı evrimsel sürecin bir sonucu olarak görülmektedir. Yeni muhafazakârlık hem fırsat eşitliği hem de sosyal durum eşitliği anlamındaki eşitliği reddetmektedir ve kolektivizme karşı bireyciliğe başvurmaktadır. Aynı zamanda refah devletinin yeniden dağıtımcı etiğini ve devletin müdahaleci rolünü kabul etmeyerek kapitalizmin sosyal düzenini savunmada popülizme ve geleneksel etiğe vurgu yapmaktadır. Liberal ve sosyal demokrat rakiplerinden daha demokratik olduğunu ileri

sürmektedir. Bu fikirler ABD, Kanada ve İngiltere’de yeni sağın seçimlerdeki zaferlerine katkı yapmıştır (Resnick, 1984: 138). Yeni muhafazakârlar, serbest piyasadaki seçme özgürlüğüyle mülkiyet arasındaki ilişkiyi bir bütün olarak görerek toplumda ve çalışma yaşantısında girişimciliğin rolünün önemine inanırlar (Gül, 2006: 82-83). Yeni muhafazakârlık, klâsik açıdan yeni sağ diye adlandırılan tutumlara ilişkin yeni bir sürüm olarak görülür ve Anglo - Sakson dünyada bazen “yeni sağ” olarak adlandırılır. Yeni muhafazakâr siyaset sınırsız piyasa ekonomisine dayalı bir toplumsal yapıyı savunur ve bunu toplumsal alanda kültürel, dini semboller, cemaat hayatı dinamikleri vb. ideolojik desteklerle güçlendirir (Mert, 1997: 59-60). Bu yönüyle yeni muhafazakârlık içerisinde kültürel tasavvurları, sosyal - felsefi insan imgelerini, sosyal bilimsel teori metinlerini ve deneysel tarifleri taşıyan ve bunların siyasi şovlar halinde dile getirildiği bir paradigmadır (Dubiel, 1998: 13). Yeni muhafazakârlığın bu niteliği bilhassa toplumsal eşitsizlikten kaynaklanan sosyal problemlerin çözülmesinde aile başta olmak üzere, komşuluk ilişkileri, yakın toplum, dini kuruluşlar ve örgütlenmeler ve özellikle de vakıflara rol vermesinde somutlaşmaktadır (Aksoy, 1998: 7).

Giddens’a göre (2002: 36-38), yeni muhafazakârlık felsefi olmaktan çok sosyolojiktir ve en önemli temsilcileri ABD’dedir. Yeni muhafazakârlar modern toplumsal koşullarda toplumsal ve politik istikrarın devamlılığının sağlanmasında ekonomik büyümenin önemli bir faktör olduğunu düşünürler. Bu nedenle bireylerin toplumun yerleşik ahlâk ölçütlerini rehber alan kendi çabalarını önemli olarak görürler ve sosyal değişim olanağının sınırlı olduğuna inanırlar (Safi, 2007: 64).

Amerikan yeni muhafazakârlığının öncü ismi Irving Kristol yeni muhafazakârların ekonomik politikalarını vergi oranlarını düşürmek, bütçe açıklarını omuzlamak, refah devletindeki hizmetlerin merkezileşmesinin yerine hizmet sunumunda alternatif yolların aranması olarak belirtir (Kristol, 2004: 68-69) ve yeni muhafazakâr harekette bulunan unsurları şöyle özetler (Kristol, 1983: 87): “Refah devletine destek, fakat bürokratik zorlama ve paternalizme muhalefet, serbest piyasa ekonomisine uymak, karşı kültüre ve onun mevcut düzene ters görüşlerine karşı gelenekçi değerlere ve dine destek, herkes her şeyden eşit pay almalı diyen eşitlikçiliğe muhalefet ve güçlü bir antikomünist dış siyasete destek”. Buradan hareketle Lobe (2004: 85), yeni muhafazakârları İsrail’le sıkı bir stratejik ittifakı sağlayacak bir ABD’nin küresel bir güç olmasını savunan eski

liberaller olarak tanımlar. Akkaş (2004: 52), yeni muhafazakârların aile ve ulus devlet konusunda kolektivist bir tavır sergilerken, ekonomide liberalizmin bireyciliğini benimsediğini ileri sürer.

Yeni muhafazakârlığın siyasal felsefesini analiz eden İnel (2005: 12-13) yeni muhafazakârlığın; bireyleri doğdukları ırk, din, toplumsal sınıf gibi ögelere göre sınıflandırmaya karşı çıkmasıyla liberalizmle, düzen, süreklilik, cemaat / topluluk ve kültür konularına eğilmesiyle muhafazakârlıkla bütünleştiğini belirterek kendi içinde toplumsal yapıların kırılma eğilimi, her insani girişimin irade dışı, öngörülmedik sonuçları olduğu, insanın güç kullanarak kötülüğe karşı mücadele etmesinin ahlâki bir yükümlülük sayıldığı ve dünyanın fikirler tarafından yönetildiğine inanılması gerektiği gibi birtakım genel kabulleri olduğunu belirtmektedir.

Amerikan ve Avrupa yeni muhafazakârlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen Yanardağ (2004: 35-36) Amerikan yeni muhafazakârlığını yeni emperyalizmin ihtiyaçlarına denk gelen felsefi bir siyasal hareket olarak Avrupa yeni muhafazakârlığından ayırmakta, her ikisinin ortak paydasını ise, “sosyalist sistemin ve bu sistemden güç alan sınıf mücadelelerinin baskısıyla daha çok eski kıtada ortaya çıkan sosyal devlet ve diğer toplumcu kazanımlara karşı alınan karşıt tutum” olarak tanımlamaktadır.

Yeni sağ düşüncenin temel kaynakları kapsamında ele alınan yeni liberalizm ve yeni muhafazakârlık arasındaki ilişkiye bakıldığında her ikisinin de refah devleti ve Keynesyen ekonominin sebep olduğu olumsuzluklara karşı gereksinim duyulan reformların nasıl başarılacağı hususunda çok nadir nüans farklılıklarına sahip oldukları görülür. Yeni liberaller minimal devlete daha fazla vurgu yapsa da, yeni muhafazakârlarda geleneksel etik değerler ve sosyal etik üzerinde daha ısrarcı olsalar ve topluma kürtaja karşı yasa çıkartılması, okullarda zorunlu ayinler yapılması hususlarında devlet tarafından az miktarda müdahaleyi savunsalar da her iki akım bireyciliğin ve piyasanın üstünlüğünü kabul eder ve yeni sağın sosyo - ekonomik projesinde birleşir (Gollner ve Sallée, 1988: 16). Yeni liberalizmin ilkelerini birey, tercih özgürlüğü, piyasa toplumu, bırakınız yapsınlar felsefesi, yeni muhafazakârlığın ilkelerini güçlü hükümet, toplumsal otoriteriyenizm, disiplinli toplum, hiyerarşi ve itaat, ulus olarak sıralayan Andrew Belsey (1986: 173-190) yeni liberalizm ve yeni muhafazakârlığın bu ilkeleri arasında zıtlıklar bulunduğunu, fakat bunların her iki

akımdaki “kural ve düzen” temaları sayesinde muhafazakâr bir siyasal tavır lehine silindiğini, özellikle yeni liberalizmin sivil özgürlüklere yaklaşımının daha muhafazakâr bir nitelik taşıdığını belirtmektedir. Yanardağ (2004: 93) ekonomik krizlerin kamu ekonomisinden ve devlet müdahalelerinden kaynaklandığını savunmaları, ekonomiyi siyaset ilişkisinden kopararak kendi yasaları bulunan serbest piyasayı müdahale edilemeyecek karmaşık bir ilişkiler kümesi olarak görmeleri bakımından her iki siyasal ideolojinin uzlaştığını belirtmektedir. Buna göre, yeni liberalizm piyasanın işlevlerini kendi bünyesinde topladığı, yeni muhafazakârlık toplumsal kurumlar bazında çözülmesi gereken meseleleri genel olarak bütçe açıklarına başvurarak çözmeye çalıştığı için refah devletine karşı çıkmaktadır. Yeni sağın devletin küçültülmesi ve etkinleştirilmesi politikalarını siyasal açıdan desteklemektedir.

1.2.5. Kamu Tercihi Kuramı

Kamu tercihi kuramı politikacıların, seçmenlerin, siyasal partilerin ve bürokratların davranışlarını ekonomik bir perspektif içinde incelemeye tabi tutmaktadır ve bireylerle kurumların kendi çıkarlarını düşünerek rasyonel hareket eden analiz birimleri olduklarını belirtmektedir (Aksoy, 2003: 551). Kuram esas itibariyle karar verme mekanizmasına ekonomik yaklaşımın bir sonucudur ve çeşitli kamusal mal ve hizmetlerin üretim ve sunumunda en iyi yönetim sistemini hizmet kullanıcılarının seçebileceğini düşünerek, pazar mekanizmasının idari sistemde üretkenlik ve verim artışı sağlayacağını iddia eder (Ateş, 2002: 8). Böylece teori hükümetlerin piyasa güçlerinin ve müşteri tercihlerinin karşısında zayıf ve güçsüz olduğunu ileri sürerek devletin piyasa aktiviteleri üzerindeki tahrif edici proaktif rolüyle mücadele etmeye çalışır (Wiseman, 1989: 217). Kamu tercihi teorisyenleri uygun politik kurumların bireysel serbestlik ve özgürlüğü arttırmaya yönelik olarak düzenlenebileceğini belirtirler (King, 1987: 12). Kuramın öncüsü Buchanan’a (1978: 20-40) göre, bireyler kendi yararlarını maksimize etme eğiliminde olacaklarından küçük veya büyük, yerel veya ulusal grup çıkarlarının bireysel davranışların ötesine geçeceği bir biçimde kurumlar tasarlanmalıdır. Kuramın temel ilkeleri şu şekilde sıralanmaktadır (Aktan, 2004: 83-86) :

1- Metodolojik Bireycilik: Teoriye göre, kamu ekonomisinde alınan kararlar özel ekonomideki gibi tamamen bireysel tercihlere dayanmaktadır.

2- Rasyonalite ve “Maximand” İlkesi: Bireyler rasyonel ve tutarlı tercihlere sahiptir ve kamu ekonomisinde de özel çıkar maksimizasyonu ilkesi geçerlidir. Seçmenlerin fayda, siyasal partilerin oy, bürokrasinin bütçe, çıkar ve baskı gruplarının rant maksimizasyonu peşinde koşmaları “Maximand” ilkesi olarak adlandırılır. Örneğin; Niskanen (1971: 38) bürokratların maaşları yanında rüşvetler, kamusal itibar, patronaj ve büronun verimliliğince motive edildiğini, tüm bunların bürokratin memuriyeti süresince büronun toplam bütçesinden karşılanan monoton işlevler haline geldiğini belirtmektedir.

3- Politik Mübadele İlkesi: Teoriye göre, kamu ekonomisinde toplumsal siyasaların oluşumunda politik süreçte rol alan kimseler arasında politik bir mübadele vardır. Bu durum genelde etik olmayan davranışlara ve süreçlere yol açtığı için bürokratik patolojilere olanak hazırlamaktadır.

Kamu tercihi kuramı pozitif ve normatif kamu tercihi olmak üzere iki kısımda ele alınmaktadır. Pozitif kamu tercihi, gerçek yaşamdaki politik kurumlarla politik karar almada etkin rol oynayan seçmen, politikacı, bürokrat ve özel çıkar gruplarının davranışlarını ekonomik analize tabi tutarak, kolektif karar alma sürecine katılan aktörlerle ilgili nihai bir değişim için öneriler getirmektedir. Normatif kamu tercihi kuramı ise, kamu ekonomisinde uygun karar alma modelleri, piyasa başarısızlığı, uygun oylama yöntemleri vb. konuları kapsamaktadır. Genel olarak kuram devletin Keynesyen politikaları uygulaması sonucunda bütçe açıkları, enflasyon, vergi yükünün adaletsiz dağılımı gibi sorunlara neden olduğunu, bunun da ekonomik ve politik hayatı yozlaştırdığını ileri sürmektedir. Olaylara liberal bir tarzda yaklaşarak ve anayasal iktisat yaklaşımını benimseyerek devletin klâsik fonksiyonları hariç tüm fonksiyonlarının piyasa ekonomisi kuralları kapsamında gerçekleştirilmesini, vergi koyma, para basma, borçlanma ve bütçe düzenleme vb. alanlardaki yetkilerinin anayasalarda gösterildiği üzere sınırlanmasını savunmaktadır (Öztürk, 2007: 9-29). Kamu tercihinin benimsediği anayasal iktisat yaklaşımı “Ekonomik ve politik birimlerin tercihlerini ve faaliyetlerini sınırlayan alternatif, yasal, kurumsal ve anayasal kurallar bütününe işleyiş özelliklerini açıklamaya çalışmaktadır (Aktan, 1994: 144)”. Bu yaklaşım çerçevesinde anayasada vergi ve harcamaların onaylanması için özel çoğunlukların aranması, vergi ve harcamaların fayda ve maliyetlerinin eş anlı hesaplanması, vergi ve harcamalarda genellik yani gelir ve giderlerin bütçede gayrisafi

olarak yer alması savunulmaktadır (Buchanan ve Flowers, 1987: 131-145). Buchanan'a göre denk bütçe demokratik sistemlerin ve mülkiyet hakkının korunmasının bir teminatıdır ve vergilendirme düz oranlı olmalıdır. Vergilere getirilecek bir anayasal tavan kamu harcamalarına da getirilmeli, her birey bir seçmen olarak doğrudan doğruya ya da kanuni mükellefleri aracılığıyla tahsis ilkesi doğrultusunda harcama kararlarına katılmalıdır. Aynı zamanda Buchanan merkezi yönetimlerin bazı yetkilerinin yerel yönetimlere devretmesinin gerekliliğine de işaret etmektedir (Odabaş, 2001: 88-187). Böylelikle kısmi egemenlik gücüne sahip yerel yönetimlerin sahip oldukları vergileme yetkisini farklı biçimlerde politik bir rekabet içinde uygulamaları mümkün olacak ve bu tip bir ortamda bir yönetim biriminden diğerine serbestçe göç edebilen bireyler malî sömürden korunabileceklerdir (Çelebi, 2000: 183).

Teoriye göre politikada tam rekabet şartlarının geçerli olmaması, siyasal iktidarın kısa dönemde seçmenlere yönelik direkt fayda sağlayabilecek projeleri ele almaları, politikadaki patronaj ilişkileri, rant yaratma, rant dağıtma faaliyetleriyle, kamu kuruluşlarındaki aşırı büyümenin ya da geniş ölçekte üretimde bulunmanın yarattığı maliyetler, siyasal iktidarın kaynak dağılımında bütçe kaynaklarını seçim alanlarına kaydırmaları kamu yönetimini yozlaştırmaktadır. Bu yozlaşma süreci merkezîyetçilik, iktidarın kişiselleşmesi, yürütmenin bazı siyasal sistemlerde aşırı güçlü olması, kamu yönetimindeki gizlilik geleneği ve kamusal aktörlerin başkalarının paralarını harcamaları ve / veya başkalarının paralarından fayda sağlamaları yönündeki güçlü eğilimlerle kamu harcama ve borçlarında büyük bir artışa sebep olmaktadır. Bu da sonuçta devleti verimsizleştirmektedir (Aktan, 2002: 114-117). Teorinin yeni sağ ideolojiye katkısı kamusal alanda çalışan bürokratların ve siyasal erki elinde tutan politikacıların aşırı kamusal harcamalarda bulunmalarının önüne geçilerek bürokratik maliyetlerin asgariye çekilmesi noktasında somutlaşmaktadır. Yeni sağın devlet yönetimindeki israfkârlığın kamu bürokrasisindeki verimsizliklerin önüne geçilmesiyle sonlandırılması teziyle kamu tercihi teorisi uyum içindedir. Yeni sağın liberal politikalarında somut bir biçimde yansıtılan bu durum dar anlamda bürokrasinin geniş anlamda devletin müdahaleci politikalarının sınırlarının nasıl belirlenmesi gerektiği sorununu kamu yönetimi reformlarının güncel bir maddesi haline getirmiştir.

1.2.6. İşletmecilik Kuramı

Yeni kamu yönetimine teorik katkıda bulunan işletmecilik kuramı yeni sağ düşünce üzerinde de etkili olmuştur. Christopher Pollitt (1998: 47) tarafından ortaya atılan işletmecilik, iyi politikaların ve yeni teknolojilerin veya kurumsal düzenlemelerin farklı çeşitlerinin toplumun maddi olarak ilerlemesinde daha iyi bir yönetimle en iyi fırsatları sunacağı varsayımına dayanır. Bu kapsamda işletme anlayışına dayalı bir yönetimin plânları, insanları ve teknolojiyi bir araya getirerek arzu edilen sonuçları elde etmede bütünlendirici bir rol oynayacağı, bunun da verimlilik ve kalite artışına katkıda bulunacağı belirtilir. Pollitt'e göre (1998: 56) kamu sektöründe düşünülen işletmecilik yaklaşımına ilişkin varsayımlar şöyledir: Mevcut kamu örgütlerinin modası geçmiştir ve kamu yönetiminde reforma ihtiyaç vardır. Reform sürecine rehberlik etmede doğruluğu saptanmış yönetim fikirleri ve düşünceleri mevcuttur. Etkinliğin bu tip tekniklerin uygulanmasıyla gündeme geleceği, daha fazla etkinlikle esnekliğin ise arzu edilebilir olduğu aşikârdır. İşletmecilik tüketiciler ve / veya müşteriler olarak kamu kurumlarıyla karşılıklı etkileşimde bulunan vatandaşları yeniden tanımlamada tedrici bir süreç izler.

Enteman'a göre (1993: 154-156), işletmeci bir toplumda etki kurumlar aracılığıyla sağlanır. İşletmecilik bir süreçtir ve bir ideoloji adıdır. İşletmecilik için kurumlar dışında ana sosyal ünite ne bireylerdir ne de devlettir. İşletmecilik yapmacık değişimlere verilen bir isim değil, daha derin sosyal değişimler için kullanılan bir etikettir. Pollitt (1993: 49), işletmeciliği yeni sağ düşüncenin devleti küçültme tartışmasının bir parçası olabilecek ideolojik değerlendirmelerine ilişkin “kabul edilebilir bir yüz” olarak niteler. Ömürgönülşen (1997: 520), işletmeciliği “yeni taylorcu işletmecilik³” ve “yeni yönetim dalgası” olarak iki kısımda ele almakta ve yeni yönetim dalgasının içinde yeni işletmecilik, post bürokratik işletmecilik, mükemmellik yaklaşımı, yeni insan kaynakları yönetimi ve girişimci yönetim gibi değişik yaklaşımlar bulunduğunu belirtmektedir. Aucoin (1990: 137), işletmeciliği kurum yapısının yöneticiye genişletilmiş bir hareket alanı sağlaması, açık amaçlar, misyonlar ve bir taraftan müşteri ve üyelerin isteklerine ilgi gösterme, diğer taraftan çalışanların isteklerini göz önünde bulundurma gibi prensipleri temel alan bir düşünce okulu olarak görür ve işletmeciliğin desantralizasyon

³ Bu yaklaşımda kurum birimlere ayrılır ve her birime kaynak dağılımı, çalışma yöntemleri gibi hususlarda çeşitli görevler yüklenirken, merkezdeki üst yönetim, plânlama, programlama, denetim gibi stratejik görevlerden sorumlu tutulur (Güzelsarı, 2000: 60).

(âdem-i merkeziyetçilik), deregülasyon (devletin birtakım kamu hizmetlerinden çekilmesi) ve delegasyon (üst kademelerden alt kademelere doğru yetki devri) şeklinde üç ilkeye sahip olduğunu belirtir. İşletmeci yaklaşımın bir diğer temsilcisi Ingraham (1995: 239), iş yöneticiliği anlayışının temel unsurlarını performansa dayalı ücret ödeme, sağlıklı bir finansal yapı ve kurum dışı kaynaklardan olabildiğince yararlanma şeklinde sıralamaktadır. Osborne ve Gaebler (1993: 19-20) işletmeci bir kamu kurumunun on temel özelliği olduğunu belirtir ve bunları devletin yeniden keşfi isimli kitaplarında şöyle sıralar: Kamu sektörünün tüm ekonomide diğer sektörlerle öncülük ve katalizörlük etmesi, hizmetlerin direkt sunumu yerine toplumun örgütlenmesinin teşviki ve bu toplum örgütlerine birtakım kamusal fonksiyonların bırakılması, hizmet sunucuları arasında rekabet, katı kural ve prosedürlerin değil, amaç ve misyonların sürüklediği kurumlar kurmak, girdilerin değil, çıktılarının belirlenip kontrol edilmesi, bürokrasinin değil, müşterinin tatmini, para sarf eden değil, para kazanan kurumlar oluşturmak, problemlerin çıktıktan sonra çözülmesini değil, hiç çıkmamasını sağlamak, otoritenin devredilmesi ve katılımcı yönetim, bürokratik mekanizmalar yerine pazar mekanizmalarının hâkim kılınması.

İşletmeciliği özel sektör yönetim tekniklerinin kamu sektörüne ihracı olarak tanımlayan Wilson ve Doig (1996: 53-61) işletmeciliğin günümüzde popüler bir ideoloji halini almasındaki etkenler üzerinde durmaktadırlar. Onlara göre bu etkenler işletme yönetiminin geleneksel kamu yönetiminden üstün olması, özel sektörün yönetim olarak kamu sektöründen daha iyi bir konumda bulunması ve iyi bir yönetimin ülkedeki pek çok ekonomik ve sosyal problemlere önemli ölçüde çözüm üretme kapasitesinde olmasından hareket etmektedir. İşletmeciliğin evrensel olarak uygulanabilecek birtakım yönetim teknikleri olduğu iddiasıyla “bürokrasi kötü, değişim iyidir” sloganı altında kamu sektöründe pek çok anti - bürokratik reforma yol açtığını vurgulamaktadırlar.

Yaşamış (1997: 20-24) ise, geleneksel kamu yönetimi yaklaşımı ile işletmeci yönetim anlayışını birlikte analiz etmekte ve her iki yaklaşımın erdemlilik yönetimi, yeterlilik, ehliyet, liyakat, hukuka bağlılık konularında ortak bir paydaya sahip olmalarına rağmen, işletmeci yönetimin geleneksel kamu yönetimi anlayışından belli noktalarda farklılaştığını belirtmektedir. Buna göre; işletmeci yaklaşım etkinlik, verimlilik, ekonomiklik, kalite ve kârlılığa ilişkin hususları dikkate alır. Yasal düzenlemelerin

sayıca azaltılması ve sadeleştirilmesinden yanadır. Kurumsal amaçlar ve hedeflere ulaşmaya dönük endişelere sahiptir. Kurumsal yapı üzerinde köklü bir değişimi amaçlar. Vatandaşları müşteri olarak algılayan duyarlılık yönetimini ön plâna çıkarır. Çalışanların da kurum yönetimine katılmasını amaçlar. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesini savunur. Yol gösterici, paranın değer karşılığı (value for money) esas alan, performans ölçütlerine dayalı performans denetimlerini benimser. Bunların haricinde işletmeci yaklaşımda hedeflerin somutlaştırıldığı, olanakların belirlendiği proje yönetimi anlayışı ve sadece siyasilere değil, halka karşıda sorumluluk sahibi olmayı içeren hesap verebilirlik önem kazanmaktadır.

İşletmeci yaklaşım ortaya çıkan sorunlara alternatif çözüm yolları üretme çabasıdır ve çözüm yönelimlidir. Yöneticilerin herhangi bir müdahale olmaksızın siyasi makamlara ve genel olarak halka karşı sorumlulukla görevlerini yerine getirmeleri (Bayraktar, 2003: 567) üzerinde durarak yeni sağın “özgürce seçebilmek” ilkesi yerine “özgürce yönetebilmek” ilkesini ikame eder ve yöneticilere dönük geniş bir özerklik alanı sağlar (Üstüner, 2003: 372). Özel sektör ile kamu sektörü arasında temel bir farkın olmadığını (Self, 1993: 169), kamu yöneticilerinin bencil, fırsatları değerlendiren risk alıcı bir konumda girişimci bir liderlik rolünü üstlenmeleri gerektiğini savunur (Terry, 1998: 197). Bu tür bir liderlik rolünün kamu kurumlarının dönüşümüne katkı sağlayacağına inanılır.

Yöneticilere yönetme hakkının verilmesinin yanı sıra işletmecilik anlayışı “sürekli ve kesintisiz artan etkinlik, yönetimde daha gelişmiş teknolojilerin kullanılması, verimliliğe doğru disipline edilmiş güç, profesyonel yönetim rolünün açık bir biçimde uygulamaya aktarılması (Kızılcık, 2000: 39)” gibi unsurları da ihtiva eder. Özetle, işletmecilik anlayışı yeni sağın liberal çizgideki kamu yönetimi reformlarında daha somut bir biçimde gözlemlenen devletin, piyasalar ve sivil toplum karşısındaki rolünü yeniden tanımlamaya ve yapılandırmaya yönelik çabalara öncülük ederek “daha az maliyetle ve daha çok sorumlulukla çalışan bir kamu yönetimi” oluşturmayı amaçlamaktadır (Eryılmaz, 2004a: 60). Yeni sağ piyasa araçlarını kamu yönetiminde yaygınlaştırmada işletmecilik yaklaşımından büyük ölçüde yararlanmaktadır. Özelleştirme, maliyet / fayda analizleri, performans ölçümlerinden yararlanılması ve üst yöneticilerin sonuçlardan sorumlu tutulmaları bu bağlamda başvurulan temel araçlardır.

İşletmeci yaklaşımın kamu yönetiminde iş görme yeteneğini performansa dayalı uygulamalarla geliştireceği düşünülmektedir.

1.3 Yeni Sağ ve Üçüncü Yol

Yeni sağ ve üçüncü yol fenomenleri çoğu kişi tarafından birbiriyile ilintili olgular olarak ele alındığı için yeni sağın kuramsal kaynaklarının incelenmesi kendi içinde evrim geçiren yeni sol yaklaşımında ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Ignazi, 1992: 3-34, Taggart, 1996: 15). Yeni solu “II. Dünya Savaşı’ını izleyen dönemdeki Batı solunun geçirdiği çeşitli düşüncelere verilen ad” olarak tanımlayan Çiçek (2000: 9) yeni solun evriminde üç temel akımı birbirinden ayırmaktadır. Buna göre, I. yeni sol akımı 1956 yılında Britanya’da yayınlanan New Left Review dergisinin kuruluşu temsil eder. Bu dergi marksizmi eleştirerek kültürel çalışmalar üzerinde odaklanmıştır. İkinci yeni sol akım 1960’lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu akım öğrenci ve gençlik hareketleri gibi kitlesel protesto hareketlerine ve kimlik temelli yeni toplumsal hareketlere dayanmaktadır. 90’lı yılların yeni solu ise Marxism Today dergisi ve yeni zamanlar projesince temsil edilmekte, yeni sağ politikalara rakip sol merkezli hegemonik bir proje üretme çabasıyla kendisine politik hedefler belirlemektedir (Çiçek, 2000: 10-12). Bu yeni zamanlar projesinin ana teması ise 80’lerden itibaren toplum ve kültürün ağırlık merkezinin niteliksel bir değişime tanık olduğu, bu post fordist eğilimleri değerlendirmek ve post modern kültürü, toplumdaki yeni kimlik ve politik öznelere anlamak için yeni sola yeni sağı aşan bir biçimde parametreler sağlamak gerektiğidir (Hall ve Jacques, 1995: 17-20). Bu noktada İngiltere’de işçi partisinin liderlerinin kendilerini devlet sosyalizminin başarısızlıklarından uzak tutabilmeleri için yeni sağın ortaya attığı argümanlardan da faydalanmaları yoluna gidilerek (Wainwright, 1995: 23), 1990’ların ikinci yarısından itibaren Tony Blair öncülüğündeki üçüncü yol akımı kapsamında sosyal demokrasinin neoliberalizmin serbest pazar ve birey gibi kavramlarından yararlanması görüşü benimsenmiştir (Kamalak, 2004: 226-232).

Üçüncü yol kuramcısı olan Anthony Giddens (2001: 10) tarafından “sol ve sağ arasında solun sağa daha fazla yakınlaştığı siyasi uzlaşmanın rasyonalizasyonu” olarak tanımlanmış ve üçüncü yolun ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir (Giddens, 2001: 46-95) : Üçüncü yol 1989 ve sonrasının mantığını kabul eder. Sol ve sağ karşıtlığının daha fazla aydınlatmaya yardımcı olamadığı meseleler olduğunu ileri sürer. Etkili bir piyasa

ekonomisi ve demokratik düzeni sağlıklı gelişim gösteren bir sivil topluma bağlar. “Sorumluluk olmadan hak olmaz” ilkesine dayalı bir sosyal sözleşme üzerine kuruludur. Ekonomik alanda ekonomik kalkınma mekanizmalarıyla refah devletinin yapısal reformlarını uzlaştırmaya çalışan arz yönlü bir politikayı benimser. Eşitlikçi ilkelere dayalı farklılıklara açık bir toplum yapısı yaratmaya çalışır. Küreselleşmeyi ciddiye alarak mevcut küresel kurumları dönüştürmeye önem verir ve bunların yenilerinin yaratılmasını destekler. Refah devletini sosyalist düşüncenin paradokslarını yansıtan ve zamanı geçmiş tarihi bir maceranın bir parçası olarak görerek (Giddens, 2002: 150) sosyal refah sistemlerinde reforma gitme ihtiyacını kabul eder. Hükümeti ve devleti kendi ayakları üzerinde durabilecek bir biçimde dönüştürmeye önem verir. Böylelikle devlet kontrolü, yüksek vergiler ve üretici çıkarlarıyla belirlenen eski sol ile kamu yatırımları, toplum ve kolektif çaba gibi kavramlardan uzak durulması gerektiğini kabul eden yeni sağın liberal politikalarının ötesine geçmeye çalışır (Blair, 1998: 1).

Yeni işçi partisi lideri ve İngiltere eski başbakanı Tony Blair (1998: 20) üçüncü yolun “refahını insan ve toplum sermayesi üzerine kuracak olan değişen dünya için çağdaştırılmış sosyal demokrat bir proje” olduğunu belirtmektedir. Piyasanın kamu yararını üstün tutacak kurallarla iş görmesi gerektiğini, devlet müdahalelerinin ise piyasanın zayıflıklarını giderme amacıyla olmasını önermekte ve klâsik sağ - sol ayrımını reddederek piyasanın ve rekabet etmenin hem gerekliliğine hem de etkisine inanmaktadır. Neoliberal politikaların ve yeni sağın etkisinde kalan Tony Blair aynı zamanda işçi partisi programının iv. maddesindeki kolektivist ve sendikal amaçlara dönük ifadeyi pazarın girişimciliğinin ve amansız tam rekabetin kesinkes uygulanması biçiminde değiştirerek (Mandelson ve Liddle, 1997: 22-88) devlet otoritesi yerine klâsik liberalizmin bireysel inisiyatifini ön plâna çıkarmaktadır. Almanya’da sosyal demokrat eski şansölye Gerhard Schröder’in “yeni orta” isimli politikası ile Amerika’da sol çizgiye daha yakın demokrat partiden seçilen Bill Clinton’un devletin yeniden yapılanmasına yönelik reformları esas itibarıyla üçüncü yol yaklaşımını ve onun ana değerleri olan eşitlik, ihtiyaç sahiplerinin korunması, özerklik bağlamında özgürlük, sorumluluk yoksa hak da yok, kozmopolit çoğulculuk ve felsefi muhafazakârlık anlayışını benimsemektedir. Bu üç liderinde üçüncü yol programı bağlamında gerçekleştirmek istedikleri icraatlar şöyle özetlenebilir (Giddens, 2000a: 84-154) : İlk olarak demokrasinin demokratikleştirilmesi gereğine inanılarak yeni sağın muhafazakâr

çizgisinde merkeziyetçiliğin terk edilmesi ve yerel güçlere yönelik yetki devrinin artması, aktif bir sivil toplum yapısıyla yerel inisiyatiflerin ve üçüncü sektörün toplumun yenilenmesine katkıda bulunması istenmektedir. İkinci olarak, aile içinde demokrasinin egemen kılınması ve ailenin toplumla bütünleştirilmesi amaçlanmaktadır. Ekonomi alanında sosyal yatırımcı devlet perspektifi temelinde kamu ve özel sektörün ortaklaşa hareket etmeleri öngörülmektedir. Toplumsal hayata katılımında eşitlik ilkesi benimsenmektedir. Sosyal refahtan ziyade bireyleri eğiterek iş dünyasına katmaya çalışan pozitif refah anlayışı tercih edilmektedir. Ulusal bağlamda kozmopolitlik ve kültürel çoğulculuğa önem atfedilerek kozmopolit bir ulus ve demokrasi oluşumu arzulanmaktadır. Bu siyasalar doğrultusunda üçüncü yol, “sosyal demokrasi ve liberalizmin dengelendiği ara bir model görünümü kazanmaktadır (Akan, 2006: 77)”.

Bevir ve O’Brien (2001: 537) üçüncü yolun İngiltere’de yeni işçi partisi kapsamında yarattığı değişimi eski işçi partisi ve yeni sağ ile karşılaştırarak şu şekilde özetlemektedir:

Tablo 1. Yeni İşçi Partisi ve Kamu Sektörü

Siyasal Yapılanmalar	Yeni İşçi Partisi	Eski İşçi Partisi	Yeni Sağ
Kamusal Felsefe	Paylaşıcılık	Toplumculuk	Bireycilik
Refah Devleti			
1- Devletin Rolü	Yapabilir, Mümkün Kılan	Tedarik Eden	Güvenlik Ağıyla Sınırlı
2- Devlet - Vatandaş İlişkisi	Ortaklık	Paternalizm	Müdahalecilikten Uzak Durma
Hizmet Sunumu			
1- Kurum Karakteristiği	Ağ	Bürokrasi	Piyasa
2-İlişki Karakteristiği	Güven	Emir	Rekabet

Kaynak: Bevir ve O’Brien (2001: 537).

Üçüncü yol kuramının savunmakta olduğu bir başka değer olan paydaşçılık veya paydaşçı kapitalizm yeni sağın neoliberal ve serbest piyasa yanlısı tutumuna gönderme yapmaktadır. Çevreye ve yerel topluluklara karşı sadece paydaşçıların değil, aynı zamanda bazı tedarikçi, bankacı, tüketici ve işçiler ile kodifiye edilmiş bir yasal düzende firmalarında sosyal sorumluluk sahibi olduğu bir toplum yaratmayı amaçlamaktadır (Hutton, 1995: 131). Hay’a (1994: 700-707) göre de, sol partilerin neoliberal politikaları kabul etmeleri mevcut ortodoksiye alternatif bir vizyon arayışından çok, özelleştirme, düşük vergileme, sendika birliği mevzuatında değişiklikler, deregülasyon gibi muhafazakâr reformlara dönük yeni bir politik

konsensüse katkıda bulunan bir mutabakatı yansıtmaktadır. Fincancıoğlu (2000: 169), üçüncü yol yaklaşımının gelenekselci olan muhafazakâr sağ karşısında liberal sağı temsil ettiğini ileri sürmektedir. Özetle, üçüncü yol yaklaşımı “sağın ve solun ötesine geçmekten çok solun sağa yakınlaşması anlamına gelmektedir (Şengül, 2000: 247)”. Bunun en önemli göstergesi üçüncü yolu benimseyen değişik ülkelerdeki işçi partisi hükümetlerinin yeni sağın ideolojik arka plânını oluşturduğu yeni kamu yönetimi reformlarına dönük uygulamaların çoğunu benimsemesi ve bunları devam ettirme kararlılığını göstermesidir. Yeni kamu yönetiminin özel sektör odaklı, esnek, dar merkez ve geniş yatay çevreye vurgu yapan, devlete özel sektör ve gönüllü kuruluşlar arasında katalizör bir rol veren, uygulamacıları yetkilendirerek merkezi yönetimi sınırlayan yaklaşımına (Eryılmaz, 2002: 235-237) üçüncü yolda sıcak bakmakta, küreselleşen dünyada devletin dönüştürülerek toplumsal hayatta fonksiyonel bir rol oynaması gerektiğine inanmaktadır.

Buradan hareketle günümüzde sol ve sağ şeklindeki ideolojik ayrışmanın ortaya çıkan yakınsama süreciyle birlikte gitgide belirginliğini kaybettiğini, kamu yönetimi ve devletin yeniden yapılandırılmasına ilişkin hususlarda ideolojik alanda ülkeler arasındaki farklılıkların gittikçe muğlâklaşarak eski önemini yitirdiğini ileri sürmek olanaklıdır.

1.4 Yeni Sağın İşlevsel Araçları

Yeni sağ ideoloji siyasal açıdan 1970’lerin iktisadi krizi sonrası iktidara geldikten sonra kendi amaçlarına uygun birtakım politikaları uygulamaya başarıyla aktarmıştır. Yeni sağ politikaların uygulamaya aktarılmasındaki işlevsel araçlardan biri küreselleşme sürecidir. Küreselleşme süreciyle yeni sağ politikalar ülkeler arasında büyük bir benzerlik oluşturarak ortak bir fikir birliği çerçevesinde uygulanmaktadır. Küreselleşme sürecinin Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla hızlanması yeni sağın sürece eklemlenmesini ve süreci teorik açıdan beslemesini daha da kolaylaştırmıştır. Yeni sağın diğer bir işlevsel aracı pek çok ülkede yeni kamu yönetimi reformlarını esas alan politikaların eşanlı bir biçimde uygulanmasıdır. Yeni sağın kamu yönetiminde yapmak istediği değişime, değişimden öte bir dönüşüme katkı sağlayan yeni kamu yönetimi yaklaşımı benimsendiği her ülkede başarılı uygulama sonuçlarına imza atmasıyla

dikkatleri üzerinde toplamıştır. Çalışmanın bu kısmında yeni sağın bu iki işlevsel aracı hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmektedir.

1.4.1. Küreselleşme

21. yüzyılın beraberinde getirdiği pek çok siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel değişimle birlikte en önemli gelişmelerden biri de çok boyutlu bir kavram olan küreselleşmedir. Küreselleşme genel bir biçimde toplumun ve bireyin yaşam koşullarını biçimlendiren teknolojik, ekonomik ve kültürel süreçlerdeki bölgesel sınırların öneminin azalması olarak tanımlanabilir (Cohen, 2001: 75). Yeldan (2001: 13), küreselleşme olgusunu ulusal ekonomilerin dünya piyasalarıyla eklemlenmesi, bütün iktisadi karar süreçlerinin giderek dünya kapitalizminin sermaye birikimine yönelik dinamikleriyle beslenmesi olarak yorumlamaktadır. OECD'nin küreselleşmeyle ilgili olarak önerdiği tanım üç faktörden oluşmaktadır (Bağçe, 1999: 10) :

1- Uluslararası şirketler gibi güçlü ve yeni aktörlerin siyasal sahneye girişi

2- Bilgisayar teknolojisinin iletişim ve enformasyon alanında hızlı yayılımı

3- Çoğu ülkelerde deregülasyon politikalarının benimsenmesi

Küreselleşme aynı zamanda blokların, kutuplaşmaların ortadan kalktığı, ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden ülkelerarası karşılıklı bağımlılıkların arttığı bir bütünleşme dönemini ifade etmektedir. Neoliberal bir dönemi tanımlayan kapitalist değerlerin ideolojik ve kültürel bakımdan tüm dünyayı egemenliği altına alması bağlamında liberalleşme, evrenselcilik, batılılaşmak ve insanlar arasında mekânı aşan ilişkilerin gelişmesi anlamlarıyla eşdeğer olarak görülmektedir (Cangir, 2001: 201-206).

Küreselleşme içinde değerlerin, düşüncelerin, bilgilerin ayrıştığı, farklılaştığı ve öznellediği standartlaşmış bir dünyayı çağrıştıran oldukça geniş kapsamlı ve tartışmalı bir kavramdır. Kavram ilk defa Marshall McLuhan'ın "Komünikasyonda Patlamalar" adlı kitabında bu yeni süreç için "küresel köy" kavramını kullanmasıyla literatüre girmiştir (Tutar, 2000: 21). Kavramın siyasi alanda dolaşıma girmesi ise 1980'li yıllarda Thatcher ve Reagan tarafından temsil edilen "yeni sağ" iktidarların başa geçmesine rastlamıştır. Bu nedenle küreselleşmeye yönelik siyasal tanımlamalarda neoliberal düşünceler daha baskındır.

Küreselleşme olgusu tarihsel açıdan genellikle iki evrede ele alınmaktadır. Bu evrelerden ilki birinci küreselleşme evresi olarak tanımlanan 1870'lerden 1914'e kadarki kapitalizmin ilerleme dönemidir. İlk küreselleşme dalgasının temel özelliği para piyasalarında ve ticaret ilişkilerinde altın standartlarının geçerli olmasıdır. Birinci küreselleşme dalgasında bilhassa devrin süper gücü olan İngiltere'nin serbest ticaret rejimine geçiş kararı ve bunu yaygınlaştırma çabaları etkili olmuştur. Bu ilk küreselleşme çağının dünyayı "büyük" boydan "orta" boya indirgediği söylenebilir. Bu dönemde sadece 1870 - 1890 arasında dünya sanayi üretimi üç kat artmıştır. Elektrik enerjisinin, dinamonun bulunması, enerji naklinin olanaklı hale gelmesi, petrolün enerji kaynağı olarak devreye girmesi gibi gelişmeler yaşanmıştır. Demir - çelik üretimi ve işlenmesi alanındaki yeni gelişmelerle birlikte gemi yapımcılığı ve demiryollarının yapımı kolaylaşmış ve hızlanmıştır.

Bu ilk küreselleşme ve küresel finans kapitalizm çağı sonradan Birinci Dünya Savaşı'nın, 1917 Rus Devrimi'nin ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın darbeleriyle parçalanmıştır. 1970 sonrası kapsayan ikinci küreselleşme evresi, ilk küreselleşme çağına göre daha geniş ölçeklidir ve bu sürece katılan insan ve ülke sayısı çok daha fazladır. Bu evrede yaşanan telekomünikasyon maliyetlerindeki düşüşler ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler dünyayı minimal bir boyuta indirgemıştır. Bu evrede bazı kuruluş ve örgütlenmelerin (OECD, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, IMF vb.) kapitalist sistemi tamamen kapsayacak üst yapılar biçiminde roller üstlendiği görülmektedir.

İkinci dalga asıl dinamiğini teknolojik gelişmelerin teşkil ettiği, ekonomi merkezli ancak sosyal, kültürel ve siyasi anlamda işbirliği ve yakınlaşmayı ortaya çıkarmış bir süreçtir. Bu dalganın yetmişli yıllarla birlikte derinleşip hız kazanmasında teknolojik gelişmelere liberalizmin eşlik etmesinin gelişmemiş ülkelerle eski komünist ülkelerin serbest ekonomiye geçmiş olmalarının payı büyüktür (Suiçmez, 2003: 15; Yeldan, 2001: 14- 15; Bingöl, 2003: 65-69; Yılmaz, 2004: 36-37).

Küreselleşme çok boyutlu bir kavram olarak genellikle siyasal, ekonomik ve kültürel yönlerden ele alınmaktadır. Siyasal küreselleşme ile ulusal ekonomik sistemlerin artan etkileşimi veya teknolojik gelişmelerin yeni sağın liberal içeriğini dolduran dünya piyasalarındaki deregülasyon ve özelleştirmeyi teşvik eden hükümet politikalarını

oluşturması anlatılmaktadır. Bu boyuta ilişkin kimi görüşlere göre, neoliberalizm küresel liberalizmdir. Liberal politikaların yaygınlaşması ya da liberal kaygıların küreselleşmesi, neoliberal ideolojinin ortaya çıkışıyla bağlantılıdır ve küreselleşmeyle neoliberal ideoloji kamu yönetimini yeniden tanımlamaktadır. Bu bağlamda kamu yönetimindeki yeniden yapılandırma süreci devleti küreselleşmiş dünyaya neoliberal uygulamalarla eklemlemeye çalışmaktadır (Erdoğan, 2006: 6-16). Küreselleşmenin siyasal boyutu, yeni sağın belirttiği üzere devlete ekonomik ve sosyal yaşamda mümkün olduğunca az görev verilmesinden yanadır. Devletin işlevlerini azaltmanın yolu ise kapitalizmin yeniden yapılanması kapsamında siyasal ve yönetsel liberalizasyon biçimindedir. Küreselleşme ile eşanlamli olan liberalizasyon temelde siyasal ve yönetsel mekanizmalar, ticaret piyasaları ve finansal piyasalar üzerindeki her türlü kontrolün kaldırılmasıdır (Kutun, 2005: 23-24).

Küreselleşme yalnızca yukarıya doğru bir süreç değil, aynı zamanda yerel özerklik doğrultusunda yeni baskılar yaratarak aşağıya inen bir olgudur (Giddens, 2000b: 25). Küreselleşme - yerelleşme (küyerelleşme) olarak da ifade edilen ve ulus devletlerin denetimindeki yerel birimlerin daha fazla özerklik kazanması düşüncesine dayalı bu süreçle, katı merkezîyetçi hiyerarşik değer ve kuruluşlar önemsizleşirken yeni sağ muhafazakârlığın önemseydiği yerel yönetim ve dinamikler yükselen değerler olmaktadır. Yerelleşme bu bağlamda hizmetlerin fiziksel olarak merkezi yerel birimlerden, o birim sınırları içindeki küçük topluluklara doğru değişimini ifade etmektedir (Aydınlı, 2002: 91-93).

Yerelleşme süreci küreselleşme eğiliminin kendi bünyesinde taşıdığı tekdüze ve merkezîyetçi yapılanmaya karşı tarihsel, kültürel ve fiziksel yerel kimlikleri yeniden üretmek ve birbirine eklemleyerek daha insancıl ve yaşam kalitesi yüksek bir dünyanın oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Yerel topluluklar, küresel tekdüzeliğe karşı esnek ve uyarlanabilir seçenekler, farklılıklar sağlamaktadır. Yurttaşların idaresini ve sivil toplumun temsilini sağlayarak hızlı ve radikal bir biçimde dönüşen ulus devlet yapılarına gerçek alternatifler sunmaktadırlar. Küreselleşme sürecinde uluslararası ve yerel nitelikteki sorunların giriftleşmesi yerel yönetim etkinliklerine uluslararası bir boyut kazandırmaktadır. Yerel yönetimler yerelleştirme politikalarıyla güçlendirilmekte, ancak esasen buradan yerel yetkilerin buradan piyasa güçlerine transferi

amaçlanmaktadır (Köse, 2004: 32-37). Küreselleşmeyle beraber işleyen bir diğer süreç uluslar içinde ve sınırlarında yeni ekonomik ve kültürel bölgeler oluşmasıdır. Bu olgu bölgeselleşme olarak adlandırılmakta ve coğrafi yönden birbirine komşu olan ya da sınırları birbirine yakın ülkeler arasındaki ekonomik bütünleşme hareketi olarak betimlenmektedir. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke ekonomilerinin birbirlerine önemli ölçüde bağımlı hale gelmeleriyle küreselleşme bölgeselleşme sürecini destekler bir konuma taşınmaktadır (Kılıç, 2002: 76-77).

Küreselleşmenin modern devletin niteliğinde yol açtığı büyük çaplı değişimleri şu şekilde özetlemek mümkündür (Farazmand, 1999: 258-259) :

- 1-** Ulus ötesi yönetim örgütlerinin (IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü vb.) kararlarının ve yönetsel kurallarının ulus devletler üzerinde, onların yönetim sistemlerini etkileyen yaptırımlar haline geldiği görülmektedir. Bu kararlar ve yönetsel kurallar liberal nitelikli politikaları daha fazla uygulama yönündedir.
- 2-** Modern devletlerin genel çıkarlarına ilişkin konularda işbirliği arayışlarına yönelmelerinde karşılıklı bağımlılıklarının derecesi artmıştır.
- 3-** Küreselleşmeyle ortaya çıkan değişim devletlerin bilgi çağı avantajlarını kazanarak yönetim ve yönetimin hemen hemen tüm işlevlerini hem ülke içi hem de uluslararası düzeylerde daha da geliştirmelerini sağlamıştır.
- 4-** Siyasi iktidarların özel sektörün ortakları ve destekçileri olarak toplumdaki rolleri artmıştır. Özel sektöre verilen teşviklerle piyasalara siyasi destek sinyalleri verilmektedir.
- 5-** Küreselleşmeyle yönetsel devlet refah devletinden şirketleşmiş devlete ya da gölge devlete dönüşmüştür. Devletlerin sosyal refah önlemlerini sürdürmeleri gittikçe zorlaşmıştır. Bunun başlıca nedeni artan rekabet piyasalarında yabancı sermayeyi ülkelerine çekmek isteyen devletlerin yüksek iş gücü maliyetleri doğuran koruyucu politikalarını daha fazla sürdürememeleri ve diğer ülkelerle giriştikleri üretim ve yabancı sermaye çekme yarışında vergi oranlarını azaltmalarıdır. Bu durum gitgide devletlerin sosyal güvenlik, eğitim, sağlık gibi sosyal refah politikalarını yerine getirmelerinde zorluklara yol açmıştır (Özdemir, 2004: 208).

6- Küreselleşme süreciyle etkin devlet anlayışı ön plana çıkmıştır ve devletin rolü; ülkelerin teknolojik ve insan gücü altyapılarını yenilemeleri ile geliştirmelerinin büyük önem kazanması sonucu teknolojik altyapı ve beşeri sermaye oluşumuna dönük stratejik görevlerle sınırlandırılmıştır. Piyasalar, bankacılık sistemi ve mali sektörü düzenleme ve denetleme, sosyal politikalar bağlamında adil bölüşümü sağlama görevleri devletin ekonomik ve sosyal yaşamdaki konumunu pasifleştirmiştir (DPT, 2000: 5-6).

Aşağıdaki tablo devletin küreselleşmeyle değişen rolüne vurgu yapmaktadır:

Tablo 2. Devletin Değişen Rolü

DEVLETİN ROLÜ	İŞLEVİ
EKONOMİK ROLÜ	Sınırlı Devlet / Düzenleyici Devlet
SOSYAL ROLÜ	Gelir Dağılımında Adaletin Sağlanması Çevrenin Korunması Yoksullukla Mücadele
SİYASAL ROLÜ	Küresel Tehditlerle Mücadele / Küresel Barışın Korunması Ulus Devlet Anlayışının Aşınması ile Ortaya Çıkabilecek Bağımlılıkların Siyasi ve Mali Egemenliği Zedelememesi İçin Alınması Gereken Önlemler ve Bu Bağlamda Siyasi - Mali Egemenliğin Korunması
HUKUKİ ROLÜ	Piyasa Mekanizmasının İşleyişinde Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Rollerin Düzenlenmesinde Gerekli Hukuki Altyapının Oluşturulması

Kaynak: Demircan (2008: 61).

Küreselleşme genel olarak ulus devlet üzerinde bu etkilere yol açarken, daha spesifik anlamda ulusal kamu yönetimleri üzerinde birtakım etkilerde bulunmaktadır. Bunlar şöyle açıklanmaktadır (Farazmand, 1999: 264-269) : Küreselleşmeyle özel kesim lehine, kamu ve özel kesim alanlarının görünüşünde ciddi değişimler olmaktadır. Kamu yönetimi sermaye birikimini kolaylaştıracak biçimde sivil olmayan yönetimden kamunun sivil yönetimine dönüştürülmektedir. Küreselleşen devlet, kamu yönetimini az şeyle çok iş yapmaya zorlamaktadır. Kamu yönetimindeki profesyonelleşme eğilimi hizmet alanına küresel düzeyde kurumsal, moral ve ahlâksal ölçütler getirmektedir. Küreselleşme sürecinde özelleştirme teşvik edilirken yolsuzluk ve rüşvetle mücadele özendirilmektedir. Küreselleşme elitizmi yüceltmektedir ve her biri bağımlı şirket ya da uluslararası şirketlerin ajanı olarak faaliyet yürüten iş adamı, yönetici gibi seçkinleri zenginleştirmektedir. Küreselleşme ile kamu yönetimi ve bununla ilgili alanlarda karşılaştırmalı ve uluslararası gibi alt disiplinleri de kapsayan büyük çapta bir bilgi genişlemesi vardır. Bu da başka halklar, kültürler, kamu yönetimleri konusunda bilgilenmeyi sağlamakta ve kişilere zengin yönetim geleneklerini tanıma fırsatı vermektedir.

Ulusal kamu yönetimlerinin büyüklüğünde, kapsamında, kullandığı kaynaklarda ve etkileme araçlarında daralma yeni dönemin başlıca politikasıdır. Bu politikanın yaygın uygulamaları memur sayısını azaltma ya da belli bir düzeyde tutma, sözleşmeli personel istihdamı ve performansa dayalı ücret uygulaması, özel kesimden kamu kesimine yönetici transferi ve kamu kesimindeki birçok görevin rekabete açılmasıdır. Artık kamu yöneticilerinden stratejik sorunları tanımlamaya ağırlık vererek diğer işlerini astlarına devretmesi, personelin değerlendirilmesinde performansa ağırlık vermeleri, toplam kalite yönetimini benimseyerek kamu kurumlarının hizmetlerinden yararlanan yurttaşların isteklerini dikkate almaları, yaratıcılığa ağırlık tanıyarak kurum kültürü oluşumuna yardımcı olmaları beklenmektedir. Küreselleşme ile kamusal hizmetlerin standartlarında artı yönde bir değişim yaşanmaktadır. Yönetime katılma konusundaki benzerlikler giderek artmaktadır. Yönetimden beklentiler ve yeni talepler birçok ülkede hemen hemen benzerdir (Al, 2002: 66-67).

Küreselleşmenin bir diğer boyutu olan ekonomik küreselleşme dünya ölçeğinde karşılıklı ekonomik etkileşimlerin yoğunlaşmasını ve yaygınlaşmasını ifade etmektedir (Steger, 2006: 61). Günümüzde ekonomik anlamda milliyetçilikten söz etmek olanaklı görünmemektedir. Çok uluslu şirketlerin yönlendirdiği küresel bir ekonomik düzen dünyanın her yanında etkinliğini sürdürmektedir (Köse, 2001: 10-11). Küreselleşmenin ekonomik söylemi üretim ve pazarlamanın giderek uluslararasılaştığını, şirketlerin küresel rekabetin gereklilikleri karşısında dış piyasalara açılabilme yeteneğine her zamankinden daha fazla bağımlı hale geldiğini öne sürmektedir (Marangoz, 2001: 83). Yeni dünya düzeninde bölüşüm işlevinin dayandığı temel felsefe piyasadaki gelir dağılımına müdahale edilmemesi ve yoksulluk gibi sorunların çözümünün piyasanın gelişimine bırakılmasıdır (Demirbaş, 2005: 93).

Serbest piyasaların güçlenmesi ve piyasaların yarattığı sonuçların serbest rekabetle meşrulaştırılıp ulusal kontrolün dışında sayılması, ulus devletlerin ekonomik sonuçları kontrol ya da değiştirme kapasitelerini azaltmıştır. Gelişen küresel ekonomide şu nitelikler göze çarpmaktadır (Hirst ve Thompson, 2003: 223-235) : İlk olarak, mevcut uluslararası ekonomideki ilişkiler daha gelişmiş ülkelerin özellikle OECD üyelerinin arasındaki ilişkilerdir. Bu nedenle küresel ekonomiyi gelişmiş endüstriyel ekonomilerin oluşturduğu söylenebilir. İkinci olarak, para ve sermaye piyasalarının 1970'lerden beri

uluslararasılaştığı konusunda artık bir şüphe yoktur. Üçüncü olarak, endüstrileşmiş ekonomiler arasında yarı - mamul ve mamul mal ticaret hacmi giderek artmıştır.

Dördüncü olarak, kısıtlılığın karşın bağımsız ticaret ilişkilerindeki büyümenin doğal sonuçlarından biri uluslararası firmaların gelişmesidir. Beşinci ve 1970'lerden sonra görülen en belirgin ve uzun süreli gelişme uluslar üstü ticaretin ve ekonomik blokların oluşmasıdır. Bayraktutan (2003: 147) ise; ekonomik küreselleşme sürecini üretimin, finansın ve ticaretin küreselleşmesi biçiminde üç kategoride ele almaktadır. Buna göre, üretimin küreselleşmesi, sınır ötesi doğrudan yatırım ve üretim faaliyetlerinin yaygınlaşmasını, bunların hukuksal düzenlemelerle desteklenmesini, finansal küreselleşme, kısa ve / veya uzun vadeli sermaye akımlarına yönelik ulusal sınırlamaların eliminasyonu ile dünya finans piyasalarının bütünleşmesini, ticari küreselleşme ise öncelikle tarife ve kotalar gibi geleneksel koruma araçlarının kullanımını sınırlamayı gerektirmektedir. Bu da uluslararası ekonominin “1930 öncesine geri dönüş” olarak yorumlanmaya müsait bir biçimde piyasa mekanizmasını merkezine alan liberal bir eksene doğru kaymasını ve yirminci yüzyılın başlarından itibaren Keynesyen değerler dizisi ve milliyetçilik ideolojisi üzerinde şekillendirilerek toplumlara egemen kılınan ulusal devlet yapısının sorgulanmaya başlanmasını zorunlu kılmaktadır (Aydın, 2003: 72-89). Böylelikle bir yönüyle ulus devletinin krizi olgusu gündeme gelirken, diğer yandan yeni koşullar altında ulus devletinin kendini yeniden üretmesinin yolları oluşturulmaktadır (Özer, 2006: 32).

Küreselleşmenin bir diğer boyutu kültürel küreselleşmedir. Küreselleşme ile birlikte modern - geleneksel, batı - doğu arasındaki coğrafi mesafenin yok olması, farklı kültürlerle sahip insanların birbirleri ile etkileşim haline geçmelerini sağlamıştır (Bıyıklıoğlu, 2000: 51). Bu da ulus devletinin temsil ettiği tekçi ve homojen yapıların hızla çözülerek kimlik tanımlamasının yeniden yapıldığı etnik, dini, cinsel ve cinsiyete dayalı alt kimliklerden oluşan bir toplumsal mozaığın varlığı ile daha sağlıklı bir toplumsal yapıya işaret etmektedir (Yayman, 2005: 292). Küreselleşme sürecinin farklı kimliklere hitap eden yapısı post modern anlayışla birebir örtüşmekte, toplumsal bağlamda post modernist bir sosyo - kültürel yapı öngörülmektedir. Dünya kültürünün standartlaştırılması anlamında meta üretiminin kültürel bir olgu haline geldiği saptamasından yola çıkılarak kültürün ekonomi, ekonominin de kültür içinde çıktığı

bir post modern toplumda büyük bir sanayide meta imajlarının tasarlandığı, reklamcılığın kültür ve ekonomi arasında temel bir araç haline geldiği ileri sürülmektedir (Akbulut, 2007: 333-334). Küreselleşme süreci eşanlı olarak iki kültür görüntüsü sunmaktadır. Bunlardan ilki, “tikel kültürün” üst sınırlarına ulaşmadır. Buna göre, tüm heterojen kültürler, dünyayı kapsayan hâkim kültürün içinde erimektedir. İkinci görüntü ise, kültürlerin sıkışması ile ilgilidir. Bu durum farklı kültürlerin yan yana akmasını sağlamaktadır.

Çok boyutlu ve tartışmalı bir kavram olan küreselleşmeye karşı alınan çeşitli tavırlar da mevcuttur. Küreselleşmeyi anlamlandırma çabaları altında küreselleşmeye yönelik alınan bu tavırlar radikal, şüpheli ve dönüşümcü yaklaşımlar şeklinde üç başlık şeklinde ele alınmaktadır. Radikal kesimler küreselleşmeyi toplumları refaha, zenginliğe ve özgürlüğe taşıyan insanlığı ulus esaslı kurumsallaşmanın ötesinde küresel bir uygarlığa götüren neoliberal bir süreç olarak benimsemektedirler. Radikallere göre, serbest piyasa mekanizması hızlanan değişim sürecinden kaynaklanan sorunları mümkün mertebe en iyi çözecek mekanizmadır. Bu yönüyle radikaller yeni sağın liberal perspektifine hizmet edecek politikalar izlemekten yanadırlar. Şüpheli yaklaşım küreselleşmeye doğurduğu sorunlar perspektifinden yaklaşan, sürecin insanlığın ezici çoğunluğunu sıkıntılara soktuğuna inanan, küreselleşmeyi emperyalizme dönüşen kapitalist bir süreç olarak tanımlayan, neoliberalizme eleştirel olarak yaklaşan bir bakış açısı sunmaktadır.

Dönüşümcüler ise, küreselleşmeye soğukkanlı olarak artı ve eksileriyle yaklaşmaktadırlar. Dönüşümcülere göre, yaşananları tarihsel bir dönüm noktası kılan gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde hizmet sektörünün giderek ön plana çıkması ve kitle iletişimi alanındaki büyük ilerlemedir. Dönüşümcüler, gidişatın küresel bir uygarlığa doğru olduğu öngörüsüne katılmazken küreselleşmeyi geçmişten çok farklı geri dönüşü mümkün olmayan bir olgu olarak nitelendirirler. Onlara göre, ulus devlet de yeniden yapılanma içindedir ve kendini yenileyerek temel bir aktör olmaya devam edecektir (Şahin, 2006: 51).

Nihai olarak, bu tartışmalar ışığında küreselleşme halen devam eden bir süreçtir. Bu süreç demokrasinin kurum ve kurallarıyla dünyada benimsenmesini, liberal değerler çerçevesinde bireyin temel hak ve hürriyetlerinin korunmasını, kamu yönetiminin bölgesel ve yerel düzeyde toplumsal beklentileri hizmet kalitesini arttırarak

karşılmasını zorunlu kılmaktadır. Küreselleşme kamu yönetiminde yeni sağın ekonomik ve liberal çözüm reçetelerinin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Weberyen bürokratik sistemdeki katı, merkeziyetçi, hiyerarşik süreçlerin vatandaş talepleri doğrultusunda değişime tabi tutulması hususundaki baskıları ve demokratik talepleri arttırmaktadır. Bireysel, özgürlükçü değerlerle piyasa sisteminin erdemlerini bütünleştirmektedir.

1.4.2. Yeni Kamu Yönetimi (YKY)

Yeni sağın bir diğer işlevsel aracı olan yeni kamu yönetimi yaklaşımı yönetim ile işletme kavramı arasındaki farkı vurgulamaktadır. Yaklaşımı savunanlara göre, yönetim kavramı işletme kavramına göre daha dar anlamlıdır. Yönetim süreçlere, yöntem ve kurallara göre işleri yürütmek anlamına gelmektedir. İşletme ise yalnız talimat ve yönergeleri uygulamaktan ziyade, hedef ve öncelikleri belirleme, bunların başarılmasına yönelik uygulama planları yapma, insan kaynaklarını etkin kullanma, performansı değerlendirme, sorumluluk alma gibi pek çok fonksiyonu içermektedir (Eryılmaz, 1999: 25).

Yeni kamu yönetiminin tanımı konusunda birtakım belirsizlikler vardır. Ferlie (1996: 10), bu belirsizliğe işaret eder ve onu boş bir tuvale benzeterek istediğiniz gibi boyayabilirsiniz yorumunu yapar. Yaklaşımın önde gelen temsilcilerinden Hood (1991: 3-4), yeni kamu yönetimini “1970’lerin sonundan itibaren özellikle OECD üyesi ülkelerde bürokratik reform gündemlerini etkileyen birbirine benzer bazı idari doktrinleri ifade eden bir etiket olarak” tanımlar.

Aksoy’a göre (2003: 552-553), yeni yönetim anlayışı ilk olarak kamu yönetiminin ve kamu faaliyet alanının özellikle ekonomik nitelikli olanlarından başlayarak küçültülmesi ve daraltılmasını içermektedir. İkinci olarak daraltılan bu alanda genelde kamu faaliyetlerinin özelde kamu kurumlarının kamu işletmeciliği anlayışı etrafında yapılandırılması ve işletilmesi gerektiği savı karşımıza çıkmaktadır. Jann (1997: 88-89), yeni kamu yönetimi yaklaşımını kamu yönetimine ait dört alanda benimsediği ilkelerle karakterize eder. Bu alanlardan ilki örgütlenme aşamasıdır. Bu aşama daha fazla desantralizasyon kapsamında hiyerarşik basamakların azaltılmasını, esnek örgüt yapısı ve proje temelli çalışma anlayışını, kendi kaynakları ve sorumlulukları ile desantralize edilmiş özerk ve yarı özerk birimlerin oluşturulmasını, bürokratik işlemleri azaltmaya

yönelik değişik hizmetlerin bir yerde verilmesi esasına dayalı birimler kurulmasını, merkezi görev ve yetkilerin bir kısmının yerel yönetimlere devredilmesini savunur. İkinci olarak, daha fazla motive etme kapsamında personel yönetimi alanında performansa dayalı bir ücret anlayışı, ekip çalışması ve toplam kalite yönetimi, daha nitelikli bir personelle kamu içinde ya da kamu - özel arasında personel rotasyonu, insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomi ve iş yönetimine ağırlık verilmesi, belli sürelerle sınırlı, daha profesyonel ve daha sorumlu bir yöneticilik anlayışı vurgulanır. Üçüncü olarak, daha fazla sonuçlara yönelme kapsamında sonuçların çıktılara ve performansa göre ölçülmesi, sözleşmeye dayalı bir yönetim, kamu kesiminin kendi birimleri ve kamu ile özel sektör arasında rekabet ve karşılaştırma, hizmetin kararlaştırılmasıyla hizmetin yerine getirilmesi rolünün birbirinden ayrılması, müşteri odaklı bir sistem ön plana çıkarılır. Dördüncü olarak, daha çok hesap verme kapsamında esnek bütçelemeye, küresel bütçelere, kaynak kullanımında saydamlığa, maliyet muhasebesine dayalı bir mali yönetim oluşturulması arzulanır. Hood (1991: 4-5), yeni kamu yönetiminin yedi ana elementten oluştuğunu belirtmektedir. Bunlar, kamu sektöründe profesyonel yönetimin gelişmesi, açık performans standart ve önlemleri, çıktı kontrolüne daha fazla önem verilmesi, kamu sektöründeki kurumların küçük ve daha iyi kontrol edilebilen ünitelere bölünmesi, özel sektördeki benzer yönetim tekniklerinin kamu yönetiminde uygulanması, kamu sektöründe daha fazla rekabet, kaynak kullanımında daha fazla disiplin ve tasarruf sağlanması olarak sıralanmaktadır. Bu elementlerden ilki olan kamuda profesyonel yönetim, kamusal faaliyetlerde sorumlulukların açıkça belirlenmesi ve kamuda yöneticilerin yönetmesine izin verilmesi olarak özetlenebilir. Performansın ölçülmesi, kamuda kurallara uygun iş yapma anlayışının terk edilerek sonuçların önemli olduğu bir anlayışa geçilmesini, hedeflerin ve başarımların ölçütlerinin açıkça ortaya konulduktan sonra performansın ölçülmesini ifade eder. Çıktılara daha fazla önem verilmesi, yönetimde süreçten çok sonuçlara değer verilmesini gösterir. Büyük kurumların uygun büyüklükte daha küçük kurumlara ayrıştırılması, hantal yapılı bürokratik örgütlerin ürüne dayalı olarak parçalanması ile daha yönetilebilir, verimli, daha hızlı kararlar alabilen, koordinasyonun daha kolay sağlanabildiği birimlere doğru bir dönüşümü vurgular. Kamuda rekabet odaklılık, daha az maliyetle daha iyi standartlarda bir çıktı için kamunun hem kendi içinde hem özel sektörle bir yarış içinde olmasıdır. Özel sektör yönetim tekniklerinin kullanımı, kamu yönetiminde tek tip

hizmet etiği anlayışının terkini, eleman istihdamında ve ödüllendirmede esnekliği, özel sektörde başarısı kanıtlanmış yönetim tekniklerinin kamuda uygulanmasını ifade eder. Kaynak kullanımında disiplin ve tutumluluk ise, daha az girdiyle daha fazla çıktı üretilmesi için girdi miktarının kontrolü, maliyetlerin kısılması, işgücü disiplininin yükseltimi gibi önlemleri içerir (Hood, 1991: 4-5).

OECD'ye göre yeni kamu yönetimi paradigması sekiz ana trendi izlemektedir (Öztürk ve Coşkun, 2000: 150) : Bunlar, otoritenin aktarılması, esnekliğin sağlanması, performansın, kontrolün ve sorumluluğun sürdürülmesi, rekabet ve seçeneklerin geliştirilmesi, enformasyon teknolojilerinden yararlanılması, faaliyet ve işlemlerin kalitesinin yükseltilmesi, yönlendirici fonksiyonların merkezde güçlendirilmesi olarak sıralanmaktadır. Toplumsal değişim açısından yeni kamu yönetimi anlayışı giderek daha eğitimli, zor beğenen, sorgulayan, bilgili, hakkını arayan, birbirinden haberdar, kamu politikalarını değerlendirerek karar alma sürecinde aktif rol almak isteyen bireylerle katılımcı, hesap soran, seçenek üreten bir toplum yapısı ortaya çıkarmıştır (Özay, 2008: 19).

Yeni kamu yönetimi anlayışı bir taraftan devlet görevlerinin hangi biçimde anlaşılması ve nelerin devlet görevi olması gerektiğini sorgulayıp yeni öneriler getirmekte, diğer taraftan yönetimin süreç, yapı, kültür ve personel gibi öğelerine yönelik içyapısal düzenlemeleri ortaya koymaktadır. Yeni yönetim anlayışı ilk etapta devletin küçültülmesine yönelik yeni sağın liberal politikaları kapsamında kamu sektörünün görev hacmini azaltmak istemektedir. Bu anlayışın ikinci alanı, ağırlıklı olarak kamu sektörünün yapı ve koşullarının maruz kaldığı reform girişimlerine dayanmaktadır. Bu dış yapısal reformlar rekabet ortamının oluşturulmasını, kamusal mal ve hizmetlerin kullanıcılarca finansmanını, kullanıcılara kamusal mal ve hizmetleri seçme olanaklarının sunulmasını kapsar. Yeni yönetim anlayışının üçüncü alanı olan iç reform, yapıların, yöntemlerin ve kamu yönetimindeki personelin davranışlarının iç modernizasyonunu kapsamaktadır. Yeni yönetim anlayışının iç reformu kapsamında yönetim fonksiyonlarının eşgüdümü ve algılanması için özel işletme ve holding yönetimlerinin gelişim durumlarına göre kamu yönetimine yönelik elverişli bir enformasyon akımı önerilmektedir (Eren, 2002: 3-93).

Aşağıdaki tablo yeni kamu yönetiminin değişim modelini özetlemektedir.

Tablo 3. Yeni Kamu Yönetiminde Değişimin Nitelikleri

KAMU YÖNETİMİ	GELENEKSEL YÖNETİM	YENİLİKÇİ YÖNETİM
YAPILAR	Katı Bürokratik Yapı Hiyerarşi Güçlü Merkezîyetçilik	Dar Merkez Geniş - Yatay Çevre Yerelleşme
SİSTEMLER	Merkezi Kontrol Ayrıntılı Denetim	Performans Hedefleri Fiyatlandırma Merkezleri ve İç Pazarlar - Performans Denetimi
KADROLAMA	Sabit - Sürekli Geniş Personel Kadrosu Merkezileşmiş Pazarlık	Az Sayıda Uzman Personel Esneklik, Geniş Çevre, Yerleşmiş Pazarlık
YÖNETİM KÜLTÜRÜ	Otoriter ve Merkezi Yasal ve Finansal Güvenilirlik Profesyonellik Hizmet Dağılımında Nicelik	Esnek Yönetim / Katılımcı Fayda - Maliyet Analizi Müşteri / Hemşeri Talepleri Hizmet Dağılımında Nitelik

Kaynak: Karaman (1997: 46).

Yeni kamu yönetiminde sahip olduğu bu niteliklerle kamu yönetiminde dönüşümü gerçekleştirmede tedrici bir süreç izlemiştir. Bu süreç üç kademelidir. Birinci aşama (1979 - 1985) kamuda yasal - yapısal serbestleşme (deregülasyon), sübvansiyonların kaldırılması ve tasarruf önlemlerini içermektedir. Bu aşamada özelleştirme ilk kez kavramsal açıdan tartışmaya açılmıştır. İkinci aşamada (1985 - 1990); kamu iktisadi girişimlerinin özelleştirilmesine, kamu yönetiminde etkinlik ve verimliliğin sağlanmasına yönelik politikalar izlenmiştir. 1990 ve sonrasını kapsamına alan üçüncü aşama ise; kamu yönetiminde kalite, vatandaş odaklılık, yönetişim, katılım, hesap verebilirlik, saydamlık, esnek kurumsal yapılar, mevzuatın azaltılması ve performansa dayalı yönetim gibi ilke ve değerlerin öne çıktığı politikaları simgelemektedir (Eryılmaz, 2004a: 57). Uzun vadeli bir stratejiyle ve istikrarlı bir reform programıyla ele alınması gereken yeni yönetim modeli kamu yönetiminde uzun bir sürece dayalı ve başarı şansı katılımcı kişilere bağlı, yönetimin kendi içerisine ve çevresine karşı açılması anlamına gelen, yönetimin kendi girişimi ve sorumluluğunu bireylerin esnekliği ve personel akışkanlığı ile özdeş gören, güven esaslı bilinçli bir yeni yönetim kültürü de oluşturmuştur (Eren, 2002: 206-208).

Yeni kamu yönetimi anlayışının ortaya çıkmasında küreselleşme süreci ve ulusal ekonomilerin gerilemesi, bu gerilemeye neden olan refah devleti gereklerinden doğan taleplerin kamu kaynakları üzerinde yarattığı baskı, kamu hizmetlerinin kalitesinden genel bir hoşnutsuzluk ve kamu kesiminde pazar yönelimli yaklaşımları savunan yeni sağın etkisi büyüktür (Mascerenhas, 1993: 321). Her şeyden önce yeni kamu yönetiminin yaşanmakta olan küreselleşmenin neoliberal bir yansıması olduğu kabul edilmektedir.

Buna göre, yeni yönetim anlayışı güçlü bir teknoloji devriminin doğmasına yardımcı olarak ulusal, uluslararası, yerel ve bölgesel yönetimlerin sunduğu kamu hizmetleri arasında belli değerlerin yayılmasını sağlamıştır (Kızılcık, 2003: 185). Böylelikle hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde devlet yapılanması ortadan kalkmıyorsa da devletlerin rolü değişmekte, evrimleşmekte ve küreselleşmenin gereklerine cevap veren liberal nitelikli stratejilerle uyumlu kılınmaktadır (Erdoğan, 2000, www.liberal.dt.org.tr). Yeni kamu yönetimi yaklaşımını doğuran bir diğer etken 1970'lerde yaşanan iktisadi kriz sonucu sosyal refah devleti anlayışındaki gerileme ve kamu hizmetlerinin niteliğindeki düşmenin halkta yarattığı hoşnutsuzluklarla gitgide daha eğitilmiş, hakkını arayan ve siyasi otoriteye karşı daha az itaatkâr bireylerin devletten kaliteli kamusal hizmet sunma yönündeki artan beklentileridir (Bilgiç, 2003: 30).

Bu etkenlerin yanında yeni kamu yönetiminin ortaya çıkmasında en büyük rolü yeni sağ ideoloji üstlenmektedir. Yeni kamu yönetimi kamu yönetiminde yeni sağ akımı yansıtmaktadır. Devlet üzerinde pazarın büyüklüğü iddiasını dile getirmektedir. Özelleştirme ve alternatif hizmet sunum mekanizmalarının gündeme getirilmesi gibi yöntemlerle devletin rolünün sınırlandırılmasını öngörmektedir (Aksoy, 2003: 545; Bayraktar, 2003: 561). Yeni sağ düşüncenin temellerini oluşturan liberalizmin bireysel tercihlere olan vurgusu ile serbest piyasa taraftarı yönü yeni kamu yönetimi anlayışını doğrudan etkilemiştir. Yeni kamu yönetimi anlayışının öngördüğü devletin küçültülmesi, piyasa yönelimlilik, özelleştirme, katılımcı yönetim, yönetimde açıklık, müşteri odaklılık gibi yaklaşımların oluşmasında liberalizmin bireyi koruyan ve önemseyen hümanist tutumunun etkisi büyüktür. Geleneksel kamu yönetiminden, yeni kamu yönetimi anlayışına geçiş değer yargılarından bağımsız bir süreç değildir.

Yeni sağ politikaların devlet felsefesi, piyasaya yönelik bakışı ve kamu hizmeti anlayışı yeni kamu yönetimini derinden (Al, 2002: 105-120; Ömürgönülşen, 2003: 25) etkilemiştir.

Farnham ve Horton'unda (1996: 23) belirttiği üzere sıklıkla yeni kamu işletmeciliği olarak adlandırılan yeni kamu yönetimi bir dereceye kadar yeni sağ fikirlerin yan ürünüdür. Sonuçlara ulaşma ve yöneticilerin kişisel sorumluluğuna daha fazla önem verme, kuruluşları, personeli, iş ortamını ve şartlarını daha esnek kılma, girdilerin en aza indirilmesi, çıktıların en çoğa çıkarılmasını vurgulayan verimlilik, önceden belirlenen amaçlara ne derece ulaşabildiğini ifade eden etkinlik, olması gereken maliyetle gerçekleşen maliyeti oranlayan ekonomiklik kavramları yeni sağın liberal ekonomik programının yeni kamu yönetimi yaklaşımı üzerindeki etkisini betimlemektedir. Üst düzey yöneticilerin siyasi tarafsızlığı ve yansız olmasından çok mevcut hükümetin programlarına destek olması, yönetimin faaliyetlerinin pazar ekonomisi kurallarınca test edilmesi, politika yerine yönetime odaklanma gibi yeni sağ içerikli politikalar aynen yeni kamu yönetimi yaklaşımınca benimsenmektedir (Gözel, 2003: 197; Eren, 2002: 116-117).

Yeni sağ düşünce yeni kamu yönetimini aynı zamanda teorik bakımdan da beslemektedir. Kamu işletmeciliği yaklaşımları kapsamında işletmecilik yaklaşımı, kamu işletmeciliği yaklaşımı, girişimci devlet, arz yönlü yönetim, yönetim yaklaşımının yanı sıra yeni kamu işletmeciliği adıyla yeni kamu yönetimi anlayışı bulunmaktadır ve yeni kamu işletmeciliğinin teorik temelleri ekonomi ve işletme bilimleri tarafından desteklenmektedir. Yeni kamu işletmeciliği bu bağlamda işletme ve iktisat bilimini bir potada eriterek kamu sektörünü post fordist bir anlayışa uyarlamaktadır.

Yeni kamu işletmeciliği teorik olarak yeni sağında teorik temellerini oluşturan kamu tercihi teorisini, işlem maliyeti⁴, mülkiyet hakları⁵ ve vekâlet⁶ teorilerini kapsayan ekonomi alanındaki yeni kurumsal ekonomi⁷ ile yeni sağın bir diğer teorik ayağı olan kurumsal alandaki işletmecilik anlayışının evliliğine dayalıdır (Koroğlu, 2005: 15). Üstüner'e göre (2003: 371), bu iki grup teorik gelişmeden birincisi toplumsal bir proje olarak yeni sağ hareketini tanımlamaktadır. Esasen bu kamu işletmeciliği okulunun kamu yönetimi disiplini içindeki yerinin değerlendirilmesinde bir çıkış nedenselliği olarak ele alınması gereken bir olgudur. İkinci grup teorik gelişme ise, özel kesimle kamu kesimi arasındaki farklılaşmayı yapısal olarak kabul eden sınırlamacı ve indirgemeci klâsik kamu işletmeciliği okulunun bir yansıması ve yeniden formülasyonu olarak değerlendirilmektedir. Bayraktar farklı bir açılım getirerek (2003: 567-571) yeni kamu yönetimini kabaca bürokrasi karşıtlığında birleşen, fakat tutarsız ve çelişik bir görünüm sergileyen kamu tercihi teorisine yönetim ideolojisinin (işletmecilik) birlikteliği olarak ele almaktadır. Bayraktar (2003: 570-571) bu iki teori arasındaki tutarsızlıkları şöyle vurgulamaktadır:

- 1- İşletmecilik âdem-i merkezîyeti savunmakta ve merkezin katı kontrolünün yok edilmesini isterken, kamu tercihi bürokratların kamu yararına çalışmasında kontrolün vazgeçilmez olduğunu ileri sürmektedir.
- 2- Kamu tercihi bürokratların seçilmişlere karşı sorumluluğunu temel alırken, işletmecilik bürokratlara daha fazla öncelik tanır.

⁴ İşlem maliyeti teorisi kurumları anlamak ve davranış özelliklerini incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Kurumları açık bir sistem olarak kabul eden bu yaklaşım ağırlığı, üretilen mal ve hizmetlerin sistemin sınırları dışındaki kişilerle değiştirilmesine kaydırır. Yaklaşımın temelinde rasyonellik ve etkinlik kaygıları vardır. Yaklaşım yeni kamu yönetiminin kamu sektöründe rasyonelliği ve etkinliği sağlama düşüncesi ile paralellik gösterir (Eren, 2002: 82).

⁵ Mülkiyet hakları teorisi, bir kurumda kullanım haklarından veya kuruma ilişkin diğer haklardan çalışanlara pay verilmek suretiyle onların teşvik edilmesini öngörmektedir. Teorinin ana fikrini, çalışanların pay sahibi yapılarak motivasyonlarının güçlendirilmesi oluşturmaktadır (Eren, 2002: 81).

⁶ Vekâlet teorisinde vekâlet veren belli bir işin görülmesi amacıyla bir vekilden destek almaktadır. Yani bir işin yapılması asıl - vekil ilişkisine girerek zamandan, yetenekten, ücretten, maliyetlerden avantaj sağlamak amacıyla başka birine devredilmektedir. Bu bağlamda yeni kamu işletmeciliği üst yöneticilerin performanslarını arttırarak kamu hizmetlerinin verimlilik ve etkinliğinin geliştirilmesi için yetki devri uygulamasını kamu sektörüne uyarlamaktadır (Koroğlu, 2005: 21). Sözleşmeyle veya ihaleyle bir işi özel sektöre yaptırmaya dönük eylemler bu kapsamdadır.

⁷ Yeni kurumsal ekonomi mevcut iktisat teorilerini kullanarak kurumları ve kurumsal ilişkileri bu çerçeveden açıklamaya çalışmaktadır. Piyasaların serbest olmadıklarını devletin yanı sıra ekonomik faaliyetleri koordine edici klanlar, ağlar, ticari birlikler, girişimci gruplar, stratejik birlikler gibi çeşitli mekanizmalarla sınırlandığını belirtmektedir. Kurumcu yaklaşımın odaklandığı sorun alanı kurumlar iktisadi davranışlar üzerinde ne tür etkiler meydana getirirden ziyade kurumsal değişim sürecinin kendisinin anlaşılması ve açıklanmasıdır. Kurumcu yaklaşım iktisadi sistemi toplumsal sistemle bir bütün olarak ele alır ve kurumların hem değişimin araçları hem de değişimin yegâne engelleri olduğunu ileri sürer (Güzelsarı, 2000: 123; Bayramoğlu, 2002: 104-105).

3- Kamu tercihi hizmetin kamusal tercihleri yansıtmasından, işletmecilik ise kaynakların verimli kullanılmasından yanadır.

4- Kamu tercihi bireysel ve rasyonel tercih temelinde kendini ifade ederken, işletmecilik kurumlar ve kurumsal yapılarla ekonomik maliyetler üzerinde durmaktadır.

Özetle, yeni kamu işletmeciliği ve mevcut kamu sektörü reform programları kamu sektörüne yönelik yeni sağa dayalı siyasaaların ayırt edici bir elementidir. Yeni sağın farklı kolları (ekonomik liberalizm, siyasal muhafazakârlık) yeni kamu işletmeciliği ve onun kurumsal ve operasyonel çerçevesini sağlayan kamu seçimi teorisine filozofik bir temel ve atmosfer sağlamıştır, fakat indirgemeci bir yaklaşımla yeni kamu yönetimi anlayışını sadece yeni sağ ideolojinin basit bir parçası olarak kabul etmekte mümkün değildir. Çünkü bu yaklaşımı muhafazakâr hükümetlerin yanında sosyal demokratlar ve işçi partili hükümetler de benimsemiştir. Dolayısıyla ikinci bölümde daha ayrıntılı olarak ele alındığı üzere yeni kamu yönetimi uygulamaları yeni sağ ideolojinin de ötesine geçerek kamu yönetiminde yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin simgesi haline gelmiş, dünya çapında genel geçer bir kabul görmüştür (Ömürgönülşen, 1997: 535; Ömürgönülşen, 2003: 27).

Yeni kamu yönetimi sahip olduğu nitelikler bakımından bazı çevrelerce birtakım eleştirilere de maruz kalmıştır. Bu eleştiriler şöyle sıralanmaktadır (Eren, 2002: 211-216; Şaşal, 2001: 104-105; Özer, 2005: 298-300) :

1- Yeni yönetim anlayışının piyasa ve rekabetin sınırlarını yanlış tahmin ettiği yönünde eleştiriler mevcuttur. Piyasa mekanizmasının tam rekabet piyasalarında olduğu gibi kamu yönetiminde aynı ölçüde işlevsel hareket edemeyeceği belirtilmiştir. Bu doğrultudaki temel kaygılar toplumun düşük gelirli kesimlerinin sorunlarına duyarlılığın azalması, bunun da toplumsal dayanışma anlayışını ve vatandaşların devletle olan bağını azaltmasıdır. Toplumsal kaynakların üretimi ve toplum tarafından paylaşımının pazar mekanizmasına bırakılmasının toplumu depolitize edeceği düşünülmektedir.

2- Kamu işletmelerinin özelleştirilmesine yöneltelen birtakım eleştiriler bulunmaktadır. Bu noktada bir malın piyasada üretim maliyeti bir işletme için daha düşükse ve bu mali sadece iki işletme üretmekteyse bu durumun doğal bir tekel yaratacağı düşüncesinden hareket edilmektedir. Yeni yönetim anlayışının uygulamada güvenilirliğini, tutarlılık ve varlığını tam anlamıyla ortaya koyamadığı, başarısını ispatlaması gerektiği ileri

sürülmektedir (Kızılcık, 2003: 185). Ayrıca yeni kamu yönetimi düşüncesinin ortaya koyduğu birçok tanımdaki belirsizliğe dikkat çekilmektedir. Siyasal hesap verebilirliğin yanı sıra yönetsel hesap verebilirliği içeren yeni yönetim anlayışında vatandaşların kamu görevlisinden nasıl hesap soracağına belirsizliği vurgulanmaktadır.

3- Kamu yönetiminin iş idaresi ile özdeşleşmesinin kamu yönetimi felsefesi ve kamu yönetimindeki demokratik sorumluluk anlayışına aykırı olduğu belirtilmektedir. Kamu hizmetlerinin “dış bağlantı ya da dışarıyla sözleşme yapma” yoluyla görülmesinin kamu yönetiminde gerekli eşgüdümü engellediği, dış bağlantının politik sorumluluğu sınırlandırdığı ileri sürülmektedir.

4- Özel sektör yaklaşımının kamu sektörü için genel olarak uygun olmadığı yolunda birtakım itirazlar vardır. Buna göre, yeni anlayışa hâkim olan girişimcilik ruhu ve piyasada faaliyet gösterme ilkeleri kamu girişimcilerinin görevlerini şahsi çıkarları için kullanmaları riskini taşımaktadır. Vatandaşın müşteri olarak görülmeye başlanması toplumda piyasaya müşteri olarak dâhil olamayacak düşük gelirli bireylerle yüksek gelir grupları arasındaki oranın açılması ve bağların zayıflamasına neden olacaktır. Ayrıca kamu kuruluşları için amaçları belirlemek ve sonuçları öngörmek özel sektöre göre oldukça zordur.

5- Yeni yönetim anlayışı savunucuları yanlış politik değerleri temsil etmekle itham edilmektedir. Bu husustaki ilk itiraz yeni yönetim anlayışının neoliberal ve muhafazakâr bir hareket olduğu şeklindedir. İkinci itiraz yeni yönetim anlayışının kamu sektörünün eşitlik, hakkaniyet, tarafsızlık gibi politik değerlerini gayrimeşru ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmesine ilişkindir. Bunların dışında yeni yönetim anlayışının kamu hizmetlerinin manevi değerlerinin olmadığı ve devlet memurluğunun asıl yönünün aşığılandığı izlenimi vermesinden yakınılmaktadır.

6- Bazı eleştirmenlere göre yeni kamu yönetimi geleneksel yönetim anlayışına bir tepki olarak doğsa da aslında ortada geleneksel kamu yönetiminden kaynaklanan bir problem yoktur. Yeni kamu yönetiminin “yeni” bir yaklaşım olmadığı aynı zamanda ne bir teknik ne de bir ideoloji olarak kabul edilebileceği bu anlamda bilimsel yönetim teorisinin günümüze uyarlanmış hali olduğu ileri sürülmektedir (Kızılcık, 2003: 185).

7- Yeni kamu yönetiminin yaygınlığı ne kadar artsa da kamu görevlilerinin politik olmayı sürdürdüğü, politikleşmenin potansiyel bir sorun olarak varlığını koruduğu, sorunların çözümü ve gereklerinin yerine getirilmesinde kamu yöneticilerinin zor ve riskli kararlar almaktan çekindiği belirtilmektedir.

8- Son olarak, yeni kamu yönetiminin evrensellik iddiası eleştirilmektedir. Uygulamalar yeni kamu yönetimi düşüncesinin her dönem için geçerli olmadığını göstermektedir. Ayrıca yaklaşım tek örnekli bir eğilim değildir. Bundan dolayı tüm dünyada yaklaşımın geçici bir moda olduğu hususunda yaygın bir kanı vardır.

Bu eleştirilere yeni kamu yönetimi anlayışının savunucuları şu tip yanıtlar vermişlerdir (Lane, 2000: 7; aktaran Özer, 2005: 302-303) : Yeni kamu yönetimi genel anlamda tüm siyasal ideolojilerin savunduğu bir düşüncedir. Yeni ve teknik bir içerik taşımaktadır. Birçok ülkede ciddi bir uygulama alanı bulmuş ve önemli sonuçlar doğurmuştur. Sözleşmeciliğin yanı sıra rekabetçi bir sözleşmeciliğe göndermede bulunmaktadır. Altyapı, eğitim, sağlık gibi daha önceden kullanılmayan alanlarda rekabetçi sözleşmeciliği uygulayarak kamu kuruluşlarının fonksiyonlarının etkinleştirilmesini sağlamaktadır. Yeni kamu yönetimi gerçek bir fenomendir. Söylenenlerin aksine herhangi bir manipülasyon içermez. Birçok teorinin sentezi durumunda olan, eski taylorizmin daha geliştirilmiş bir halini tasvir eden eklektik bir yönetim teorisidir. Kamu yönetimine klâsik maliyet - kâr yaklaşımıyla yaklaşan mikro analizin ötesinde makro anlamda ekonomik yeni anlamlar katar.

İKİNCİ BÖLÜM: DÜNYADAKİ YENİ SAĞ POLİTİKALAR ve KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI

Yeni sağ ideolojinin 1979'da İngiltere'de Thatcher'in, 1981'de Amerika'da Reagan'ın iktidara gelmesiyle geçerlilik kazandığı görülmektedir. Yeni sağ siyasaların ve bu siyasaların arkasındaki yapısal değişim amacının iki temel eksen üzerinde ele alınması gereklidir. Bunlardan birincisi, devletin fonksiyon ve rol alanıyla ilgilidir ve bu hususta icra edilen çabalar daha çok siyasi içeriklidir. İkinci eksen ise, devletin kamu hizmeti görme aracı olan kamu yönetiminin yapı ve işleyişine ilişkindir (Öztürk ve Coşkun, 2003: 71). İzlenen politikalar hususunda ülkeler arasında birtakım farklılıklar mevcut ise de, ülkelerin benzer sebeplerle kamu yönetimlerini yeniden yapılandırma arayışlarına girdikleri görülmektedir. Bu sebeplerden ilki, refah devleti harcamalarının bütçe imkânlarını aşacak bir boyuta ulaşması ile oluşan büyük bütçe açıklarını azaltmak için kamu harcamalarını kısacak yöntemler aranmasıdır. İkinci bir sebep, kamu yönetiminde kayırmacılık ve yolsuzluk türünden faaliyetlerin meydana gelmesi ve bürokrasinin toplumsal faydadan ziyade kendi çıkarlarını maksimize etmeye yönelik uygulamalar içinde olduğuna dair toplumsal kanıların bir güven açığı yaratmasıdır. Üçüncü bir neden, bütçe açıklarına ve kamu yönetiminin büyüklüğüne bağlı olarak kamuoyunda kamu kesiminin verimsiz, israfkâr ve pahalı bir biçimde işleyerek bir performans açığına yol açtığı kanısının oluşmasıdır. Bu üç nedenin dışında vergi ödeyicileri konumundaki vatandaşların kaliteli mal ve hizmet sunumu talep etme hususunda bilinçliliğinin artması, uluslararası alanda iki kutuplu dünya düzeninden tek kutuplu bir dünya düzenine geçişle birlikte mal ve hizmetler, bilgi ve sermaye akışkanlığı anlamına gelen küreselleşme olgusunun ülkeler arasında karşılıklı etkileşimleri arttırması, başarılı reform çalışmalarının ülkeleri kamu yönetimi reformlarını gerçekleştirme hususunda isteklendirmesi reform sürecini yönlendirmektedir. Çok sayıdaki uluslararası örgütün (Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, OECD gibi) kamu yönetimi reformlarını değişik yöntemlerle desteklemeleri, idare (administration) yerine yönetim (management) yaklaşımını kullanan işletmecilik yaklaşımı ile yeni kurumcu iktisada⁸ dayalı olan yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının

⁸ “Yeni kurumcu iktisat devlete ait yapı ve süreçlerin piyasalaştırılmasına, bunların piyasa kurumlarının yönetimine devredilmesine, dolayısıyla toplumsal yaşamın piyasa adına yeniden örgütlenmesine kavramsal destek sağlayarak (Güler, 2003a: 99)” kamu yönetimi reformlarına pozitif bir katkı yapmaktadır.

1980 sonrası geleneksel kamu yönetiminin yapısı ve işleyişinde gerçekleştirdiği büyük değişim yeni sağ politikalara dayalı kamu yönetimi reformlarını hızlandırıcı bir ivme sağlamıştır. Ayrıca son zamanlarda gerçekleştirilen reformlarda “toplumu yönetmek ve yönlendirmek hususunda sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma kaymakta olduğuna işaret eden yönetim kavramıyla (Eryılmaz, 1999: 28)” ortaklaşa yönetime vurgu yapılmaktadır (Yılmaz, 2001: 3-7).

Günümüzde Anglo - Sakson ülkeleri (ABD, İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada) ekonomik ve idari alanda gerçekleştirilen reform programlarına öncülük etmektedirler. İnceleyeceğimiz ülkelerden İngiltere gibi bazı ülkelerde devletin rolünün ve hacminin küçültülmesine yönelik girişimler söz konusu iken, Avustralya’da reformların yönetimin ve devletin yasallığını korumak için gerçekleştirildiği görülmektedir. Amerika’daki reformlar Al Gore raporuna kadar belli bir stratejiye dayanmamakta iken, 1993 tarihli Al Gore raporundan sonra bu durum değişmiş, stratejik yönetime dayalı reformlar ön plâna geçmiştir. İngiltere ve Avustralya reformları istikrarlı ve gönüllü bir biçimde aşama aşama gerçekleştirmiş, fakat İngiltere ideolojik hususlarda özel sektörü destekleme konusunda uyumlulaştırma çabalarına önem verirken ve oldukça ayrıntılı bir reform stratejisi seçerken, Avustralya daha çok reformlar üzerinde anayasal bir uzlaşma aramıştır. Yeni Zelanda ise, yeni kurumsal ekonomi çerçevesinde önemli reform girişimlerinde bulunmuştur (Ömürgönülşen, 1997: 532). Kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen bu reformlarla ülkeler yeni sağın muhafazakâr ve liberal kanatları tarafından da ulaşılmak istenen bazı ortak amaçlara ulaşmayı arzulamışlardır. Bu ortak amaçların ilki, kamu yönetimi reformlarının klâsik (geleneksel) kamu yönetimi anlayışından temelli bir uzaklaşmayı beraberinde getirmesidir. Böylelikle kamu yönetiminde sonuç odaklı bir yönetim anlayışına dayalı olarak bireysel sorumluluk ön plâna çıkmıştır. İkinci olarak, klâsik bürokratik yapının yerini kurumsal yapıların, personel ve çalışma koşullarının daha fazla esnekleştirildiği bir bürokratik yapı almaya başlamıştır. Üçüncü olarak, kamu yönetimi birimleri ve kamu personeli için hedefler ortaya konulması ve bu yolla bunların hedefleri gerçekleştirmedeki performanslarının ölçülmesi yöntemi benimsenmiştir. Son olarak, kamu yönetimi birimlerinin sundukları her türlü kamu hizmetinde vatandaş ve / veya müşteri beklenti ve tercihlerini ön plâna koymaları istenmiştir. Reform çalışmalarındaki bir diğer ortak özellikse kamu hizmetlerinin piyasalaştırılması, özel sektörle rekabet

içinde yürütülmesi ve böylelikle kamu yönetiminin verimlilik, etkinlik, tutumluluk ilkeleri bağlamında işletmeselleştirilmeye çalışılmasıdır (Ağbal, 2000: 24). Bu ülkelerarası ortak reform sepetinde yeni sağın liberal piyasa vurgusu ile sınırlı devlet talebi hususunda genel bir oydaşmanın olduğu göze çarpmaktadır.

Çalışmada ülkelerin 1980 sonrasına rastlayan belli zaman dilimlerinde gerçekleştirdikleri merkezi düzeydeki bürokratik YKY reformları, yerel yönetim reformları, yönetimde açıklık uygulamaları ile piyasalaşma çalışmaları incelenmektedir. Ülkeler arasında gerçekleştirilen önemli reformlar siyasal iktidar değişiklikleri temel alınarak reformların sürekliliği açısından değerlendirilmiştir. İngiltere ve Amerika yeni sağ siyasaların ve kamu yönetimi reformlarının önde gelen uygulayıcıları oldukları, Yeni Zelanda ve Avustralya ise, İngiliz yeni sağından büyük ölçüde etkilenecek sol bir siyasal iktidar öncülüğünde kapsamlı reform çalışmalarına giriştikleri için tez kapsamına alınmışlardır.

2.1. İngiltere

İngiltere başlığı altında, Thatcher'in 1979'da muhafazakâr partinin iktidara gelmesiyle uygulamaya başladığı yeni sağ politikalar ve kamu yönetimi reformlarına değinilecek, ardından Thatcher'in başbakanlıktan ayrılmasıyla yerine geçen John Major dönemindeki Thatcher'in çizgisinde devam eden reformlardan bahsedilecektir. Major'un 1997'de gerçekleştirilen seçimleri kaybetmesi üzerine iktidara gelen Tony Blair muhafazakâr hükümetler döneminde gerçekleştirilen reformları devam ettirme kararlılığını sergileyerek birtakım yeni reform girişimlerinde bulunduğu için yeni işçi partisi hükümetinin reformlarına ayrıca yer verilmektedir.

2.1.1. Thatcher Dönemi

Margaret Thatcher'in Mayıs 1979'da iktidara gelmesiyle kendi adını taşıyan Thatcherizm adlı yeni sağ ideoloji temelli bir felsefi düşünce sistemi ülke gündemine oturmuştur. Thatcherizmin ana temaları şu şekilde sıralanmaktadır (Kavanagh, 1989: 11-12) :

- 1- Devletin; verimsiz işler yapmaya yönelik büyük kapasitesi dışında kalan, verimli işleri sürdürmeyi amaçlayan sınırlı kapasitesine dönük bir vurgu.
- 2- Bireysel sorumluluğun, doğru ve yanlışın varlığının önemi.

- 3- Thatcher'e göre; devletin iyi bir biçimde savunma, hukuk ve düzen gibi temel görevlerini icra etmesi için yeterince güçlü olması gerekir.
- 4- Bireyler kendi problemlerini kendileri çözmeli veya devletin yardımını istemekten ziyade, aile veya çevrelerine problemlerini çözmeleri hususunda yardım etmelidir.
- 5- Ekonomik büyümeyi sağlamadan kamu giderlerini arttırma bireylere daha az tercih olanağı bırakır ve daha çok vergi koymayı gerektirir.
- 6- Piyasa ekonomik büyümeyi teşvik etmenin, özgür tercihlerin ve kişisel özgürlüğü korumanın en iyi aracıdır.
- 7- Borçlanma veya enflasyona başvurmamakça bir hizmete daha fazla para harcama bir başka hizmete daha az harcama yapmayı ifade eder. Her hizmetin bedeli sıkı bir biçimde zorlanan vergi mükelleflerince karşılanır. Bu vergi mükelleflerinin çoğu belli devlet programlarından yararlananlardan daha fakir olabilir.
- 8- Devlet müdahalesi değişen bir dünyada hastalara, işsizlere, yoksullara yönelik hoşgörüden daha yararlı olan doğru programları benimseme hususunda toplumsal kabiliyeti yavaşlatarak üretkenlik karşıtı ters bir etki yaratabilir.

E. H. Green'e göre (2006: 53); Thatcherizm tamamen tarihsel - kurumsal bir fenomen olarak görülebilir, bir dereceye kadar muhafazakâr partinin değişen doğasıyla partinin merkezi ve çevresi arasındaki değişimin bir ürünüdür, fakat aynı zamanda uzun süreli savaş sonrası ekonomik canlanma ve bu canlanmanın noktalanmasıyla oluşan siyasal, sosyal, ekonomik çevreye cevaben partinin nasıl şekillendiğine ilişkin karmaşık bir üründür. Heffernan (2000: 17-176), Thatcherizmi Thatcher liderliğindeki muhafazakâr hükümetlerin herhangi bir zaman diliminde yaptığı şeylerin kısa bir tasviri, popüler bir siyasal hareket, bir politik liderlik tarzı, ideolojik bir proje ve neoliberal politik gündemi ilerleten sosyal demokrasi sonrası bir araç olarak görür. Thatcherizmin 1980'lerin ortalarında yaygın politik, ekonomik ve sosyal güçlere karşı kabul edilen reform temelli bir siyasal programla somutlaştırıldığını belirtir. Ona göre, fenomen Thatcher 1979 öncesinde muhalefetteyken ortaya çıkmıştır ve 1979 sonrası iktidara geldiğinde de varlığını idame ettirmiştir. 1975 sonrasında Thatcherizm statükoya karşıt bir politika izleyerek mevcut statüko gözden düştüğü için gereksinim duyduğu fırsatı yakalamıştır. Yeni sağ ideoloji bir proje değilse de Thatcherizm'in kılavuzudur, talimat vermektense onu bilgilendirmiş, belirleyici olmaktan ziyade ikna edici olmuştur. Özetle; siyasa tercihlerini önceden takdir etmekten çok önermiştir. Letwin (1992: 25) ise,

Thatcherizmin merkezi hükümetin yetkilerini azaltma ve nüfuzunu arttırma, vergileri azaltma, etkinliği teşvik etme, özgürlükleri genişletme, bireyciliği güçlendirme, fazla müsamahakâr bir topluma karşı nefret ve etik zorunluluklara, güç arzusuna, vatanseverliğe dayalı olarak, sosyalizme karşı husumet besleyerek hırs ve tutkuyla bağdaşma gibi niteliklere sahip bir ideoloji olduğunu belirtmektedir. Hajer (1989: 89), Thatcherizmin Bob Jessop'un iki ulus projesi olarak tanımladığı bir olgu olduğunu ileri sürer. Maddi ayrıcalıklar ve sembolik ödüller aracılığıyla tüm ulusun desteğiyle yaygın bir hegemonyayı amaçlayan tek ulus projesinin tersine iki ulus projesi stratejik olarak önemli halk kesimlerinin desteğini almak ve diğer kesimlere projenin maliyetlerini yüklemekle ilgilenen sınırlı bir hegemonyayı hedefler.

Bu kısımda Thatcher döneminin kamu yönetimi reformları ele alınmaktadır.

2.1.1.1. İktisadî Liberalizm

Thatcher'in iktidara geldiği dönemde İngiltere'deki ekonomik tabloya göz atıldığında düşük büyüme, yüksek kamu harcaması ve aşırı sendikal güce işaret eden "İngiliz Hastalığı" deyiminin oldukça popülerlik kazandığı görülmektedir (Barry, 1989: 130). Enflasyon oranı 1980'de % 18'e çıkmıştır ve GSYİH düşmüştür. İşsizlik 1979'da 1,3 milyondur. Faiz oranları % 14'tür ve Kasım 1979'da faizler % 17'ye çıkmıştır (Reitan, 1997: 33). Neoliberal politikaları benimseyen Thatcher bu sorunların üstesinden gelmek için kamu harcamalarını azaltmaya ve kamu sektörünü küçültmeye çalışarak parasalcı ekonomik hedefleri benimsemiştir. Bu amaçla 1980 Mart'ında duyurulan orta dönemli finansal strateji Milton Friedman'ın monetarist politikalarını benimsemiştir. Buna göre, para arzındaki büyüme oranı 1980 / 81 yıllarından 1983 / 84 yıllarına kadarki dönemde tedrici olarak azaltılacaktır. Ayrıca Friedman'ın görüşlerinin aksine enflasyon karşıtı stratejinin bir parçası olarak bütçe açıklarının azaltılmasının gerekliliği kabul edilmiştir (Green, 1987: 194). Orta dönemli finansal strateji kamu politikalarına finansal bakış açıları hakkında bir tutarlılık sağlamış ve hükümetin üzerinde önemli bir kontrole sahip bulunduğu finansal sistemin elementlerine odaklanmıştır (Walters, 1986: 83-84). Ancak orta dönemli finansal strateji'yle belirlenen geniş para arzındaki ve kamu kesimi borçlanma gereğindeki sapmalarla 1983'te bu monetarist uygulama fiilen kaldırılmış ve talep yönelimli makro politikalara geri dönmüştür (Yay, 2000: 245-262). Hükümet vergileme seviyelerinde de değişime gitmiştir. KDV'nin % 10'luk veya % 12'lik oranı

tek bir biçime büründürülerek % 15'e çıkarılmış ve buradan 4,5 milyar sterlinlik ek bir gelir kazanılmış, gelirlere alınan en üst oranın % 83'ten % 60'lara, standart vergi oranının ise % 33'ten % 30'a düşürülmesiyle 1 yıl zarfında gelir vergisinden doğan kayıplar denkleştirilmiştir (Walters, 1986: 76). Arz yanlı bir ekonomik strateji izlenerek vergileri düşürmenin devlete daha çok gelir getireceği düşünülmüştür.

Thatcher dönemini ekonomik açıdan genel olarak değerlendirdiğimizde enflasyon oranının azaltılması hedefine ulaşıldığı görülmektedir. Thatcher'in iktidara geldiği 1979'da % 10'larda olan enflasyon oranı 1987'de tedricen % 3'e inmiş ve 1991'e kadar aynı seviyede kalmıştır. Çalışanlara yönelik reel net gelirler 1981 - 1988 periyodunda % 25 artmış, yeni endüstri sahalarının çoğunda 1 milyonun üzerinde yeni iş alanı yaratılmıştır. İşsizlik 1980'lerin başlarında 3,5 milyona çıkmıştır, fakat muhafazakârların belirttiği güçlü ekonomik koşullar, işçi partisinin ileri sürdüğü işsizliğin hesaplanma tarzındaki değişiklikler gibi iddialar temelinde 1990 yazında 1,6 milyonda kalmıştır (Jones ve Kavanagh, 1994: 198-200).

Kamu giderleri 1982'de ekonomide yaşanan resesyon nedeniyle aşırı ölçüde arttıktan sonra GSYİH'ya oranla azalmıştır. 1988'de kamu harcamaları 1966'dan beri en düşük seviye olan % 38,2'de kalmıştır. 1979 - 81 resesyonundan sonra ekonomi hızlı bir biçimde ilerleme kaydederek 1989'a kadar her yıl % 2,9'luk bir büyüme kaydetmiştir (Jones ve Kavanagh, 1994: 198-200). Gelir politikası ve fiyat kontrolleri 1979'da terk edilmiştir (Seldon ve Collings, 1999: 65). Thatcher hükümetinin serbest teşebbüse ve piyasa ekonomisine olan bağlılığı Ekim 1986'da "Big Bang" olarak adlandırılan Londra menkul kıymetler piyasasının açılmasıyla kanıtlanmıştır. Borsa hususundaki yasama kısıtlamaları kaldırılarak borsanın sabit kurulları da içeren bir tarzda üyelerine dayattığı ticari kısıtlamalara son vermesi zorunlu tutulmuştur (Reitan, 1997: 57-58). Bu ekonomik reformlarla yeni sağın liberal programının öngördüğü kamu harcamalarını kısma, enflasyonu azaltma amacına ulaşıldığı görülmektedir.

2.1.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Bu kısımda Thatcher'ın sağlık ve sosyal güvenlik ile eğitim ve iskân alanlarındaki liberal nitelikteki politikaları incelenmiştir.

İlk olarak Thatcher'in sosyal güvenlik ve sağlık alanında yaptığı girişimler incelendiğinde bu alanda benimsediği temel misyonun aşırı devlet mşdahalesini ve bşrokrasiyi arka plâna çekmek, bireylerin kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamak olduğu görşlşr (Seldon ve Collings, 2000: 70). Kamu harcamalarını kısma hususundaki genel eğilime rağmen; sosyal güvenlik harcamaları kısmen işsizlikteki ani artış nedeniyle, kısmen de emekliye ayrılabilcek yaştaki insan sayısındaki artışla birlikte 1979 sonrasında önemli ölçşde artmıştır. Harcamaları kısmak amacıyla işsizlere, hastalara, dullara yönelik ek gelir yardımları ve hamilelik yardımlarıyla bir kaza sonucunda yaralanma hususlarındaki yardımlar kaldırılmıştır. 1980'de hükşmet hasta ve işsizlere yönelik olarak cari enflasyon oranının % 5'inden daha az olan çeşitli yardımlar ortaya koymuştur. 1981'de on yıllık süreçte çok daha yüksek seyreden ücret artışlarından ziyade fiyat artışlarıyla aynı doğrultudaki yüksek oranlı yardımlarla işsizlik ve gelir yardımları arasındaki bağlantı kesilmiştir. 1983'te yardımlar vergiye tabi tutulduğunda azalan yardım miktarları yeniden gözden geçirilmiştir. Çocuk yardımları 1987'den itibaren yıllık temelde arttırılmamıştır. 1990 - 1991 akademik yılından itibaren öğrencilerin artık iskân yardımlarını, destekleyici yardımları ve gelir desteğini alamayacakları belirtilmiştir. 1988'de hükşmet destekleyici yardımların yerini alması için bir gelir desteği plânu ile bir sosyal fon oluşturmuştur. Destekleyici yardım plânu insanlara temel ihtiyaçları sağlamaya dönşk (mutfak aletleri, ev eşyaları gibi) yardımlar sunmaktadır, ancak fon bu yardımları ödşnç konumuna çekmiştir. Aynı zamanda sosyal güvenlik alanında, birtakım sembolik önlemler (ulusal sağlık hizmeti kuruluşlarındaki yatak ücretlerinin yenilenmesi gibi), küçük kesintiler (öğrencilere yönelik tatillerdeki destekleyici yardımların geri çekilmesi gibi), bazı sıra dışı özelleştirmeler (1986'dan itibaren işverenlerin işçinin işte olmadığı ilk 28 hafta için hastalık ödemelerinden sorumlu tutulması), daha sert kıstaslar (insanların işsizlik yardımı almaya hak kazanmaları için gerçekten iş aramak zorunda olması ve 1988'den beri iskân yardımının daha az ev sahibine ödenmesi) ve özel tıbbi sigortaya güvenenlerin sayısını arttırma gibi önlemlere başvurulmuştur (Kavanagh, 1989: 216-217). Okullardaki yemek ücretleri ile belediye konutu kiralalarına zam yapılmıştır (Gamble, 1988: 105). Getirilen yeni bir uygulamayla Ekim 1985'e kadar bir hafta zarfında 35,50 sterlin ile 265 sterlin arasında kazanan herhangi birinin tüm gelirinin % 9'unu (Gelir vergisinde uygulandığı üzere vergi eşiğinin yukarısındaki kazançların % 9'u değil) ulusal sigorta payı olarak ödemesi

kararlaştırılmıştır. Buna göre, haftada 35,50 sterlinden daha az kazanan bir kişi herhangi bir sigorta payı ödemeyecektir. 1985 Ekim'inden sonra 35,50 sterlinden 54,99 sterline kadar haftalık kazancı olanlar tüm kazançlarının % 5'i kadar, 55 sterlinle 89.99 sterlin arasında kazancı olanlar % 7 ve 90 sterlinden fazla haftalık kazanca sahip olanlarsa % 9 ulusal sigorta payı ödeyeceklerdir (Green, 1987: 167). Bu durum yeni kamu yönetiminin hizmetten yararlananların hizmetin maliyetine kullanıcı ücretleri vasıtasıyla belli bir lde katlanması yaklaşımıyla uyumludur.

Muhafazakâr hükümet devlet gelirleriyle ilintili emekli aylıkları projesi (SERPS) hakkında da birtakım reformlar gerçekleştirmeye kararlıdır. Bu husustaki reform nerileri refah devletini yeniden değerlendirmeye yönelik sosyal güvenlik reformu (1985) adlı yeşil kitapta⁹ yayımlanmıştır. Söz konusu yeşil kitap devlet gelirleriyle ilintili emekli aylıkları projesinin kaldırılması ve onun yerine zorunlu özel ve mesleki projelerin geçirilmesini salık vermiştir. Hükümette devlet gelirleriyle ilintili emekli aylıkları projesinin kaldırılmasını desteklemiştir. Ancak bu öneri hayata geçirilememiş ve sonuçta devlet gelirleriyle ilintili emekli aylıkları projesi yumuşatılmıştır. Aylıklar en iyi maaşın alındığı 20 yıldan ziyade ömür boyu alınan gelirlerin ortalaması alınarak hesaplanan maaş tutarının 1/5'ine indirilmiştir. Hükümetin bu noktadaki ana amacı, devlet gelirleriyle ilintili emekli aylıkları projesini tedricen ortadan kaldırmaktır ve bu nedenle insanlara özel sosyal güvenlik projelerini tercih ve kabul etmeleri için oldukça cömert teşvikler sunulmuştur. Buna göre, devlet gelirleriyle ilintili emekli aylıkları projesi kapsamındaki insanlar özel emekli aylıkları uygulamasını tercih ve kabul ettiklerinde 1993'e kadar % 2 teşvik alacaklardır. Bir başka girişim portatif emekli aylıklarına ilişkindir. Bu düzenlemeyle bireyler işverenden işverene (iş değiştirdiklerinde de) emeklilik haklarını alabileceklerdir. Mevcut düzenlemede, bir kişi içinden ayrıldığında emeklilik hakkı emekliliğine kadar dondurulmaktaydı (Barry, 1993: 261-262). Sosyal güvenlik sistemindeki bu liberal nitelikteki reformlar refah devleti politikalarından uzaklaşmayı amaçlamıştır. Sınırlı bir devlet yapılanmasının muhafazakâr temelde piyasa sistemi önündeki her türlü engelin kaldırılmasıyla mümkün olabileceğine olan inanç reformların ruhunu oluşturmuştur.

⁹ Beyaz kitaplar İngiltere'de hükümetlerin kanun niteliğinde olmayan belli bir konudaki siyasalarını yansıtır. Yeşil kitaplarsa yayımlanan beyaz kitaplara uygun olmak zorundadır. Bu yeşil kitap, "Yükümlülükleri Azaltmak: Deregülasyon" adlı beyaz kitap (1985) temel alınarak hazırlanmıştır.

Muhafazakâr partinin sağlık alanındaki temel girişimlerine bakıldığında, yeni sağlık bakanı Patrick Jenkin'in ilk icraatının hasta yatak ücretlerini uygulamadan kaldırmaya yönelik politikadan vazgeçmiş olduğu görülmektedir. Jenkin, sağlık hizmeti kuruluşunu da lağv etmiş, işverenlerce yürütülen sağlık sigortası plânlarındaki vergi indirimlerine yeniden şekil vermiş, müşavir hekimlerin gelir kaybı olmaksızın bazı özel uygulamalarla ilgilenmelerini mümkün kılma amacına yönelik yeni sözleşmeler akdetmiştir. 1982'deki sağlık mevzuatı 1970'deki muhafazakâr reformlarca ortaya koyulmuş olan merkezi hiyerarşiyi elimine ederek ulusal sağlık hizmetleri idaresinin yapısını basitleştirmiştir (Letwin, 1992: 211). Thatcher, ulusal sağlık hizmetleri idaresini; devletin tercihlerinin tüketicilere dayatıldığı bir tekel, aşırı bürokrasiye boğulmuş kamusal kaynakları israf eden bir sistem, kaynaklarını verimsiz bir biçimde kullanmakta olduğundan etkinlikten oldukça uzak ve bu nedenle tıbbi personelini kaybetme riskiyle karşı karşıya bulunan bir idari yapı olarak nitelendirmektedir. Piyasa mekanizmasının gündeme getireceği kupon sistemi yerine bekleme listelerini benimsemiş, ileri tedavi metotlarını kabul etme konusunda esnek ve adil olmayan bir kurum olarak reforma tabi tutulmasını arzulamaktadır (Bosanquet, 1984: 155). Bu amaçla 1982'de İngiltere'deki 14 bölgede, bir bölgede lağv etmenin dışında, sağlık idarelerini muhafaza ederek, 190 ilçe sağlık idaresi ve 8 özel sağlık idaresi oluşturarak ulusal sağlık hizmetlerine bir çekidüzen vermiştir. İkinci olarak, 1983'te iktisadi göstergeler temelinde sağlık idarelerinin kıyas edilmesini mümkün kılan performans göstergeleri ortaya konmuştur. Üçüncü olarak, 1983'te hükümet daha az kaynakla daha çok iş yapma teşebbüsü kapsamında tüm kamu personeli için aralıklı biçimde devam eden insan gücü planlamasına dayalı hedefler belirlemiştir. Örneğin; 1993 yılında bölgesel sağlık idarelerinin personelini 200'e düşürmesini zorunlu kılmıştır. Dördüncü olarak, kamu hizmetlerinde etkinliği geliştirmeyi amaçlayan, belli alanlarda kesif çalışmaları kapsayan kamu hizmetlerine yönelik reformlar kapsamında değerlendireceğimiz Rayner incelemeleri sağlık hizmetleri alanında temel alınmıştır. Beşinci olarak, sağlık idarelerine çamaşırhane hizmetleri, içsel hizmetlerle, yemek hizmetleri için zorunlu rekabetçi sunuma¹⁰ angaje olmaları emredilmiştir (Mailly, et. al, 1989; aktaran: Corby, 1999: 182). Gerçekleştirilen tüm bu uygulamalar liberal yeni

¹⁰ 1980'lerde birtakım yerel kamu hizmetlerinin ihaleye çıkarılmasına dayalı olarak ilk kez yerel yönetimler alanında gündeme gelen zorunlu rekabetçi sunum en iyi parasal teklifi sunan hizmet tedarikçileriyle sözleşmeler yapılmasına dayalı bir sistemdir (Hardy, 1991: 47).

sağın aşırı bürokratik yapıları piyasa sisteminin kurallarına göre dönüştürme arzusunu simgelemektedir. Bu durum performans göstergeleri ve ölçümleri, bazı kamu hizmetlerinde özel sektör yönetim tekniklerini kullanma gibi yeni kamu yönetimi reformlarıyla somutlaştırılmaktadır.

Thatcher 1983'te ulusal sağlık hizmeti idaresinin idari yapısını gözden geçirmek ve sağlık hizmetlerinin gelişimine yönelik tavsiyelerde bulunması amacıyla yönetim araştırmaları yapma grubunun başına Sir Roy Griffiths'i getirmiştir. Griffiths hastaneler ve bölgesel sağlık idareleriyle ilçe sağlık idarelerine yönelik merkezi bir yönetim kurulu ve profesyonel bir yönetim personeli oluşturma tavsiyesinde bulunmuştur. 1984'te hükümet tüm sağlık idarelerinde genel müdürlükler oluşturmuştur. Ocak 1988'de Thatcher kendisince başkanlık edilen ve ulusal sağlık hizmetlerinde kapsamlı bir yeniden inceleme yapmayı amaçlayan bir bakanlar komitesi oluşturmuştur. Komitenin Temmuz'da yayımlanan raporuna "ulusal sağlık hizmetinin geleceği" adı verilmiştir. Bu raporun bir sonucu sağlık ve sosyal güvenlik bakanlığının iki ayrı bakanlığa bölünmesidir (Reitan, 1997: 105). Griffiths raporunda yer alan politik tavsiyelerse hükümetin "hastalara yönelik hizmet" beyaz kitabında (1989) somutlaştırılmıştır. Bu beyaz kitapta yer alan öneriler daha çok sağlık hizmetlerinin sunumuna ilişkindir. Temel öneri sağlık hizmetleri kapsamında içsel piyasa uygulamasına geçilmesidir. "Hastalara yönelik hizmet" beyaz kitabındaki başka bir öneri de pratisyen hekimlerin belli sağlık idarelerinin birincil derecede belirlediği meblağları ödeyen bir konuma taşınmalarınıdır. Ayrıca beyaz kitap; içsel piyasa uygulamasının hizmet satın alanların uygun bir biçimde belirgin tercihlerde bulunmaları için yeterli bir enformasyona sahip olmaları ile hizmet tedarik edenlerin ise benzer şekilde etkin bir biçimde rekabet etmek için teçhiz edilmelerini zorunlu kılacağını kabul etmiştir (Williamson, 1993: 202-204). Bu uygulamayla hizmeti sunan ile hizmeti denetleyen, tedarik eden ayrımı işlevselleştirilmektedir. Kamu yönetiminin doğası gereği üstlenmiş olduğu aşırı iş yükü özel sektör taşeronları aracılığıyla üstlenilerek "hizmette etkinlik" ön plana çıkarılmaktadır.

İçsel piyasa uygulaması ulusal sağlık hizmetleri kapsamındaki pratisyen hekimlerin hastaları için mevcut en iyi ulusal sağlık hizmetini satın alabileceği düşüncesini ortaya koymuştur. Bekleme zamanları böylelikle çoğu hasta için azalacaktır. Üstelik içsel

piyasa uygulaması, en etkin hastaneler pratisyen hekimlerce tercih edilecek olduğu ve etkin olmayan (veyahut en az etkin) hastanelerse nispeten kendilerine yönelik hizmet talebinin düşüklüğü nedeniyle açığa çıkacakları için hastaneleri etkinliklerini arttırma hususunda kendi aralarında bir rekabete teşvik edecektir. 1989’da yayımlanan bir diğer beyaz kitap olan “halka yönelik bakım hizmetinde” ise daha çok sağlık alanındaki teşvik politikaları üzerinde durulmuş ve yerel idarelerin bu alandaki öncü rolü kabul edilmiştir. Sözleşme yöntemi aracılığıyla işleyen bir refah plüralizmi üretilmesine yönelik arz yanlı piyasaların oluşturulması arzulanmıştır (Williamson, 1993: 207). Bu politikalar 1990’da çıkarılan Ulusal Sağlık Hizmeti ve Toplumsal Bakım Akt’ında¹¹ somutlaştırılmıştır. Bu yasa ile ilçe sağlık idarelerinin rolü değişmiştir. Buna göre, ilçe sağlık idareleri bir sağlık hizmetini yürütmek yerine tıbbi hizmet sunanlarla sözleşme yapacaklardır. Hastaneler, ulusal sağlık hizmetleri zarfında kendi ayakları üzerinde durabilen kurumlar olarak kendilerini organize etme hususunda yetkilendirilmişlerdir. Yeni sağ uygulamalar kapsamında politika belirleme ve icra süreci ayrıştırılmıştır. Hastaneler kendi koşullarıyla kendi işçilerini kiralayacaktır ve diğer hastane gereksinimleri hususlarında sözleşmeler yapacaklardır. Böylece çoğu hastane yarı özerk bir kurum konumuna gelmiştir. İlçe sağlık idarelerine nüfuslarını, nüfuslarının yaşını ve sağlık gereksinimlerini etkileyen diğer faktörleri içeren bir formül temelinde merkezden bir pay aktarılmıştır. Bu tahsisatlarla ilçe sağlık idareleri hizmetleri tedarik etmede hastanelerle sözleşme yapacaklardır. Hastaneler varlıklarını sürdürebilmeleri için sözleşmeler yapma hususunda birbirleriyle rekabete gireceklerdir. Eğer ilçe idareleri aldıkları hizmetten tatminkâr olmadıysa, alternatif bir hizmet sunucusu varsa ve hastane olası sonuçlara katlanacaksa ilçe sağlık idareleri hizmeti başka bir yerden alabileceklerdir. Benzer bir kural doktorları göz önünde tutarak ortaya konmuştur. Buna göre, 7000 hastadan daha fazla hastası olan doktorlar ilçe yönetimlerinden ayrılacaklardır. İlçe yönetimleri yerine onlar direkt olarak ulusal sağlık hizmeti idaresinden kaynak alacaklar ve bu kaynağı hastalarının gereksinimlerini karşılayan hastanelerin ve mütehassısların hizmetlerini satın almak veya uygulamalarını desteklemek amacıyla kullanacaklardır. Bu sistemde de mütehassıslar ve hastaneler parasal kaynakları elinde tutan doktorların kendilerine başvurmaları için birbirleriyle rekabet edeceklerdir (Reitan, 1997: 105). Yasa sadece piyasa mekanizmalarını

¹¹ İngiltere’de yasalar (laws) aktlara uygun olarak çıkarılmak zorundadır. Aktlar belli bir konudaki temel esaslara vurguda bulunan genel içerikli kanunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

benimsemekle kalmamış, aynı zamanda özel sektörden işgücü transferleri de yapmıştır. Örneğin, hem sağlık idareleri hem de kurumlar (hastaneler) özel sektörden transfer edilen icraî niteliği olmayan müdürlere sahip olmak zorundadır. İlaveten 1990 Aktı daha esnek, çok parçalı hiyerarşik bir yapı oluşturarak ulusal sağlık hizmetlerini desantralize etmiştir. Akt, aşınma payı ve kazançları borç olarak kaydetmeyi içeren bir sermaye muhasebesi sistemi ortaya koymuştur. Hükümet bunun tam maliyet temelinde (yani sermaye maliyetini içererek) üzerinde fikir birliğine varılan sözleşmeler gibi fiziki kaynaklarını en etkin bir biçimde kullanmaları için hastane yöneticilerini teşvik edeceğini ve hizmetlerin melez (çaprazlama) sübvansiyonuna izin verilmeyeceğini ileri sürmüştür. Bu uygulama aynı zamanda hizmeti satın alanların ulusal sağlık hizmetleriyle özel sektörün farklı bölümleri arasında performans ve maliyet kıyaslamaları yapmalarını mümkün kılacaktır. Özel sektör ve kamu yönetiminin uygulamaları arasındaki geçişkenliği arttırarak rekabeti teşvik edecektir. 1990 yılındaki bu reformlar çalışanları pek çok yönden etkilemiştir. İstihdam sayısını büyük oranda değiştirmese de, toplam tıp personeli dışında kalan işgücü Eylül 1986 - 96 periyodunda % 6 oranında azalmıştır. Daha pahalı işgücünün yerini daha ucuz işgücünün almasına yönelik bir teşebbüs kapsamında 1990'da yeni bir sağlık bakım asistanlığı sınıfı oluşturulmuştur. Yıllık sözleşme sürecinin ve maliyet kısıtlamalarının değişkenliği ulusal sağlık hizmetlerindeki geçici personelin sayısında bir artışa yol açmıştır (Corby, 1999: 186). Sağlık alanındaki reformlarda uygulamalı çalışmaların temelini üç ana fikir oluşturmuştur. Bu fikirlerin ilki, fonların hastaları izlemesi gerektiğidir. Hizmetleri hangi hastane tedarik ettiyse buna uygun ücreti o elde edecektir. İkinci olarak, her bir hastane sunmuş olduğu muhtelif hizmetlerin fiyatlarını kendisi tespit edecektir. Üçüncü olarak, ulusal sağlık hizmetleri idaresi özel sektöre hizmet satmak ve özel sektörden hizmet almak hususunda yetkilendirilecektir. Böylelikle sağlık idareleri reformlarla artık sağlık hizmetleri tedarik etmekten, hizmeti ulusal sağlık idaresinden veya özel hastanelerden satın almanın dışında, sorumlu olmayacaktır. Sağlık alanında Thatcher döneminde gerçekleştirilen bir başka reform da pratisyen hekimlerin koruma altına alınan veya aşılana hasta sayılarında belli hedefleri karşılamak zorunda olmalarıdır (Letwin, 1992: 217-222). Bu reformlar sonucunda ulusal sağlık idaresi hastalara daha fazla tercih hakkının tanındığı, hastaların aldıkları hizmet üzerinde daha fazla kontrole

sahip kılındığı yeni kamu yönetimi esaslı müşteri odaklılık perspektifi doğrultusunda bir evrim geçirmiştir.

Thatcher'ın kamu harcamalarında en büyük azalışa gittiği (% 67 oranında) bir diğer alan iskândır. İskân programındaki bu büyük harcama kesintisi iskân yardımlarındaki büyük artışlarla denkleştirilmiştir. İskân alanına yapılan harcamalar ise sosyal güvenlik alanına yönlendirilmiştir (Midwinter, 1993: 88). İskân alanında gerçekleştirilen reformlardan ilki, Kasım 1980'de Toplumsal Toprak Aktı'nın yürürlükten kaldırılması olmuştur. Yine 1980 yılında çıkarılan Yerel Yönetim Plânlama ve Arazi Aktı yerel idarelerce sahip olunan kullanılmayan veya sadece ekim için kullanılan arazileri yerel idarelerin tahliye etmesi hususunda ilgili bakanı yetkili kılmıştır. Sonuçta 1979 ile 1986 arasında yeterli miktarda arazi yaklaşık 52.000 ev yapımı için özel yüklenicilere satılmıştır. Yerel idarelerce sahip oldukları arazilerde 7000 düşük maliyetli ev inşa etmiştir. Aynı yıl içinde çıkarılan İskân Aktı ve Kiracıların Hakları Aktı'yla belediye konutlarının kiracılarına satın alma hakkı tanınmıştır. Esasen bu politika çok daha önceden 1960'larda Birmingham gibi muhafazakâr belediye meclislerince benimsenmiştir. 1980 İskân Aktı'na göre, 3 yıl veya daha uzun bir süre kiracı olanlara kiracılık süresinin her bir yılı için % 1'lik bir indirimle piyasa değerinin 2/3'ü nispetinde satın alma hakkı tanınmıştır, ancak eğer ev 5 yıl zarfında tekrar satılırsa indirim oranı yeniden ödenmek zorundadır. Eğer kiracılar konutu peşin olarak satın alamazlarsa, 100 sterlin ödeyerek orijinal fiyattan satın almak için 2 yıllık bir ek ödeme süresi elde edeceklerdir. Bu yasa ile aynı zamanda işçi partisinin yönetimindeki yerel idarelerin üstesinden gelmek (King, 1987: 123-124) ve işçi sınıfını burjuvalaştırmak da amaçlanmıştır. Konut hayatında yaşanan rekabet kiracılara sunulan yeni seçeneklerle, kiralık evler hususundaki yeni ödeme biçimlerinin doğrudan teşvikiyle arttırılmıştır (Hannah, 1989: 42). İskân Aktı'nın çıkarılmasından itibaren 1 milyonun üzerinde belediye konutu satılmıştır (Shelter, 1991: 10) ve belediye konutlarının satışından 15 milyar sterlinin üzerinde gelir elde edilmiştir (Hannah, 1989: 42). Konut sektörü piyasalaştırılırken devletin bu alandaki gereksiz işlevleri törpülenerek devlete ek bir gelir kaynağı yaratılmıştır.

1982 yılında çıkarılan Sosyal Güvenlik ve İskân Yardımı Aktı iskân alanındaki hükümet yardımlarını (kira ödeneği ve emlak vergisi indirimi, ek yardımlarla kira yardımlarının tümü) tek bir iskân ödeneği altında birleştirmiştir. Bu alandaki kontrolü yasa tasarısından yerel yönetimlerle ilgili ana bölümleri çıkartarak merkezi hükümetin sosyal güvenlik kurumuna vermiştir (Butcher ve diğerleri, 1990: 85).

Thatcher'in önemli reformlar gerçekleştirdiği bir diğer alan eğitimidir. Bu amaçla çıkarılan 1980 Eğitim Aktı'yla düşük gelirli öğrencilerin özel okullara katılımını sağlamak amacıyla yardım edilen yerler plânı ortaya konmuştur. Bu plân her yıl 10 bin öğrenciyi veya hükümetin iktidarı süresince toplamda 40.000 öğrenciyi kapsamına almaktadır. Bu muhafazakârların orta sınıflara yönelik olarak sunduğu bir yardımdır. Bu yardımı alanların aile gelirleri (orta sınıftaki boşanmış kadınların çocukları gibi) düşükse de yardımı alanların çoğu orta sınıfın değerlerini ve yaşam şeklini benimsemiş ailelerdir (Reitan, 1997: 172). Bu programla yoksul ailelerden gelen yetenekli çocukların ülkedeki zengin eğitim tecrübesine sahip vakıf okullarında okumaları sağlanmıştır (Seldon ve Collings, 2000: 71).

Yeni kamu yönetiminin vatandaş ve / veya müşteri odaklılığı ile yeni sağın bireysel özgürlüklere yönelik liberal vurgusunu içeren tercih 1979 sonrası muhafazakâr eğitim politikasının temel ilkesi haline gelmiştir. Muhafazakârlar ailelerin çocuklarını tercih ettiği okullara gönderebilmelerini ve öğrencilerinde rekabet halindeki ileri eğitim kurumlarıyla yüksek öğrenim kurumları arasında kendi alanlarını serbestçe seçebilmelerini savunmuştur. Rekabet ilkesi ise okulların açık olduğu günlerde ebeveynlere yönelik zorunlu veli toplantıları düzenlemeleri ve sınav sonuçlarını yayınlamaları hususlarında yerel eğitim idarelerini sorumlu tutan 1980 Eğitim Aktı'ndaki bir diğer ilkedir. 1981 ve 1986'daki Eğitim Aktları ile de ebeveynlere yönelik somut tercihler arttırılmıştır. Bu yasalar ebeveynlerin temsilcilerini içermeyi amaçlayan okul kurullarını gerekli kılmıştır, okulların önceden gizli kalması gereken müfettiş raporlarını yayımlamalarını zorunlu kılmıştır. Yönetimde açıklığı bu yolla temin etmeye çalışmıştır. 1988 yılında çıkarılan Eğitim Reformu Yasası rekabeti arttırmanın bir başka vasıtası olarak kayıtların ifşası uygulamasını başlatmıştır. Devletin eğitimdeki tekeli zayıflatmayı amaçlamıştır. (Hollaway, Horton ve Farnham, 1999: 195-196).

Ailelere çocuklarını gönderecekleri okulu seçme hakkı vermiştir. Ebeveynler aynı zamanda okulların yerel kontrolden çıkıp çıkmayacağına ve hazineden doğrudan kaynak alıp almayacaklarına oy kullanarak karar vereceklerdir. Thatcher döneminde yüksek öğrenim alanı da merkezi kontrol, piyasa rekabeti ve kurumsal otonomi arasında tesis edilen bir dengeyle ve akademik çalışmaların niteliğine, akademik kurumların yönetimine ilişkin kayda değer semerelerle elit bir sistemden kitlesel bir sisteme doğru bir değişim geçirmiştir. Yüksek öğrenim alanındaki temel argümanlar yeni sağın arzuladığı kırtasiyecilikten uzaklaşma, öğrenci katkı paylarının artırılması, bazı hizmetlerin özel sektöre gördürülmesi biçiminde gelişmiştir. 1988'den bu yana, rekabete dayalı bir temelde fonların dağılımı ve yarı piyasaların takdimi aracılığıyla yüksek öğrenim İngiltere'de tedricen tamamen piyasa yönelimli bir sisteme doğru yol almıştır (Parry, 2001: 122-124; Reitan 1997: 109).

Thatcher döneminde eğitim ve bilim bakanlığı ebeveynlerin okul tercihlerini belirginleştirmeleri ve okulların yerel eğitim idarelerinin kontrolünden çıkıp çıkmayacaklarına karar vermeleri için yerel eğitim idareleri üzerindeki genel nüfuzunu güçlendirmiştir. Eğitim hizmetinin yarı özerk okullara atomizasyonu ile eğitim bu dönemde bir sosyal politika olmaktan daha çok liberalizmin ekonomik bir aracı haline gelmiş görünmektedir (Tomlinson, 1989: 191-194).

Bu piyasalaşma uygulamalarının yanı sıra Thatcher yılları pek çok açıdan sendikaların güçsüzleştiği yıllar olmuştur. Bunun ana nedeni yeni sağın esas aldığı yeni muhafazakârlığın kolektivist uygulamalardan uzaklaşmasını, toplumsal değerlerin kapitalist özgürlükler ve toplumsal gelişme kapsamında yeniden yapılandırılmasını savunmasıdır. Bu amaçla sendikaların serbestçe davranmalarını önleyen ilkeler getirilmiştir. Bunlar; kitlesel işsizliği, işgücünün azalışını, sendika üyelerinin kaybını, kamu sektörünün özelleştirilen hisselerini, pazarlık etmeye yönelik olanakları kısıtlayan kamu sektörünün çoğu alanındaki parasal sınırlamaları, devletin sendikaların içişlerine müdahalede bulunmasını ve sendikaların İngiliz merkez bürokrasisine erişimlerinin kısıtlanmasını içermiştir. Ücret pazarlıklarıyla ilgili kamu hizmetlerine dair ödemeleri araştırma ünitesi, öğretmenlere yönelik maaş pazarlıklarında olduğu gibi, kaldırılmıştır (Kavanagh, 1989: 237). Thatcher'in devleti asli fonksiyonlarına çekme ve etkin kılmaya yönelik en önemli çabalarından biri gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarıdır.

Hükümetin özelleştirme programı milli işletmelerin özelleştirilmesini (veya devletçe sahip olunan varlıkların ve hisse senetlerinin satışını) ve serbestleşmeyi (bir hizmetteki kanuna tabi tekeli esnekleştirme veya ortadan kaldırmayı) içermektedir (Kavanagh, 1989: 218). Hükümetin gerçekleştirdiği ilk özelleştirmeler kuvvetli bir siyasal desteğe sahip olmayan ve halkça yeterince tanınmayan devlet teşekkülleridir. Bunlar, devletin British Aerospace (1981), Cable and Wireless (1981), British Oil (1982), British Rail otelleri (1981) ve birleşik İngiliz limanları (1983) işletmelerindeki hisselerinin satışa çıkarılmasını kapsamıştır. Ulusal taşımacılık kurumunun tümü çalışanlarına satılmıştır (Reitan, 1997: 43). 1983'e kadar yapılan bu hisse satışlarıyla 1,8 milyar sterlin kâr elde edilmiştir. 1983 sonrasında özelleştirme faaliyetlerine hız kazandırılmıştır. Sealink, Jaguar, British Telecom (1984), British Gas (1986) ve British Airways şirketlerinin tümü elden çıkarılmıştır. 1985 - 1986'da sadece British Oil'in geri kalanının satımı, British Telecom'un ikinci ödemesinin geliri ve British Airways'ın satılmasıyla 2,5 milyar sterlinin üzerinde gelir toplanmıştır (Kavanagh, 1989: 221). 1987'de Rolls - Royce uçak motorları ile Heathow ve Gatwick havaalanını içeren İngiliz havaalanı idaresinin özelleştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Yıl içindeki en büyük özelleştirme 1987'ye kadar yapılan en büyük hisse arzı olan İngiliz petrol şirketindeki (BP) hükümetin geriye kalan % 31,5'lik hisselerinin satımıdır. Yine aynı yıl British Steel deniz aşırı yatırımcılardan oluşan bir şirketler birliğine, % 23'ü ise tahmini 500.000 küçük yatırımcıya mahfuz bir biçimde satılmıştır. Su ve elektrik şirketleri gibi kamusal varlıklara ait doğal tekeller rekabete açılmıştır. Milli su sistemi Thames Water ve Severn - Trent Water gibi nehir vadilerine hizmet sunan 10 şirketçe düzenlenmiştir. Su şirketlerinin yatırımcılara satışı 1989'da gündeme gelmiştir. 1988'de ise, elektrik endüstrisi için karmaşık bir özelleştirme plânı oluşturulmuştur. 12 bölgesel elektrik şirketi tüketicilere elektrik hizmeti sunmuştur, bu şirketlerdeki hisseler 1990'da halka satılmıştır ve bu oldukça popüler bir yatırım aracı olarak değerlendirilmektedir (Reitan, 1997: 87; Goldsmith ve Page, 1997: 149). 1979'dan itibaren böylelikle kamu sektörünün % 50'si (650.000 çalışana sahip) özelleştirilmiştir (Rhodes, 1995: 43). 1988'e kadar özelleştirme programı 600.000 işi kamudan özel sektöre transfer etmiştir ve milli endüstrilerin GSYİH'daki payını % 9'dan % 6,5'a düşürmüştür (Kavanagh, 1989: 221; Pollitt ve Bouckaert, 2004: 170). 1979 - 80 arasında özelleştirmeden elde

edilen gelir 377 milyon sterlindir ve 1988 - 1989'a kadar özelleştirme gelirleri 6 milyar sterlinin üzerine çıkmıştır (Reitan, 1997: 43).

Thatcher özelleştirme programı kapsamında deregülasyon ve regülasyon faaliyetlerine de yer vermiştir. Bu amaçla kamu sektörü zarfında tekel konumundaki elektrik arzı ile acele posta hizmeti faaliyetleri sonlandırılmıştır. 1980 Ulaşım Aktı ruhsat verme ve bilet ücretleri üzerindeki kontrolleri esneterek uzun mesafeli otobüs güzergâhlarında rekabeti arttırmıştır. 1981 ile 1983 arasında hükümet ekonomik açıdan durgun alanlarda 24 adet teşebbüs bölgesi oluşturmuştur. Bu bölgelerde işletmeler kurmayı teşvik etmek için bir dizi çeşitli yasa ve regülasyonlardan bağışıklıklar ve finansal teşvikler sağlanmıştır. 1984'te havaalanlarının veya Liverpool, Birmingham, Cordiff, Southampton, Belfast ve Prestwick gibi denizlerin yakınlarında bulunan alanlarda 6 serbest liman kurulmuştur (Kavanagh, 1989: 223). Hükümet ayrıca piyasaya yönelen tahditleri elimine edici araçları soruşturmak amacıyla bir deregülasyon ünitesi kurmuş ve maliyet uyarlamaları uygulamasını ortaya koymuştur. Özelleştirmeye hükümet telekomünikasyon kurumu (Ofel - 4,5 milyon sterlin bütçeli ve 120 personelli) ve gaz hizmetlerini düzenleyici kurum (Ofgas) başta olmak üzere serbest piyasayı regüle edici kurumlarda oluşturmuştur. Bu kurumlarla özelleştirmeden sonra tekelleşmenin devam ettiği alanlarda müşteri çıkarlarının temsilini ve rekabeti sağlamak amaçlanmıştır (Smith, 1993: 154). 1984 ile 1990 arasında hükümet sivil havacılık idaresi, özgür yayıncılık idaresi, tekeller ve şirket birleşmeleri kurumu gibi regülasyon kurumlarının yanında 5 bağımsız örgüt, 10 düzenleyici kurum daha oluşturmuştur. Önceden bahsedilenler haricindeki bu yeni kurumlardan bazıları şunlardır: Yayıncılık standartları kurulu (0,4 milyon sterlin bütçeli ve 14 personelli), ulusal su idaresi (30 milyon sterlin bütçeli ve 6500 personele sahip). Böylelikle kamusal mülkiyet sahipliği yerine regülasyonu ikame ederek yeni özel sektör tekellerine yönelik denetçi sayısını arttırmıştır (Rhodes, 1995: 44-45).

Thatcher'in başarılı bir biçimde icra ettiği deregülasyon ve özelleştirme politikalarıyla birlikte vatandaşlık olgusu artık refah devletinin bir işlevi olarak görülemez. Thatcher dönemi, müşteri regülasyonu siyasasından piyasa aracılığıyla münferit tüketicilerin nüfuzunu arttırmaya yönelik bir siyasaya doğru olan bir değişimi simgeleyerek (Smith, 1993: 160), özelleştirme politikasını karşılıklı etkileşim halindeki iki değişken ışığında

ele almıştır. İlk olarak, özelleştirme yeni bir sermaye birikim rejimine yönelik liberal yeni sağ reçeteler bağlamında ideolojik temelli bir ekonomik çözüm şeklinde ele alınmıştır. İkinci olarak, özelleştirme sosyal demokrat politikaların meşruiyet krizinde olduğu bir dönemde politik bir fırsat olarak görülmüştür (Heffernan, 2000: 63). Esasen Thatcher'in özelleştirmeden tek beklentisi yeni sağın liberal sınırlı devlet vurgusu kapsamında devleti küçültmek de değildir. Aynı zamanda özelleştirme ile etkinlik, verimlilik, tutumluluk ilkelerini hayata geçirmek, kamu kesimi borçlanma gereksiniminin azaltılması, kamu kesimindeki işçi sendikalarının gücünün kırılması, hisse senedi sahipliği ile işçi ortaklığının geniş kitlelere yayılması da hedeflenmektedir (Uyanık, 1993: 224-225). Thatcher taraftarlarına göre toplumda hisse senedi sahipliğinin yaygınlaşması bireylerdeki asgari dört sağlam faziletin (kendi kendine yetme, kendi geliriyle geçinebilmeye yönelik isteklilik, gayret ve cesaretlilik) teşvikiyle bireysel davranış tarzlarını değiştirmenin bir aracı olarak işlev görecektir (Letwin, 1992: 104-105). 1991 yılına kadar bu amaçla 9 milyon kişi hisse senedi sahibi yapılmıştır (Marsh, 1991: 463). Bu durum muhafazakârların paylaşımcı bir kapitalist sisteme yönelik ideolojik amaçlarıyla tutarlılık arz etmektedir. Çünkü özel mülkiyetin ve rekabetin toplumsal maliyetleri minimuma indireceği ileri sürülmektedir (Thompson, 1990: 144-152).

2.1.1.3. Yerel Yönetim Reformları

Thatcher döneminde inceleyeceğimiz bir diğer alan merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkileridir. Bu konuda söylenebilecek ilk husus, ideal bir yeni sağ yerel yönetim yapısının parçalılık kadar yeni birimler kurma potansiyelini ve var olan birimler arasında hizmetlerin değişimi esnekliğini içermesidir. Buna göre, yerel özerklik üzerinde çok az bir merkezi kısıtlamaya ve merkezin düşük ödenek desteği seviyesine sahip yerel bir yapı olacaktır. Homojen topluluklardaki parçalı yerel sahalar bireyciliğin önemini, yerel sahaların özerkliğini, tercih özgürlüğünün özsel değerini, yerel gelirlere bağımlılık ve kendine güven şeklindeki ahlâki ilkeleri yansıtır. Yerel topluluk ve bireyler için verilen mesaj kararlarınızı kendiniz alın ve sonuçlarına katlanındır (Boyne, 1993: 170). Yeni sağ ideolojiyi savunmasına rağmen, Thatcher gerek İngiltere'nin üniter ve hayli merkezi bir ülke olması (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 292) gerekse de İngiltere de yerel yönetimlerin hiçbir zaman özerk olmamaları (Letwin, 1992: 160) gibi

nedenlerle yerel özerkliğe ve özgürlüğe ilişkin tarihi kalelere var gücüyle bir saldırı başlatan merkezîyetçi bir diktatör olarak tasvir edilir (Letwin, 1992: 159). Thatcher sorumsuz yerel yönetimlerin hükümetin enflasyonu kontrol etme, yerel harcamaları da içeren kamu harcamalarını kısma ve vergileri azaltmaya yönelik çabalarını tehlikeye attığına inanmaktadır (Reitan, 1997: 69). Ona göre; yerel yönetimler israfkâr, hesap verme sorumluluğundan uzak ve nihai olarak hükümetin amaçlarına varması açısından mahzurludur (Seldon ve Collings, 2000: 76). Bu nedenle yerel alanda yeni kamu yönetiminin etkinlik uygulamalarını hayata geçirmek, yerel yönetimleri merkezi idareye karşı daha hesap verebilir kılmak yapılan reformların ana amacıdır. Bu amaçla yerel yönetimler alanında pek çok yasal düzenlemeye gidilmiştir. İlk olarak 1980’de çıkarılan Yerel Yönetim, Plânlama ve Arazi Aktı hükümetin oran yardımı tahsisatını blok bir bağış formülü olan masraflarla ilintili tahsisatla değiştirmiştir. Bu formül, İngiliz merkez bürokrasisinin yerel otoritelerin hizmetlerini tedarik etmeleri için ne kadar kaynağa gerek duyduklarını ulusal bir seviyede tahmin etmelerine dayalı olup geçmişe dönük harcamaları dikkate almamaktadır.

Buna göre, kamu görevlileri belli hizmetlerdeki ortalama harcamaları hesaplamakta ve her bir otoriteye harcaması gereken miktarı dağıtmaktadır. Bu düşünce bakanların tüm ödenekleri ayrıntılı bir biçimde kontrol etmelerini, tahsisatları aşırı harcama yapanları cezalandıracak bir biçimde dağıtmalarını mümkün kılmıştır. Bu yeni sistem belirtilen rakamın sadece % 10’nun aşılmasına izin vermiştir. Yerel idareler bu oranı aşarlarsa tahsisatlardaki mukabil azalışlarla cezalandırılacaklardır (Jones ve Kavanagh, 1994: 237). Böylelikle yasa kamu hizmetlerini gereksinim duydukları seviyede ifa etmeleri hususunda yerel yönetimlerdeki her bir ünitenin masraflarını sabit kılarak yerel harcamalar üzerindeki merkezi kontrolü güçlendirmiştir (Reitan, 1997: 35). Ayrıca bu yasayla yerel yönetimlerde, ulusal sağlık hizmetleri ve kamu hizmetlerinin büyük bölümünde zorunlu rekabetçi sunuma yönelik sözleşmeye dayalı ilişkiler yaygınlaştırılmıştır. Zorunlu rekabetçi sunum uygulaması başlangıçta sınırlı sayıdaki kamu hizmetlerinde başlatılmıştır. Uygulama yerel idarelerin ve diğer kamu idarelerinin, eğer rekabetçi bir biçimde icra ediyorsa, içsel aktivitelerini kendilerinin yürütmelerini sağlama amacını taşımıştır. Kamusal işlere yönelik rekabete dayalı tekliflerin hâlihazırdaki kamu kurumunca elde edilmesi durumunda idare zarfında ayrı direkt hizmet örgütleri oluşturulması zorunlu kılınmıştır. Bunlar kendi ticari hesaplarına

sahiptir ve sözleşmede belirtilen finansal kıstaslarla performans kriterlerini karşılamaları zorunludur (Rouse, 1999: 84). Zorunlu rekabetçi sunum uygulaması yeni kamu yönetiminin etkinlik, ekonomiklik, tutumluluk ilkelerini göz önüne alarak performans yönetiminin yerel sahada güçlendirilmesini arzulamaktadır.

Yerel yönetim alanını düzenleyen diğer bir yasa 1983 Oranlar Aktı'dır. Yasa devletin müsrif otoritelerin harcamalarını kontrol etmesini mümkün kılmış ve yerel otoritelerin masraflarını kontrol etmede hükümetin nüfuzunu arttırmıştır (Jones ve Kavanagh, 1994: 237). Yasa ile öncelikle yerel idarelerin vergileme seviyesi üzerinde tam bir takdir yetkisine sahip olduğu kabul edilmiştir. Harcama hedeflerini aşan spesifik idarelerin oranlarını sınırlama yetkisi, bu kuralı etkili bir biçimde yok etme potansiyeli olan harcama oranlarına yaptırım uygulamaya yönelik diğer genel yetkilerle bir arada kullanılmıştır (Butcher ve diğerleri, 1990: 28-29). Hükümet yasaya göre yerel yönetimlere ne kadar harcama yapmaları gerektiğini belirtmekte, eğer aşırı derecede çok harcama yaparlarsa ya da yerel gelirlerini arttırmaya yönelik fahiş vergi limitleri koyarlarsa yerel yönetimleri cezalandırmaktadır (Goldsmith ve Page, 1997: 157). Böylece yeni sağ liberal anlamda kamu harcamalarını kısma amacına yerel alanda ulaşmış olmaktadır. Yasaya dayanarak merkezi hükümet yerel tercihleri saptamaya çalışarak piyasa güçlerine vekâlet eden bir tarzda hareket etmiştir (Boyne, 1993: 182). 1985'te hükümet mali yönetimi sorumsuz olarak addedilen 18 kentteki belediye meclislerinin lağv edilmesini önermiştir. Bu belediye meclislerinin ikisi hariç tümü işçi partisince yönetilmektedir. Bazı direnişlere rağmen tasarı kanunlaşmış ve Londra anakent belediyesi ile diğer 6 anakent belediyesi Nisan 1986 tarihinden itibaren kaldırılmıştır. Bu kentsel alanları yönetme sorumluluğu diğer metropoliten belediyelerin ilçeleriyle Londra'nın 32 ilçesine verilmiştir (Reitan, 1997: 70-71). Ayrıca 1986 yılında anakent alanlarındaki 36 olan ilçe meclisi sayısı 69'a, anakent dışındaki alanlarda 233 olan ilçe meclisi sayısı 296'ya çıkarılmış, ilçe meclisleriyle il meclisleri arasındaki görev dağılımı yeniden belirlenmiştir (Karasu, 2004: 112).

1988 yılında çıkarılan Yerel Yönetim Yasası ile mal ve hizmetleri en ucuza almak amacını taşıyan zorunlu rekabetçi sunum uygulaması yaygınlaştırılarak tüm yerel hizmetler açısından zorunlu hale getirilmiştir. Bu yasa zorunlu rekabetçi sunum başta olmak üzere birçok konuda yerel yönetimlerden sorumlu devlet bakanının yerel

yönetimlere doğrudan müdahale alanını genişletmiş (Karasu, 2004: 123; Rouse, 1999: 84), seçilmiş belediye meclisi üyelerinin bağımsız karar yapım sürecindeki nüfuzunu azaltmıştır (Atkinson, 1990: 17). Böylelikle Thatcher'in yerel yönetim vizyonunda yerel yönetimler hizmet tedarikçisi rolleriyle tasvir edilirler. Burada önemli olan husus yerel alandaki vatandaşların refahının nasıl maksimize edileceğidir, hizmetlerin nasıl sunulacağı değildir. Vatandaşların refahını artırma ile hizmetin etkinliği arasında doğrudan bir bağlantı kurularak sunulan hizmetlerden halkın memnuniyeti sorgulanmaktadır. Yeni yerel yönetim vizyonundaki ikinci bir nitelikte diğer aktörler (özel sektör gibi) ve kurumlarla bir ortaklık içinde çalışmaya yönelik muhafazakâr vurgudur (Stoker, 1997: 231-232).

Thatcher'in yerel yönetimleri ikincil plâna atma çabalarının bir diğeri yerel alanda atamayla oluşturulan organların fonksiyonlarını (insan gücüne dayalı hizmetler kurulu gibi) sürekli bir erozyona uğratma ve birtakım yeni organlar oluşturmak yoluyla yerel yönetimleri geçiştirmeye yönelik bazı kasti girişimlerdir (Butcher ve diğerleri, 1990: 30). Kent geliştirme korporasyonları, girişim bölgeleri, konut eylem kurumları gibi değişik boyutlardaki bazı otoritelerin belli alanlarda yerel yönetimlerin yerini aldığı gözlemlenmiştir. Kent geliştirme korporasyonları, girişim bölgeleri, konut eylem kurumları yerel otoriteler ve seçmenleri etkili bir biçimde görmezden gelen yarı özerk hükümet dışı örgütlerdir¹² ve yerel talepleri umursamadan belli siyasaları takip etme şeklinde bir örnek sergilemektedirler (Atkinson, 1990: 17). Bu kurumların işadamlarından müteşekkil olmaları, özel sermayeyi yerel ekonomiye getirmeleri, merkezi - yerel yönetim ilişkilerini ıslah etmeleri plânlanmıştır (Duncan ve Goodwin, 1988: 143).

Thatcher yerel yönetimler alanındaki düzenlemelerine 1989 yılında Yerel Yönetim ve İskân Aktı'nı çıkararak devam etmiştir. Bu yasayla hükümet yerel yönetimlere kredi tahsisatını içeren tüm ticari işlemlere bir limit koyma gücüne sahip olmuştur. İlaveten yerel yönetimlerin sermaye gelirleri kredi tavanlarını sabitlemede dikkate alınacak, böylelikle yerel yönetimler kendi gelirleri haricinde ek sermaye giderlerini finanse edemeyeceklerdir.

¹² Yarı özerk hükümet dışı örgütler (quangos) kamu kesiminin bir parçasıdır ve kısmen hükümetçe fonlanır, fakat direkt merkezi ve yerel hükümet kontrolüne maruz bırakılamaz. Bunlar daha çok kendi kendine işletim usulüne göre işlevlerini yürütürler (Atkinson, 1990: 18).

Ayrıca merkezi hükümet yerel otoriteleri belli hizmetlerde fiyat koymaya ve aynı zamanda fiyat oranlarını indirmeye zorlayabilecektir (Horton, 1990: 179).

Yerel yönetimler alanında Thatcher'in yeni sağ ideolojinin liberal devleti küçültme amacına uygun olarak yerel hizmetleri özelleştirme çabasının örneklerinden biri Londra'nın Wandsworth ilçesidir. Burada ihaleye çıkarılan ilk hizmet cadde temizliğidir. Özelleştirme girişimlerinin seyrinde daima bazı problemler ortaya çıkmıştır, fakat 1985'e kadar Wandsworth ilçesi 13 hizmetini özelleştirmiştir. Bazı kamu hizmetlerinin maliyeti böylelikle % 45'e kadar azaltılmıştır (Letwin, 1992: 178).

Yerel yönetimler alanında Thatcher'in yaptığı ve kamuoyunda büyük yankı uyandırarak kamusal tepkileri arttıran ve 1990 Kasım'ında Thatcher'in başbakanlıktan ayrılmasına yol açan en önemli reform 1989'da İskoçya'da, Nisan 1990'da ise İngiltere ve Galler'de uygulamaya konan toplum (kelle) vergisidir (Reitan, 1997: 92; Hardy, 1991: 111; Seldon ve Collings, 2000: 76). Kelle vergisi, evsizler, akıl hastaları ve belli başlı kategoriler dışındaki 18 yaşın üstünde olan herkese yüklenen hususi düz oranlı bir vergidir. Bu vergide düşük gelirli olanlara % 80'lere kadar varan indirimler yapılmıştır. Öğrenciler % 20 oranında vergi öderken, gelir yardımı alanlara % 20'lik bir vergi mükellefiyeti yardımı verilmiştir. İkinci bir eve sahip olanlara veya boş mülklere standart bir vergi oranı konmuştur. Kolektif olarak vergi, otelciler, öğrenci yurdu sahipleri ve çok misafirin mukim olduğu pansiyonlarca ödenmektedir (Jones ve Kavanagh, 1994: 243). Kelle vergisinin yerel yönetimlerin harcama seviyeleri ile yerel vergiler arasında direkt bir bağ kuracağı varsayılmıştır. Buna göre, yerel yönetimlerin harcamaları artarsa kelle vergisi de artacak ve tüm seçmen grupları da bundan etkileneceği için seçmenler kaygılarını seçimlerde ifade edeceklerdir (Cochrane, 1993: 35). Kelle vergisinin oranı hükümetin 200 sterlinlik tahminine kıyasen ortalama olarak kişi başına 400 sterlin düşecek biçimde orantısız olarak artmıştır (Reitan, 1997: 92). Vergi oranına yönelik kamusal protestolar arttığında hükümet işçi partili olan 21 yerel idarede tahsisatlara dayalı oran uygulamasına geçmiştir, fakat bu durum yerel hesap verebilirliği sağlama amacını ortadan kaldırdığı gibi, aynı zamanda yüksek kelle vergilerine maruz kalan ülkedeki çoğu alanı da etkilememiştir (Hardy, 1991: 110-111). Sonuçta kelle vergisi Thatcher hükümetinin halk nazarındaki saygınlığını kaybetmesine yol açmıştır.

Thatcher döneminde yerel yönetim anlayışını değerlendiren Butcher ve diğerleri (1990: 162-165) sözleşmeci yerel idare modelini Thatcher sonrası yerel yönetim modelinin ideal tipi olarak konumlandırır. Sözleşmeci yerel idare modeli “serbest piyasa ve anti devlet” kavramı ile “çoğulculuk politikaları” çemberinde yer alır. Sözleşmeci yerel idare kendisince talep edilen hizmetlere yönelik olarak sunulan ihaleleri periyodik bir biçimde göz önünde tutmaya gerek duyar. Yerel seçimler genelde bir özel sektör şirketindeki yönetim kurulunun seçimiyle aynı temelde icra edilir. Horton (1999: 184) ise, Thatcher döneminin “yapabilir belediye” (enabling council) kavramına gönderme yaptığını işaret eder. Bu kavram, yerel idareleri pek çok hizmet arz edenden sadece biri olarak görmek yerine, hizmetleri üretme ve sunmada diğer kurumlara ve özel sektöre yönelik ihalelere gitmeye yatkın bir bağlamda ele alır. Butcher ve diğerleri (1990: 146-148) bu kavramı “rekabete dayalı çoğulculuk” olarak nitelemektedirler. Buna göre; Thatcher yönelimli yerel yönetim reformları iki temel üzerine kuruludur: Bunlardan biri olan “rekabete dayalı çoğulculuk” yeni sağın ve yeni kamu yönetiminin devleti sınırlandırma düşüncesinden yola çıkarak piyasa veya yarı piyasa koşullarının ve hizmeti kullananlara yönelik tercih ve rekabete dönük faydalar yaratmayı amaçlayan koşulların yerel ticari organizasyonlara sağlanmasını gerektirir. Diğer husus ise, radikal müştericiliktir. Radikal müştericilik, yerel yönetim sistemi zarfındaki kurum ve süreçlere piyasa değerlerini takdim etmek aracılığıyla yerel hizmetlerin hesap verebilirliğini ve liberal doğrultuda bireysel taleplere cevap verebilirliğini arttırmaya dönük çabaları kapsayan bir terimdir.

Sonuç olarak merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiler 1960’lı ve 1970’li yıllardaki görüş alışverişi ve müzakere sürecinden 1980’lerde karşılıklı bir meydan okumaya, 1990’larda ise merkezin baskınlığına doğru bir evrim geçirmiştir (Painter ve Isaac - Henry, 1999: 163-166). Böylelikle Thatcher döneminin sonunda yerel yönetimler yeni sağın liberal ideallerini daha az yansıtır bir konuma getirilmiştir (Boyne, 1993: 180). Yeni sağın muhafazakâr doğrultudaki yerelleşme talepleri merkezileşmeyi destekleyen ulusal politikalarla askıda kalmıştır.

2.1.1.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Thatcher'in yeni sağ politikalar aracılığıyla gerçekleştirdiği en önemli ve kapsamlı reformlar kamu yönetiminin yapı ve işleyişiyle ilgili olanlardır. Thatcher dönemindeki bürokratik reformları iki evre halinde analiz eden Farnham ve diğerleri (2005: 114-115) reformların ilk evresinin etkinlik girişimi, performans yönetim sistemlerinin gelişebileceği bir altyapı tedarik etmek, işletmesel fikirleri ve uygulamaları telkin etmek, kamu görevlilerini maliyet bilinciyle donatmak, kamusal giderleri kısmak ve kamu hizmetlerinin hacmini azaltmak çabalarından oluştuğunu belirtir. Reformların ikinci evresi ise, devletin sınırlarını daraltmayı amaçlayan geniş kapsamlı bir yeniden yapılanmayı, özelleştirmeye hız kazandırılmasıyla sözleşmecilik ve piyasacılığın kamu hizmetlerinde yaygınlaştırılmasını, istihdam esnekliğini arttırmayı, performans yönetimini güçlendirmeyi ve kamu yönetiminde yeni iş metotlarını benimsemeyi içermektedir. Bu evreler yeni sağın serbest piyasa taraftarı liberal amaçlarını kararlılıkla uygulamak için yeni kamu yönetiminin açık performans standart ve önlemleri ile çıktı / sonuç odaklı değerlerini esas almaktadır.

Thatcher hükümetinin kamu yönetimindeki ilk reform girişimi 1980 yılında çevre bakanı Michael Heseltine tarafından çevre bakanlığında uygulanan bakanlar için bilgi sistemidir. Bu reform, bakanları ve kıdemli memurları sistematik olarak hâlihazırdaki enformasyonla donatmak amacıyla tasarlanmıştır. Sistem işlerin nasıl organize edildiğini ve işleri yapmaktan kimlerin sorumlu olduğunu ortaya koyacaktır. İktisadi hedeflere ulaşıp ulaşılmadığına karar vermek amacıyla her yıl kurumsal aktiviteler, performans plânları ve geleceği hedef alan plânlar değerlendirilecektir. Kısacası, sistem kurumsal işlerle ilgili çok önemli alanları kapsamına alarak yönetime daha çok metodolojik bir açıdan yaklaşmaktadır (Zifcak, 1994: 42).

Thatcher kamu hizmetlerinin kötü bir biçimde tanımlanan sorumluluklarla maliyet-fayda analizine dayalı bir hesap verebilirlikle ilişkilendirilmeksizin bir kalbura dönüştürüldüğünü düşünmektedir. Bu amaçla Marks and Spencer adlı özel bir şirketin ortaklarından ve yöneticilerinden Sir Derek Rayner 1979'da başbakanlıkta bakanlıklar hakkında derin araştırmalar yapmak ve iktisadi tasarruflarla daha iyi bir performansa ulaşmayı sağlayacak yöntemler aramak üzere "etkinlik birimini" kurmuştur (Reitan, 1997: 102). Rayner kamu yönetimi alanında yaptığı etkinlik incelemeleri ile Thatcher

hükümetine kısa dönemde kırtasiyecilikten kurtulmayı, orta vadede kişisel faaliyetleri azaltmayı, yönetimdeki ikilemleri bertaraf ederek yönetsel faaliyetlere çekidüzen vermeyi, kamu görevlilerinin kariyerleri esnasındaki tecrübe ve eğitimleri konusunda değişiklik getiren uygulamalara son vermeyi salık vermiştir (Hennessy, 1995: 595). Rayner'in bu tavsiyeleri üzerine hükümet 27.000 idari formun elimine edildiğini, bir başka 40.000 tane formun ise yeniden tasarmlandığını açıklamıştır. Değişim süreci ülke geneline yayılmış bir kitapevi zincirini yöneten ve resmi yayınlar yayımlayan kırtasiye bürosu gibi oldukça farklı kurumlarda tedrici olarak başlamıştır (Reitan, 1997: 102). Ardından hükümet 1982'de Rayner incelemelerinin bir devamı niteliğinde olan "finansal yönetim girişimi" reformunu uygulamaya koymuştur. Finansal yönetim girişimi reformu kurum yöneticilerinin kuruluş amaçlarını net olarak belirleyebilmesi, bunları değerlendirebilmesi, çıktıları (sonuçları) veya performansı bu amaçlarla karşılaştırarak ölçebilmelerini sağlamak, yöneticilere net sorumluluk verilmesini mümkün kılmak, yöneticilerin maliyet ve eğitim konusunda bilgi sahibi olması ve sorumluluklarını etkili bir şekilde icra edebilmesi için uzmanlardan yararlanabilmelerini sağlayabilecek bir şekilde bakanlıklarda bir teşkilat yapısı ve sistemi oluşturmak amaçlarıyla yola çıkmıştır (Fry, 1995: 65). Bu girişim etkinlik girişiminde ilk üç yılda geçici değişikliklere süreklilik kazandırmıştır. Girişim yeni kamu yönetiminin piyasa stratejisi ile yönetsel stratejisinden yararlanmaktadır. Yöneticilere yönetme imkânı tanımakta ancak performans ölçüleriyle onları performans hedeflerine ulaşım ulaşımadıkları noktasında daha hesap verebilir kılmaktadır. Finansal yönetim girişimi sağlamakta oldukları hizmetin kalitesine münhasıran yoğunlaşmaya teşvik edilen yöneticilerin bulunduğu kuruma özgü metotlar aracılığıyla karakterize edilmiştir. Yeni sistemin başlatılması aşamalı bir yaklaşımı gerekli kılmıştır. Bu nedenle girişimi yönlendirmek için finansal yönetim birimi oluşturulmuştur. Birim yönetsel sorumluluğun delegasyonuna (devrine) odaklanmıştır. Esasen, birim yönetsel programların liberal iktisadi amaçları gerçekleştirip gerçekleştirmediği veya amaçlarına ulaşım ulaşmadığını değerlendirmek amacıyla etkin teknikler ithal etme ve geliştirmekten sorumludur (Zifcak, 1994: 31-32).

Thatcher'in amacı bu reformla aşırı derecede çok kamu görevlisi olan (732.000 kişi), maliyeti yüksek (ülkedeki her erkek, kadın ve çocuk başına haftada 3 sterlin), müsteşarlar kurulunun bir ayda yapmakta başarısız olduğu şeyleri özel sektörde az

sayıdaki kişinin bir öğleden sonra çalışmasında gerçekleştirilebilmesi nedeniyle verimsiz ve aşırı miktarda tekrarlamalarda bulunan korporatist bir istikamette yol alan kamu yönetimine yeni sağın liberalizminin öngördüğü etkin devlet politikaları kapsamında yeni kamu yönetiminin işletmesel değerlerinden de destek alarak fayda - maliyet etkinliğini aşılacaktır. Gerçekleştirilen reformla 1980'lerin ortalarındaki koşullarla değerlendirildiğinde 22 yeni hastane ya da M25 otoyolu veya Chevaline füze sistemi alacak kadar 1 milyon sterlin dolayında kümülatif bir tasarruf sağlanmış (Hennessy, 1989: 116), tavan uygulamaları aracılığıyla personel sayıları sabitlenmiştir (Zifcak, 1994: 53). Bakanlıklarda maliyet merkezleri kurularak işe alma, yükselme ve ücretlerin belirlenmesi konularında bazı yetkiler birimlerin kendilerine devredilmiş, işe alımlarda yaş limitleri kaldırılmış veya esnetilmiş, esnek çalışma saatleri uygulaması getirilerek yerleşik kamu kültürünün tasfiyesine ve işletmecilik kültürünün ön plâna çıkarılmasına çalışılmıştır (Karasu, 2004: 159). Finansal yönetim girişimi ile iktisadi değerlere bağlı, performansı geliştirmekten, bütçeler için hesap vermekten, amaçları açıklamaktan sorumlu tüm seviyelerdeki yöneticilere yetki devrinin yapıldığı yönetim sistemleri ortaya konmuştur.

Thatcher finansal yönetim girişiminin ardından kamu yönetimi alanındaki düzenlemelerine devam etmiştir. 1983'te ticaret ve sanayi bakanlığı birleştirilmiş ve bir fikir teatisi kurumu işlevi gören merkezi siyasa inceleme kurumu kaldırılmıştır. Bazı kimseler 1982 ilâ 1984 arasında başbakan'ın başbakanlığa ait bir bakanlık oluşturacağını belirtse de, bu gerçekleşmemesine rağmen, başbakan'ın ofisi olan numara 10 boyut olarak genişlemiştir (Seldon ve Collings, 2000: 75). 1984 Ulusal Denetim Aktı ile verimlilik, etkinlik, tutumluluk ilkelerine referansta bulunularak merkezi hükümet kurumlarını denetlemekten sorumlu ulusal denetim bürosu kurulmuştur. 1982 yılında çıkarılan Yerel Yönetim Maliyesi Aktı ile yerel idarelerin denetçilerini atamak amacıyla bir denetim kurulu oluşturulmuştur. Yasanın temel amacı, yeni kamu yönetiminin iktisadi göstergelerine dayalı verimlilik, etkinlik, tutumluluk ilkelerini ve bu iktisadi değerleri kapsayan mali dürüstlük ilkesini hayata geçirmektir. Böylelikle performans göstergelerine yönelik uygulamalar yaygınlaşmıştır. Bu uygulamalar yönetsel etkinliği artırmanın bir yolu olarak ortaya çıkmıştır, fakat vatandaş ve / veya müşterilere yönelik hizmet sunumunu şeffaflaştırmayı da amaçlamıştır (Rhodes, 1995: 45). 1987'ye kadarki süreçte yeni bir personel

değerlendirme sistemi ile performans ilintili bir ödeme uygulaması tanıtılmakla birlikte, 1800 kadar performans göstergesi etkinliği arttırmayı, iktisadi değerleri ölçmeyi amaçlayan araçlar olarak kullanılmıştır (Horton, 1999: 147).

Muhafazakârların kamu yönetimi reformları alanındaki çalışmaları önceki reformlardaki yetersizlikleri araştırmak ve geliştirmek üzere Sir Robin Ibbs'in görevlendirilmesi, Ibbs'in de kamu yöneticileri ile özel sektör yöneticilerinden oluşan verimlilik birimini oluşturmasıyla devam etmiştir (Karasu, 2004: 160). Verimlilik ünitesi yaklaşık bir yıllık bir çalışmayla Hükümette Yönetimi İyileştirmedeki Sonraki Adımlar başlıklı bir raporu başbakan'a sunmuş ve bu rapor 1988 yılı Şubat ayında yayımlanmıştır. Raporda kamu hizmetinin müstakil bir teşkilat olarak yönetilemeyecek kadar çok parçalı, fakat 600.000 çalışanıyla herhangi bir özel sektör kuruluşuyla karşılaştırıldığı zaman son derece büyük bir kuruluş olduğu ifade edilmiştir (Özata, 1999: 48-50).

Verimlilik birimi bu değerlendirmeden yola çıkarak beş temel tavsiyede bulunmuştur. Bunlara göre; ilk olarak yarı özerk kurumlar hükümetin icrai işlevlerini gerçekleştirmek amacıyla kurulacaktır. İkinci olarak, bir yarı özerk kurumun görevlerini icra edeceği usul, kurumun hamiliğini yapan bakanlıkla fikir birliğine vardığı bir siyasa ve kaynak çerçevesiyle (yönetim plânı) belirtilecektir. Üçüncü olarak, her yarı özerk kurum kamu yönetimi dışından veya kamu yönetimi zarfında atanan bir genel müdürce yönetilecektir. Genel müdür yarı özerk kurumun yönetim plânında ortaya konan spesifik amaçlara ve hedeflere ulaşmaktan sorumlu tutulacaktır. Dördüncü olarak, genel müdürler yarı özerk kurumlarının işleyişinden dolayı tek tek parlamento'ya karşı sorumlu tutulacak, bakanlara karşı sorumluluk taşıyacaklardır. Bu değişiklikleri yerine getirmek için beşinci bir husus olarak birim yüksek bir seviyede ve hızlı bir biçimde reform programının devam etmesini sağlamak amacıyla bir proje yöneticisi vasfında tam yetkili bir müsteşarlık makamının oluşturulmasını önermiştir (Zifcak, 1994: 73). Böylece yeni sağ kamu tercihi teorisinden de destek alarak mevcut bürokrasiye yönelik yerleşik güvensizlik ve önyargılarını yeni kamu yönetiminin performans / çıktı odaklılık prensibi ile siyaset - idare ayırımını ön plana çıkararak aşmaya çalışmıştır.

Margaret Thatcher, hükümetin sonraki adımlar raporundaki temel tavsiyeleri kabul ettiğini duyurmuştur. Proje ilân edildikten sonra açıklık politikası gereğince projeye ilgili tüm gelişmeler kamuoyu önünde cereyan etmiştir (Özata, 1999: 55). Sonraki

Adımlar reformuyla bakanların siyasa sorumluluklarıyla yönetimin yönetsel sorumlulukları arasındaki ayrım; görevi bakanlara siyasal tavsiyeler sağlamak olan merkezi kurumlarla, görevi idari hizmetleri sunmak olan icrai kurumlar arasında yapısal bir farklılaştırma gerçekleştirilerek kurumsallaştırılmıştır. Buna göre, müsteşarlarla birlikte bakanlar strateji belirleme, çok özel siyasa amaçlarına karar verme, bakanlık işlemlerindeki farklı bileşenler arasında uyumluluğu sağlama ve yıllık performans sözleşmelerini onaylamadan sorumlu olacaklardır. Bakanların rolü politika izleme, denetleme ile sınırlıdır. Genel müdürler, aksine, yarı özerk kurumlarının bakanlıkça oluşturulmuş olan hedefleri izlemesini sağlamaktan, üzerinde fikir birliğine varılmış hedeflere ulaşılmasından, halka etkin bir hizmet sunumundan ve uygun olduğu yerde bakanlara çalışmalarını kolaylaştırılabilecek siyasa değişimlerini göz önünde tutan tavsiyeler yapmaktan sorumlu olacaklardır. Bakanlar bakanlıkları zarfındaki yarı özerk kurumların idaresini ve performansını kapsayan bakanlıklarındaki çalışmalarından dolayı parlamento'ya karşı doğrudan hesap verebilir kılınmıştır (Zifcak, 1994: 75). Merkezi yönetim yarı özerk kurumun genel müdürüne özgürlük ve yönetme esnekliği sağlamakla beraber uzaktan denetim hakkına da sahiptir (Horton, 1999: 147). Böylelikle sonraki adımlar programı kamu yönetiminin bütünselliği içindeki ilişkileri sözleşme temeline indirgemiş ve yönetimde odaklanmayı hedeflere kaydırarak kamu yöneticilerini birer yarı girişimciye dönüştürmüştür. Ücretlerle performans arasında doğrudan bir ilişki kurmuştur (Al, 2008: 77-85). Kamu yöneticilerine işletmesel temelde özel sektördeki benzer yönetsel bir rol tevdi ederek girişimci bir ruh aşlamıştır. Bu açıdan sonraki adımlar programı daha önceki reformlardan farklı olarak finansal bakımdan sorumlu kurumlar oluşturmak amacını taşır. Bu kurumların amaçları “verimlilik” ve “parasal değerler” üzerine kuruludur. Genel olarak sonraki adımlar girişimiyle ve özel olarak da girişimin beraberinde getirdiği politika / idare ikilemiyle üst seviyelerdeki memurlara kendine güven zihniyeti aşılanmıştır. Girişim, memurları kendi kendilerine kılavuzluk edecek şekilde etkilemiştir ve değiştirmiştir (Du Guy, 2002: 142-159).

Sonraki adımlar reformunun uygulamaya konduğu 1988 yılından itibaren 150'nin üzerinde yarı özerk kurum oluşturulmuş ve devlet memurlarının yaklaşık % 80'i de bu kurumlar zarfında çalışmıştır (Horton, 1999: 151-152). Thatcher'in sonraki adımlar reformu aynı zamanda 1988 öncesinde gerçekleştirilen reformlardan bariz bir

farklılaşmayı simgelemiştir. Buna göre, 1988'den önce uygulamaya konan reformlarda yeni kamu yönetiminin "işletmecilik" yaklaşımı ön plâna çıkarken, 1988 sonrasında yönetsel reformlara yönelik problemler ve yenilik girişimleri doğrultusunda "yeni kurumsal iktisat" düşüncesi temel bir referans kaynağı olmuştur (Rhodes, 1997: 47).

Thatcher gerçekleştirdiği reformlarla kamu görevlisi sayısını 1979'da 730.000'den, 1990'a kadar II. Dünya Savaşı sonrasındaki en düşük seviye olan 562.000'e indirmeyi başarmıştır. Kamu görevlisi sayısındaki azalmanın çoğu mavi yakalılarının bulunduğu kamu hizmetlerinde, endüstriyel sahada, bilhassa savunma alanında çalışan devlet memurlarında gerçekleşmiştir (Seldon ve Collings, 2000: 75-76). Yeni sağın liberalizminin amaçladığı ebadı küçültme / doğru ebadı bulma uygulamalarını gerçekleştirmede başarı sağlanmıştır. YKY'nin yönetimde profesyonelleşme eğiliminin bir neticesi olarak yönetsel alanda nitelik hususuna yoğunlaşmış, kamusal istihdamda beyaz yakalılara daha fazla ağırlık verilmiştir. Yönetimde teknokratik boyut ön plana çıkarılmıştır.

Thatcher döneminde kabine hükümetinin ve kolektif sorumluluk mekanizmasının da aşıldığı, sonuçta başbakanın güçlü (eşitler arasında birinci - primus inter pares) olduğu bir hükümet formu üretildiği ve kamu yönetiminde bireysel kararların ön plâna çıkmasıyla neoliberal bir yönetim tarzı olarak bireyselleşmenin karar yapım sürecinde üstün bir konuma taşındığı görülmektedir (Atkinson, 1990: 12). Thatcher bu çizgide kamu politikaları hususlarında bakanlar ve kıdemli kamu görevlilerinden bilgi almak amacıyla kendi siyasa ünitesini kullanmıştır. Yüksek oranda müsteşar ve müsteşar yardımcısı atamalarında bulunarak kurmay birimlerin sayısını arttırmıştır. Merkezi yönetimdeki üst dereceli kamu görevlerine yapılan daha açık, kısa dönemli siyasal atamalarla kamu yönetiminin politikacılara karşı daha cevap verebilir kılınması, kıdemlilik geleneğinin kaldırılması ve sorunların üstesinden gelecek bireylerin teşvik edilmesi amaçlanmıştır (Jones ve Kavanagh, 1994: 189).

Thatcher 1990 Kasım'ında toplum (kelle) vergisinin toplumsal kitleler üzerinde yaratmış olduğu hoşnutsuzluklar ve tepkiler üzerine başbakanlıktan istifa etmiştir. Thatcher dönemi sonundaki İngiltere'yi Seldon ve Collings şöyle betimlemektedir (2000: 94) : Gelir dağılımında adalet açısından daha az eşit ve merkezi hükümetin daha fazla güçlü olduğu, fakat iktisadi açıdan daha etkin ve sendikal mücadelenin frenlendiği,

yüksek işsizlikle enflasyonun henüz tam anlamıyla teskin edilemediği, fakat daha fazla insanın hisse senedi ve konuta sahip olduğu bir İngiltere.

2.1.2. John Major Dönemi

Thatcher'in yerine başbakanlığa gelen John Major siyasal gündemde sosyal vatandaşlığa yönelik vurgusu haricinde Thatcherist çizgiyi devam ettirmiştir. Ancak Thatcher'e oranla dikkatini daha çok sürekliliğe, topluma ve istikrarlılığa yönelterek 1980'lerin siyasal gündeminin ekonomi olmasına nazaran, 1990'lardaki siyasal gündemi büyük ölçüde sosyal konular temelinde inşa etmiştir (Kavanagh, 1994: 13). Böylelikle Thatcherizm'in önemini vurgulamaya, Thatcher'in yönetim stilinde birtakım değişiklikler yaparak devam etmiştir (Reitan, 1997: 123). Thatcher'in iktidarı süresince en parlak dönemini yaşayan yeni sağ düşüncenin hegemonyası Major'ün başbakanlığı döneminde de varlığını sürdürmüştür (Horton ve Farnham, 1990: 3).

Bu bölümde Major döneminin yeni sağ içerikli reformları incelenmektedir.

2.1.2.1. İktisadi Liberalizm

Major dönemindeki ekonomik alandaki liberal nitelikli gelişmelere baktığımızda, Major'un Thatcher'den almış olduğu ekonomik mirasın olumsuz bir tablo sergilediği karşımıza çıkan ilk gerçekliktir. Thatcher iktidardan ayrıldığında Kasım 1990'da enflasyon % 9,7'ye çıkmıştır. İşsizlikse Mart 1990'daki 1.606.600 oranından hızlı bir biçimde 1.763.100'e yükselmiştir. Enflasyonu yok etmenin tek aracı para politikası olarak görülmüştür. Maliye politikası ise iki eksenle ele alınmıştır: Gelir üzerindeki etki ile işsizlik yardımları gibi giderlerle ilgili belli kategorilerin etkisi. GSYİH'ya oranla özelleştirme gelirlerini hariç tutan teknik olarak genel devlet harcamalarından oluşan kamu harcamaları 1989 - 90'da % 39,75'ten, 1993 - 94'te tahmini % 45'e çıkmıştır. Bütçe 1989 - 90'da GSYİH'nın % 1,5'i dolayında bir fazla vermiştir, bu oran 1990 - 1991'de 0'a, 1991 - 1992'de % 2.25'lik bir bütçe açığına, 1992 - 1993'te ise % 6'lık bir bütçe açığına dönüşmüştür. Bu ekonomik darboğazdan yeni sağın neoliberal uygulamalarıyla çıkılmıştır. Buna göre, işçilerce ödenen ulusal sigorta katkıları Nisan 1994'e kadar % 1'e çıkarılmıştır. Hükümetin yaptığı ödenek tahsisatları durdurulmuş veya azaltılmıştır. 30.000 sterline varan ipotek faizi yardımları yeni % 20'lik gelir vergisi oranıyla sınırlanmıştır. Üst dilimdeki vergi mükellefleri için sınırlama oranının

1992’de % 25 olarak ortaya konmasıyla bu durum istikraz kurumları için ciddi bir tehdit oluşturmuştur (Sinclair, 1994: 238). Kasım 1993 bütçesinde maliye bakanı Kenneth Clarke kamu yönetimindeki cari giderleri 3 yıl donduracağını duyurmuştur. Kasım 1993’te ayrıca kaynak temelli tahakkuka dayalı muhasebenin geleneksel kamu yönetimindeki nakit esaslı muhasebenin yerini alması bir diğer gelişmedir. Böylece kamu yönetimiyle özel sektör benzer kuralları kullanarak aktiflerle maliyetleri açıklayacakları için kamu yönetimiyle özel sektörün maliyetlerini karşılaştırmak çok daha kolay hale gelmiştir (Willman, 1994: 72). Bu tip liberal uygulamalarla ekonomik sorunlar yeni sağın kamu kesiminin ekonomik büyüklüğünü sınırlandırma amacı doğrultusunda aşılmaya çalışılmıştır.

2.1.2.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Bu kapsamdaki girişimlerden ilk olarak Major’un sağlık alanındaki politikalarına baktığımızda, bu alanda Thatcher yanlısı prensipler benimsenerek doktorlar ve hastanelerin klinik gereksinimleri ile bakım hizmetleri gereksinimleri için ulusal sağlık hizmeti idaresi zarfında özel teşebbüslere büyük fırsatlar sunularak özel firmalara yönelik ihalelere gidildiği görülmektedir. Bu kapsamda eczaneler reçetelerdeki ilaçları indirimle sağlamak amacıyla bazı hastanelerle sözleşmeler yapmış, hastanelerle diğer firmalar arasında laboratuvar hizmetleri için sözleşmelere gidilmiştir (Reitan, 1997: 171). Ayrıca hükümet ayrıntılı olarak bahsedeceğimiz yurttaş şartı (1991) reformuyla performans önlemlerini geliştirmeye karar vermiş ve bu durum İngiltere’de, İskoçya’da ve Galler’de hasta şartlarını üretmiştir. Hükümet bu şartları meslektaşların nüfuzu temelinde müşterilerin gereksinimlerine öncelik verilmesi nezdinde bir araç olarak görmüştür. Şartlar; ayakta tedavi edilen hasta randevuları için belli zamanları, bu zamanlar içinde 30 dakikada muayenenin gerçekleşmesini, günlük hasta muayenelerini kullanma hakkını, bir bekleme listesine harcanacak zamanı, ambulans hizmetlerindeki acil durum mukabele zamanlarını, her bir hastanın tedavisinden sorumlu olarak tayin edilecek bir hastabakıcı ve ebeyi içermektedir. İlaveten sözleşme sürecine destek vermek amacıyla hükümet net kâr veya zarar ölçümleri hedeflerine odaklanan bir hizmet satın alım etkinlik indeksi oluşturmuştur. Ulusal sağlık hizmetleri idaresi, kurumlar kalite birimleri kursa ve genellikle yönetim kurulunun ekseriya hastabakıcı

müdürünün kaliteden nihai olarak sorumlu olduğunu belirtse de, hükümetçe belirlenen amaçlara yönelik performansı izlemiştir (Corby, 1999: 188).

Major hükümeti sosyal güvenlik alanında da yeni sağın piyasa tercihleri kapsamındaki neoliberal düşüncelere göre birtakım çözümler önermiştir. Bu çözümler zarfında sosyal güvenlik kurumlarına müşteri tercihini mümkün kılan, maliyet etkin, yüksek kaliteli hizmetleri sağlamaya yönelik stratejik bir rol verilmiştir. Sosyal hizmet kurumlarının yerel hizmetleri tayin etmede özerklikleri tanınsa da, hizmet kalitesini ve performansını ön plana alan ulusal bir model yaratmak amaçlanmıştır. Bu maksatla, hükümet pratik kılavuzlar ve siyasa direktifleri aracılığına dayalı bir dizgeyle ve mali alandaki değişimler aracılığıyla hizmet tedarikinin dönüşümünü yönlendirmeye çalışmıştır. Bu alanda piyasa oluşumuna yönelik ilk faaliyet serbest hizmet tedarikinin en fazla geliştirildiği hizmet alanı olan yaşlılara yönelik ikamete mahsus bakım alanlarıdır. Bu sağlık bakım piyasaları görevlendirme, ihale, kuruluş sübvansiyonları ve istişare hizmetler aracılığıyla geliştirilmiştir (May ve Brunson, 1999: 232). 1996'daki iki yasa ile desteklenen, güçlendirilmiş bir süreç kapsamında müşterilerin aynı zamanda bireysel bakım plânlarına iştirak edebilmeleri sağlanmıştır. Bu iki yasa Bakım Hizmeti Tedarik Edenler (Hizmetlerin Kabulü) Aktı'yla, Toplumsal Bakım (Doğrudan Ödemeler) Aktıdır. İlk yasa, hizmeti tedarik edenlere sağlık bakım programının bir parçası olan değerlendirme sürecini ayrı tutma hakkını vermiştir. İkinci yasa, 65 yaşın altındaki fiziki veya öğrenme maluliyeti olanlara kendi sağlık bakım hizmetlerini düzenlemeleri için ödenek alma imkânı vermiştir. Böylelikle sosyal hizmet kurumlarının “müşterilere iyi bakım hizmeti sunma” ticari kavramına yönelik olarak merkezi şikâyet prosedürlerine, kalite güvencesine, standart oluşumuna, sözleşme şartnamelerine dair uygulamaları hayata geçirmeleri beklenmiştir. Ortak çalışmalarını geliştirmek ve daha güçlü bir performans kültürünü telkin etmeye yönelik bir teşebbüsle Major hükümeti merkezi regülasyonları da sıkılaştırmıştır. 1990'ların ortalarına kadar sosyal hizmet kurumu yöneticileri ve sosyal hizmet komiteleri bir performans kültürü oluşturmak ve hizmet içi eğitimi geliştirmek amacıyla artan bir biçimde hükümet baskılarına maruz kalmışlardır (May ve Brunson, 1999: 242). Bu noktada arzu edilen daha çok sorumlulukla donatılmış, fakat daha etkin hizmet sunumu noktasında hesap verebilir bir kamu yönetimi oluşturmaktır.

Major döneminde eğitim reformları da devam etmiştir ve bu alanda 1992'nin ortalarında yeni bir beyaz kitap yayımlanmıştır. Bu beyaz kitaba göre merkezi eğitim kurumlarından ayrı bir fonlama kurumu çoğu finansal sorumluluğun idaresini ele alacaktır. Bu beyaz kitap, muhafazakâr kapsamda eğitime yeni sağ politikaları uygulamaya aktarmaya yönelik bir teşebbüs olarak görülmüş ve yeni bir eğitim yasasıyla sonuçlanmıştır (Raab, 1993: 234). 1992'de çıkarılan Eğitim Aktı'yla oluşturulan eğitimde standartlar bürosu denetim hususunda yeni bir yaklaşım getirmiştir. Tüm okullar buna göre ulusal olarak yayımlanan açık kıstaslarla standardize edilen bir prosedürle 4 yılda bir denetlenmektedir. Yasa aynı zamanda okul çalışmalarına ilişkin performans tablolarının yayımlanmasını gerektirmiştir. Puan tablolarının bazı başarılar elde ettiğinin sarih kanıtları vardır. Okul yöneticileri bu tablolarla okulların durumunun farkına varmakta ve okulun performansını korumaya ya da geliştirmeye odaklanmaktadırlar (Holloway, Horton ve Farnham, 1999: 198-199). Yeni sağın bu noktadaki amacı kamu hizmetlerinin performansını kalite eksenli olarak izleme ve değerlendirme yoluyla yükseltmektir. Yine aynı yıl içinde çıkarılan İleri Eğitim ve Yüksek Öğrenim Aktı üniversitelerdeki yönetim uygulamalarının çoğunu özel işletmelerden ithal etmiştir. Üniversitelerden öğrenci taleplerini karşılama, yeni kamu yönetimi esaslı iktisadi değerlere vurgu yapma ve etkinliği artırma amaçlarını gerçekleştirmeleri beklenmiştir. Bu içeriğiyle 1992 yasası üniversitelerin araştırma, öğretim, yeni öğrenci alımı aktivitelerinde daha çok rekabete maruz kalmalarıyla maliyet etkin gelişimin takibinde meslek yüksek okullarını başarılı kılmaya çalışmıştır (Parry, 2001: 125). Yasa ileri eğitim kurumlarına tüzel kişilik vererek bu kurumların birbiriyle rekabetini sağlamıştır. Okulları fonlama usulü kaydedilen öğrencilerle ilgili kategorilere ve kaydedilen öğrenci sayısına bağlı kılındığı için 1990'lardan itibaren fert başına fonlama ölçütüne dayalı bir finansal rabıta da oluşturulmuştur. Bu düzenlemenin; başarılı okulları ödüllendirerek, öğrenci çekmede başarısız okulları ise gelirlerini azaltma yoluyla cezalandırarak rekabeti teşvik edebileceği düşünülmüştür (Holloway, Horton ve Farnham, 1999: 195-196). Böylelikle yeni sağın piyasa aktörleri arasındaki rekabeti sağlama ve müşteri çekme arzusu kamu yönetimine aşılacaktır. 1994'ten itibaren her bir yüksek öğrenim kurumuna maksimum bir tavana sahip öğrenci sayısı tahsis edilmiş ve eğer maksimum toplam öğrenci sayısının altında bir öğrenci kaydedilmişse veya hedef sayı aşılmışsa okullara finansal para cezaları kesilmiştir

(Parry, 2001: 126). Yüksek öğrenimdeki ve kitlesel eğitimdeki bu reformlar performans yönetim sistemleriyle karakterize edilmektedir. Her bir üniversite bir amaca, stratejik plânlarla, iş plânlarına sahiptir. Bunlar hem ulusal hem de içsel olarak oluşturulan kurumsal plânlara ve bütçelere dönüştürülmektedir (Holloway, Horton, ve Farnham, 1999: 202-210). Yeni sağ liberal uygulamalarla eğitim alanı yarı piyasalaşma araçları kullanılarak rekabete açık, müşteri odaklı, bireysel performans ölçümleriyle uzun vadeli bir biçimde hedeflerini ortaya koyabilen stratejik bir bakış açısına sahip kılınmıştır.

Major hükümetinin Thatcherist politikaları sürdürmeye devam ettiği bir diğer alan özelleştirme / deregülasyon uygulamalarıdır. Bu amaçla 1994 yılında Deregülasyon ve İhale Aktı çıkarılarak kamudaki emekli aylıklarını yönetme ve mahkumların transferi gibi önceden devletçe mahfuz edilen alanlarda özel sektör müdahalesine yönelik yasal engeller kaldırılmaya çalışılmıştır (Horton ve Farnham, 1999: 12-13). Özelleştirmeler hususunda ilk olarak 1991 ve 1993'te British Telekom'un devletin elinde bulundurduğu hisselerinin son kısmı satılmıştır. Major Thatcher döneminde tasarlanan özelleştirmeleri sonuna kadar gerçekleştirmiştir. 1991'de limanlar tasarısı; Londra liman idaresi, bütünlük İngiliz limanları ve devletin Southampton, Hull ve başka yerlerdeki limanlarının satışı amacıyla kanunlaştırılmıştır. Elektrik endüstrisinin özelleştirilmesi iki üretici şirketin 1991'de % 60'ının satılmasıyla devam etmiştir. Geriye kalan hisselerse 1995'te satılmıştır. Özelleştirme hususunda hükümetin karşılaştığı en zor problem yatırımlar için cazip olmayan ve çevresel kirliliğe yönelik büyük bir tehdit oluşturan nükleer fabrikaları elden çıkarmaktır. 1995'te bunlar British Energy adı altında organize edilmiş ve 1996'da özelleştirilmiştir. 12 ayrı elektrik dağıtım şirketi, şirket birleşmeleri ve devirleri elektrik dağıtım endüstrisini yeniden şekillendirdiği için, piyasadaki varlığını yitirmiştir. Özelleştirmede bir başka temel adım İngiliz kömür şirketinin özelleştirilmesidir. 1994'te British Coal kömür ocaklarını özel müşterilere satmaya başlamıştır. Temmuz 1992'de büyük hacimli özelleştirmelerin sonuncusu hükümet İngiliz demiryollarını özelleştirmeye yönelik plânlarını açıkladığında başlamıştır. İngiliz demiryolları 60'dan daha fazla şirkete ayrıştırılarak bunların her biri ayrı biçimde özelleştirilmiştir. 1996'da özelleştirilen ilk trenler faaliyete geçmiştir. İngiliz demiryollarının özelleştirilmesi girişimcilere büyük kârlar da sağlamıştır (Reitan, 1997: 160-163). Özelleştirmelerin tutarlı bir reform stratejisi sağladığını belirten Major hükümeti (Waldegrave, 1996: 178), birtakım kamu kurumlarındaki hisseleri de satışa

çıkarmıştır. Emlâk hizmetleri kurumuna bağlı ürün hizmetleri kurumunun hisseleri 1992’de, Chessington bilgisayar merkezi’nin hisseleri 1995’te, devlet malzeme ofisi’nin hisseleri ise 1996’da satılmıştır. 1991’de çıkarılan Cezai Adalet Aktı özel hapisane inşası ve mahkûmları himaye etme fonksiyonuyla ilintili olarak özel güvenlik firmalarının bu alanda kullanımının yaygınlaştırılması reformlarını gündeme getirmiştir (Goldsmith ve Page, 1997: 149). Özelleştirme reformlarıyla 1997’ye kadar kamu işletmelerinin % 90’dan fazlası özel sektöre satılmıştır. Hükümetçe alınan diğer önlemler yerel yönetimler nezdindeki plânlama ve kalkınma kontrollerini azaltmayı, tekeller ve şirket birleşmeleri komisyonunun rolünü güçlendirmeyi, serbest çalışmayı ve küçük işletmeleri teşvik etmeyi içermiştir. Bu önlemlerle İngiliz ekonomisini deregüle etmek amaçlanmıştır (Horton ve Farnham, 1999: 12-13).

Major hükümeti döneminde sendikalara ve sendikal uygulamalara karşı olan muhaliflik devam etmiştir. Bu yöndeki ilk icraat 1992’de korporatizm hâlihazırda sona ermiş olduğundan bir mevcudiyet ifade etmekten daha çok sembolik bir niteliğe haiz ulusal ekonomik kalkınma bürosunun tasfiye edilmesidir. Mart 1994’te Major merkez bankasının idari bir organına ilk kez bir sendika liderini atamama kararı almıştır. Buna ilaveten ulusal güvenliği savunma zemininde Thatcher tarafından Ocak 1984’de dayatılan hükümetin Cheltenham’daki iletişim merkezi’nde sendikacılığı yasaklama kararını sonlandırmak için sendikalarla pazarlık yapmayı reddetmiştir. Ayrıca 1994 yılındaki Deregülasyon Aktı sendika karşıtı hükümleri içermiş ve kırtasiyecilik oluşturan 450 teferruatı yok etmeyi taahhüt etmiştir. Bakanlara münakaşa konusu olan bu husustaki yetkilerini güçlendirme hakkı tanımıştır. Bireysel özgürlük adına sendikaları marjinalize etme süreci verimliliği ve rekabet edebilirliği engellediği söylenen emek piyasası regülasyonlarını devletin ortadan kaldırması süreciyle bütünleştirilmiştir. Bu hususta hükümetin en çok tartışma konusu olan kararı ekonomideki sendikalaşmayan sektörlerde düşük ödemeye maruz kalan 2,5 milyon çalışan için asgari ücret oranlarını saptayan kanunen üç kısma ayrılmış ücret kurullarının 26’sının kaldırılmasıdır. (Taylor, 1994: 255-257).

2.1.2.3. Yerel Yönetim Reformları

Major dönemindeki merkezi yönetim yerel yönetim ilişkilerine baktığımızda, bu hususta atılan ilk adımın 1992'deki Yerel Yönetim Aktı'yla zorunlu rekabetçi sunum uygulamasının tüm profesyonel ve el emeğine dayalı hizmetlerde yaygınlaştırılması olduğunu görüyoruz (Rouse, 1999: 84). Aynı zamanda Major'un başbakanlığa gelişiyle kelle vergisine yönelik kamusal hiddetin seviyesini ve vergi oranını azaltmak için yerel yönetimlere verilen sübvansiyonlar arttırılmıştır (Reitan, 1997: 124). 17 Ocak 1991'de Major hükümeti İngiltere'deki uygulamasının ikinci ve son yılında olması beklenen toplum (kelle) vergisini düşük tutmak amacıyla yerel yönetimlere 11 milyon sterlinlik bir yardım yapacağını duyurmuştur. Bu geçici tedbir hamlesi, KDV'deki % 2,5'lik bir artışla fonlanması kaydıyla Mart'taki bütçe beyanında kelle vergisi yasa tasarısında hemen hemen herkesi aynı derecede etkileyen 140 sterlinlik bir azalmanın ilân edilmesiyle izlenmiştir. Bütçeden bir hafta sonra Michael Heseltine (çevre bakanı) yerel yönetimlere yönelik yeni vergi önerileri ortaya atmıştır. Bu önerilerde yeni bir belediye vergisinin; kapital değerine dayalı emlak vergisinden, yalnız bireylere yönelik vergi indiriminden ve iki kişilik hane halkları için tasarlanan şahsi verginin denk katkılarında oluşması öngörülmüştür. Hâlihazırda ulusallaştırılan ve yerel idarelere bir ödenek olarak dağıtılan işletme vergisinin durumu ise sabit kalacaktır. Bu değişiklikler 1993'te yürürlüğe girmiştir (Young, 1994: 86-87). Belediye vergisinin oranı daha yüksek dilimdekilerin daha fazla vergi vermesine dayalı olarak sekiz dilim halinde derecelendirilmiştir. Belediye vergisini kontrol altında tutmak için yerel yönetimlerin vergileme ve harcama güçlerine yönelik yaptırımlarda konmuştur. Buna göre; hükümet maliyetinin % 20'sini yerel hükümetin sağlaması ve geri kalanını merkezi hükümetin tedarik etmesine dayalı standart bir hizmet sunumu için gerek duyulan vergi miktarını karşılamıştır. Her bir yerel otoritenin harcama yetkisine hükümetçe müdahil olunmuştur ve harcama sınırlamalarından kurtulmaya dönük istikrazlar yasaklanmıştır. Belediye vergisinin takdimini takiben verginin ayarlama oranı ulusal olarak 7/1 olmuştur. Yani yerel giderlerdeki % 10'luk bir artışı fonlamak için belediye vergisinde % 70'lik bir artış zorunlu olacaktır. Bu vergide yerel yönetimlerin hesap verebilirliğini sağlamaktan çok yerel harcamaları kısma amacı daha ön plânda görülmektedir (Young, 1994: 89). Böylece Thatcherizmin yerel yönetimler üzerindeki merkezileştirici etkisi sürdürülmüştür (Reitan, 1997: 124-125).

1996 - 1997’de yerel vergilerin toplam yerel yönetim gelirlerinin sadece % 20’sini oluşturması merkezileştirici etkinin yerel yönetimler üzerindeki gücünü ortaya koymaktadır (Stoker, 1997: 226). Major’un yerel alandaki bir diğer reformu 1990’ların ortalarından itibaren sekiz farklı bölgede standart istatistik birimlerinin oluşturulması ve bunların yerini 1994’te 9 adet yerel toplulukların ihtiyaçlarına yönelik hükümetin etkili politika geliştirmesine destek sağlayan bölgesel eşgüdüm biriminin sorumluluğundaki bölge yönetimine bırakmasıdır (Karasu, 2004: 109).

2.1.2.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Major hükümetinin gerçekleştirdiği reform çalışmalarından bir diğeri bürokratik yapı reformlarıdır. Bu kapsamda 1991 yılında yapılan bir düzenleme ile kamu görevlileri kurulu kaldırılarak yerine kamu görevlileri kurulu ofisi ile işe alma ve değerlendirme hizmetleri kurumu oluşturulmuştur. 1994 yılında yayımlanan “Kamu Hizmetleri: Değişik ve Süreklilik” adlı rapor üst düzey kamu görevliliği kategorisinin oluşturulmasını, 1995 yılındaki “Kamu Hizmetleri: Değişimi ve Sürekliliği İlerletmek Raporu” ise kamu görevlileri kurulu ofisinin yetkilerinin artırılmasını, üst düzey dışındaki kamu görevlilerinin ücretleri ile yetkilerinin bakanlıklara aktarılmasını önermiştir. 1996’da üst düzey kamu görevliliği kategorisi oluşturulmuş, işe alma ile ilgili yetkiler tek başına kamu görevlileri kurulu ofisine verilmiştir. Personel sisteminde esnekliği sağlayan başlıca uygulama ise fast stream yöntemidir. Hizmet sınıfı esasına göre değil, işe ve kişisel özelliklere göre işe almayı öngören bu sistemle personel sisteminin kurumsal olarak yerelleşmesi, kamu yönetiminde personel hareketliliğinin sağlanması istenmektedir. Fast stream kadrolara yönetim, iktisat, bilim ve mühendislik, Avrupa alanlarında esnek atama yapmak mümkündür ve bu kadrolar sözleşmeli bir statüdedir. Özellikle bu kadrolarda performansa dayalı bir yönetimden söz edilebilir. Üst düzey kamu görevliliğinin oluşturulmasıyla sözleşmelilik üst düzey kadrolar için yaygınlaştırılmıştır. Genel müdürlükler başta olmak üzere uzman yöneticilik ve genel yöneticilik hiyerarşileri arasındaki ayırım büyük ölçüde ortadan kalkmış, üst düzey kamu görevlisi kadrolarının önemli bir bölümü liyakate dayalı açık yarışmaya tabi tutulmuştur. Ayrıca özel işletmelerde uygulanan üst düzey görevler için iş değerlendirmesi adı verilen bir sistemle üst düzey kamu görevliliği üyelerinin atanma koşulları ve ücret düzeyleri belirlenmektedir. Ücret düzenlemelerinde “işin sorumluluk

düzeıı’’ en yaygın ölçüt haline gelerek kişilerin yeteneklerine göre herhangi bir üst yöneticilik kadrosuna atanabilmeleri sağlanmış, bu uygulamalarla geleneksel tek biçimli kariyer sistemi büyük ölçüde ortadan kalkmıştır (Karasu 2004: 136-139; Ateş, 2008: 206-210). YKY’nin öngördüğü ve yeni sağın istediğı bir biçimde dar bir merkeze, esnek bir kurumsal yapıya dayalı takım çalışması anlayışı ile yoğun bürokratik süreçler zaman ve paradan tasarruf etmek amacıyla tasfiye edilmiştir.

Major hükümeti 1992 yılında her bir kamu kurumunu performans hedeflerinin belirlendiğı bir iş plânı oluşturmak ve söz konusu hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını gösteren dönemlik rapor ve hesapları içeren performans raporları hazırlamak ve Parlamento’ya sunmakla yükümlü tutmuştur. Buna göre, parlamentoda açığa çıkan sonuçlara göre siyasal iktidarın etkinliğinin idarenin hesap verebilirliği temelinde yorumlanması amaçlanmaktadır.

Major döneminde kamu yönetimi alanında 1991 yılında uygulamaya konulan bir başka proje “piyasa testidir”. Bu proje, Major’un piyasa sistemini kamu hizmetlerine ithal etme çabası kapsamında kalite için rekabet adlı bir beyaz kitabın yayımlanmasıyla açıklığa kavuşmuştur. Özelleştirme ve ihale uygulamalarının yaygınlaştırılmasını savunan beyaz kitap hizmetlerin özeleştirilemediğı yerlerde rekabetin yerel yönetimlere dayatılan araçlarla başlatılmasını savunmuştur. Bu yönde kamu hizmeti ve bilim bürosu piyasa testinin sorumluluğunu üstlenmiştir (Willman, 1994: 66). Reformun esas aldığı ölçüt, iktisadi değerler temelinde belli bir hizmeti sağlamada hizmet tedarikçileri arasından kimin en iyi olduğunu saptamaktır. Reform YKY’nin bir hizmeti müşteri memnuniyetini sağlamak amacıyla en uygun maliyetle en iyi kalitede sunmak felsefesinden hareket etmiştir. İlk dönemlerde piyasa testi rekabete dayalı bir ihale düzenlemek için kurumlardaki iş kalıplarının tanımlanmasını gerekli kılmıştır. Reform mal ve hizmet sunan her kamu kurumunu her 5 yılda bir piyasa testine zorlamaya yönelik bir öneri sunmaktadır (Kickert, 1995: 21; Rhodes, 1995: 48).

Piyasa testi zarfında açık bir ihale belli bir mal veya hizmetin sunumuna yönelik olarak ilân edebilecektir, ilgili kamu kurumu hizmeti tedarik edenin diğere kamu kurumları veya özel kurumlardan olması şartıyla ihaleyi onaylayabilecektir. Eğer kurumun kendisi en iyi teklifi vermişse bu takdirde rekabeti kazanacak ve varlığını idame ettirmeye devam edecektir (Kickert, 1995: 21; Rhodes, 1995: 48). Bu yolla 1995 Ocak ayına kadar 1

milyon sterlinden daha fazla gelire sahip kamusal iş özel firmalara aktarılmış ve 26.000 kamu görevi lağv edilmiştir. Kalite için rekabet sözleşmeleri kurumlara yönelik veri işleme süreçlerinden kraliyete ait parkların muhafazasına kadar her şeyi içermektedir. 1995'te Thatcherizm; bu yolla hazine kamu personelini 1/3 oranında azalttığını belirttiğinde güçlü bir biçimde kurumsallaştığını kanıtlamış olmaktadır (Reitan, 1997: 156).

Reform bakanlıklar için üç ana amaç ortaya koymuştur. Bunlar; içsel aktivitelere odaklanmak, hizmetlerin tedarikinde daha fazla rekabet ve tercih sunmak; bakanlıkların içsel olmayan aktivitelerinde vatandaşlara yönelik kaliteli hizmet tedariki standartlarını geliştirmektir. 1996'da hükümet piyasa testine yönelik olarak oluşturduğu hedefleri terk etmeye karar vermiştir. Buna göre, piyasa testi yerine tüm bakanlıklar ve sonraki adımlar kurumları yıllık etkinlik plânları üretmek zorunda olacaklardır. YKY odaklı hizmetlerin mali yönünü göz önüne alan etkinlik plânları kurumların önerdikleri etkinlik hedeflerini nasıl başaracaklarını açıklamak içindir ve kurumların değişim mühendisliği gibi diğer yönetim teknikleriyle piyasa testi işlemlerini ifşa etmeleri zorunlu tutulmuştur. 1997'ye kadar piyasa testi uygulaması iktisadi değerleri (verimlilik, etkinlik, tutumluluk) temin etmek amacıyla rekabete yönelik kamu hizmetlerine vurguda bulunan yaygın bir biçimde kabul edilen liberal bir yönetim stratejisi oluşturmuştur (Horton, 1999: 149-150).

Major döneminde bakanlıkların siyasa rolünü hizmet sunumundan ayırıştıran sonraki adımlar reformu yeni icrai yarı özerk kurumların oluşturulmasıyla yaygınlaştırılmıştır. 1991 ve 1992'de büyük gelir idareleri yarı özerk kurumlara dönüştürülmüştür. Gümrük ve tüketim vergisi kurumunun görevleri 30 idari üniteye tevzi edilmiştir. İçsel gelir idaresinin görevleri de 34 üniteye tevzi edilmiştir. Sosyal güvenlik bakanlığında ise çalışanların % 98'i yarı özerk kurumlarda istihdam edilmiştir. Bu bakanlıktaki çalışanların yarı özerk kurumlara transfer edilmesi nedeniyledir. 1995'e kadarki sürede kamu hizmetlerinde çalışanların % 60'dan fazlasının 102 yarı özerk kurumda çalıştığı görülmektedir (Reitan, 1997: 155). Yarı özerk hükümet dışı kurumların sayısı 1993'te 2134'e çıkmıştır. Kurumlar 1,2 milyon personel istihdam etmektedir ve bir yılda 43 milyar sterlin harcamaktadır. 1979'a oranla kamu giderlerinde de daha büyük bir paya sahiptirler (Willman, 1994: 79). Ayrıca 1994'te daha büyük yarı özerk kurumlara,

1996'da ise, tüm yarı özerk kurumlara personel yönetimi sorumlulukları, ödeme ve sınıflandırma hususları desantralize edilmiştir (Farnham ve diğerleri, 2005: 114-115). Bu durum YKY'nin hizmetleri küçük birimlere ayrıştırılan kurumlar aracılığıyla etkin bir biçimde sunma isteğinin bir sonucudur.

Major'un kamu hizmetlerinin piyasalaştırılmasına yönelik bir diğer yeni uygulaması 1992'de başlatılan özel finans girişimidir. Bilindiği üzere liberal yeni sağ devletin sınırlarının asgari fonksiyonlarına indirgenmesini istemektedir. Bu amaçla YKY'nin hizmetin sorumluluğu ile hizmetin üretimi ayrımı ile bakanlıkların ve diğer kamu kurumlarının hizmetleri özel sektörden satın alması ve kendi yatırım harcamalarını asgari düzeye çekerek kamu harcamalarını azaltması öngörülmektedir (Reitan, 1997: 165; Karasu, 2004: 164). Önceki reformlarla benzer bir biçimde özel finans girişimi de bir müşteriyle kendisi özel sektör ortağı olabilecek bir hizmet sunucusunu gerekli kılmaktadır. Evvela özel finansa karşı olan hazine bu yeni politikaya yönelik olarak, kısmen özel finans girişimini bakanlıklar üzerinde kontrol kurmanın bir yolu olarak kullanması nedeniyle, bir sorumluluk üstlenmiştir. Hazine'nin özel finans girişimi alanındaki rolü 1994'te güçlendirilmiştir. Özel finans girişimi hususundaki faaliyetlere ikinci kez 1995'te girişilmiştir. Bir özel finans girişimi projesi kapsamında kamu yönetimi hizmet arzına ait bir görevlendirmenin ve gereksinimin tespitini yapmakta, performansın izlenmesi, ödeme yapma, proje değerlendirme ve gelecek gereksinimlerin saptanması hususlarıyla ilgilenmektedir. Özel sektörese projenin tanımı ve tasarımından, kapital maliyetlerini finanse etmekten, aktifleri (binaları) inşa etmekten ve gerekli hizmetleri sunmak için aktifleri (binaları) korumak ve işletmekten sorumludur (Klijn ve diğerleri, 2007: 81-85). Bu reformla kamu kesimi harcamalarının sınırlandırılması istenmektedir.

Major hükümetinin Nisan 1996'da başlatılan son reformu kurumlar arası kıyaslama uygulamasıdır. Hizmet sunumu kapsamında sürekli gelişmeye yönelik baskıları sürdürme isteğiyle hükümet yarı özerk kurumların, sadece yarı özerk kurumlar arasındaki değil, kamu yönetiminin genelinde, özel sektörde ve uluslararası alanda yönetimde yer alan en iyi uygulamaları kendi faydaları için uyarlamalarını ve teşhis etmelerini zorunlu kılmıştır. Bu amaçla 30 yarı özerk kurumu kurum performansında genel bir standarda işaret eden işletme mükemmellik modeline göre kıyaslamak

amacıyla bir pilot çalışmaya girişilmiştir (Horton, 1999: 151). Bu reformlarla geçici kadrolarda yarı zamanlı istihdamda bir artış yaşanmıştır. Memuriyetin iş güvencesi özelliği zayıflatılmıştır. 1976'da geçici işçi sayısı 11 bin civarında iken, 1997'de 19.600'e çıkmıştır. Yarı zamanlı işgücü ise aynı yıllar arasında 31 binden 56.100'e çıkmıştır (Kingdom, 2000: 21).

2.1.2.5. Yönetimde Açıklık Reformları

Yeni sağın liberal yönü kamu yönetiminin tüm faaliyetlerinin özgürlükçü değerler temelinde ele alınmasını, vatandaşın bir birey olarak toplumdaki konumunun yükseltilmesini savunmaktadır. Bu bakımdan Major başbakanlığı döneminde Thatcher'den farklı olarak kamu yönetiminde etik ve kamu yönetimini şeffaflaştırma hususlarında çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu alanda atılan en önemli adım 1991'de yayımlanan yurttaş şartı beyaz kitabıdır. Bu reformun amacı, kamu hizmetlerinin kalitesini arttırmak ve iktisadi değerlere (etkinlik, verimlilik, tutumluluk gibi) daha çok vurguda bulunarak müşteri odaklı bir kamu yönetimi oluşturmaktır. Yurttaş şartı altı ilkeyi içermektedir: Bunlar; yayımlanan açık hizmet standartları, kamu hizmetlerinde tam ve doğru bilgi, hizmet kullanıcılarına yönelik tercihler, müşteriye duyarlı ve faydalı hizmet, etkin çözümlerle hizmetlerin ekonomik sunumu, hizmetlerin çoğunun yüksek standartlarla revize edilmesidir (Rhodes, 1995: 49). Şartlar yurttaşların kamu hizmetlerinin sunumunda talep edecekleri standartları ortaya koymaktadır. Her birim kendi sorumluluğunda olan hizmetin kaliteli sunumunu sağlama amacına yönelik standartları oluşturarak bu standartlardan sorumlu olmaktadır (Yılmaz, 2001: 39). Yurttaş şartı müşterinin belirlediği hizmetlerin önemini vurgulayarak yarı piyasa kapsamındaki kamu kurumlarında hizmeti tedarik edenin profesyonel kültürüne meydan okumaktadır. Bu yaklaşım hizmet sunumundaki davranışları değiştirmeye yöneliktir. Değişimi sağlamada "sözleşme" bir araç konumundadır. Buna göre, her kamu birimi kendi yurttaş şartını oluşturmak ve her üç ayda bir yayınlamak durumundadır. (Al, 2008: 88-90). Böylelikle yeni sağ merkezli vatandaşlığa artan vurguyla bireysel odaklı liberalizm ile toplumsal temelli muhafazakârlık aynı potada erilmektedir. Vatandaş kamu yönetimi reformlarının kapsamına demokratik bir özne olarak dâhil edilmektedir. Bu kapsamda kullanılan mekanizmalar performansı değerlendirmeyi, performans göstergeleri aracılığıyla başarılan standartları, enformasyonu yayımlamayı, izlekleri

ıslah etme ve şikâyetleri tespit etmeyi içermektedir. Performans göstergelerinin kamusal alanda asgari iki rolü vardır: Performans göstergelerinin içsel yönetim rolü, iktisadi değerler ve kaliteli hizmet tedariki gibi hususlardaki kararların ifasını sağlamak amacıyla kurum zarfındaki plânlama ve izleme sürecine yardım etmektir. Performans göstergelerinin kamusal hesap verebilirlik rolü, puan tabloları aracılığıyla hesap verebilirliği tesis etmek ve performansı değerlendirmeleri hususunda kurum dışındakilere bir temel sağlamaktır (Rouse, 1999: 88-89).

Yurttaş şartı ile devlet bakanlıkları ve kurumlarının şeffaf ve hızlı bir biçimde hizmet sunduğu vatandaşlarla ilgilenmeleri beklenmiştir. Kurumlar hizmetleri için koyduğu standartları karşılayamadığında çeşitli cezalar dayatılacaktır ve hizmette gecikmeye ya da kötü hizmete maruz kalan insanlar hizmet bedelini tazmin edebileceklerdir (Reitan, 1997: 155). Burada yatan temel mantık, kamu hizmetlerinde YKY'nin “müşteri her zaman ön plândadır” şeklindeki bir duyarlılığın tespit edilmesidir (Toole ve Jorbon, 1995: 179).

Hizmetlerle ilgili basit bir dille yazılmış düzenli raporların ve güvenilir istatistiklerin yayımlanması, hizmet standartlarının bağımsız olarak denetlenmesi ve sonuçların yayımlanması yurttaş şartı için çok büyük bir önem arz etmektedir. Buradan hareket ederek hükümet karmaşık bürokrasilerden bilgi almakta zorluk çeken kişilerin ihtiyaç duydukları tavsiyeleri ve bilgileri alabilmesi için 1993 yılında Charterline bilgi hattı adı verilen pilot bir uygulama başlatmıştır (Özata, 1999: 92).

Charterline bilgi hattı sayesinde kişiler, yurttaş şartı ve yayımlanan diğer bildirgeler hakkında bilgi almakta, arzu ettikleri kamu hizmetleri hakkında daha çok bilgi alabilecekleri telefon numaralarını temin etmekte, hizmetlerden memnun kalmadıkları zaman şikâyette bulunabilecekleri telefon numaralarını edinmektedirler (Özata, 1999: 92-93). Yurttaş şartı bildirgesinden itibaren performansa dayalı ücret prensibi kamu sektörü ücret düzenlemelerinin yerleşik bir özelliği olma yolunda ilerlemektedir. Bildirgenin yayınlamasının ardından kamu hizmetlerini başarılı bir biçimde yürüten kamu kuruluşlarına “Charter Mark” adlı bir ödül vermeye başlanmıştır. Bu ödülü almaya hak kazanan kuruluşlar yedi üyeden oluşan vatandaş hakları bildirgesi kurulu tarafından belirlenmektedir (Özata, 1999: 98). Yine 1993 yılında şeffaf devlet adlı bir beyaz kitap çıkarılarak kamu yönetiminde açıklık ve dürüstlük ilkelerine vurgu

yapılmış, bu amaçla 1992'deki kabine izlekleriyle kabine komiteleri hakkındaki detaylar yayımlanmıştır (Kavanagh ve Seldon, 1994: 461).

Kamu yönetiminde şeffaflık alanında yapılan bir diğer düzenleme 1994 yılında uygulamaya konan ve daha sonra 1997 yılında gözden geçirilerek yeniden düzenlenen kamusal bilgilere erişim kodudur. Bu düzenleme sadece bilgi taleplerinin karşılanması ile sınırlı kalmamış, temel politika kararları ile ilgili bilgiler ve analizlerle kamu kurumlarının yaptıkları işlemler ve yurttaşlarla ilişkileri konusunda rehber kitapçıklar hazırlanmasını da kapsamına almıştır. Yurttaş şartı ile ilişkilendirilerek hizmetlere dair standartların, hizmetlerin maliyetlerinin ve hizmetlere yönelik şikâyet mekanizmalarının yayımlanması şartını getirmiştir (Yılmaz, 2001: 41-42). Bu genel düzenlemelerin yanı sıra ülkedeki mali istikrarın ve mali güvenilirliğin artırılması amacıyla şeffaflık, politika yapımında istikrar, kaynak yönetiminde sorumluluk, adalet ve etkinlik şeklinde beş ana ilkeden oluşan bir “mali istikrar kodu” oluşturularak mali alanda şeffaf raporlama ve muhasebe standartlarını geliştirme sorumluluğu hükümete yüklenmiştir. Mali istikrar kodu, hükümetten finansal tablolar ve bütçe raporunu tamamlayıcı nitelikte, analitik ve detaylara dayalı bir “ekonomik mali strateji raporu” yayımlamasını istemektedir. Böylece mali istikrar kodu, hükümeti özel sektörle ilgili maliyet uyarlamalarını arttırmak, rekabet edebilirliği sağlamak amacıyla tahakkuk esaslı muhasebeye daha geniş anlamda kaynak muhasebesi ve bütçelemesine geçmeye zorunlu kılmaktadır (Cansız, 2002: 79-80).

Şeffaflık hususundaki girişimlerin yanı sıra Major döneminde yönetimde etik olgusu da ön plâna geçmiştir. YKY'nin ana unsuru olan yöneticilerin hesap verebilir kılınmaları noktasında yeni sağın kamu tercihi teorisinden de aldığı destekle bürokratları etik sınırlamalar içerisinde davranmaya zorlamak gerçekleştirilen reformlarda belirginleşmektedir. Bu amaçla 1992'de Major genel seçimleri kazandıktan kısa bir süre sonra devlet yönetiminde genel ilkeler ve yeni parlamenterlere dönük tavsiyeler biçiminde betimlenen bakanlar için prosedür sorunları sirkülerini yayımlamıştır. Aynı zamanda devlet içindeki derbederlik suçlarını değerlendirmesi için Ekim 1994'te kamu hayatında standartlar komitesini (Nolan Komitesi) kurmuştur (Driver ve Martell, 1998: 147-148). Kamu hayatında standartlar komitesi danışma niteliğinde bakanlık dışı bir kamu kurumu işlevi görmekte olup, öncelikle ihtiyacı ve amacı belirlemekte, sonrasında

ise sekretarya göreviyle birlikte, örgütlenme faaliyetleri ile operasyonel faaliyetleri içererek hafif dokunuş - rötuş (light touch) sağlama hedefine yönelmektedir. Komite üç yıllığına seçilen on üyeden oluşmaktadır. Komite'nin, faaliyetlerinden ve performansından dolayı parlamento'ya karşı sorumlu olan ise başbakandır. Anılan komite günümüze kadar 9 rapor yayınlamış olup, 400'den fazla tavsiyede bulunmuştur. Komite, kamu hayatında uygulanması gereken yedi ilke belirlemiştir. Bu ilkeler tüm kamu çalışanlarının görevlerini icra ederken dikkat etmeleri gereken hususları içermektedir. Bu ilkeler şöyle sıralanmaktadır (Baydar, 2004: 105-108) :

1- Bireysel Düşünmeme - Kamu Yararını Gözetme İlkesi: Kamu çalışanlarının kamu görevlerini ifa ederken objektif bir biçimde hareket etmesi gerektiğini ifade etmektedir.

2- Entegrasyon: Kamu çalışanları kurum dışı örgüt veya kişiler için mali veya başka zorunluluklar / yükümlülükler altına girmemelidirler.

3- Nesnellik: Kamu yönetimine yapılacak atamalarda, ödüllendirme ve cezalandırmalarda liyakat ilkesinin esas alınmasıdır.

4- Hesap Verebilirlik: Kamu çalışanları aldıkları kararlardan ve giriştikleri eylemlerden ötürü hesap verme, gerekli araştırma birimlerine yardımcı olma yükümlülüğüne haizdir.

5- Açıklık: Kamu çalışanları aldıkları kararlar ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerden ötürü halka açık olmalı, kararlarının nedenlerini ve sonuçlarını bildirmeli, kamu yararının gerektirdiği durumlarda elde ettikleri bilgiyi gizlemelidirler.

6- Dürüstlük: Kamu çalışanlarının özel menfaatlerini açıklama ve kamu yararını gözetecek bir biçimde çatışmaları çözecek adımları atma görevini ifade etmektedir.

7- Liderlik: Kamu çalışanları, bu ilkeleri liderlik ve örneklemeyle desteklemeli ve yüceltmelidir.

Major, şeffaflık hususunda bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmayı da amaçlamış, bu bağlamda e-devletle ilgili "government.direct" adlı bir girişime ön ayak olmuştur. Bu girişim, devlet hizmetlerinin elektronik sunumuna yönelik tarifname (United Kingdom, Central Information Technology Unit, 1999; aktaran: Kakabadse ve diğerleri, 2001: 179) yayımlandığında ortaya çıkmıştır. Hâlihazırda zaten Kasım 1995'te kamuya yönelik etkin hizmet sunumuyla, devlet genelinde koordinasyonu geliştirmek için Major hükümeti, yararlanılan en son teknolojiyi temin etmek ve

enformasyon sistemleriyle ilintili olarak hükümetin stratejisini koordine etmek amacıyla merkezi bir teknoloji birimi kurmuştur. Government.direct projesi ise hizmetlerin sunulma metotlarını radikal bir biçimde ıslah ederek ve yeni teknolojileri kullanarak halkın ve işletmelerin hükümetle doğrudan nasıl bir ilişki kurabileceği hakkındadır. Bu projeye kamusal hizmetlerin elektronik sunumuna yönelik bir strateji geliştirme, bilgi teknolojilerinin okullarda ve diğer resmi eğitim kurumlarında artan kullanımı, “herkes için bilgi teknolojisi” programıyla halk nezdinde bilgi teknolojilerinin kullanımını teşvik etme, kamusal kütüphaneler aracılığıyla bilgiye kamusal erişimin artırılması amaçlanmaktadır (Kakabadse ve diğerleri, 2001: 179).

2.1.3. Blair Dönemi

Bu kısımda Blair dönemindeki temel politikalar ve reform uygulamaları ele alınmaktadır.

2.1.3.1. İktisadi Liberalizm

Mayıs 1997’de yapılan seçimlerle işçi partisi iktidara gelmiştir ve başbakanlık makamına Tony Blair geçmiştir. Yeni işçi partisinin 1997 yılındaki parti programı 1979 yılındaki muhafazakâr parti programında taslağı çizilen liberal ekonomik öncelikleri yansıtmaktadır. Blair hükümeti, Thatcher ve Major hükümetlerince dört temel sahada düzenlenen ekonomik amaçları aynen benimsemiştir. Bunlar; finansal istikrarı sağlama, enflasyondaki düşüşü gerçekleştirme, deregülasyon politikaları ve doğrudan devlet müdahalesinin reddedilmesi suretiyle ekonomik hayatın merkezine serbest piyasayı yerleştirme, devletin sahip olduğu kamu hizmet kuruluşları ile sanayi dallarının özelleştirilmesi, sendikal aktiviteyi mevzuat ve diğer önlemler aracılığıyla kontrol altına alarak emek piyasasını disipline etmedir (Heffernan, 1997: 65-160; Driver ve Martell, 1998: 2-3).

Blair’ın yeni işçi partisi esasen sermayenin gücünü arttırmakla ve ekonomideki durgunluk nedeniyle sosyal reformları teminat altına almak için rekabeti teşvik etmekle ilgilenmektedir. Vergi ve harcama politikaları temeline kurulu eski stil yeniden dağıtım politikaları yerine halka vergilerin düşük tutulduğu bir ekonomi vaat etmektedir. Yeni işçi partisi devletleştirme ve kamu mülkiyetinin, devletin sanayi alanını kontrol etmesi gerektiğine dayalı çağdışı bir inancın modernizasyonla birlikte tarihe gömüldüğüne

işaret etmektedir. Kamusal mülkiyet ve devlet teşebbüsü kavramlarını demode ve çağdaş toplumsal hayatın gereksinimlerini karşılamaktan uzak olarak telakki etmektedir (Heffernan, 1997: 65-160; Driver ve Martell, 1998: 2).

Tony Blair bizzat ekonomide tarafsızlığın (eşitliğin) etkin, işbirliği yapmanın (uzlaşımın) rekabetçi, deflasyonun (para arzını azaltmanın) ekonomiyi geliştirici olduğunu belirterek (Leys, 1997: 35), herkese her şeye yönelik fırsatlar sağlamayı amaçlayan paydaşçı bir ekonomi yaratmak isteğine dikkat çekmiştir (Applebaum, 1998: 50). Paydaşçılık veya paydaşçı kapitalizmle belirtilmek istenen çevreye ve yerel topluluklara karşı sadece paydaşçıların değil, aynı zamanda bazı tedarikçi, banker, tüketici ve işçilerin, kodifiye edilmiş bir yasal düzende firmaların belli yükümlülüklerle sahip olduğu bir toplumdur. Bu çerçevede paydaşçılık kurumsal paydaşçılık ve bireysel paydaşçılık olmak üzere iki temel biçimde somutlaştırılmaktadır. Kurumsal paydaşçılık, paydaşılardan (şirket hissedarlarından) daha çok çalışanların, tüketicilerin, tedarikçilerin ve daha geniş kapsamlı toplulukların şirket sorumluluklarına sahip çıkmalarını ifade eder. Paydaşçılık aynı zamanda bireysel bir formdadır. Bu kavram, kurum zarfındaki bir paydaşılıktan ziyade, bireylerin toplum içinde bir paya sahip olmaları yönündeki liberal ekonomik bir inanca vurgu yapar. Bireysel paydaşçılık, refah ve fırsat eşitliğini vurgulayan bir toplumdaki liberal nitelikteki yeni sağ bireysel rollerle ilgili bir perspektiftir. Paydaşçılık kavramı, sosyal demokratik üslubu benimsemez ve Thatcherizm'den izler taşır (Driver ve Martell, 1998: 55-61). Bu kapsamda bireyi devlet karşısında öncelimenin muhafazakâr bazda toplumsal kurumların sürekliliğini sağlamada yararlı olacağı da düşünülmektedir.

Bu politikalarla gelir vergilerini veya KDV'yi arttırmama ve selefinin 2 yıllık bir dönem için öngörülen kamu giderleri hedeflerini uygulama taahhüdü ile kısıtlanarak işçi partisi iktidardaki ilk döneminde ekstra harcamalara yönelik sınırlı bir hareket serbestisine sahip olmuştur. Ek gelir yine de özelleştirilen kamu işletmelerine mal vergisi koyarak arttırılmış ve bu, hükümetin eğitim için 2,3 milyar sterlin, ulusal sağlık hizmetleri için ekstra 1,2 milyar sterlin bulmasını ve istihdama yönelik refah programında ilerleme kaydetmesini mümkün kılmıştır. Hükümet aynı zamanda işletme yatırımlarını teşvik etmek amacıyla kurumlar vergisini azaltmış ve iskân yatırımlarına yönelik olarak belediye konutları satışından elde edilen merkezi yönetimce muhafaza altına alınmış

yerel idare gelirlerinin 900 milyon sterlinini serbest bırakmıştır (Horton ve Farnham, 1999: 23).

Blair yeni sağ direktifler doğrultusunda biçimlendirdiği ekonomi siyasalarında toplam giderlerde her yıl azaltıma gitmiştir. Monetarist nitelikli ekonomi politikalarının sonucunda toplam giderler 1997'de GSYİH'nın % 41'inden 2000 - 2001'de % 38,1'ne düşmüştür. 1970 - 71'den beridir bu en düşük seviye olup hazinenin ilk tarihi kaydına işaret etmektedir. Kamu sektörünün cari giderleri de 1996 / 1997'de % 38,7'den 2000 - 2001'de % 36,5 inmiştir (Romano, 2005: 90-91). Reel koşullarda 1999 - 2000 fiyatlarıyla ölçülen kamu harcamalarının genel oranı 1996 - 1997'de 343 milyar sterlinden, seçimden önceki yıl olan 1999 - 2000 bandında 340,7 milyar dolara inmiştir. Milli gelirin bir payı olarak kamu harcamaları 1996 - 1997'de GSYİH'nın % 41,2'sinden, 1998 - 1999'da % 38,9'una gerilemiştir (Stephens, 2001: 194). Sonuçta ekonomik canlanma ve devletin harcama kısıtlamalarının bir sonucu olarak 1996 - 1997'deki % 3'lük bütçe açığı, 2000 - 2001'de % 2,3'lük bir bütçe fazlasına dönüşmüştür (Romano, 2005: 91).

2.1.3.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

İşçi partisinin piyasalaşma uygulamaları kapsamında gerçekleştirmiş olduğu reformlardan ilk olarak, Blair'ın izlediği sağlık politikalarına baktığımızda, iç piyasadaki bürokratik süreçleri kaldırarak maliyetleri kısma çalıştığı, sağlık hizmetlerinde YKY'nin hizmeti tedarik eden - hizmeti üreten ayrımını benimsediği görülmektedir.

İşçi partisi sağlık alanındaki sağlık alanındaki reformlarının çoğunu Nisan 1999'da tedricen hayata geçirmiştir. Muhafazakâr hükümetler dönemindeki fon sahipliği uygulaması, İskoçya'da tamamen yürürlükten kalkması haricinde, sürmeye devam etmiştir. Ancak münferit pratisyen hekimler hastanelerden veya diğer hizmet tedarikçilerinden kendi hastaları için hizmet satın alma istidatlarını yitirmişlerdir. Yine Nisan 1999'da 100.000 nüfusa hizmet eden pratisyen hekimlerle diğer sağlık ocağı personelinden oluşan sağlık ocakları operasyonel hale getirilmiştir. Kurulan sağlık gelişim komisyonuna ise, yerel hizmetlerin kalitesi hakkında yerel sağlık idarelerine ve bakanlara tavsiyeler sunarak kalite müfettişliğinin bir türü gibi hareket etme, gereken durumlarda tashih edici bir eylemi salık verebilme görevi verilmiştir (Glennister, 2001:

400). Blair döneminde bu değişikliklere ilaveten sağlık ihtiyacını karşılamak amacıyla sağlık hizmetleri, toplumsal hizmetler ve sosyal hizmetler arasında toplumsal seviyede daha çok standart hizmet sunumunu teşvik etmek için sağlık alanında koordinasyonu sağlamaya çalışan sağlık eylem bölgeleri oluşturulmuştur. Sağlık eylem bölgeleri sağlık bakımı alanında daha fazla işbirliğini sağlamaya yönelik kılavuzlardır. Sağlık eylem bölgelerine hesap verebilir yapıları nedeniyle sağlık idarelerince öncülük edilse de, sağlık alanındaki girişimler için ön koşul güçlü temellere dayalı yasaya tabi olmayan sağlık eylem bölgelerinin ortaklık kurullarında yerel yönetimlerle ortak çalışmalar yürütmektir. Bu örnek ortaklığın; işçi partisince konvansiyonel, kurumsal ve fonksiyonel sınırlara karşı koyan, karmaşık siyasa konularını yönetmede ve kaliteli yerel hizmet sunmada kritik bir konu olarak ele alındığını göstermektedir (Rouse, 1999: 89-90, Corby, 1999: 177).

Blair hükümetinin sosyal güvenlik alanında da birtakım girişimleri vardır. Yeni işçi partisinin sosyal refah anlayışı haklar kadar toplumsal ve bireysel sorumluluklara odaklı bireycilikle kolektivizmin evliliğine dayalıdır. Sosyal refah önlemlerinin yeni sağın liberal çizgisinde evrim geçirmesini, toplumsal ihtiyaçlara daha çok cevap verebilir bir sistemin oluşumunu arzulamaktadır. Bu alandaki ilk girişim 3,6 milyar sterlinlik bir bütçeye haiz yeni çözüm veya istihdama dönük refah programının Nisan 1998'de başlatılmasıdır ve bu programı başbakan ülkenin istihdam oranını arttırmaya, işsizliği azaltmaya yönelik kendi hükümetinin önemli bir başarısı olarak görmektedir. Yeni çözüm programı iktidarın ilk 7 yılında geliştirilmiştir. Farklı sınıflara mensup ve mağdur durumda olan iş dünyasına geri dönmek için yardıma gereksinim duyan pek çok sosyal grubu içine alacak biçimde programın boyutu geliştirilmiştir (Taylor, 2005: 197). Bu program, her spesifik grup için (işsizler, gençler, yalnız ebeveynler, sakat kişiler gibi) yeni çözümlerin bir serisi aracılığıyla fırsatlar sunarken, istihdam ve eğitim yardımlarıyla da bağlantı kurmayı amaçlamaktadır. İşsizlere dönük yeni çözümler genellikle bireylerin iş bulmasına yardım etmeyi amaçlayan bir danışma süreciyle başlar, az veya çok bireysel istihdam edilebilirliği geliştirmeyi amaçlayan istihdam ve eğitim seçeneklerinin kaynak yoğun dizgesiyle izlenir. Bir iş elde etmede başarısız olanlar için destek ve tavsiye süreci sonuna kadar vardır. Bir mevki edinmede başarısız olan ya da hatırı sayılır bir sebebi olmadan erkenden işi bırakanların yardımlarının ise azaltılması kararlaştırılmıştır (Finn, 2001: 77-78).

Sosyal yardımlar hususunda yeni işçi partisi fakirlik yardımlarının bir vasıtası olan yardım seviyelerini yükseltmeyi reddeder. Refah yardımlarının ekonomik büyümeyi ve bireysel girişimleri engellemekten ziyade piyasa ekonomisinin bir destekleyicisi olabileceğini belirtir. Yeni sağın liberalizminde olduğu gibi refah yardımlarının devletin hacmini aşırı ölçüde büyütmesinden, kamu harcamalarının etkinlikten uzak bir biçimde artmasından çekinir.

Sosyal güvenlik alanındaki bir diğer girişim kabine bürosu içinde konumlandırılmış olan sosyal dışlamayı önleme birimidir. Yeni işçi hükümetine göre, sosyal olarak dışlanmışlar, yeni işçi partisinin sosyal politikalarından yararlanan fakir kimselerin standart tasvirine oranla çok daha dar bir kategoridir. Bu kategoridekilerin yardıma hak kazanmaları yardım hakkıyla beraber birtakım sorumluluklarda yüklenmelerine bağlıdır (Driver ve Martell, 1998: 90). Sosyal dışlamayı önleme birimi sosyal mahrumiyetin, işsizliğin ve suçun üstesinden gelmeye yönelik kurumlar arası, bütünleşik bir yönetim yaklaşımını yansıtan bir modeldir (Horton, 1999: 156). Sosyal dışlamayı önleme birimince 1998'de İngiltere'yi bir araya getirmek raporunun yayımlanması kamu görevlilerini pek çok alanla projeden çıkaran ve siyasa yapım sürecine devlet dışından pek çok insanı müdahil eden 18 öncelikli eylem takımının yaygın müzakereleriyle izlenmektedir (Taylor, 2002: 110-117). Bu durum işçi partisinin yeni sağın muhafazakâr yaklaşımıyla uyumlu olarak sosyal sorunları üçüncü sektör kurumları aracılığıyla çözüme kavuşturma amacını gözler önüne sermektedir.

Eğitim, yeni işçi partisinin reform programındaki en değerli hususlardan biridir. Ulusal müfredat, analizler ve puan tabloları, okullara finansal yetki devri ve güçlü bir denetim gibi muhafazakâr reformlar yeni işçi partisince benimsenmiştir. Münferit öğrencilere kaynak bölüşümü gibi yarı piyasa tarzı tedbirlerle okullar arasında öğrenci çekmeye yönelik bir rekabet oluşturulmuştur. Buna göre, yüksek kaliteli bir okul daha fazla öğrenci çekecek ve daha fazla kaynak alacaktır. Her ne sebeple olursa olsun öğrenci çekmede başarısız olan okulların gelir kaynağı azalacaktır. Okulların kalitesine ise büyük oranda okulun ulusal sınavlardaki performansını gösteren puan tablolarına göre karar verilmektedir (Romano, 2005: 109). Blair'ın muhafazakâr parti dönemindeki politikalara oranla eğitim stratejisi asgari 3 önemli farklılık arz etmektedir. Bunlardan ilki, hükümetin bedel karşılığında bir hizmet şeklinde, fiyat teklif ederek ve performansı

değerlendirerek, somut hedefler ışığında eğitim sistemini yönetmeye çalışmasıdır. İkinci olarak, hükümet standartların takibinde kendisini, çok daha fazla destek bulmasının haricinde, Thatcher'in yaklaşımıyla önemli ölçüde zıt bulmuştur. Üçüncü olarak, hükümet ekonomik rekabet edebilirliğin yanı sıra geniş kapsamlılığı da benzer bir amaç olarak benimsemiştir. Yeni işçi partisinin eğitimde gerçekleştirdiği radikal değişim kendi kendini yönetme mekanizmasının büyük bir bölümünü hayata geçirmesidir. Bu amaçla hükümet 11, 16, 19, 20 yaşındakilerle ekonomik olarak aktif yetişkinler için birtakım hedefler oluşturmuştur. Bu ulusal öğretim hedefleri yıllık olarak izlenmektedir. Hedefler merkezi hükümetten yerel eğitim idareleri aracılığıyla okullara, okullardan münferit öğretmenlere doğru yaygınlaşan plânların içeriğinde yer almaktadır. İlâveten yerel eğitim idarelerinin eğitimi geliştirme plânları sunmaları zorunlu tutulmuştur. Ayrıca okulların benzer bir öğrenci karmasına sahip okullara kıyasen ne kadar iyi çalışmakta olduğunu mukayese eden eğitim ve standartlar bürosunca okullar hakkında performans ve değerlendirme raporları yayımlanmaktadır (Smithers, 2001: 409). Bu reformlarla yarı kamusal bir hizmet niteliğindeki eğitimde yeni sağın serbest piyasa uygulamaları kapsamında YKY'nin performans odaklı yönü açığa çıkarılmıştır.

Blair hükümeti ayrıca Aralık 1998'de çıkardığı Öğretmenler: Değişimin Davetiyle Karşılaşma adlı yeşil kitapta öğretmenlere yönelik liyakate dayalı bir tediye sistemi kurmayı amaçlamıştır. Buna göre, bir performans eşiğini aşmaya muktedir olan öğretmenlere ek 2000 sterlin daha ödeme yapılacaktır (Smithers, 2001: 410-417). Ancak hükümet eğitimi temel önceliklerinden biri olarak ortaya koymasına rağmen, iktidarının ilk yıllarında eğitime yeterli bir kaynak ayıramamıştır. GSYİH'da reel eğitim harcamaları 1996 / 1997 mali yılında GSYİH'nın % 4,9'undan, 1999 - 2000'de % 4,5'ine inmiştir, fakat sonradan 2000 - 2001'e kadar eğitime yönelik kamu harcamalarında % 4,8'lik bir artış gerçekleşmiştir (Romano, 2005: 110). Eğitime ayrılan kaynaklar yeterli değilse de öğrenci performansında bir artış söz konusudur. Eğitimde ortak bir vizyon oluşturmak amacıyla eğitim alanında gelişmekte olan standartlarda yenilik yapmak için pek çok serbestinin tanındığı özel kurumlarla diğer kurumları ve yerel yönetimleri içeren eğitim eylem bölgeleri oluşturulmuştur (Rouse, 1999: 90). Bu uygulama yeni sağın devletin yerine aile, dinsel topluluklar, özel sektör ve sivil toplum gibi oluşumlar aracılığıyla kamu hizmetlerinin üçüncü sektör eliyle yürütülmesini savunan muhafazakâr yaklaşımıyla uyumludur. Haziran 1998 itibarıyla pilot eğitim

eylem bölgelerinin sayısı 25'tir (Painter ve Isaac - Henry, 1999: 177). Bu bölgeler daha çok mahremiyet alanlarında mevzilendirilmiş ve bu bölgelerin yerel eğitim idareleri ve diğer okul yönetimleriyle ortaklıklar kurması amaçlanmıştır (Kendall ve Holloway, 2001: 161).

Blair hükümetinin özelleştirme ve regülasyonlar hususunda da birtakım girişimleri bulunmaktadır. İktidara geldikten sonra, hükümet özelleştirme sürecine uyum sağlayarak ve bu süreci muhtemelen benimseyerek 15 milyar sterlin değerindeki devlet varlıkları hakkında imtiyaz verilebilmesini, bu varlıkların hisse senedi veya tahvillerinin piyasaya çıkarılabilmesini veya özel sektöre satışını sağlamıştır (Bunların arasında posta kurumu, kanal 4, taç varlıkları ve Londra metrosu vardır).

Her zamanki gibi İngiliz merkez bürokrasisinin yaptığı özelleştirmelerde hazine öncü bir kurum olma niteliğini korumuştur (Heffernan, 2000: 167). Blair hükümeti vergi kesintilerinin masrafını çıkarmak için 55 önemli kurumu 64 milyar sterlin gelir elde ederek satmıştır. İşçi partisinin ideolojik zeminini de tümüyle göz ardı etmeyerek hükümet Commonwealth kalkınma şirketindeki net varlıklarının % 60'ını elden çıkarmıştır. Özelleştirmenin kamu hizmetlerine yönelik önemli sonuçlarından biri kamu görevlilerinin sayısındaki hızlı düşüştür. 1976'daki 762.000'den yüksek kamu görevlisi oranı 1998'de 481.000'e (% 38'lik bir azalışla) hızlı bir biçimde düşmüştür. Endüstriyel alanın dışındaki kamu görevlilerinin (beyaz yakalıların) sayısı 571.000'den 430.000'e % 25'lik bir azalışla düşerken, endüstriyel kamu görevlilerinin (mavi yakalıların sayısı) 209.000'den 33.000'e gerilemiştir. % 84'lük bu düşüş kamu görevlilerinin toplam sayısındaki düşüşün % 63'ünü oluşturmaktadır (Rhodes, 2001: 97-98). Özelleştirmeler liberal yeni sağın devleti küçültme, bürokrasinin verimsiz ve hantal yapısından uzaklaşma amacı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Yeni işçi partisi döneminde ayrıca regülasyonlar hız kazanmıştır. 1998'de yapılan bir düzenlemeyle tekeller ve birleşmeler komisyonu rekabet komisyonu adını almıştır. Aynı yıl demiryolları düzenleme ofisi kurulmuştur. Yeni kamu yönetimi yaklaşımının önde gelen savunucularından Christopher Hood bu hususta Mart 1999'a kadar asgari 12 yeni önemli kurumun oluşturulduğunu veya hükümetçe bildirildiğini belirtmektedir. Bunlar, haksız çıkarların denetimi (86 kişilik ve 3,4 milyon sterlin bütçeli) ile sağlıkta gelişim komisyonu idaresi ve ulusal sağlık hizmetleri idaresine yönelik kliniksel mükemmellik ile ilgili ulusal

kurumu içermektedir. Aynı zamanda iyi uygulamalar hakkındaki fikirleri paylaşmak amacıyla bir kamusal denetim forumu da kurulmuştur (Rhodes, 2001: 100). 2000 yılında posta hizmetleri ofisi, 2001 yılında finansal hizmetler otoritesi oluşturulmuştur. Yine 2000 yılında yapılan bir düzenlemeyle elektrik ve doğalgaz alanındaki regülasyon kurumları birleştirilerek gaz ve elektrik piyasaları ofisi oluşturulmuştur. Bu kurum OECD tarafından iyi uygulama örneği olarak gösterilmiştir. Düzenleyici kurumlar hakkındaki yasal düzenleme ise Nisan 2001'de çıkarılan Düzenleyici Reform Yasası aracılığıyla sağlanmıştır ve düzenleyici reform uygulamaları ile ilgili sorumluluk kabine'ye bağlı düzenleyici etki birimine verilmiştir. Düzenleyici etki birimi de tüm bakanlıklar için düzenleyici etki değerlendirmesi rehberi hazırlamıştır. 2003 yılında ise İletişim Kanunu ile iletişim ve medya sektöründeki beş farklı düzenleyici kurum birleştirilerek iletişim ofisi kurulmuştur (Karasu, 2004: 149-150; Al, 2008: 60).

Blair endüstriyel ilişkiler ve sendikalar alanında da çeşitli girişimler yapmıştır. Bu amaçla ilk olarak, 1998'de çıkardığı Rekabet Aktı ile adil ticaret kurallarını ihlal edenlere dayatılan cezaları arttıran, rekabet edebilirliğe karşı olan uygulamaları yok eden adil ticaret kurumunun yetkileri arttırılmıştır. Aynı zamanda adil ticaret kurallarının ihlalden dolayı zarar gören tarafların zararlarını talep etmeleri mümkün kılınmıştır. Hükümet aynı zamanda kurumlar vergisinin temel oranını % 30'a çekerek ve daha küçük şirketler için % 10'dan başlayan yeni bir oran ortaya koyarak kurumlar vergisinin marjinal oranını azaltmaya çalışmıştır (Owen, 2001: 215-221). İşçi partisinin sermaye piyasasının gelişmesi, özel sektörün güçlü olduğu bir tam rekabet piyasası oluşturulması yönündeki bu uygulamaları yeni sağın piyasanın kendiliğinden olan düzenini koruma ve geliştirme savıyla uyumluluk taşımaktadır.

2.1.3.3. Yerel Yönetim Reformları

Blair dönemindeki merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkilerine baktığımızda, bu alandaki ilk girişimin İngiltere'nin uzun süredir tereddüt ettiği Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın imzalanması olduğu görülmektedir. Ayrıca 1 Nisan 1997'de yerel yönetim birliği kurulmuştur. Blair yerel yönetim birliğiyle bir anlaşma imzalayarak merkezle yerel yönetimler arasında yeni bir işbirliği süreci başlatmıştır (Karasu, 2004: 114-151). Yerel yönetim birliği aracılığıyla merkezi idare ile yerel otoriteler arasındaki ilişkiler geliştirilmeye çalışılarak hükümetin yerel otoritelerle ilgili yayınlayacağı

genelgelerde birlikle istişarede bulunması kararlaştırılmıştır. Partinin yerel yönetimlere yönelik ana önerileri muhafazakâr hükümetçe ortaya konan gider yaptırımını kaldırma, belediye meclisinin ekonomik, sosyal, çevresel refahı teşvik etmesi, tüm belediye meclislerinde yıllık seçimler, seçilen belediye başkanlarıyla ilgili uygulamalar, en iyi değer sisteminin takdimi, zorunlu rekabetçi sunumun lağvı, adil bir ödenek dağıtımının gerçekleşmesi olarak sıralanmaktadır. Buna bağlı olarak, Londra için doğrudan seçilmiş bir belediye başkanıyla bir belediye meclisi, bir İskoç parlamentosu ve Galler meclisinin kurulması, İngiltere için bölge kalkınma ajansları oluşturulması hedeflenmiştir. İşçi partisinin yerel yönetimleri etkileyen ilk kararlarından biri önceden yerel yönetimlerin hamisi olan çevre bakanlığı ile ulaşım bakanlığını birleştirmektir. Blair yerel yönetimlere modernizasyon kavramı bağlamında yaklaşmaktadır (Travers, 2001: 120), ve siyasal yerinden yönetim olgusuna muhafazakâr partiye oranla daha fazla önem atfetmektedir. Bu amaçla 11 Eylül 1997'de İskoçya'da, 18 Eylül 1997'de ise Galler'de yapılan halk oylamalarıyla bu iki bölge için ayrı meclisler kurulması kararlaştırılmıştır. Böylece 1998'de İskoçya Yasası çıkarılmış ve 1999'da yapılan seçimlerle İskoçya parlamentosu ve birinci bakan başkanlığında İskoçya yürütme organı göreve başlamıştır. Bu parlamentonun yasa yapabilmesi, vergi koyabilmesi, savunma, dış ilişkiler ve para siyaseti dışında geniş yetkilere sahip olması öngörülmüştür. Galler'de de yasama yetkileri ikincil olan (Galler meclisinin ne yasa yapabilme ne de vergi koyabilme yetkisi vardır) ve merkeze İskoçya'ya göre çok daha bağımlı bir meclis kurulmuştur (Eroğul, 2006: 2-3; Karasu, 2004: 151-152). İngiltere'de bölgeselleşme yönünde atılan bir diğer önemli adım merkezi yönetime bağlı bölge yönetimi ve bölge kalkınma ajanslarının kurulmasıdır. Bu yönde 1998'de Bölge Kalkınma Ajansları Yasası ile birlikte sekiz bölge kalkınma ajansı ve bölgesel kurullar oluşturulmuştur. Planlama kurulu işlevindeki bu birimler bölgesel düzeyde planlama yapmaktadırlar (Al, 2008: 53). Ajansların bütçesi merkezi idare tarafından karşılanmaktadır. Rekabet üzerine kurulan bu birimler merkezi yönetimin sıkı kontrolü altında faaliyet göstermektedirler (Dura, 2007: 158-164). İngiltere'de bölgesel yönetim kurumları olarak bölgesel kalkınma ajansları ile bölge kurullarına ekonomik amaçlı bölgeselleşmenin araçları nazarıyla bakılmaktadır. Her bir bölge kalkınma ajansı, Londra kalkınma ajansı hariç, bakanlık dışı kamu kurumu olarak kurulmuştur. Bölge kalkınma ajansları yatırımların bölgesel düzeyde koordinasyonu, kalkınma için çeşitli

alanların hazırlanması, geliştirilmesi ve bölgenin pazarlanması gibi görevleri üzerine almıştır (Karasu, 2004: 109-110). Yerel alandaki bu reformlarla kamu hizmetlerinin yerel ihtiyaçlara uygun olmasının gerekliliği ele alınmaktadır. Yeni sağın muhafazakâr yaklaşımı temelinde merkezi idaredeki yoğun bürokrasinin hizmet yükünü aşırı ölçüde arttıracığından hareketle hizmetlerin çok parçalı bir biçimde yerel düzeyde farklı birimler tarafından etkin sunumu amaçlanmaktadır.

İşçi partisi 1999 yılında çıkardığı Yerel Yönetim Yasası ile muhafazakârlar döneminde genel veya seçili bir orana dayalı yaptırımlar icra etme uygulamasını yürürlükten kaldırmıştır. Yine de, hazinenin belediye meclislerinin finansmanının kontrolünü sağlamaya ne derece niyetli olduğunun bir sembolü olacak tarzda iki husus ortaya konmuştur. Bunlardan ilki, selektif yaptırımların baki kalacağı tehdididir. Eğer bir yerel idare zamanla aşırı harcamalarda bulunursa muhtemelen merkezi yönetimce cezalandırılacaktır. İkinci olarak, belediye vergisini çevre, ulaşım ve bölgeler bakanlığının oluşturduğu rakamdan (genellikle yılda % 4,5) daha çok yükselten belediye meclislerini cezalandırmaya yönelik sade bir proje ortaya konmuştur. Buna göre; hükümet eğer % 4,5 kuralı aşılsa daha fakir mukimlere ödenen belediye vergisi yardımlarına yönelik desteğini geri çekecektir. Bir diğer uygulama merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında imzalanan yerel kamu hizmeti sözleşmeleridir (LPSA). Yerel kamu hizmeti sözleşmeleri aracılığıyla yerel yönetimlere belli performans hedeflerine ulaşma konusunda yükümlülükler getirilmekte, merkezi yönetim bu şekilde yerel yönetimleri yönlendirmekte ve denetlemektedir. Performans yönetimi yerel alana taşınarak yeni kamu yönetiminin dikkatleri hizmetlerde niteliğe yönlendiren kamu hizmetlerinde kalitenin artırılması ilkesi pratiğe aktarılmaktadır. Yerel kamu hizmeti sözleşmeleri üst yerel otoritelerle hükümet arasındaki gönüllü anlaşmalara dayanmaktadır ve bu sözleşmelerle amaçlanan sonuçlara odaklanarak kamu hizmetlerinin geliştirilmesini sağlamak zorunluluğuna işaret edilmektedir. 2000 yılında 20 yerel otoriteyle başlatılan bu pilot uygulama 2001 sonunda diğer yerel otoritelere yaygınlaştırılmıştır. 2007 itibarıyla bu tip sözleşmelerin sayısı 144'dür (Al, 2008: 131).

Hükümetin yerel yönetimleri denetlemesinde elinde tuttuğu bir diğer mali araç 2000 yılında yürürlüğe konan en iyi değer yöntemidir. En iyi değer terimi müşteri değerine vurguda bulunan kavramlarla değer analizi, değer mühendisliği, değer plânlaması gibi

özel sektör yönetimi teknikleriyle yakından ilişkilendirilmektedir. İngiltere’de geliştirilen en iyi değerle ilgili sürüm aynı zamanda ortak stratejik yönetim, ortak müdahale, performansı değerlendirme ve performans ölçümünün artan önemiyle kuvvetli bağlantılara sahiptir. Bu kapsamda en iyi değer yeni sağın sınırlı devlet vurgusundaki maliyetleri olabildiğince azaltmak ile yeni kamu yönetiminin rekabeti geliştirmek prensibinin yerel alana yansımalarıdır. Terim İngiltere’de 1997 seçimlerinden itibaren ön plâna geçmiştir. Yerel idarelerin tüm aktivitelerinde uygulama alanı bulmuştur ve hizmet kullanıcılarını güçlendirmeyi amaçlayan önceki girişimlerinde ötesine geçer. Sistemik açıdan yıllık performans planını, beş yıllık en iyi değer inceleme programını ve yerel meclisin hükümete sunduğu yıllık performans yayını içermektedir (Al, 2008: 116). En iyi değer sistemiyle bütün belediye meclislerinde yeni performans hedefleri oluşturulmaktadır. İlâveten bütün belediye meclislerinin % 2’lik etkinlik tasarruflarını gerçekleştirme kadar 2005’e kadar üst dilimdeki (en iyi performansı sergileyen) idarelerce genel olarak elde edilen standartlara varmaları zorunludur (Martin, 2002: 131). Yerel yönetimlerin sağladığı hizmetlerin etkinlik ve etkililiğini gösteren ana ölçütler olan performans göstergelerinin iki ana işlevi vardır: Bunlardan ilki, ucuz ve kaliteli hizmet üretimi kararlarının alınmasında yerel yönetimlerin plânlama politikasına yardımcı olmak, ikincisi yerel yönetimlerin dışındakilerin yani üçüncü kişilerin yerel yönetimin performansını değerlendirmelerine olanak sağlamaktır. Bu göstergelerde yıllık hedefler, ortalamalar ve ilgili belediyenin ortalaması karşılaştırılmaktadır. Hedeflerden bir kısmı hükümet tarafından belirlenmektedir (Al, 2008: 116). Performans plânlarının yasalara uygun olarak hazırlanıp yayınlanmasının denetiminden ise öncelikle bağımsız bölge denetçileri sorumludur. Bu amaçla, yerel yönetimler tüm kamu hizmetleri için her 5 yılda bir gözden geçirilecek bir biçimde “en iyi değer performans yönetim çerçevesini” oluştururlar (DETR, 1999; aktaran: Çetin, 2008: 49-54).

En iyi değer girişimi, Pollitt tarafından aydınlatılan yeni kamu işletmeciliğinin maliyetleri azaltma, piyasa mekanizmaları, performans yönetimi / amaçlara göre yönetim ve hizmetin kalitesini artırma şeklinde sıralanan asgari dört niteliğini vurgular. Buna göre, yeni işçi partisi bu girişimle bir yandan piyasaya, ulusal minimum standartlara, puan tablolarına, performansı değerlendirmeye vurgu yapmaktadır. Diğer yandan ise, yerel duyarlılığın (cevap verebilirliğin), işbirliği ve yeniliğin teşviki

üzerinde durulmaktadır. En iyi değerin denetim rejimi yerel idareler hususunda dört kategori saptayarak ilk kez açıkça idari farklılıklara yönelik varyasyonları (başarılı, çabalayan, inişteki, başarısız) ortaya koyar. Başarısız yerel idareler kısa süreli merkezi müdahaleye maruz bırakılacaktır. İnişteki veya çabalayan kategorilerindeki yerel idareleri geliştirmek amacıyla öncekine oranla çok daha yakın bir izleme ve teftiş süreci icra edilecektir. Başarılı yerel idarelerse çok daha yüzeysel bir denetimle ilave özgürlüklere kavuşacaktır ve belki de gelirlerini arttırma yetkisine haiz kılınacaklardır. En iyi değer büyük ölçüde piyasa testi ve işletmeler arası kıyaslama (benchmarking) aracılığıyla tayin edilmiş ve maliyetle etkinlik ölçümlerine göre tanımlanmıştır (Martin, 2002: 131-137; Rouse, 1999: 32).

En gelişmiş en iyi değer metodolojileri veya araçlarıyla performans sistemleri, bazen işletme mükemmellik modeline dayanır. En iyi değer yerel idarelere etkin hizmete, dengeli kalite ve maliyete en etkin ve etkili cari araçlar yoluyla ulaşma sorumluluğu yükler. Bu girişim, odak noktasını maliyet etkinlikten toplumsal etkinliğe taşıyarak yerel paydaşların kamu hizmetlerini biçimlendirmedeki konumunu güçlendirir (Rouse, 1999: 92).

Bazı durumlarda bu nedenle en iyi değer girişimi yeni kamu işletmeciliği ile ilgili normların zirvesi olarak görülebilir (Martin, 2002: 131-137; Rouse, 1999: 92). 2000 yılında çıkarılan Yerel Yönetim Yasası en iyi değer ve yerel kamu hizmeti sözleşmeleri sistemini derinleştirmiştir. Bu yasayla oluşturulan en iyi değer araştırma - denetleme komisyonunun bu yöntemlerin uygulanmasıyla ilgili olarak yerel yönetimleri denetlemesi öngörülmüştür (Karasu, 2004: 124). Bu komisyon yerel yönetimlerde etkinlik, verimlilik, tutumluluk denetimi yapmak, ulusal performans göstergeleri ve bütçeyle ilgili mali rapor standartları oluşturmak, iyi yönetim örneklerinin (best practices) gelişmesine katkı yapmak, kamuda “en iyi değer” anlayışının yayılmasına öncülük etmek, yönetim ve hesap verebilirlik standartlarını geliştirmekle sorumlu tutulmuştur (Al, 2008: 132).

2000 yılındaki Yerel Yönetim Yasası, ilk düzey yerel yönetim birimlerinin sayısını da 441'e çıkarmıştır. Thatcher tarafından kaldırılan Londra anakent belediyesini yeniden kurarak ilk kez doğrudan seçimle göreve gelen bir belediye başkanı ile belediye meclisi öngörmüştür. Londra için çıkarılan yasa güçlü bir belediye başkanıyla zayıf bir meclis

yaratmasına rağmen, merkezi hükümet için kabul edilemez olduğu kanıtlanan pek çok siyasa ifa eden bir belediye başkanı örneğinde, bakanlara da müdahalede bulunmaya yönelik pek çok rücu yetkisi tevdi etmiştir. Bu, Blair hükümetinin yerel yönetimleri merkezi olarak kararlaştırılan amaçları gerçekleştirmeye yönelik pek çok araçtan biri olarak gördüğünü göstermektedir (Travers, 2001: 129-136; Karasu, 2004: 112).

Blair hükümetinin bir başka girişimi, kaliteyi geliştirmek amacıyla tasarılan başarılı belediye meclisi projesidir. Bu yönde belli hizmetlerde iyi bir durumda olan belediye meclislerini seçmek için çevre, ulaşım ve bölgeler bakanlığınca bağımsız bir panel tayin edilmiştir. Bu tip yerel idareler belli bir dönem süresince başarılı belediye meclisi statüsüyle ödüllendirilmiştir. Hizmetlerin çoğunda başarılı bir idare olarak nitelendirilen bir belediye meclisine kapsamlı parlak idare statüsü tatbik edilmektedir. Bu tip idarelere daha sonra açıklanmamış bir tarihte diğer belediye meclislerine oranla kapital yatırımı yapma gibi hizmet tedariki hususlarında daha kapsamlı bir takdir yetkisi verilmesi amaçlanmaktadır (Travers, 2001: 125). Böylece YKY'nin müşteri memnuniyeti ilkesini yeni sağın bireyci liberalizmi doğrultusunda gerçekleştiren yerel idareler ödüllendirilmiş olmaktadır.

Blair döneminde yerel yönetimler alanında gerçekleştirilen en önemli reformlardan biri de yerel yönetimlerle ilgili olarak başbakan yardımcısı ofisinin bir halefi niteliğinde oluşturulan topluluklar ve yerel hükümet adlı bir bakanlığın 2006'da oluşturulmasıdır. Söz konusu bakanlığın konut, kentsel dönüşüm, planlama, yangın, kurtarma hususlarında işlevleri vardır. Konut geliştirme ve evsizlerin sayısının azaltılması politikaları bakanlıkça desteklenmekte, çevre ile ilgili politikalar oluşturularak toplumsal uyumluluk projeleri geliştirilmektedir (Al, 2008: 117).

2.1.3.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Yeni işçi partisinin merkezi düzeyde kamu hizmetleri alanında yaşanan değişimi ifade etmek için vurguda bulunduğu temel kavram ortak yönetişimdir. Bu anlayışa göre, devlet bir plânlayıcı, hizmet tedarikçisi vasfıyla ve kamu yönetimi artık sadece mevcudiyetiyle ilintili olarak tanımlanamaz. Kamu hizmetlerinin plânlaması, yönetimi ve tedariki, daha çok özel sektörle gönüllü sektörü ve toplumsal sektörleri, devleti kapsayan pek çok aktör arasında müzakere edilen bir şey olarak görülmelidir (Osborne ve Mclaughlin, 2002: 10). Bu çerçevedeki ana strateji devleti modernize etme

kavramına dayalıdır. Bu kavrama göre, hizmetlerin uygun bir standartta olması kaydıyla hizmetleri kimin ürettiği çok da önemli değildir (Broadbent ve Laughlin, 2002: 96). Blair'ın iktidara gelmesi kamu hizmetleri alanındaki değişim yörüngesinin tam anlamıyla farklılaşması anlamına gelmemiştir, yalnızca özel sektör çözümlerine yönelik otomatik tercih ortaklıklar söylemiyle yer değiştirmiştir. Piyasaya yönelik radikal hedefler piyasalaşma / modernleşme çizgisine kaymıştır (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 101). Bu çizgide kamu hizmetlerinin sunumunda müşteri odaklı aşamalarla piyasaların rolünü ve esnekliğini benimseyen hükümet ağ fikrini kamu ve özel sektör arasındaki ortaklıklara doğru genişletmiştir (Bevir ve O'Brien, 2001: 543). Bu kamu - özel ortaklıklarında devletin rolü işletme ve finansın özgürce ve rekabet edebilir bir biçimde sürdürülmesi kapsamındaki kurumsal ve yasal yapıyı sağlayan temel koşullarla algılanmaktadır (Thompson, 1996: 45). YKY'nin özel sektörden işletmecilik anlayışı doğrultusunda yararlanan bir kamu sektörü oluşturma çabası doğrultusunda ortaklıklar kamu yönetimindeki sorunlara özel sektör yönetim teknikleri çerçevesinde çözüm aramaktadır.

Bu tür siyasa direktifleri doğrultusunda hareket eden hükümetin 1999 yılında hazırladığı kamu yönetiminin çağdaştırılması adlı beyaz kitabının diğer bir ayağını oluşturan 1998'deki İngiltere için modern kamu hizmetleri beyaz kitabı hazine öncülüğündeki ilk kapsamlı harcama incelemelerine dair sonuçları temsil etmektedir. Beyaz kitaptaki baskın yönetim biçimi performans yönetimiyle dikey raporlamaya dayalı güçlü bir yönelimi yansıtmaktadır ve yeni kamu işletmeciliği geleneğine yöneliktir.

Buna göre; harcama yapan her bir bakanlık (örneğin; sağlık bakanlığı) kaynaklara mukabil olarak bir kamu hizmeti sözleşmesi (KHS) imzalamak zorunda tutulmuştur. (Ferlie ve Fitzgerald, 2002: 350). Kamu hizmeti sözleşmeleri bakanların gözetimi altındaki kurumlarla hazine arasında yapılmaktadır. 23 kamu hizmeti sözleşmesini kapsayan Blair'ın ikinci iktidar döneminde (18 KHS yalnızca bir bakanlığı, 5 KHS ise, iki veya daha fazla bakanlıklar arasında paylaştırılan sorumlulukları içerir) yönetimin hizmet sunumunda ve hizmet sunumuyla ilgili harcama kararlarında uygulayacağı öncelikler düzenlenmiştir. Her sözleşme üç yıllık kaynak bölüşümü temel alınarak yapılmakta ve bakanlığın gerçekleştirmek istediği sonuç ve hedeflerle, hakkında rapor hazırlayacağı konulardaki önlemleri içeren politikayı belirlemektedir. Performans

enformasyonu tümüyle basitleştirilerek ve daha kullanışlı bir hale getirilerek kamu hizmeti sözleşmelerinin ikinci basamağındaki hedef sayısı 630'dan 160'a indirilmiştir. Tüm KHS'lar yayımlanarak kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Bakanlar, hazine ve kabine bürosu tarafından bilgilendirilen bakanlar kuruluna karşı sorumludurlar. KHS'lar bakanlığın işleri nasıl yürüteceği konusunda ayrıntılı bilgi veren hizmet sunum sözleşmeleriyle desteklenmektedirler. KHS'lar bakanlıktaki iş plânlaması yapısını şekillendirirler, yarı özerk kurumlara yönelik kaynak tahsisini belirlerler ve bu kurumların performans hedeflerini saptarlar. Bu nedenle kurumun genel müdürünü kapsamına alan münferit kamu görevlilerinin performans ve ücret değerlendirmelerini içeren kişisel çalışma plânlarını yönlendirirler (Manning ve Parison, 2004: 27). Böylece sözleşmelilik yoluyla YKY'nin sonuç ve / veya çıktılardan sorumluluk anlayışının kamu yönetimindeki idari çalışma tarzını halkın beklentileri yönünde geliştirmesi beklenmektedir.

Blair, YKY uygulamaları kapsamında performans yönetimi ve kamu yönetiminde stratejik yaklaşımı güçlendirmek hususlarına özel bir önem vermiştir. Bu amaçla başbakanlık bünyesinde oluşturulan performans ve yenilikçi girişimler birimini; stratejik nitelikler taşıyan toplumsal zorlukları ve kamu politikası sorunlarını saptayıp tanımlamak, mevcut politikaların, programların ve hizmet sunum mekanizmalarının performansını değerlendirmek, politikacıların etkinliğini iyileştirecek, hizmetin kalitesini arttıracak ve kamu etkinliklerini kullanıcıların gereksinimlerine daha iyi bir yanıt verecek yenilikçi girişimler önermek ve geliştirmekten sorumlu tutmuştur.

Blair muhafazakârlar döneminde oluşturulan yarı özerk sonraki adımlar kurumlarında bazı değişikliklerde yapmıştır. Bu kurumların 1998'e kadar 11'ni özelleştirmiş, 3'nü tamamen ihaleye çıkarmış, 11'ni birleştirmiş, 1'ni kaldırmış, 1'ni bakanlık dışı bir statüye transfer etmiş ve 1 yarı özerk kurumu da merkezi bir bakanlığa yeniden transfer etmiştir (Horton, 1999: 148).

Blair, Major döneminde gerçekleştirilen kamu - özel ortaklıklarından özel finans girişimi uygulaması ile stratejik hizmet ortaklıkları uygulamalarını desteklemiştir. Genel olarak, işçi partisi özel finans girişimine olumlu bir biçimde yaklaşmış ve bu hususta ulusal sağlık idaresi kurumlarıyla ve yerel idarelerle yatırımcıların yeniden ilgilenmelerini sağlamaya yönelik mevzuatı kabul etmiştir. Hükümet, özel finans

girişimi projelerindeki gecikmeler hakkında süregelen eleştirilere özel finans politikasını incelemesi için Bates gözden geçirme kurumunu görevlendirerek cevap vermiştir. Bu kurum özel finans girişiminin düzenlenmesine ve yönetimine yönelik 27 temel değişiklik önermiştir. Bu değişimlerin tümü kabul edilmiş ve 1997 - 1998 Aralığı'nda girişim üçüncü kez başlatılarak hazine içerisinde bir özel finans girişimi görev gücü kurulmuştur. Bu görev gücü 2 yıllık bir zamanla sınırlıdır. Bu dönemin sonuna doğru özel finans girişimi için ikinci bir gözden geçirme yapılmıştır. Bu inceleme spesifik projeleri desteklemek ve özel finans girişimini teşvik etmek amacıyla İngiltere'de "ortaklıklar kurumu" şeklinde bir kamu - özel ortaklığının teşkilini salık vermiştir. Buna paralel olarak idari ticaret bürosu kurulmuştur. Hazine çatısı altında kurulan idari ticaret bürosu genel olarak özel finans girişimi politikasından sorumludur. İngiltere'de ortaklıklar kurumuyla kamu özel ortaklık programı spesifik ticari işlemler üzerinde çalışmıştır (Klijn ve diğerleri, 2007: 84). Özel finans girişimi uygulaması ile kamu hizmetlerinin kârlılık esasında yürütülmesi amaçlanmaktadır. YKY'nin ve yeni sağın istediği biçimde hizmetlerde etkinlik analizleri gerçekleştirilmektedir.

Blair merkezi yönetimde de birtakım yapısal değişimlere gitmiştir. Blair döneminde kabinenin önemi ikinci plâna atılmış ve başbakanlığın kabine üzerindeki kontrolü arttırılmıştır. Başbakanlık personelinin sayısı Nisan 1997'de 130'dan, Nisan 2001'de 200'e çıkmıştır. Kabine bürosu kendi zarfında oluşturulan performans ve yenilik birimiyle ve sosyal dışlamayı önleme bürosuyla yapılan yeniliklere ve icra sürecine uyumda yeni bir rol benimsemiştir. Ortaklaşa yönetim, hükümetin tüm beklentilerini karşılayamadıysa bile bu bağlam başbakanlığın kendi çizgisini oluşturmaya yardım edici bir araç olarak işlev görmüş ve bakanlıkların karma nitelikli meselelerde bir arada işbirliği halinde çalışmalarını sağlamıştır (Seldon, 2001: 594).

Kabine bürosunun geri kalanıyla kamu hizmeti bürosu birleştirilmiş ve ortaklaşa olarak bakan ve kamu görevlisi yetiştirecek yeni bir yönetim ve siyasa araştırmaları merkezi'ne bir kamu yönetimi fakültesinin katılmasına karar verilmiştir. Başbakan'ın politik danışmanlarının sayısında da dönem geneli itibarıyla dikkate değer bir artış vardır. Major döneminde 38 politik danışman varken, Blair 74 politik danışmana sahiptir. Politik danışmanlık maliyetleri 1,8 milyar sterlinden, Blair döneminde 3,9 milyar sterline çıkmıştır. Bu konuda en kayda değer artış 25 siyasa danışmanına sahip

olan başbakanlıktaki siyasa birimindedir. Siyasa danışmanlarının sayısının arttırılmasındaki temel amaç, hükümetin siyasalarının daha iyi bir biçimde koordinasyonudur (Rhodes, 2001: 103).

2.1.3.5. Yönetimde Açıklık Reformları

Blair yönetimde açıklığı sağlamak amacıyla Major hükümetinin devlet yönetimini şeffaflaştırma ve devlet yönetiminde etik reformlarını devam ettirme kararlılığı sergilemiştir. Bunun için, 1997 yılında Major dönemindeki kamu hayatında standartlar komitesinin referans / başvuru tanımlarını, siyasi parti fonlarını araştırma / inceleme altına almayı mümkün kılacak şekilde genişletmiştir. Mart 2001'de komiteye Sir Nigel Wicks'in atanmasıyla komite Wicks Komite olarak anılır hale gelmiştir. Wicks ilk olarak, siyasi partilerin parti fonlarının incelenmesi ve sınırlandırılmasına yönelik tavsiyelerin uygulanmasını gözden geçirmek, sonrasında ise bakanlar ve kamu çalışanlarının lobi faaliyetleri hususunda danışmanlara yönelik yapacağı düzenlemelere tavsiyelerde bulunmak amacıyla standartları güçlendirmek adlı bir rapor hazırlamıştır. Komite 31 Mart 2002 tarihinde uygulamaya konulan Lordlar Kamarası'ndaki yönetim yasasını betimleyen bir rapor daha yayımlamıştır. Bu raporun amacı, kamara üyelerinin parlamento ve kamuya dair görevlerini yürütürken kamu güvenini tesis etmede gerekli olan YKY temelli açıklık ve hesap verebilirliklerini mümkün kılmaktır. Komite Kasım 2002 tarihinde Avam Kamarası'nın yönetim standartları konulu sekizinci raporunu hazırlamıştır. Bu raporda Avam Kamarası'nın sorunlarına temas edilerek, bu sorunlara yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. Komite'nin icracı birimlere, bakanlara, özel danışmanlara ve kamu yönetimine yönelik sınırlamaları tanımladığı son raporunda ise, kamu güveni devam ettiği takdirde kamu kurumlarındaki yüksek yönetim standartlarının devamının sağlanmasının önemi vurgulanmıştır (Baydar, 2004: 119-127).

Kamu yönetiminde etik çalışmaları kapsamında Blair hükümeti bakanlıklarla ilgili kuralları içeren güncellenmiş bakanlar için prosedür sorunları sirkülerini 1997 Temmuz'unun sonunda yayımlayarak niteliksel açıdan kendisini güçlendirmiştir. Blair'ın bakanlar için prosedür sorunları sirkülerinde en anlamlı bölüm hükümetin yetkileriyle ilgili olanlardır. Buna göre, tüm önemli görüşmeler, medya olayları, demeçler, basın duyuruları ve siyasa girişimleri önceden hükümet vasıtasıyla bakanlarca

aydınlatılacaktır ve bakanların medyayla olan tüm ilişkileri kayıt altına alınacaktır (Driver ve Martell, 1998: 149). Böylece bakanların kamuoyuna karşı hesap verebilirlikleri sadece seçimler aracılığıyla değil, aynı zamanda siyasal arenadaki faaliyetler hakkında şeffaflığın sağlanması suretiyle de harekete geçirilmektedir.

Major iktidarı döneminde başlatılmış olan yurttaş şartı reformunun da 1998’de “Önce Hizmet - Yeni Şart” başlığı altında yeniden başlaması tüm kamu kurumlarının müşterilere ve müvekkillere cevap verme, onlara hizmet standartları hususunda danışma yükümlülüğünü pekiştirmiştir (Farnham ve Horton, 1999: 36). Yurttaş şartının yeniden başlamasıyla yurttaş şartı birimi önce hizmet birimi haline gelmiştir. Önce hizmet reformu sadece kamu hizmetlerine halkın ve hizmetten yararlananların katılımının artırılmasını teşvik etmeyi değil, aynı zamanda daha çok ortaklaşa yönetime yönelik girişimleri desteklemeyi gerekli kılmıştır. Önce hizmet programı şikâyetlerle nasıl ilgilenileceği, katılım uygulamalarının nasıl yönetileceği, ulusal ve yerel şartların nasıl düzenleneceği hakkında kamu hizmetleriyle ilgili kapsamlı tavsiyeler sunmaktadır. Bu konudaki önemli bir yenilik hizmet sunum alternatiflerinde geniş bir ölçekte halkın görüşlerini öğrenmek için diğer kamu kurumları, yarı özerk kurumlar, bakanlıklar ve hükümet nezdinde yararlanılan 5000 kişilik halk panelleridir. Bu kapsamda demokratik katılım hükümetin siyasa değişimlerinde temel bir motivasyon aracı vazifesi görmektedir (Horton, 1999: 156-158), ve dikkatleri daha çok etkililik ve kalite kavramları üzerine çekmektedir. 1999 yılı itibarıyla temel kamu hizmetlerini kapsayan 40’tan fazla ulusal şartın yanı sıra okullar, hastaneler ve yerel hizmetler konusunda yerel yönetimlerin geliştirdiği 10.000 yerel şart vardır. Merkezi kuruluşlar bu konudaki bilgi ve standartları, şikâyet mercileriyle şikâyet işlemlerini yayımlamak zorundadır. Tüm okullar, hastaneler ve yerel idarelerse ilân edilen standartlara uyulup uyulmadığını denetlemek ve sonuçları yerel yayın organlarında yayımlamakla yükümlü kılınmışlardır (Yılmaz, 2001: 41). Bu alandaki bir diğer girişim vatandaşlara kamunun elindeki resmi bilgi ve belgeleri (kamu menfaatlerine, milli güvenliğe aykırı olanlar hariç) görme ve elde etme hakkı veren Bilgi Özgürlüğü Aktı’nın 1999’da çıkmasıdır (Bogdanor, 2001: 143).

Bu tür çalışmaların haricinde Blair hükümeti bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu yönetimindeki önemine yönelik çalışmaları desteklemiştir. Major döneminde e-devlet alanında başlatılan çalışmalar 1999'un Eylül ayında performans ve yenilik biriminin raporunda belirtilen öneriler dikkate alınarak hükümet bünyesinde konumlanan elektronik temsilcilik dairesinin¹³ kurulmasıyla dinamik bir ivme kazanmıştır (Uçkan, 2003: 82). 2001 ila 2004 arasında e-hizmetlerin gelişimine 6 milyar sterline yakın bir bütçe ayıran İngiltere (www.turkpoint.com, 20.11.2004) e-devlet hizmetlerini tek bir merkezde toplama ve bir ana kapı (portal) oluşturma çalışmaları sonucunda devlet ana kapısını¹⁴ oluşturmuştur (Tursun, dergi.tbd.org.tr, 10.03.2003).

2.2. ABD

Amerika'da 20 Ocak 1981'de Ronald Reagan'ın cumhuriyetçi partiden başkanlığa seçilmesi yeni sağ politikaların ülke gündemine gelmesini sağlamıştır. Reagan, Soğuk Savaş Dönemi'nin etkisiyle kamu yönetiminde çok köklü bir değişim gerçekleştirememiş, ülke sorunlarını daha çok liberal ekonomik önlemlerle çözümlenmeyi kendisine amaç edinmiştir. Reagan'ın ardından iktidara gelen Başkan Bush ve Clinton, Reagan döneminde izlenen politikalarda herhangi bir değişikliğe gitmeden bu politikaları devam ettirmişlerdir. Bush döneminde kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen önemli bir değişim faaliyeti olmayıp başkan Reagan'ın politik çizgisi aynen korunmuştur. Çalışma kapsamında yeni sağ politikaların öncüsü olması nedeniyle ilk önce Reagan dönemi, kamu yönetiminde yeni sağ temelde sola yakın bir siyasal çizgide başarılı reformlara imza attığı için daha sonra Clinton dönemi ele alınacaktır.

2.2.1. Reagan Dönemi

Reagan dönemini değerlendirmeye geçmeden önce Amerikan yeni sağının özelliklerini ortaya koymamız gerekir. Amerikan yeni sağ parti politikasının özelliklerini Davis (1985: 121); örgütlü iş gücünü kapitalist partilerden birine bağlamak ve bütünleştirmek, proletaryayı ve orta sınıfı ırkçı ve etnik - dinsel karşıtlıklarla siyasal açıdan bölmek, küçük burjuvaya ağırlık vermek ve onu militanlaştırmak, büyük burjuvazinin içyapısındaki karmaşıklıklardan ve esneklikten yararlanmak, federal siyasal yapı

¹³ <http://e-envoy.gov.uk>

¹⁴ <http://www.gateway.gov.uk>

içindeki bölgesel kutuplaşmalara önem vermek şeklinde sıralamaktadır. Bu özelliklere göre, Amerika'da yeni sağ ideolojinin gücünü yerel gruplardan almakta olduğu görülmektedir. Bu yerel grupların başını çeken sermaye grupları, petrol araştırma şirketleri, inşaat sektörü, turizm, arazi - emlak ve süper marketler gibi alanları ellerinde tutmaktadır. Bu sermaye gruplarının en önemli özelliği, tek aile egemenliğinin sürmesi ve yönetsel bağımsızlığın korunması ve sendikalarla sosyal refah hizmetlerine karşı bir tavır sergiliyor oluşlarıdır. Yeni sağın iktidar yapısının görünümünü, kurumlaşmış kapitalistler değil, daha çok yerel toprak ve yeraltı vurgunculuğu yapan, militarizasyonun yoğunlaşmasında ve üçüncü dünyaya karşı engelleyici tavır alınmasında çıkarları olan bu iş adamları oluşturmaktadır (Davis, 1985: 128).

Bu kısımda Reagan'ın yeni sağ politikaları incelenmektedir.

2.2.1.1. İktisadi Liberalizm

Reagan politikalarında en önemli yeri ekonomi tutmaktadır. Reagan iktidara geldiğinde Amerika'da ekonomik kriz, işsizlik, büyüyen enflasyon ve yetersiz yatırım olarak görünürlük kazanmıştır (O'Connor, 1995: 284). 1930'lardaki Dünya Ekonomik Buhranı'nda olduğu gibi Reagan çetin ekonomik koşullarla yüzleşmiştir. Ocak 1981'de enflasyon, faiz oranları, tasarlanan federal açık hemen hemen rekor seviyelerdedir ve işsizlik oranı % 7,4'tür. 1980'lerdeki yaşam maliyetlerinin % 13 artması, borç alınan para miktarının temel oranındaki % 20'lik artış ve 56 milyar dolarlık cari açık yeni yönetimin üstesinden gelmesi gereken sorunlardır. Bu ekonomik sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla Reagan; devletin fırsatları önlememesi gerektiğini, fırsatları yaratabilmesini ve yaratmak zorunda olduğunu, verimliliği engellemekten ziyade geliştirmeye çalışmasını ifade etmiştir. Ona göre; huzursuzlukların kaynağı devletin aşırı ve gereksiz büyümesinin bir sonucu olarak hayatlarımıza müdahale etmesi ve dâhil olmasıdır. Reagan mevcut problemlerin sebeplerini ise federal maaşlar ve bütçenin 20 yıl önceye göre % 500 daha yüksek olması ve devlet regülasyonlarının Amerikalıların satın aldığı mal ve hizmetlerin maliyetini yılda 100 milyar dolar arttırması ile hükümetin borç almasının bir sonucu olarak piyasadaki para miktarının aşırı bir biçimde genişlemesi şeklinde sıralamıştır (Dallek, 1984: 63-65). Reagan'ın bu görüşleriyle paralel ekonomik iyileşme programı 18 Şubat 1981'de yasalaşmıştır. Bu program yeni sağın kamu harcamalarının kısılmasını, devletin asli görevlerine çekilmesini isteyen

neoliberal yanıyla uyumludur. Ekonomik canlanma plânı dört kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; federal harcamalardaki artışın durdurulması, fakat ulusal savunma harcamalarının arttırılması, vergi oranlarında azalım, devlet regülasyonlarını azaltma ve programın diğer elementleriyle tutarlı sıkı bir para politikasından oluşmaktadır (Campagna, 1994: 33). Bu yönüyle Reagan yönetiminin ekonomik programı, ekonomik büyümenin vergileri azaltarak ve külfetli regülasyonları kaldırarak artabileceğini savunan arz yanlı iktisada, para arzındaki istikrarlı azalışla enflasyonun azaltılabileceğini savunan parasalcı görüşe ve siyasal kurallardaki bir değişimle enflasyonsuzlaştırmanın hızlı bir biçimde sağlanabileceğini belirten rasyonel beklentiler görüşüne dayalıdır (King, 1987: 144; Sawhill, 1982: 38).

Reagan'ın ekonomik iyileşme programında içsel bütçe kesintileri için 9 spesifik husus dikkate alınmıştır (Sawhill, 1982: 71-72) :

1- Sosyal Güvenlik Ağını Muhafaza Etmek: Ülkenin savunma istidadını yeniden inşa etme amacına ilaveten yönetimin önde gelen bütçe önceliği emeklileri, fakirleri, işsizleri ve yaşlıları korumayı amaçlayan sosyal güvenlik ağını sürdürmektir.

2- Arzu Edilmeyen Yardımları Elimine Etmek İçin Refah Yardımlarını Gözden Geçirmek: Reagan yönetimi, yeni eklenen veya 1970'lerde genişletilen sosyal refah yardımı programlarını nihai ekonomik sıkıntıların habercisi olan kısıtlı federal büyümenin temel bir kaynağı olarak görmektedir.

3- Orta ve Üst Gelir Gruplarına Yönelik Sübvansiyonları Azaltmak: Bu sübvansiyonların federal kamu harcamaları için düşük öncelikli olduğu belirtilmiştir.

4- Hizmet Kullanıcılarına Yönelik Bölüşürülebilir Maliyetleri Yeniden Oluşturmak: Reagan yönetimi spesifik gruplara doğrudan ekonomik faydalar sağlayan federal aktiviteler için hizmetten yararlananları dikkate alarak hizmet ücretlerinde artışa gitmeyi savunmuştur.

5- Ekonomik Yardım Programlarına Sağlam Ekonomik Kriterler Uygulamak: Reagan yönetimi federal yardımlar ve diğer sübvansiyonların piyasa ekonomisindeki arzu edilmeyen sapmaları nedeniyle, belli sektörlerde ve varlıklardaki ekonomik güçlükleri azaltmaya hizmet eden federal yardımlarla diğer sübvansiyonlarda temel kesintilere gitmeyi önermiştir.

6- Kamu Sektöründeki Sermaye Yatırım Programlarını Daraltmak ve Bunlara Yönelik Yeni Hedefler Koymak: Bunlar, bütçe kesintilerine yönelik gereksinime katkıda bulunmak amacıyla kısıtlanması zorunlu olan cazip federal aktiviteler olarak tanımlanmaktadır ve daha çok federal yönetimin altyapı faaliyetlerini içermektedir.

7- Kategorilere Ayrılmış Hibeleri Blok Tahsisatlar Şeklinde Konsolide Etmek: Eyalet yönetimleriyle yerel yönetimleri desteklemek, mali yardımlar konusunda federal sistemi modernize etmenin ve eyalet yönetimleriyle yerel yönetimlere daha fazla yetki vermenin (desantralizasyonun) bir adımı olarak görülmektedir.

8- Federal Sabit Giderleri, Personel Maliyetlerini, Kamusal Programların İsraf ve Verimsizliklerini Azaltmak: Reagan yönetimi federal kamu yönetimindeki çoğu hususiyeti değerlendirmeyi (israf, kırtasiyecilik, borç yönetimi, gelir toplama gibi) ve bunları azaltmayı amaçlamıştır.

9- Ulusal Çıkarları Dikkate Alan Diğer Programlara Mali Kısıtlama Getirmek: Bu düşük öncelikli veya değerinin belirsiz olduğu tasavvur edilen diğer programları içeren karma bir kategoridir. Burada hedeflenen alanlar bilim ve teknoloji ile sanat ve beşeri bilimlerdir.

Reagan'ın liberal ekonomik programıyla tutarlı ilk girişim 1981'de vergileri azaltmak için çıkarılan Ekonomik Canlanma Vergi Aktıdır. Bu yasa, veraset ve intikal vergisini azaltmış, hızlandırılmış maliyet telafisi sistemiyle işletmelerin varlıklarını daha hızlı bir biçimde amortize etmelerini, kişisel emeklilik hesabı ve Keogh emeklilik yardımlarının daha çok insanı kapsamına almasını ve artmasını, yatırım gelirlerindeki verginin % 70'den % 50'ye inmesini, vergilerin ekonomik göstergeler temelinde düzenlenmesini mümkün kılmıştır (Campagna, 1994: 71). Yasanın üç ana amacı vardır. Bunlar, enflasyonca sebep olunan gelir dilimi kaymasından vergi indirimi sağlamak, ekonomik büyümeyi ve etkin kaynak paylaşımını desteklemek ve devletin boyutunu küçültmektir (Hulten ve O'Neill, 1982: 109-127). Bu yönleriyle yasa yeni sağ liberal çizgiyle uyumludur.

Reagan yönetimi vergi alanındaki reformlarına 1982'de çıkardığı Vergi Adaleti ve Mali Sorumluluk Aktı ile devam etmiştir. Bu yasa, bireylere yönelik vergi kesintilerinin miktarını düşürmüştür. İşletmelere yönelik daha geniş aşınma payı ödeneklerinin ve güvenli sığınak (depo) kiralama sözleşmelerinin sayısını azaltmış veya bunları tamamen

ortadan kaldırmıştır. Federal işsizlik vergisini arttırarak bazı özel tüketim vergilerinin oranını yükseltmiştir (Campagna, 1994: 72). Bunlara ilaveten 1982 bütçesinde başkan 90'ın üzerindeki kategorik federal programı 4 blok hibe şeklinde birleştirmeyi önermiştir. Bu dört blok tahsisat 2'si sağlık, biri eğitim, biri sosyal hizmetler, diğeri de gelir yardımı olmak üzere sınıflara ayrılmıştır. Kongre ise, 77 programın 9 blok hibe şeklinde konsolidasyonunu kabul etmiştir. Blok tahsisat uygulaması yönetimin federal devlet yardımları sistemini revize etme amacıyla uyumludur. İlk olarak, bu uygulama hibe yapısında idari karmaşanın azalmasını sağlayacaktır. İkinci olarak, uygulama idareler arası sistemde eyaletlerin merkezi rolünü yeniden canlandırmaya yönelik bir adım olacaktır. Üçüncü olarak, geçmişte eyalet yöntemleriyle yerel yönetimlerin kamu harcamalarını teşvik eden federal uyum müşevviklerini ortadan kaldıracaktır. En önemlisi de; blok hibeler eyaletlere kaynaklarını kullanmaları hususunda takdir yetkisi tevdi edecek ve yönetimin arzuladığı gelirlerle program sorumluluğunun yeniden temini arasında rasyonel bir köprü kuracaktır (Palmer ve Sawhill, 1982: 15-16; Peterson, 1982: 165).

1986 yılında yeni bir Vergi Reformu Aktı çıkarılmıştır. Yasaya göre, 6 milyon kişi vergi kayıtlarından daha yüksek muafiyetlerle ve standart kesintilerle silinecek, fakat vergi oranları % 11'den % 50'ye kadar olan 14 marjinal orandan müterekkip olarak % 15 ve % 28 olmak üzere iki ana kısma ayrılacaktır. Yasayla kapital kazançlarına yönelik özel muameleler kaldırılmıştır. İşsizlik tazminatlarının, okul ve üniversite burslarının vergilendirilmesi, kişisel emeklilik yardımları hesabının sınırlandırılması, minimum vergi kavramı güçlendirilirken bazı vergi korunaklarına da son verilmesi kararlaştırılmıştır. 1986 yasası 1981 öncesi vergi dağılımına bizleri geri götürmese de vergi kanununda müterakkilik prensibini yeniden tesis etmiştir (Campagna, 1994: 80; Hill ve Williams, 1990: 16). Yasanın bir başka önemli niteliği oldukça tatminkâr bir biçimde vergi yükünü bireylerden şirketlere doğru değiştirmesidir. Vergi yükünün kurumlar için yılda 120 milyar dolara varacağı tahmin edilmektedir. Yasa esasen arz yanlı politikalarla yeni sağın ekonomik siyasa amaçları kapsamında vergi dilimlerini azaltarak vergileri sadeleştirmenin bir bileşimini temsil etmektedir. Başkan yasanın amaçlarını adalet, gelişme ve basitlik olarak betimlemiştir. Reagan'ın 1986 yasasıyla birlikte vergilerde artışa gitmesinin nedenlerinden biri 1981'den 1986'ya kadar federal harcamaların yıllık temelde % 3,4 oranında artmasıdır (Niskanen, 1988: 311-312).

İkinci bir neden, 1982 yılının ilk 3 ayında işsizliğin % 8,9'a çıkması, temel faiz oranlarının % 16,5'e varması, kapital harcamalarının genişlemeden ziyade daralması, 1930'lardaki büyük bunalımdan beri en yüksek oranda devam eden işletme iflaslarının bir sonucu olarak büyük bir ekonomik resesyona girilmiş olmasıdır (Dallek, 1984: 100). Üçüncü bir neden, Reagan'ın Soğuk Savaş Dönemi'nde antikomünist bir politika izlemek amacıyla savunma harcamalarını 1979'da GSMH'nin % 4,8'inden 1986'da % 6,3'üne çıkarmasıdır (Peele, 1990: 33).

İktidarının ilk 5 yıllık sürecinde 1986'nın sonuna kadar Reagan savunma harcamalarını 1,5 trilyon dolara çıkarmıştır. 1986'da savunma bakanlığına ait yıllık giderler 300 milyar doların üzerindedir (Schaller, 1992: 49). Bu durum Reagan'ı 1980 - 82 arası uyguladığı para arzına yönelik liberal hedefler ortaya koymaya çalışan, para talebini denkleştirmeyi amaçlamayan faiz oranlarının dalgalanmasına izin veren monetarist politikalarından vazgeçirmiş ve 1982'den itibaren maliye politikasına ağırlık verilmiştir (Thompson, 1990: 75-76). 1983'ten sonra ekonomi düzelme göstermiştir. Enflasyon oranı 1983'te yaklaşık % 14'ten % 2'nin altına inmiştir. Faiz oranları % 21'den tarihsel açıdan halen yüksek bir oran olan % 11'e düşmüştür. İthal edilen petrole yönelik düşen fiyatlarda ekonomiyi canlandırmıştır. 1983 ve 1989 arasında 18 milyon yeni iş sahası yaratılmıştır. Hisse senedi fiyatları değerinin yaklaşık 3 katı artmıştır (Schaller, 1992: 50). 1984'ün sonuna kadar ekonomi hızlı bir biçimde iyiye gitmiştir (1984'te büyüme % 7) ve 1988'e kadar yılda % 3 civarında bir ekonomik büyüme gerçekleştirilmiş, fakat ABD ekonomisi bazı aşılması güç engellerle de yüz yüze kalmıştır. Örneğin, kamu harcamaları yeni sağın ortaya koyduğu liberal hedefler ışığında yeterli bir düzeyde kısılanamamıştır. Sosyal güvenlik harcamaları 1981'de bütçenin % 36,6'sını temsil ederken, 1984'te bütçedeki payı % 40,6'ya çıkmıştır (Campagna, 1994: 42). 1982 yılındaki 128 milyar dolarlık bütçe açığı 1984 mali yılı için 185,3 milyar dolara, 1985'te 212,3 milyar dolara, 1986'da 221,2 milyar dolara çıkmıştır. Böylece ABD tarihinde ilk kez 1985'te net borçlu bir ülke durumuna gelmiştir (Thompson, 1990: 88-89). Sonuçta 1985 yılında Dengeli Bütçe ve Acil Açık Kontrolü Aktı (Senatör Phill Gramm, Warren Rudman ve Ernest Hollings tarafından teklif edildiği için Gramm - Rudmann - Hollings Kanunu olarak bilinir) çıkarılmıştır. Yasa ani ve büyük çaplı kesintilerden daha çok geniş bir zaman dilimine yayılmış, azalan bütçe açığı yaklaşımını benimsemiştir. Yasa ile seçilmiş kamu görevlilerinin bütçe açığını aşamalı olarak 1991 yılına kadar ortadan

kaldırmaları zorunlu kılınmıştır. Açıkların ileride alacağı hedef değerler yasada belirtilmiştir. 1986 mali yılı için 180 milyar dolar olarak öngörülen açıkların zaman içinde azalarak 1990 yılında 36 milyar dolara inmesi, 1991’de ise sıfırlanması öngörülmüştür. Bu hedeflerin karşılanamayacağını Kongre’nin bütçe bürosu ile yönetim ve bütçe dairesi tarafından belirlenmesi durumunda ise bütün harcama kalemlerinin otomatik olarak kesintiye uğraması öngörülmektedir (www.tarimsalpazarlama.com, 18.07.2008). Ancak yasa çok popüler büyük harcama kalemlerini bütçe dışı bırakmıştır (Schaller, 1992: 47). Kongre üyeleri arasında cari açığın nasıl azaltılacağıyla ilgili politik bir uzlaşmada mevcut değildir (Hogan, 1990: 155). Ayrıca yasanın bazı önemli hükümleri sonradan Anayasa Mahkemesi’nce federal anayasaya aykırı bulunmuştur. Yine de yasa her iki partinin üyelerine açık sorununa yönelik yeni bir duyarlılık aşılmuştur (D’Souza, 1997: 127), fakat 1988 mali yılında açıkların 155 milyar dolara, faiz giderlerinin % 14’e, ticari mal hesaplarındaki açıkların ise 160 milyar doların üstüne çıkmasına mani olunamamıştır (Thompson, 1990: 84; Fisher, 1990: 97).

2.2.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Yeni sağ bir söylemle iktidara gelen Ronald Reagan piyasa uygulamalarını rekabeti sağlamaya yönelik piyasanın doğal kanunlarını bertaraf eden engelleri kaldırmanın liberal bir aracı olarak görmüştür. İlk olarak, Reagan yönetimi sağlık hizmetlerine erişime yönelik gelişmeleri sağlık politikasının gündeminden çıkarmıştır. Bütçe kesintileri yönetimin temel sağlık hizmetleri politikası haline gelmiştir. Bütçe kesintilerinin en önemli etkilerinden biri genel olarak hizmetten yararlananlar nezdinde hizmet kullanımını azaltmak olmuştur. Bu çizgide Reagan yönetimi sağlık politikasına yönelik iki temel amaç ortaya koymuştur: Bunlardan ilki, federal sorumlulukların ve giderlerin azaltılması, ikincisi sağlık hizmetlerindeki maliyetlerin hızlı bir biçimde artmasını destekleyen kamusal ve özel sigorta sistemlerinin reformudur. Bu husustaki en dramatik değişikliklerin çoğu sınıfsal harcamanın ve federal ödeneğin yerini alan blok ödeneklerde yaklaşık % 20 oranında bir düşüş gerçekleştirildiğinden sağlık hizmetlerindeki ödenek programlarındadır. Yiyecek pullarında, bakıma muhtaç çocuğu olan ailelere yardım programında, yoksullara yönelik sağlık sigortası programında ve yıllık olarak finanse edilen eğitim, iskân, beslenme ve sağlık siyasalarında yapılan refah

harcamalarına dair kesintiler büyüktür. Yaşlılar için emekli aylığı ve sağlık sigortası programıyla ek gelir yardımı programı bu harcama kesintilerinden en az etkilenenlerdir. Bir refah programı olmaktan ziyade bir sosyal sigorta olan yaşlılar için emekli aylığı ve sağlık sigortasının bu statüsü programı yüksek oranlı bütçe kesintilerinden korumuştur. Yaşlılar için emekli aylığı ve sağlık sigortası hastane ödemelerinde bazı kesintiler yapılırsa da, sigorta ödemelerini hastane maliyetleriyle ilişkilendiren bir ödeme metoduna yönelik bir reforma gidilmemiştir (Feder ve diğerleri, 1982: 304; King, 1987: 152).

Reagan döneminde ABD’de sağlık alanında teşhis ilintili gruplar oluşturulmuştur. Böylelikle hastanelere belli tedavi tipleri için sabit ücretler ödenmiştir ve hastaneler bu uygulamayla birlikte maliyetlerini kısma hususunda özendirilmişlerdir. Reagan yönetimi sağlık bakım örgütlerini de teşvik etmiştir. Bu sistemle tüketiciler yıllık olarak sağlık bakım hizmetlerini sabit bir maliyetle satın almaktaydılar ve ek bir ödeme yapmaya gerek kalmaksızın tedavi edilmekteydiler. Sağlık bakım örgütleri sağlık bakım hizmetlerinin sunumunda bir alternatif yaratarak yeni sağın serbest piyasayı canlandırma yönündeki liberal arzuları temelinde müşteri tercihini yaygınlaştırmış ve sigorta şirketleriyle rekabeti arttırmıştır (Smith, 1993: 157).

Reagan sosyal güvenlik sistemine ise, çalışanlar katkıda buldukları sistemden daha uzun bir süre geçindiği için, ekonomik özgürlüklerin ihlâli nazarıyla bakmaktadır (Schaller, 1992: 46). Reagan’ın yeni sağ yaklaşımı, sosyal güvenlik sistemini devletin işlevlerini aşırı ölçüde arttırdığı, aile, kilise gibi üçüncü sektör kurumlarının koruyucu işlevlerini törpülediği noktasında muhafazakâr açıdan eleştirir. Bu yeni sağın liberal kanadı ise refah devletinin yaygın sosyal güvenlik savunusuna piyasanın kendiliğinden olan düzenini bozduğu gerekçesiyle tamamıyla muhaliftir. Devlete bu alanda fazla bağımlılığın insanlar üzerinde daha miskinleştirici bir etki yaptığına inanan Reagan iktisadi tasarruflara gitmek amacıyla sosyal güvenlik kayıtlarından 355.000 kişiyi elimine etmiştir (Dallek, 1984: 71-89). Sosyal güvenlik alanında ilk olarak Aralık 1981’de sosyal güvenlik reformunu amaçlayan ulusal komisyon tarafsız bir temelde kurulmuş ve 1983’ün başlarında nihai olarak emeklilik yaşını 65’ten 67’ye çıkarma reformunu gelecek yüzyıla bırakan uzlaşmaya dayalı bir çözüm üzerinde mutabık kalınmıştır. 1981 bütçe yasası bakıma muhtaç çocuğu olan ailelere yardım programıyla yiyecek pulu yardımlarını 1982 - 1985 döneminde hemen hemen % 13 azaltmıştır.

Çocuklara yönelik beslenme programları % 28'e, yoksullara yönelik sağlık sigortası programı % 5'e kadar azaltılmıştır. Gelir analizine dayalı programların tümünde yaklaşık % 8'lik bir azalım gerçekleştirilmiştir. Bu azalıma rağmen, ABD'de sosyal güvenlik harcamaları reel koşullarda 1981 - 1986 arasında % 14 oranında artmıştır (Midwinter, 1993: 86-87; Hill, 1990: 167). 1985'te sosyal güvenlik maliyetleri 180 milyar dolar olarak açıklanmıştır, bunun yaklaşık % 20'si federal bütçeye ve tüm gelir analizine dayalı olmayan sosyal programların en kapsamlılarına ilişkindir. Sonraki en kapsamlı sosyal program olan yaşlılar için emekli aylığı ve sağlık sigortasının bütçesi yaklaşık 50 milyar dolardır. Gelir analizine dayalı sosyal programlar arasında yoksullara yönelik sağlık sigortası 18 milyar dolarla birinci sıradadır, onu yiyecek pulları (10 milyar dolar) ile bakıma muhtaç çocuğu olan ailelere yardım programı (8 milyar dolar) izlemektedir (Hill, 1990: 169).

Reagan'ın birinci döneminde sosyal güvenlik sorunlarının çözümü için 2 sosyal güvenlik kanunu çıkarılmıştır (Nash ve diğerleri, 1988: 20-24). Bunlardan 1981 yasası öğrencilere yönelik devlet yardımlarını kaldırmıştır. Aile içindeki en genç çocuk 16 yaşına vardığında anne ve babalara yapılan parasal yardımları keserek minimum yardımları elimine etmiş ve yardımlar hususunda ikincil nitelikte birtakım şartlar ortaya koymuştur.

Ayrıca 1981 yılında sosyal güvenlik sistemindeki prim oranları arttırılmış, işçi ve işveren katkıları değiştirilerek işveren katkıları az bir oranda da olsa düşürülmüştür. 1983 Sosyal Güvenlik Yasası bordro vergilerini hem çalışan hem de işverenler için yükselterek serbest çalışanlar için saptanan vergi oranlarında artışa gitmiş, emeklilik yaşını 67'ye çıkarmaya yönelik hazırlık yapmıştır (Yasaya göre 2000 yılında bu düzenleme yürürlüğe girecektir). Ayrıca daha yüksek üst gelir grubundaki sosyal güvenlik yardımı alan kişilerin sosyal güvenlik yardımlarının yarısının federal gelir vergisine tabi tutulması kararlaştırılmıştır (Eşik evliler için 32.000 dolar, yalnız bireyler içinse 25.000 dolardır). Bu vergi son birim geliri (marjinal gelir) vergisindeki dramatik bir artışı engellemek amacıyla yürürlüğe konmuştur ve bu durum çalışmaya devam eden yaşlı kesimler için ciddi bir huzursuzluk kaynağı haline gelmiştir. 1983 yasası sosyal güvenlik sistemini, sistem operasyonel durumdayken oluşturulan fonlarla harcamaları karşılamaya dönük olarak bütçe kısıtlamalarının yapıldığı yerleri finanse etmek için

kullanılan bir sistem olmaktan çıkarmayı, kısmen fonlanan bir sistem haline dönüştürmeyi amaçlayan bir teşebbüstür. 1983'teki Reagan'ın bu teşebbüsü 1988'e kadar sosyal güvenlik ve yaşlılar için emekli aylığı ve sağlık sigortasındaki bütçe fazlalarını 50 milyar dolara çıkarmıştır. Bu sistem başlatıldığından beri yaşlı ve fakir kesimin demografik oranı düşmüştür. 1985'te 64 yaş üzerindekiilerin sadece % 14'ü resmi fakirlik düzeyinin altında yer almaktadır (Barry, 1993: 253-254).

Reagan yönetimi engellilere yönelik programlara ayrılan bütçeyi 1982'de 1981 mali yılındaki hizmet seviyesine göre % 27 oranında azaltmıştır ve 1983 mali yılı için bu yeni seviyenin % 38 azaltılmasını talep etmiştir. Gelir güvencesi programlarına ise 3 amaçla yaklaşmıştır: Hızlı bir biçimde hak kazanımları kapsamında farklı değişiklikleri gerçekleştirme yoluyla aksi takdirde zuhur edecek olan harcamalardaki kısa dönemli büyümeyi azaltmak, refah yardımlarına yönelik daha kapsamlı sorumlulukları eyaletlere tevdi etmek, kamusal yardımlara bağımlılığı azaltmak, mal varlığı ve emek birikimleri aracılığıyla bireylerin kendi kaynaklarına daha fazla güven duymalarını sağlamak. Bu programlardaki harcama kesintilerinin % 60'ı, bu gelir güvencesi giderlerinin sadece % 18'ini oluştursa da, düşük gelirlilere yönelik yardım programlarında meydana gelmiştir. Bu kategori zarfında en fazla kesinti genel nakdi yardımlardan ziyade spesifik tüketim mallarına (yiyecek, konut, benzin) yönelik yardımlar sunan programlarda gerçekleşmiştir. Tüm gelir güvencesi harcamalarının 1/10'unu oluştursalar da, bu aynı programlar gelir güvencesi kesintilerinin yaklaşık yarısını teşkil etmektedir.

Reagan sosyal güvenlik harcamalarını azaltmada belli yöntemler izlemiştir. Düşük gelirlilere yönelik yakacak yardımı ve Puerto Rico yiyecek pulu programlarının her ikisi de blok ödeneklere dönüştürülmüş ve toplamda bu programlarda 1,3 milyar dolarlık bir kesinti gerçekleştirilmiştir. Diğer temel bir tasarruf okul yemeklerine yönelik sübvansiyonların azalmasıdır. Tasarrufları gerçekleştirirmede idari etkinlik amacı göz önünde tutularak bakıma muhtaç çocuğu olan ailelere yardım programı, ek gelir güvencesi ve yiyecek pulları programlarındaki gelir hesaplama süreci değiştirilmiştir. Gelirler buna göre geçmişe yönelik olarak ayarlanılacaktır. Ancak yardım alanların gereksinimlerine daha duyarlı olmakla birlikte müstakbel gelir hesaplamaları daha fazla ödemeyle sonuçlanmıştır ve bu hususta sadece 0,8 milyar dolar tasarruf

sağlanabilmiştir. Sosyal güvenlik yardımı alan sağ kişilerin veya yardıma tabi kimselerin üniversite öğrencilerine yönelik yardımları uygulamadan kaldırılmıştır. Toplam maluliyet yardımları üzerinde nihai ücretlerin % 80'ine denk bir yaptırım oluşturulmuştur (O'Neill ve Simms, 1982: 341; Storey, 1982: 372-378).

Reagan'ın sosyal güvenlik programı sadece yardıma gerçekten gereksinimi olan kitleleri hedef almaktadır. Bu nedenle sosyal güvenlik ağı, erken emekli olanları, sosyal güvenlik kapsamındaki malul işçilere veya emeklilere tabi olanları, 13 haftadan daha uzun süreli işsiz kalan çalışanları, refah yardımlarından başka gelirlere sahip olan tipik refah yardımı alanları ve gelirleri dikkate alınmaksızın nakit dışı (aynı) refah yardımı alanları kapsamamaktadır (Storey, 1982: 383).

Reagan yönetiminin iskân ve toplumsal gelişme alanındaki politikalara bakıldığında, bu alandaki federal müdahalenin genişliği hakkında iki genel reaksiyon olduğu görülmektedir. İlk olarak, yönetim federal yönetimin konut yardımlarının ve iskân alanındaki finansmanın çok geniş kapsamlı olduğuna inanmaktadır. İkinci olarak, Reagan iskân ve toplumsal gelişme politikalarında herhangi bir koordinasyon görevinin gerekliliğini savunmaktadır. Böylece iskâna ve toplumsal gelişmeye yönelik politikalar en iyi biçimde yerel aktörlere minimum bir federal denetimle paylaştırılmıştır. Yönetim iskân programı için dört amaç tanımlamıştır. Yönetimin eylemleri ve önerileri bu amaçlara yönelik olarak değerlendirilebilir. Bu amaçlar, bir hedefe ulaşmaya çalışma hususunda, her ne zaman mümkün olursa olsun, daha etkin ve daha az maliyetli yaklaşımları kullanmak, özel sektöre devlet politikalarının uygulanmasında yeni sağın liberal politikaları kapsamında daha fazla önem vermek, yardıma daha fazla gereksinimi olanlara daha duyarlı olmak, yeni sağ muhafazakâr anlayışa göre karar yapım sürecini ve iskân programının icrasını mümkün olduğunca maksimum derecede desantralize etmek şeklinde sıralanmaktadır. İskânın finansmanı hususunda ise Reagan yönetimi federal iskâna yönelik kredi aktivitelerini sayıca indirmek ve bu aktivitelerin diğer kredi taleplerinden tecridini azaltmak ve faiz oranı dalgalanmalarını atlatma istidatını arttırmak amacıyla ipotek istikrazı (ödünç verme) endüstrisini yeniden yapılandırmaya çalışmıştır. İskân alanındaki düşük bütçe rakamları Reagan yönetiminin iskân yardımlarındaki dramatik azalışlara, toplumsal gelişme ve kredi programındaki

kesintilere, ev sahiplerine yönelik mali yardımların artmasına göndermede bulunmaktadır (Struyk ve diğeri, 1982: 414).

Reagan'ın eğitim alanındaki düzenlemeleri ise ilk ve orta dereceli okul programlarını etkilemiştir ve Reagan döneminde devletin üniversitelere yaptığı yardım miktarı büyük ölçüde azaltılmıştır (Dallek, 1984: 88). Eğitimin Terkibi ve Islahı Aktı'nın ikinci bölümünde önerilen 44 tahsisat programının yarısından fazlası okulların performansını ve kaynaklarını arttırmak amacıyla tek bir blok eğitim ödeneği çatısı altında birleştirilmiştir (O'Neill ve Simons, 1982: 336).

Reagan yönetimi özelleştirme / deregülasyon ve regülasyonlar hususlarında da çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Reagan federal regülasyonların toplum üzerinde şiddetli ekonomik maliyetler yarattığını belirtmiştir. Regülasyonların en önemli etkisi ekonomik büyüme üzerindeki olumsuzluklarıdır. Bunlar; regülasyonlar yenilikçi araştırma ve geliştirmeyi olumsuz etkilediğinden, yeni tesis ve teçhizata yatırımı azalttığından, emek maliyetini arttırarak işsizliği yükselttiğinden ve rekabeti azalttığından dolayı ortaya çıkmaktadır. Bu olumsuzluklardan kurtulmak için regülasyonları azaltmaya yönelik bir görev gücü oluşturulması, Carter yıllarından kalma ücret ve fiyatları kontrol etmek için kurulan ücret ve fiyat istikrarı kurulunun kaldırılması, yerli petrol üzerindeki fiyat kontrollerinin eliminasyonu, 1981 Mart'ının sonuna kadar bir karara bağlanmamış regülasyonların yürürlük tarihlerini erteleme, başkanın düzenleme sürecindeki denetimini güçlendirmek için icrai bir yönetmelik yayımlanması politikaları benimsenmiştir (D'Souza, 1997: 89; Campagna, 1994: 52). Daha az regülasyonun işletmelere yönelik nakit artışını arttıracığı, enflasyonist beklentileri engellemeye yardım edeceği, eyalet yönetimleriyle yerel yönetimler kadar federal devleti de tali nitelikte olduğu bilinen bir sorumluluktan kurtaracağı ve liberal anlamda bireysel özgürlükleri teşvik edeceği umulmaktadır (Eads ve Fix, 1982: 131; Campagna, 1994: 52). Bu amaçla regülasyonları azaltmak için altı temel strateji belirlenmiştir. Bunlar arasında, önerilen veya mevcut idari regülasyonların revizyonu ve geri çekilmesi, düzenleme sürecinde beyaz saray nezaretini arttırma ve önerilen tüm regülasyonlar için maliyet - fayda analizinin kullanımını zorunlu kılma, regülasyon tatbik eden kurumlarda katı bütçe ve personel kesintileri gibi ekonomik çözümler yer almaktadır. Öncelikle federal yasaları ihlâl ettiğine inanılan tarafları dava etmeye yönelik yasal eylemleri tard

etme veya çözüme bağlama aracılığıyla federal uygulamaları esnekleştirme, eyaletlerin ve yerel yönetimlerin eylemlerini engelleyen kuralların eliminasyonu ve devletin daha alt kademelerine daha fazla icra yetkisinin transferi, düzenlemeleri azaltma amacına sıcak bakan idari memurların göreve getirilmesi şeklinde siyasal çözümlere de rastlanmaktadır (Palmer ve Sawhill, 1982: 9). Bu amaçla ilk olarak başkanlığını George Bush'un yaptığı düzenlemelerin azalmasını amaçlayan bir görev gücü kurulmuştur. Regülasyonları gözden geçirme görevi yönetim ve bütçe bürosu zarfındaki enformasyon ve regülasyon meseleleri kurumuna tevdi edilmiştir. Regüle edici kuralların çoğunun iptali sağlanmıştır. Regülasyonlardaki sınırlamalar kurum ödeneklerindeki kesintilerle desteklenerek, daha esnek piyasa tipi denetim biçimleri getirilmiştir (Swann, 1993: 128).

Reagan yönetimi regülasyonlardan ziyade, deregülasyonları ön plâna çıkarmıştır. İç havacılık, demiryolu ulaşımı, radyo / televizyon yayıncılığı, petrol ve doğalgaz sanayilerindeki kısıtlamalar kaldırılmış ve bu alanlarda deregülasyona gidilmiştir (Shackleton, 1985: 8-16; aktaran: King, 1987: 156). Deregülasyonlarda iki alan göze çarpmaktadır. Bunlar, işyerinin güvenliğiyle ilgilenme ve çevresel kontroldür. Bu hususta ilk olarak, mesleki güvenlik ve sağlık idaresinin yetkileri azaltılmıştır. Çevre koruma kurumunun bütçesi düzenleyici kapasitesindeki azalışla birlikte % 50 oranında azaltılmıştır. Havayolu bilet ücretleri ve petrol fiyatlarındaki düşüşler deregülasyonun yararlı örnekleridir (King, 1987: 158). 15 Ekim 1982'de Reagan endüstriyel alanı deregüle eden Garn - St. Germain Aktı'nın temel bölümlerini onaylamıştır. Bu yasa; bankaları yeni hesap tiplerini sunma hususunda yetkilendirmiş, tasarruf ve istikraz kurumlarının daha fazla ticari istikraz ve tüketici istikrazı yapmalarını mümkün kılmıştır, tasarruf ve istikraz kurumlarının sahipliğini liberalize etmiştir (Campagna, 1994: 100; Schaller, 1992: 110). Yine 1982'de çıkarılan Otobüs Sektörünü Reforme Etme Aktı, otobüs ücretlerini deregüle etmiş, firmaların güzergâhlarında değişim yapmasını mümkün kılarak sektöre giriş ve çıkışları kolaylaştırmıştır.

1984 yılındaki Gemi Ulaşımı Aktı gemicilik şirketlerinin hizmetin tipini ve oranını ayarlamasını mümkün kılmıştır (Campagna, 1994: 100). Ulaşım Yardım Aktı (1982) ile özel hizmet tedarikçileri Kentsel Toplu Ulaşım Aktı'nın emeği korumaya yönelik hükümlerinden muaf tutulmuş ve bunların toplu ulaşım hizmetlerine katılımı teşvik

edilmiştir (Kirby ve Everett, 1982: 433). 1984'te çıkarılan Ulusal Ortak Araştırma Yasası ile de rekabeti kısıtlamak amacıyla ortaya çıkan kolektif araştırma - geliştirme girişimleri kapsamında iştirakçilerden toplanabilen masraflar sınırlanmıştır (Swann, 1993: 128).

Reagan dönemindeki özelleştirme faaliyetlerine bakıldığında Reagan'ın ilk iktidar döneminde özelleştirme çabalarının genellikle çok sınırlı ve başarısız olduğu görülmektedir. 1985'in sonlarında Gramm - Rudman - Hollings Aktı'nın onaylanması yıllık cari açık hedeflerini karşılamak için federal mülkleri satma hususunda hem Reagan da hem de Kongrede yüzeysel bir teşvik yaratmıştır ve Kongre 1986 yılında Conrail'in satışını onaylamıştır. Yönetim 1987'de özelleştirme programını genişletmiştir. 1988 mali yılı bütçesinde önerilen temel girişimler Amtrack'ın, deniz petrol rezervlerinin, enerji pazarlama yönetimlerinin, sahibi olmayan frekans dalgaları hisselerinin, helyum işletmeleriyle, taşınmaz malların ve istikraz portföyünün küçük bir oranının satışını içermiştir (Niskanen, 1988: 59-60). Yerel yönetimler düzeyinde de özelleştirme hususunda bazı girişimler vardır. Örneğin; 1987'de çöp toplama hizmeti New York'ta özel sektöre ihale edilmiştir (Bailey, www.canaktan.org.tr, 18.06.2008).

2.2.1.3. Yerel Yönetim Reformları

Reagan dönemindeki merkezi - yerel yönetim ilişkilerini değerlendirdiğimizde, merkezi ödeneklerin azaltılarak ve yerel özerklik üzerindeki merkezi sınırlamaların esnetilerek rekabetin eyalet ve yerel yönetimler seviyesinde teşvik edildiği görülmektedir. Reagan yerel idareleri ve eyaletleri federal hükümetin eleştirmekten vazgeçmesine dayalı eski bir taahhüt ile başkanlığa gelmiştir ve yeni sağın muhafazakâr yaklaşımı doğrultusunda merkezi yönetimin yetkilerinin eyalet yönetimleriyle yerel idarelere aktarılmasını savunmaktadır. Bu anlayış 1980'lerin başlarında daha kademeli bir yaklaşımın benimsenmesini, eyalet yönetimleri ve yerel idareler üzerindeki federal kontrolün azalmasını sağlamıştır. Hâlihazırda zaten Amerika'da küçük devletçiklerin bir araya gelerek aşağıdan yukarı doğru federatif bir sistem oluşturması "yereli" asli ve kurucu bir unsur haline getirmiştir (Al, 2008: 140). Reagan'ın eyalet ve yerel yönetimlere yönelik vurgusunda yeni sağın istediği doğrultuda ABD'nin idari sisteminin şeffaf, parçalı, desantralize ve demokratik olmasının büyük bir payı vardır (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 301). Bu politik üslup çerçevesinde yerel idarelere dönük ödeneklerin çoğunun

dağıtılması sorumluluğu eyaletlere transfer edilmiş, bu suretle federal yönetimle yerel idareler arasındaki direkt bağlantı sonlanmıştır. Eyaletlere ve yerel idarelere özel sektörü regüle etme hususunda kendi kararlarını kendilerinin vermesi için (Örneğin; çevresel konularda) daha fazla özgürlük tanınmıştır. Reagan'ın iktidar dönemi boyunca eyalet yönetimlerine ve yerel idarelere yaptığı federal yardım ise GSMH'nın % 3,4'ünden % 2,4'üne azaltılmıştır, eyalet yönetimleriyle yerel yönetimlerin net giderlerine aktarılan ödenek payı 1980'de % 27'den, 1988'de % 21'e inmiştir. İlâveten yerel yönetimlere yöneltilen direkt federal ödenekler yerel bütçenin % 11,2'sinden, % 5'ine indirilmiştir. Bu çizgide Reagan kısa vadede hibe yönetimini basitleştirerek ve hibe regülasyonlarını kaldırarak yerel bütçe esnekliğini arttırmaya yönelik bir çaba başlatmıştır. Uzun vadede ise Reagan oluşturduğu yeni federalizm politikasıyla federal devlet yardımlarının sürdüğü birkaç alan dışında tüm alanlarda merkezi devletin rolünü sona erdirmeyi, sorumluluklara yönelik geleneksel ayrımı yeniden canlandırmak için siyasi teşkilat seviyesi nezdinde kamusal fonksiyonları ayırmaştırmayı önermiştir. Buna göre, federal yönetim, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler kendi hizmetlerini finanse etmekten hemen hemen tamamen sorumlu olacaklardır. Bu, Reagan yönetiminin kamusal hesap verebilirliği restore etmede temel olarak gördüğü yönetimler arası bir ilişkiyi temsil etmektedir (Palmer ve Sawhill, 1982: 12-15).

Reagan'ın yeni federalizm anlayışının kökleri Reagan'ın valiliği sırasında kabul edilen 1971 California Refah Reformu Aktı'na dayanmaktadır. Bu politika eyaletlerin refahın şekline ve seviyesine karar vermesini mümkün kılmayı ve refah devletine yönelik önlemlere federal devlet müdahalesini azaltmayı amaçlamaktadır. Yeni federalizmin iki hedefi vardır. Bunlardan ilkinde göre, kamu harcamalarını azaltmak gereklidir. Bu kamu sektöründe genel olarak var olan harcama artışlarına karşı yerleşik önyargılara direnmeyi amaçlayan eyalet yönetimleriyle yerel yönetimleri güçlendirerek, federal ödenekleri azaltarak veya yeniden yapılandırarak başarılacaktır. İkinci olarak, üzerinde önemle durulan eyaletlerin özgürlüğü kavramı Reagan'ın deregülasyonlara yönelik plânlarının bir parçasını içeren düzenleme sorumluluğunu bünyesinde barındıracaktır.

Reagan eyaletlere daha fazla içsel siyasa sorumluluğu verilmesinden yanadır. Eyalet yönetimlerinin böylelikle yerel seçmenlere dönük taleplerle daha yakın bir iletişim içinde, halkın iradesine daha duyarlı ve program yönetiminde daha etkin olacağı farz

edilmektedir. Federal yönetimin yetkileri eyalet yönetimlerine aktarma arzusu sadece eyalet yönetimlerine binaen bir girişim değildir, aynı zamanda sorumluluğun devriyle içsel sosyal refah programlarına yönelik baskı gruplarının lobi faaliyetlerinin azalacağı düşünülmektedir. Ancak yeni federalizmi tanımlayan öneriler kongrece hiçbir zaman kabul edilmemiştir. Reagan'ın vergi ve harcama kesintileriyle nispeten mali bir federalizm yürürlüğe konmuştur. Mali perspektiften yeni federalizmi çevreleyen önemli bir konu eyalet yönetimleriyle yerel yönetimlerin yönetimin önerdiği program değişikliklerini ve hibe kesintilerini kendi vergi yapıları içinde büyük artışlar yapmaksızın icra edip edemeyecekleridir. Mali federalizmle başarılan en önemli şey ise, eyalet yönetimleriyle yerel yönetimlerin federal devletin işlevlerinin genişlemesiyle sonuçlanacak taleplerinin azalmasıdır (Hill, 1990: 169-172; Peterson, 1982: 168-169).

2.2.1.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Reagan yönetimi merkezi anlamda kamu hizmetleri alanında karma bir reform sistemine sahiptir. Reformların çoğu işletme kurallarının federal kamu yönetimine ithal edilmesine dayalıdır. Bu çizgide ABD'de yeni sağ muhafazakârlığın öncüsü ve federal bürokrasinin koyu eleştirmenlerinden biri olan Donald Devine personel yönetimi bürosunun başına getirilmiştir. Devine'in kariyer memurlarına karşı bakış açısı ise olumsuzdur (Bu nedenle kariyer memurları bir moral bozukluğu yaşamışlardır). Bu dönemde idari sorunlara devlet ne yapmalıdır sorusu etrafında çözüm aranmıştır (Al, 2008: 172). Bunda Reagan'ın yeni sağ politikalarındaki yeni muhafazakâr yönelimin yeni sağın liberal kanadına göre daha baskın olması önemli bir yer tutmuştur. Dönem boyunca komünizme ve sosyalist devletçi bürokratik düzene duyulan nefret daima ön planda tutularak korporatist çözümler eleştirilmiştir. Kolektivizmden ziyade toplumsal kurumlar aracılığı ile hareket etmeyi öngören yeni muhafazakârlığın yerel potansiyeli harekete geçirme içgüdüleriyle bürokrasiyi azaltma isteği yapılan reform hareketlerinde belirgindir.

Bu amaçla devlet genelinde tek bir finansal sistemin kurulması yoluyla merkezi bütçeleme sistemi değiştirilmiştir. Kamu personelini kapsamına alan bordro sistemlerinin sayısı 1983'te 132'den, 1988'de 53'e indirilmiştir (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 306). Siyasi atamaların yoğun olduğu ABD'de 1983'te ayrıca 8000 kıdemli kamu görevlisini istihdam eden kıdemli bir icrai hizmet sınıfı oluşturulmuştur (Manning ve

Parison, 2004: 50). 1982 yılındaki Federal Yöneticilerin Mali Dürüstlüğü Aktı ile mali kontrollerin yeterliliğinde yıllık teminatlar zorunlu kılınmıştır (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 173).

1981'de başkanın etkinlik ve dürüstlük kurulu kurulmuştur. Bu kurum bürokrasideki çoğu uygulamayı sorgulamış, yaptığı denetimler sonucu milyonlarca tasarruf sağlamaya çalışmıştır. Sivil ve cezai eylemlere ön ayak olmuştur. Devlet kurumlarına ve çalışanlara yönelik pek çok yaptırım gündeme getirmiştir (Savoie, 1994: 189-222; aktaran: Pollitt ve Bouckaert, 2004: 303). 1982'de ise Reform 88 uygulaması başlatılmıştır. Program çerçevesindeki eylemler bilgisayar sistemlerinin performansını arttırmayı ve finansal yönetimle hesap verebilirliği geliştirmeyi içermektedir. 1982'de idare ve yönetim kurulu ile Grace komisyonu olarak bilinen maliyet kontrolü amaçlı başkanın özel sektör incelemeleri komisyonu kurulmuştur. Kurulda 200 üst düzey işletme yöneticisi ile özel sektör deneyimi olan yönetici vasfına haiz 12.000 kişi yer almaktadır. Grace komisyonunun işletmeler hakkındaki argümanlara yönelmesi, bilhassa sözleşmesel ve parasal hususları ön plana çıkaran yükümlülükler gibi kamu tercihine dayalı çözümleri savunması Reform 88 girişimince savunulan reel kazanımlardan dikkatleri saptırmıştır. Komisyonun idari reform tavsiyeleri muhasebe ve enformasyon sistemlerine, bütçe ve yönetim bürosunun yerini federal yönetim bürosunun almasına yönelik sınırlı bir vurguyla birlikte merkezi bir nitelik taşımaktadır. Uygulamada Grace raporunun icrasıyla 1980 - 84 itibarıyla sadece 46 milyar dolarlık tasarruf yapılmıştır (Midwinter, 1993: 93; Pollitt ve Bouckaert, 2004: 303; Manning ve Parison, 2004: 76). Komisyon sonradan 298 milyar dolarlık bir tasarruf yapıldığını iddia etse de, Sayıştay analizleri gerçek rakamın dönemin tümü göz önüne alındığında 98 milyar dolar civarı olduğunu belirtmiştir. Bu komisyon daha çok bürokratik bir israf olarak tanımlanan 859 şirketten geçinen 2000 kişiyi çok sayıdaki işletmelere ikame etmekle ilgilenmiştir. 2 yıllık bir dönemde 47 rapor üretmiş ve bu raporlarda 2478 tavsiyede bulunmuştur. Başkan bu komisyonun haricinde 1984'te yönetimi geliştirme kurulunu kurmuştur. Bu kurul Reform 88 programının icrasını güçlendirmek ve uzun vadeli yönetimi geliştirme plânlarını oluşturmakla görevli federal kurum ve bürolardan sorumlu müsteşarlardan oluşmaktadır. Bunların yanı sıra 1985'ten itibaren başkanın verimlilik programı gündemdedir. Bu programla devlet kurumlarının verimliliğini 1992'ye kadar % 20 oranında arttırmak amaçlanmıştır. Buna yönelik önlemler toplam

kalite yönetimi uygulamalarının yaygın bir biçimde benimsenmesini içermektedir (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 303). 1987 yılında ise kamu hizmetleri ulusal komisyonu raporu hazırlanmıştır. Tüm bu çalışmalar neticesinde kamu yönetiminde köklü bir değişim gerçekleştirilemediyse de bürokrasi sorunlarına yeni yönetsel yaklaşımlar bağlamında çözümler arandığı görülmektedir (Al, 2008: 171). Reagan'ın yaptığı bu girişimler sonucunda 1981'de yaklaşık 2,85 milyon federal sivil çalışan varken, 1988'de bu rakam sadece % 7'lik bir artışla 3 milyona çıkmıştır. Savunma alanı dışındaki kamusal işgücü azalırken, aynı dönemde savunma bakanlığının istihdamındaki artış % 10'dan fazladır. İçişleri bakanlığında % 14'lük, ticaret bakanlığında % 11'lik, sağlık ve beşeri hizmetler bakanlığında %17'lik, iskân ve kent geliştirme bakanlığında % 28'lik, ulaşım bakanlığında ise % 18'lik bir istihdam azalımı gerçekleşmiştir (Carter, 1988: 100).

2.2.2. Clinton Dönemi

Clinton 1992'de demokrat partiden başkanlığa seçildiğinde önceki demokrat partili başkanlardan farklı bir çizgi izleyerek 1980'lerde temelleri Reagan tarafından atılan yeni sağ ideolojinin izinden gitmeyi tercih etmiştir ve izlediği politikalarla başarılı reformlar gerçekleştirmiştir. Bu kısımda bu reformlar incelenmektedir.

2.2.2.1. İktisadi Liberalizm

Clinton iktisadi açıdan mali disiplini maliye politikasının tanımlayıcı niteliği olarak ele almıştır. Clinton benimsediği mali disiplin stratejisi ile ekonomi ve işgücünün üretken kapasitesini geliştirmeye yönelik bir altyapı kapsamında liberal arz yanlı bir kamusal yatırım stratejisiyle ve daha düşük faiz oranları aracılığıyla özel yatırımları teşvik eden bir ekonomik iklim yaratmayı amaçlamıştır¹⁵, fakat 1993'te bütçe yasası kapsamında açık azaltma plânını da yürürlüğe koymuştur. Açık azaltma plânının önemli bir bileşeni düşük gelir kazananlara yönelik kazanılmış gelir vergisi iadelerindeki anlamlı genişlemedir. Plân 5 yıllık bir dönemi kapsamaktadır ve cari açıklarda plânlandığından 2 kat daha fazla bir biçimde toplamda 1200 milyar dolarlık bir azalış sağlamıştır. 1997'de ise eyaletlerin (devletin) birliği nutkunda bütçeyi dengeleme plânı

¹⁵ Clinton'un eğitim ve öğretim aracılığıyla Amerikan emek gücünün becerisini yükseltmeyi amaçlayan arz yanlı bu politikası 1981'de vergi indirimleri yoluyla tasarruf ve yatırımları teşvik eden Reagan'ın ekonomi politikasından farklılaşmakla birlikte yeni sağ eksenli liberal ekonomik reçetelerle uyumlu olarak enflasyonun düşürülerek işsizliğin azaltılması, ekonomik büyümenin sağlanması gibi ortak hususları da içermektedir (Parasız, 1998: 357).

açıklanmıştır. Bu amaçla Ağustos 1997’de 1997 ile 2002 yılları arasında 247 milyar dolarlık bir tasarrufla bütçeyi dengelemeyi amaçlayan Dengeli Bütçe Aktı imzalanmış, fakat bütçe 1998’de umulduğundan daha erken bir biçimde 1969’dan beridir ilk kez 69 milyon dolarlık bir fazla vermiştir. Clinton’un mali disiplin politikasının kümülatif etkisi yeni sağın liberal kanadının arzuladığı bir biçimde bütçe açığının her yıl azalmasıdır (1993’te GSYİH’nin % 3,9’nu içeren açıklardan, 2000’de GSYİH’nin % 2,4’ü kadar bir bütçe fazlasına ulaşılmıştır). Süreç içerisinde Clinton halkça üstlenilen federal net borcu GSYİH’nin 1994’te % 49,5’inden, 2000’de GSYİH’nin % 34,7’sine düşürmüştür. Bu 1984’ten itibaren ulaşılan en düşük seviyedir. Clinton, özel yatırımları ise vergi muafiyetleri ve düşük faiz oranlarıyla teşvik etmiştir. Clinton döneminde işsizlikteki azalışta belirgindir. İşsizlik 1969’dan beridir gerçekleşen en düşük seviyeye (1993’te % 6,9’dan 2000’de % 4’e) inmiştir (Romano, 2005: 54-82). Bu ekonomik başarıların ardında yeni sağın etkin bir devlet yapısına ulaşmak için istikrarlı bir mali denge oluşturma öngörüsü hiç şüphesiz önemli bir yer tutmaktadır.

2.2.2.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Clinton, özelleştirme - deregülasyon hususlarında liberal düşünce tarzına uygun bazı adımlar atmıştır. Özelleştirme politikalarından bazıları 1996 bütçesinde yer almıştır. Bunlar arasında kira bedeli kuponlarını uygun alıcılara özel kiralık yerleri satın almaları için dağıtma, enerji bakanlığına ait 4 enerji pazarlama ihalesinin 3,7 milyar dolara, deniz petrol rezervlerinin tahmini 1,6 milyar dolara, fazla uranyumun tahminen 400 milyon dolara satışı dikkatleri çekmektedir. İlaveten özel sektöre 3 federal hapishaneyi ve 1 gözaltı merkezinin işleyişini kendine göre düzenleme imkânı sunma, çalışanlara yönelik hisse sahipliği plânlarıyla genel hizmet idaresinin ticari fonksiyonlarını çalışanların satın almasını sağlama, Bonneville enerji idaresinin 1/5’ini şirketleştirme gibi yöntemlerle özel sektörü kamu yönetimi mekanizmasına daha çok dâhil etmek planlanmıştır. 1996’nın sonlarına doğru 132 özel hapishane vardır ve diğer 39’uda inşaat halindedir. Ayrıca 29 Kasım 1993’te bir kamu - özel ortaklığı olarak temiz taşıt girişimi başlatılmıştır. Bu ortaklık kapsamında uzun dönemli amaç mühendisler ve sanayi işbirliği aracılığıyla motorlu taşıtların yakıt etkinliğini 3 kat arttırmaktır ve Clinton yönetimi proje yönlendirme grubunca tanımlanan riskler dikkate alındığında büyük bir sorumluluk altına girmiştir (Romano, 2005: 71-72).

2.2.2.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Clinton'un ekonomik başarılarının ardında kamu yönetimi alanında gerçekleştirdiği kapsamlı reformlar yatmaktadır. Clinton döneminde idari sorunlara devlet işlevlerini nasıl yapmalıdır sorusu etrafında cevap aranmaya çalışılmıştır (Al, 2008: 172). 1993 yılında yayımladıkları devletin yeniden yapılandırılması adlı eserlerinde Ted Gaebler ve David Osborne'un ortaya koyduğu on ilke (yönlendirici, toplumun sahip olduğu, rekabetçi, misyon, sonuç, müşteri ve pazar odaklı, girişimci, öngören ve yetki devreden bir devlet yönetimi) başkan Clinton ile başkan yardımcısı Al Gore'u derinden etkilemiştir. Bu amaçla "daha az maliyetle daha iyi çalışan bir devlet" sloganıyla yola çıkan Clinton yönetimi başkan yardımcısı Al Gore tarafından hazırlandığı için Al Gore raporu olarak bilinen "ulusal performansın değerlendirilmesi" adlı raporu aynı yıl yayımlamıştır. Raporda ulusal performans incelemesinin devletin nasıl çalışması ve neleri yapmaması gerektiğine odaklandığı belirtilmiştir. Etkin - girişimci devlet kavramı tanımlanmıştır. Buna göre, etkin - girişimci devletler yönetim sistemlerini değiştirerek kırtasiyeciliği bir yana bırakacaklardır. Müşteri tatmininde ısrar ederek, yetkilerini desantralize ederek, yönetim kültürlerini dönüştürerek, çalışmalarını nasıl yapacaklarını yeniden plânlayıp düzenleyerek ve programlarla süreçleri yeniden sınavarak daha iyi ve daha az maliyetle çalışmanın sürekli yollarını bulacaklardır. Raporun temel odak noktası vatandaş ve / veya müşterileri ilk sıraya koyan bir devlet yaratmaktır. Rapor bu yönüyle liberaldir ve YKY odaklıdır. Rapordaki etkin devlet tanımlaması YKY ilkeleri göz önünde tutularak formüle edilmiştir. Rapor amaçlarına varmada kullanacağı araçları ise, açık bir misyon tanımlamak, daha fazla yönlendirmek - daha az kürek çekmek, otorite ve sorumluluğu devretmek, teşviklerle düzenlemeleri yeniden konumlandırmak, sonuç temelli bütçeleri geliştirmek, federal işlemleri rekabete maruz bırakmak, idari değil, piyasaya dönük çözümler aramak, başarıları müşteri tatminiyle ölçmek olarak sıralamaktadır (Gore, 1993: ix-xii). Bu araçların tümü özel sektörün amaçlara göre yönetim ile stratejik yönetim uygulamalarına göndermede bulunmaktadır ve işletme yönetimindeki kavram ve tekniklerin kamu yönetimi alanına yansıtılmasına ilişkin değer yargılarını yansıtmaktadır.

Rapor 5 ana başlık ve alt başlıklardan oluşmaktadır. Aşağıdaki kısımda bunlara bir özet halinde yer verilmektedir.

1- Kırtasiyeciliği Azaltmak

Rapor kırtasiyeciliği ve bürokrasiyi en aza indirebilmek amacıyla 6 ilke belirlemiştir:

1- Bütçe Sürecini Kolaylaştırmak: Bütçelerle ilgili süreçlerin iki yıl olması, bütçe ofisinin federal yönetimde bütçe kısıtlamalarını en aza indirmesi, tüm kurumların giderleri üzerine bir tavan belirleyerek bütçelerini yapması ve sınırsız harcama uygulamalarına son verilmesi önerilmektedir (Gore, 1993: 7-18).

2- Personel Politikasını Yerelleştirmek: Bütçe ofisinin 10.000 sayfalık personel el kitabını basitleştirmesi, kurumların kendilerine ait uygulamaları kademe kademe kaldırmaları, çalışanların tasnifi ve ücretlendirilmesinde kurumlara esneklik sağlanması, kurumların kendi performans yönetimlerini kurmaları önerilmektedir (Gore, 1993: 18-27).

3- Satın Almayı Kolaylaştırmak: Kurumlara daha fazla yetki verilmesi, pazar ekonomisine daha fazla güven duyulması, belli miktarların altında satın alma sürecinin tamamen basitleştirilmesi, kurumların satın almak istedikleri mal ve hizmetler için kalite kontrolü yapabilmeleri hususunda yetkilendirilmeleri önerilmektedir (Gore, 1993: 27-37).

4- Denetim Sistemini Yeniden Uyarlamak: Dar uygunluk denetimi yerine, yönetim kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi üzerinde odaklanılmaktadır (Gore, 1993: 37-39).

5- Aşırıya Kaçan Düzenlemeleri Azaltmak: Bu tür düzenlemelerin yarısını ortadan kaldırmak için başkan koordinatörlüğünde bir çalışmanın başlatılması, kurumlara bu konuda daha fazla yetki verilmesi, kurumlar arası koordinasyonun sağlanması arzulanmaktadır (Gore, 1993: 39-44).

6- Eyalet Yönetimlerini ve Yerel Yönetimleri Güçlendirmek: Bu başlık altında bir girişim kurulunun oluşturulması, yardım fonlarının esnek yardım fonlarına dönüştürülerek altı kaleme birleştirilmesi ve kamu konut programında yerel kuruluşlara yetki devri yapılması istenmektedir (Gore, 1993: 44-54).

2- Müşteriye Öncelik Tanımak

Bu başlık altında dört öneri sıralanmıştır.

1- Müşteriye Sesini Duyurabilme ve Tercih Yapabilme Olanığı Vermek: Bu amaçla başkan tarafından hazırlanan bir programla, tüm kurumların müşterileri tanımak

ve araştırmak amacıyla müşteri hizmet programlarını hazırlaması, tüm ÷lkede kariyer geliştirme merkezlerinin kurulması rekabetçi bir sistemin oluşturulması önerilmiştir (Gore, 1993: 58-75). Clinton yönetiminde “müşteri hizmetleri” kamu yönetimi reformunun kilit taşıdır. Böylelikle birey siyasetin alanından piyasa alanına geçmektedir. Daha açık bir ifadeyle reformlar bireye politik bir tavırla değil, piyasanın diliyle önem vermektedir (Al, 2008: 180-182).

2- Hizmet Örgütlerini Rekabet Edebilir Bir Duruma Getirmek: Bu kapsamda mümkün olduğunca tekellerin kaldırılması, genel yönetimin kurumları rekabet için teşvik etmesi önerilmiştir (Gore, 1993: 75-85).

3- Pazar Dinamikleri Yaratmak: Rekabete açık olsun ya da olmasın tüm kamu hizmetlerinin kamu kuruluşlarının ekonomik bir çizgide hareket etmesiyle pazar dinamiklerine uygun bir biçimde yürütülmesi amaçlanmıştır (Gore, 1993: 85-89).

4- Sorunların Çözümünde Pazar Mekanizmalarını Kullanmak: Devletin, kamu kuruluşlarını pazar mekanizmalarını kullanmayı bilmelerini sağlayacak bir biçimde yönlendirmesi istenmiştir (Gore, 1993: 89-92).

3- Sonuç Elde Edebilmek İçin Çalışanları Yetkilendirmek

Bu başlık altında 6 öneride bulunulmuştur.

1- Karar Verme Gücünü Yerelleştirmek: Karar verme gücünün yerelleştirilmesiyle yeni teknik ve görüşlerin gelişmesi, çalışanların tatminsizliğinin giderilmesi, bütün kurum ve kuruluşların verimliliğinin yükseltilmesi amaçlanmıştır (Gore, 1993: 101-107).

2- Bütün Federal Yönetim Çalışanlarını Sonuçlardan Sorumlu Tutmak: Bütün kurumların ölçülebilir amaçlar ve raporlama sonuçları geliştirmeye ve kullanmaya başlamaları, hükümetin kaliteli hizmet sunumuna ödöl vererek sonuçları önceden öngörebilen ve buna göre tedbirlerini alan kurumların oluşturulmasını sağlaması, tüm kurumların yazılı bir biçimde performans anlaşmaları imzalaması ve bu anlaşmaların gereğini yerine getirmeleri önerilmektedir (Gore, 1993: 107-117).

3- Tüm Çalışanlara İşlerinde Duydukları Tüm Araçları Sağlamak: Bu doğrultuda çalışanların hizmet içi eğitimlerine ve yönetim bilgi sistemlerine gereken önemin verilmesi, stratejik plânlara vurguda bulunulması istenmektedir (Gore, 1993: 117-130).

4- İş Yaşamının Kalitesini Arttırmak: İş yaşamının kalitesini ve verimliliğini arttırmak amacıyla çalışanların kurum misyonunu çok iyi bildikleri, kurum misyonuna nasıl uyacaklarının, uyulması için neler yapılması gerektiğinin açıkça belirlendiği, herkesin profesyonelce düşündüğü bir ortamın oluşturulması hedeflenmektedir (Gore, 1993: 130-134).

5- Bir Çalışan - Yöneten Ortaklığı Oluşturmak: Başkanın koordinasyonunda, bir çalışan - yöneten ortaklığını kuracak ve bunu uygulatacak bir federal ortaklık konseyinin kurulması ve bu amaçla gerekli yasal düzenlemelerin yapılması amaçlanmaktadır (Gore, 1993: 134-136).

6- Kalite Kültürünün Oluşturulmasında Rol Oynayacak Liderler Yaratma: Bu amaçla kamu yönetiminde bir kalite kültürünün oluşturulması için kurum ve kuruluşlara başkanın vizyonunu anlamaları hususunda yardımcı olacak bir Başkanlık Yönetim Konseyi'nin kurulması, her federal bakanlık ve kurumun tayin edeceği baş operasyon görevlilerinin bu konseyin direktiflerinde hareket ederek, kalite kültürünün oluşturulmasına katkıda bulunacak çalışmalar yapmaları önerilmiştir (Gore, 1993: 137-141).

4- Temel Esaslara Geri Dönmek

Bu başlık altında 4 temel nokta üzerinde durulmuştur:

1- İhtiyaç Duyulmayan Unsurları Elemek: Mevcut mevzuatta tekrarlanan işler ve konuların elenmesi, özel çıkar sağlamaya yönelik uygulamalara son verilmesi sonucunda beş yıl içinde en az 2 milyar dolar tasarruf sağlanacağı belirtilmiştir (Gore, 1993: 145-164).

2- Daha Fazla Tahsilât Yapmak: Bu amaçla en başta, piyasaya dayalı ücret anlayışını yerleştirmek, aktifleri geliştirmek, zamanı geldiği halde ödenmeyen kredileri, yanlışlıkla veya hile sonucu yapılmış ödemeleri mutlaka tahsil etmek, borçları daha düşük faiz oranlarıyla yeniden finanse etmek gibi tedbirler ileri sürülmüştür (Gore, 1993: 164-173).

3- Daha Fazla Verimlilik İçin Yatırım Yapmak: Tasarrufların bunları sağlayan kurumlarda kalmasının temin edilmesi, kamu kurumlarına borç ve kredi kullanımlarında öncelik tanınması önerilmektedir (Gore, 1993: 173-177).

4- Maliyetleri Azaltmak İçin Yeni Programlar Geliştirmek: Bu amaçla yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması, müşteri odaklı elektronik kamu yönetimi yapısına bir an önce geçilmesi önerilmektedir (Gore, 1993: 177-191).

Görüldüğü üzere rapor yeni sağ amaçlarla tutarlılık arz etmektedir. Raporun kırtasiyeciliği azaltmak, eyalet yönetimlerini ve yerel yönetimleri güçlendirmek, pazar dinamikleri oluşturarak karar verme gücünü yerelleştirmek ilkeleri yeni sağın liberal ve muhafazakâr içeriğine göndermede bulunmaktadır.

Ulusal performansı değerlendirme raporunu takiben 1993'te ABD Kongresi etkinliği, verimliliği ve federal programlara yönelik hesap verebilirliği arttırmak için devlet organlarının program sonuçlarına göre yönetim faaliyetlerine odaklanmasını öngören İdari Performans ve Sonuçlar Kanunu'nu kabul etmiştir. Harcama kararları konusunda kanun kaynaklarla sonuçlar arasında net bağlantılar kurmaktadır. Her organın en az 5 yıllık bir dönem için stratejik plânlar yapmasını öngörmektedir (Manning ve Parison, 2004: 18). Bu plânların kapsamına görev bildirimini, sonuçlarla ilgili hedef ve amaçlarda içinde olmak üzere uzun erimli amaçlar girer. Plânlar ilgili organların gösterecekleri etkinliklerle nasıl bu amaçları gerçekleştirebileceklerini, beşeri sermayeyle ilgili bilgileri ve diğer kaynakları açıklar. Yasanın öngördüğü çerçevede stratejik plânlar yıllık program amaçlarının ve bu amaçlara ulaşmada gösterilecek performansların başlama noktalarını oluştururlar. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için stratejik plânların uzun erimli amaçlarla yıllık performans amaçlarının nasıl ilişkilendirileceğini göstermeleri gerektiği gibi bu amaçların tespitinde kullanılan program değerlendirmelerini de göstermeleri gerekir. Stratejik plânların en az her 3 yılda bir güncellenmesi zorunludur. Kanun aynı zamanda her kurumun; ilgili faaliyetlerini, hizmet seviyelerini ve o kurumun bütçesindeki her program etkinliğinin sonuçlarını ölçmede kullanılan performans göstergelerini içeren yıllık bir performans plânı hazırlamalarını öngörmektedir. Yıllık performans plânı bu alanda ana hatları belirtilen stratejik hedeflerle yöneticilerin günlük olarak yaptıkları işler arasında doğrudan doğruya bir bağlantı kurar. Kurumların stratejik plânları konusunda yürütmeye yargı arasında açık bir görüş alışverişinin yapılmasını arzular (Manning ve Parison, 2004: 18). Stratejik planlar özel sektörün sıkça başvurduğu vizyon, misyon, amaç ve hedefler gibi unsurlardan oluşan stratejik yönetimin bir parçasıdır. YKY yöneticilerin risk üstlenerek

kamu kaynaklarını nasıl ve nereye harcayacakları konusunda ileri bir bakış açısına sahip olmaları noktasında bürokrasinin etkinliğini bu tip özel sektör teknikleriyle geliştirmektedir. Böylece yeni sağın bürokraziye yönelik liberal eleştirilerine YKY'ye dayalı işletmesel bağlamda geliştirilen çözümler aracılığıyla cevap verilmektedir.

Yasanın 3 yıllık bir süreç içerisinde yürürlüğe girmesi plânlanmıştır. Kasım 1997'de bütün kurumların, ABD yönetim ve bütçe bürosuna arz ettikleri yıllık ilk performans programlarıyla tutarlı olarak İdari Performans ve Sonuçlar Aktı hükümlerine göre 1999 mali yılını kapsayan ilk stratejik plânlarını yayımlamaları zorunlu tutulmuştur. Ayrıca stratejik plânlarla ilgili tüm uygulama sürecinin 2000 yılına kadar izlenmesine karar verilmiştir (Newland, 2001: 26). Performans plânı hazırlama konusunda yönetim ve bütçe ofisi yetkilendirilmiştir. Her kurumun 31 Mart 2000 tarihine kadar başkan ve kongre'ye performans raporu sunması, yönetsel hesap verebilirlik ve esnekliğin sağlanması kararlaştırılmıştır (Al, 2008: 189). Ulusal performansı değerlendirme raporunun yayımlanmasından bir yıl sonra yayımlanan ulusal performansı değerlendirme raporuna dair durum raporunda kamu yönetiminin daha iyi bir biçimde işlemeye başladığına ilişkin 10 kanıt sunulmuştur (Gore, 1994: 5). Buna göre; ulusal performansı değerlendirme raporunun tavsiyelerinin % 90'ından fazlası uygulanır durumdadır. Başkan 7 kurum müdürüyle performans anlaşmalarına ilaveten 22 yönerge imzalamıştır. 100'ün üzerinde kurum müşteri hizmetleri standartlarını yayımlamışlardır. 9 kurum temel modernizasyon girişimlerini başlatmıştır. Kurumlar sendikalarıyla işgücünün yönetimine yönelik ortaklıklar oluşturmakta, kırtasiyeciliği azaltmaktadır. Kamu yönetimi tertibe dayalı (işlenmemiş) ürünleri daha az satın alırken, akıselim davranarak daha çok ticari ürün alımında bulunmaktadır. Federal hükümetin 135 yeniden keşif laboratuvarı yenilikleri geliştirmektedir. Federal hükümet milyonlarca doları elektronik ödemeler kapsamında sağlanacak faydalara aktarmakta, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimlerle karşılıklı etkileşim tarzında bir değişime öncülük etmektedir (Newland, 2001: 29).

Federal hükümet kamu yönetimi reformlarına 1994 yılında çıkardığı iki yasayla devam etmiştir. Bu yasalardan ilki satın alma sürecinin merkeziyetçilikten kurtarılmasını, bu bağlamda esnekliğin sağlanmasını, sürecin basitleştirilerek yeni bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılmasıyla pazar mekanizmalarından daha fazla yararlanılmasını

ve birimlere daha fazla yetki verilmesini hedefleyen Federal Satın Alımı Çağdaştırma Yasası'dır. Aynı yıl içinde çıkarılan diğer bir yasa Federal İstihdamın Yeniden Yapılandırılmasıyla İlgili Kanun'dur. Bu kanunla 1995 mali dönemi için 119 bin tam zamanlı pozisyonun azaltılması öngörülmüştür (Al, 2008: 183-197). Yeni sağın devleti sınırlandırma politikalarından da destek alınarak bürokrasideki verimsiz iş görme yöntemlerinin sonlandırılması amaçlanmıştır.

1995 yılında Kongre Kırtasiyeciliği Azaltma Aktı'nı kabul etmiştir. Bu yasayla kırtasiyeciliği elimine etmek, vatandaşlara ve şirketlere yönelik form doldurma yükümlülüğünü azaltmak amaçlanmıştır. Clinton yönetimi 1996 yılında da çıkardığı iki yasayla kamu yönetimi alanındaki düzenlemelerine devam etmiştir. Bu yasalardan ilki olan Bilgi Teknolojilerine Dönük Yönetim Reformu Aktı kurumların amaçlarına ulaşmasına yardım etmede bilgi teknolojilerinin nasıl kullanılacağını gösteren yıllık raporları zorunlu kılmıştır. Yine aynı yıl çıkarılan Federal Finansal Yönetimi Geliştirme Aktı, kurumların, kurum müdürlerinin, genel müfettişlerin, yönetim ve bütçe ofisi müdürünün riayet ettikleri finansal sistemler hakkında raporlar yayımlamalarını zorunlu kılmaktadır (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 173). Böylece bürokratik kurallar ve süreçlerden ziyade ulaşılan sonuçlar dikkate alınmıştır.

Clinton yönetimi 1998 yılında mali alanda bir düzenlemeye giderek çıkardığı Vergi İdaresi'nin Yeniden Yapılandırılması ve Reform Yasası ile yönetsel dönüşüme yönelik bir çerçeve oluşturmuştur. Yasa ile vergi idaresinin idari yapısı dört ana operasyon grubu altında kurulmuştur. Bu dört ana gruptan biri münferit vergi yükümlülerine, diğeri küçük işletmelere, üçüncüsü büyük şirketlere ve dördüncüsü kâr amacı gütmeyen organizasyonlara odaklanmaktadır. Yasa bu dört ayrı grubun adeta ayrı vergi hizmeti veren işletmeler gibi mükelleflerin ihtiyaçlarını ve sorunlarını bilen bir yapı içinde örgütlenmesini sağlamıştır. Bu değişim yeniden tanımlanan üst dereceli işler ve azaltılan hiyerarşik kademelerle bir arada önemli bir yapısal düzenlemeyi temsil etmiştir (Thompson, 2005: 251; Gökbnar ve Tezcan, 2002: 41, www.bayar.edu.tr).

Ayrıca 1998 yasası ile mükellefin avukatı idaresinin yetkileri genişletilmiştir. Bu idarenin görevi, zor durumdaki mükellefi idare karşısında korumaktır. Bu idare vergi idaresi ile mükellef arasında devreye girmekte, delilleri ve mükellefin durumunu değerlendirerek, zor durumdaki mükellefe yardımcı olmakta, kararlarını doğrudan icra etmektedir (Gökbunar ve diğerleri, 2002: 42, www.bayar.edu.tr). Bu reformlar kamu yönetiminde çağdaş normların hâkim olmasını sağlayarak yönetsel demokrasiyi yeni sağın özgürlüğü, birey perspektifli liberalizmiyle bütünleştirmektedir.

2.2.2.4. Yönetimde Açıklık Reformları

Yönetimde açıklığı sağlamak amacıyla Clinton yönetimi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu yönetiminde yaygınlaştırılması için 1993 yılında Access America¹⁶ adlı bir e-devlet programı hazırlamıştır. Bu programın hedefi tüm kamu hizmetlerinin tek duraklı olarak çevrim içi sunulması ve 2003 yılına kadar bağımsız olarak verilen kamu hizmetlerinin bir portal bünyesinde bütünleştirilmesidir. Program kapsamında tasarlanan firstgov adlı internet portalı¹⁷ ise 2001'de hizmete girmiştir (Uçkan, 2003: 75).

Eyaletler düzeyinde de e-devlet uygulamaları yaygındır. Eyaletlerin büyük kısmı seçilen görevliler hakkında bilgi vererek vatandaşların bu kişilerden hesap sorabilmesine imkân tanımaktadır. Birçok eyalet komite toplantılarını ve meclis oturumlarını internet sitelerinde yayımlamaktadır. Özellikle lisans yenileme, ruhsat, izin belgeleri, vergiler, sağlık, seçmen kayıtları, nüfus cüzdanı sureti gibi alanlarda e-devlet uygulamaları mevcuttur. 41 eyalette vergiler çevrim içi olarak ödenebilmektedir. Bazı eyaletler vatandaşlarına internet üzerinden ön seçimlerde oy kullanabilme imkânı sağlamıştır. Eyalet ve yerel yönetimlerde satın alma işlemlerinde e-ticaret tercih edilmektedir. Eyaletlerin çoğunda komite toplantılarının hangi tarihte yapılacağına dair vatandaşlar otomatik olarak bilgilendirilmekte, vatandaşların komite toplantılarına katılımı için çevrim içi kayıt alınabilmektedir. Örneğin, Nevada eyaletinin 2003 yılındaki yasama oturumunda 20000'i aşkın kişinin fikirleri çevrim içi olarak alınmıştır. Bazı eyaletlerde abonelik kaydıyla vatandaşlarına internet sitelerindeki yeni gelişmeleri e-posta yoluyla göndermektedir. Ayrıca 1998 yılında yürürlüğe giren İstihdam Yatırım Kanunu ile

¹⁶ <http://www.access.america.gov>

¹⁷ <http://www.firstgov.gov>

internet ortamında istihdam yaratılması hedeflenmiştir. Bu amaçla topluluklar ile kamu kurumları bilgi teknolojilerinin daha da yaygınlaştırılması için projeler geliştirmişlerdir (Al, 2008: 201-225). Bu projelerle bilgi teknolojilerinin kırtasiyeciliği bertaraf etmesinin maliyet kayıplarının önüne geçeceğinden hareketle kamu yönetimi sisteminin tüm faaliyetlerinin vatandaş hassasiyetlerine karşı daha duyarlı yeni sağ liberal vurguyla yeniden gözden geçirilmesi istenmektedir.

1996 yılındaki bir başka gelişme Al Gore'un hazırladığı "devletin en gizli sırları" isimli rapordur. Raporda yönetimin dört sırrı bölümler halinde belirtilmiş ve her biri ile ilgili çok ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Birinci bölümde, federal sağduyunun hâkim kılınması, reformların yapılması, yönetim sistemleri ve yapısı, araştırma merkezlerinin yeniden yapılanması, personel reformu, iş başvurularında eşitlik, kırtasiyeciliğin azaltılması, çalışan - yöneten işbirliğinin oluşturulması, iş yerlerinde barışçıl ortamların oluşması, performans değerlendirme, ödül sistemiyle çalışanları başarıya zorlama, imtiyaz fonları kurma gibi hususlar açıklanmıştır. İkinci bölümde, başkanın resmi istekleri, müşterinin kim olduğunun belirlenmesi, müşteriye ne istediğinin sorulmasının gerekliliği, standartların belirlenmesi, müşterilerin rahatlığının sağlanması, bilgisayarlar ve eğitimin önemi, üçüncü bölümde, iş çevreleriyle ortaklıkların kurulması, çevre iş güvenliği, emekliler sorunu, sağlık - bakım, hayvancılık, tüketiciler, ilaç ve bağımlılık, düşmanın bilinmesi hususları, dördüncü bölümde ise, federal hükümetle yerel yönetimler arasında ortaklıkların kurulması, seçme seçilme hakkı düzenlemeleri, performans ortaklığı, çevre, eğitim ve sağlık reformları incelenmiştir. Rapor aynı zamanda 1993 tarihli ulusal performansı değerlendirme raporunun bazı sonuçlarına değinmiştir. Buna göre, 14 bakanlıktan 13'ünde özellikle çalışan sayısında azalığa gidildiği, sadece adalet bakanlığında hükümetin uyuşturucu kullanımı - kaçakçılığı ile suç oranını düşürme çabası süresince istihdamın sabit tutulduğu, büyük ve hantal yönetim olgusunun giderek kaybolmaya başladığı, hükümetin klâsik alışkanlıklarını terk ederek halka daha iyi hizmetler sunduğu, eyaletler ve yerel yönetimlerle, genel anlamda vatandaşlarla pozitif bir iletişimin kurulmaya başlandığı belirtilmektedir (Gore, 1996: 1-3; aktaran: Özer, 2000: 116-117).

Clinton yönetimi şeffaflık çalışmaları kapsamında ulusal performansı değerlendirme çalışmalarını daha aleni kılmak amacıyla Ekim 1999'dan itibaren REGO (devletin yeniden keşfi) adlı 50 sayfalık elektronik bir dergi çıkarmaya başlamıştır. Bu dergi, idareyi iyileştirme ve etkinleştirme yolundaki çalışmaları hem federal idare çalışanlarına hem de geniş yurttaş gruplarına iletmek, reform kültürünü yaygınlaştırmak konusunda etkin bir rol oynamaktadır. Ulusal performansı değerlendirme raporunun ürettiği sonuçları yansıtmaktadır ve bunların yurttaşın günlük yaşantısını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu dergiyle federal hükümet çalışanlarının kamu yönetimini daha iyi çalışır, daha ucuza hizmet üretir ve yurttaşların beklentilerine daha iyi yanıt verir hale getirmek için harcadıkları çabaların öyküsü dile getirilmektedir (Alpöge, www.tesev.org.tr,10.07.2008).

Clinton döneminde ulusal performansı değerlendirme raporundan itibaren (1993) kamu yönetimi reformu bağlamında genel olarak şu sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Yılmaz, 2001: 52-53; Alpöge, www.tesev.org.tr, 10.07.2008; Romano, 2005: 63, Manning ve Parison, 2004: 48; Al, 2008: 196-200) :

1- Son yedi yıl içinde federal hükümetteki personel sayısı % 17 oranında (377.000), toplam kamusal işgücü yaklaşık % 15 oranında (325.000 tam gün çalışana eşit) azaltılmıştır. Bu 1960'dan beri ulaşılan en düşük federal çalışan sayısını temsil etmiştir. 250 federal hükümet programı kaldırılmıştır. 1990'larda federal çalışanların sayısı % 11 düşerken, eyaletlerde % 8, yerel yönetimlerde % 10 istihdam artışı yaşanmıştır. Yerel yönetimlerin % 95'i 1997'de yapılan bir araştırmaya göre sözleşmeyle özel sektöre iş yaptırmaktadırlar. 1993 - 1998 yılları arasında posta servisi hariç Amerikan sivil kamu görevlerinin sayısı % 15,4 dolayında daraltılmıştır. 1993 - 1996 yılları arasındaki personel azalımı 240000 civarındadır. 1993 - 2000 yılları arasında sivil işgücü pozisyonlarında 426200 azalım gerçekleştirilmiştir. Yönetici tabakalarında 1996'da 54 bin, 1999 sonunda yaklaşık 78 bin kişilik bir daralma yaşanmıştır. Yaklaşık 2 bin modası geçmiş ofis ve 250 birim kapatılmıştır. YKY'nin savunduğu esaslar kapsamında mümkün olduğu kadar kamudaki istihdamı azaltarak yetkilerin alt kademelerdeki birimlere aktarılması uygulamasına göre hareket edilmiştir.

2- Kamusal hizmet düzeylerini iyileştirmek için önlemler alınmıştır. Bu amaçla standartlar geliştirilmiş ve kıyaslama yapılabilecek konularda özel kesim kuruluşlarıyla

kıyaslamalar yapılmıştır. Çalışanlara özel hizmet içi eğitim verilmiştir. Kamuoyu araştırması yoluyla hizmetleri kullananların görüşlerine başvurulmuştur.

3- Kurumlar yeniden yapılandırılmıştır. Uzak yerlerdeki küçük birimler kapatılmıştır, aynı zamanda bazı birimler güçlendirilmiştir. Kurumların yöneticileri de, çalışanları da yetkili kılınmıştır ve elde edilmek istenen sonuçlara yönelme duygusu geliştirilmiştir.

4- Kamu kurumlarının tamamında en üst yöneticiye doğrudan doğruya bağlı ve kurumun yönetiminin iyileştirilmesinden sorumlu olan görevliler oluşturulmuştur. Bunları bir araya getiren “başkanın yönetim konseyi” kurulmuştur. Bu konsey reform hareketini federal hükümet çerçevesinde yürütmektedir.

5- Mali yönetimi güçlendirmek için muhasebe sistemi iyileştirilmiş ve bir dizi standart saptanmıştır. Kuruluşların mali performanslarını tarafsız denetim kuruluşlarının incelemelerine sunmaları istenmiştir.

6- Mevzuat reformu çerçevesi içinde yeni mevzuat hazırlanırken etki analizi ve benzeri yöntemler kullanılarak yasaların etkinliği gözden geçirilmiştir.

7- Raporda yer alan önerilerin % 66’sı gerçekleştirilmiştir. 850 ayrı yerde çalışanlar ve yönetim arasında işbirliği kurulmuş, 570’in üzerinde kamu biriminde 4000 müşteri standardı oluşturulmuştur. Böylece halkın kamu yönetimine olan güveni son 30 yıldan bu yana artma eğilimine girmiştir.

8- Kamu kurumları bünyesinde oluşturulan 1200 adet yeniden yapılandırma takımı yeniden yapılandırma konusunda başarılı olan kurumları teşvik etmek amacıyla konan bir ödül sistemini temsil eden çekiç ödülü ile ödüllendirilmiştir. Kurumlar bünyesinde 350 adet yeniden yapılandırma laboratuvarı oluşturulmuştur. Kamu kurumlarında girişimciliği ve risk almayı teşvik etmek amacıyla affetme kuponu denilen bir uygulama da başlatılmıştır. Bu uygulamayla kurum yöneticisine sene başında belli sayıda affetme kuponu verilmekte ve bu kuponları kullanması istenmektedir. Yönetici yeni bir uygulama başlattığında ve bu uygulama başarısız olduğunda kuponu iade edecek ve hatası sorgulanmayacaktır.

9- Kamu kurumları beş yıllık bir dönem içinde önerilen 177 milyarlık tasarruf miktarının 137 milyar dolarlık kısmını gerçekleştirmişlerdir. Kendi iç işleyişlerine ait kuralların 640 bin sayfasını, federal düzenlemelerinde 16 bin sayfasını yok etmişlerdir. Buna ek olarak 31 bin sayfa düzenleme daha açık ve anlaşılır olması için yeniden yazılmıştır.

2.3. Avustralya

Avustralya'da kamu yönetimini reformları işçi partisi tarafından başlatılmıştır. Bunda Avustralya'nın İngiliz milletler topluluğunun (Commonwealth) bir üyesi sıfatına haiz olması kadar 1980'lerde iktidara gelen Thatcher'in yeni sağ politikalarının örnek alınmasının da katkısı büyüktür. İşçi partisi tarafından ortaya konan reformlar 1996'da iktidara gelen liberal parti tarafından sürdürülmüştür. Bu kapsamda ilk olarak işçi partisinin reformları ele alınacak, ardından liberal parti döneminde gerçekleştirilen reformlar işlenecektir.

2.3.1. İşçi Partisi Hükümeti'nin Reformları

Bu kısımda işçi partisinin gerçekleştirdiği yeni sağ içerikli kamu yönetimi reformlarına değinilmektedir.

2.3.1.1. İktisadi Liberalizm

Avustralya'da işçi partisi iktidara gelmeden evvel 1981'de ekonomik bir resesyona baş göstermiştir. İşsizlik % 10,3'e, şiddetli kıtlıkla artan enflasyon % 11,2'ye çıkmış, ülkede ilk kez negatif bir büyüme kaydedilmiştir. Bu güçlüklerle rağmen, iktidara gelen Bob Hawke hükümetinin ilk iki yılında GSYİH temelinde kamu harcamaları artmıştır. Ancak ödemeler dengesinin durumu kötüleştiğinden, hükümet kamu kesimi borçlanma gereğini azaltmak için kamu harcamalarını kesmeye ve bir itidal örneği sunmaya karar vermiştir. Bu nedenle Mart 1984'te başbakan üç taahhütte bulunmuştur. Bunlara göre, vergi gelirleri GSYİH'nin bir oranı olarak artmayacaktır, kamu giderleri GSYİH'ya oranla arttırılmayacaktır. Bütçe açığı parlamentonun ömrü zarfında GSYİH'ya oranla azaltılacaktır (Halligan, 1997: 32-33). Görüldüğü üzere işçi partisinin ekonomik programının temelini yeni sağın liberal anlayışının para ve maliye politikaları oluşturmaktadır. Bu program hükümetin para arzını belli dönemler itibarıyla sabit tutarak enflasyonist baskıları manipüle etmeye çalışması bağlamında yeni sağın ekonomik ideallerini yansıtmaktadır.

2.3.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Piyasalaşmaya yönelik olarak işçi partisi hükümeti refah yardımları üzerinde birtakım reformlar yapmıştır. Bu reformlar gönüllü bir ğretim programına, ocuk bakımına yönelik ödeneklere yön veren ve yalnız yaşayan annelerin iş hayatına geri dönmelerine yardım etmeyi sağlayan okul sonrası dernekleri (meslekler, eğitim ve ğretim plânı) ve iş sözleşmesi programını (istihdam kurumu işsizlere bu programla özel sektör aracılığıyla iş bulmaktadır) içermektedir (Driver ve Martell, 1998: 109). Bu alandaki uygulamalar yeni sağın sosyal refah programlarının yürütülmesi işlevini muhafazakâr açıdan toplumsal kurumlara bırakma hususundaki istekliliği ile uyumludur. Yeni sağın liberal kanadıyla da benzer bir biçimde refah yardımlarındaki artışın bireysel tercih özgürlüğünü yok ettiği ve bireyin kendi kendini gerçekleştirmesini önlediği düşünülmektedir.

İşçi partisi eğitimin yeniden yapılanmasıyla ilgili 2 ana politika izlemiştir. Bunlardan ilki, okulların yönetiminde ebadı küçültmeye, hesap verebilirliğe, desantralizasyon ve yetki devrine atfedilen vurgudur. Ebadı küçültme politikası ğretim hizmetinin boyutundaki ve idari bürokrasideki daraltımları, yetki devri ise, yerel okul kurullarının müşterilerin etkisini (aileler, işverenler, toplum) arttırmak amacıyla teşvikini, maliyeye yönelik yeni kaynak musluklarını, finansal tasarrufları özendirme amaçlı yeni düzenlemeleri içermektedir. İkinci politika, daha yüksek standartları ve mesleki hazırlıkları desteklemek amacıyla daha kapsamlı bir merkezi kontrol aracılığıyla oluşturulacak bir müfredat reformudur (Barcan, 2001: 85). Bu politikalar ekseninde 1987 - 1988 yılları boyunca çoğu eğitim kurumu kaldırılmış veya yeniden yapılandırılarak yeni sorumluluklar eğitim bakanlığına transfer edilmiştir. Eğitim alanında büyük ölçekli zelleştirme, yarı özelleştirilen okulların ortaya çıkmasıyla ve devlet dışı okulların sayısındaki istikrarlı artışla icra edilmiştir. Devlet okullarındaki işletmeselleştirme ve piyasalaştırma süreci okullara girişe izin verme hakkındaki geleneksel sistemin esnekleşmesi, devlet okulları arasında öğrencilere yönelik rekabetin teşviki, kamusal fonları arttırma sorumluluğunun müdürlere tevdisi aracılığıyla desteklenmiştir. Okullar devletin bütçe tahsisatını azaltması ve ğretim personeliyle müstahdem personelin sayısını düşürmesine rağmen, daha çok iş yapmaya

zorlanmışlardır. Okul kurullarınca bazen yardımcı olunan okul müdürlerine değişimin yönetimi sorumluluğu verilmiştir (Barcan, 2001: 100).

Yüksek öğrenim alanında 1987'den itibaren önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Üniversiteler zarfında yönetişime yönelik daha işletmeci bir yaklaşım, daha çok uluslararası arenaya açılma, devlet dışı fonlama kaynaklarındaki önemli artışlarla devam eden kamusal giderler hususunda kamusal ödeneklere daha az bağımlılık, performansı kontrol etme ve etkinliğe yönelik öncelikli vurguyla piyasa yönelimli ve rekabete dayalı düzenleyici bir ortam, endüstriyle daha yakın araştırma ve öğrenim bağlantılarıyla araştırma aktivitelerindeki temel genişleme yüksek öğrenim alanındaki ana gelişmelerdir. Yüksek öğrenime uygulanan ilk yeni kamu işletmeciliği fikirleri hesap verebilirliğe yönelik amaçlar için performans göstergelerinin kullanımıyla ve geliştirilen yönetim pratiklerinin uygulanmasıyla tamamen etkinlik ve etkililik hakkındadır, fakat 1990'ların başlarından itibaren temel vurgu rekabet ve rekabet edebilirlikle ilgili kavramların takdimiyle daha genel olarak piyasa güçlerine doğru evrilmiştir. Kaynakların ve araçların kullanımını daha üretken kılmaya yönelik yönetsel pratiklerdeki çeşitli değişiklikler, öğrenci başına kurum maliyetlerinin azaltılmasını ve maddi araştırma ilkelerinin rasyonalizasyonu ile kredi transferi düzenlemelerinin geliştirilmesini içermektedir (Harman, 2001: 151-158). Yarı kamusal bir hizmet olan eğitimin piyasa sistemi kapsamında kendi öz gelir kaynaklarına sahip kılınması arzusu yeni sağın devletin iş yükünün liberal yönde tanımlanması çabalarıyla uyumludur. İlâveten yeni sağa ilişkin muhafazakâr bir vurguyla eğitimde toplumsal kurumların etkisi ve ağırlığı arttırılmaktadır.

İşçi partisi iktidarı döneminde Avustralya'da ayrıca kamu iktisadi teşebbüslerinin sahipliği ve yönetimi göz önüne alınarak devletin kürek çekme uygulamaları önemli ölçüde azaltılmıştır. Bu amaçla, savunma hizmetleri kurumu (1988 - 1990 arasında) Qantas havayolu (1992 - 1995 arasında) Commonwealth bank (1994'te), Telstra vb. federal girişimler özelleştirilmişlerdir. Kürek çekmektense dümen tutmanın artan etkisi aynı zamanda merkezi nitelikte olmayan ve önceden devletçe yürütülen hizmet ve aktiviteleri ihaleye çıkarmadaki hızlı artışta görülebilir. Bu tip ihalelerin en büyük örneği, istihdam hizmetlerinin büyük bir oranının kâr kurumlarıyla kâr amaçlı olmayan kurumlara ihale edilmesiyle tecrit olan merkezi istihdam hizmetleri olmuştur. Örneğin;

ihale edilen istihdam hizmetlerinin en büyük ulusal tedarikçisi olan kurtuluş ordusu bu hususta en başarılı rakip olmuştur. Ancak yönetim amaçlarına yönelik sözleşmelerin kullanımı hükümet ve hükümet dışı organlar (topluluklar) arasındaki ilişkilerle sınırlıdır (Carroll ve Steane, 2002: 199; Pollitt ve Bouckaert, 2004: 212).

İşçi partisinin sendikalarla olan ilişkilerine baktığımızda, sendikaların 1990'lara kadar çalışma ilişkileri ve personel yönetimindeki önemli rollerini korudukları görülmektedir. Ancak 1993'te ulusal rekabet politikası hakkındaki Hilmer raporunun yayımlanmasıyla ulusal rekabet politikasının rekabete karşı olan bağlılığı arttırması ve rapordaki tavsiyelerin rekabete dayalı tarafsızlığı gerçekleştirmeye yönelik hükümetler arası bir sözleşme kapsamında somutlaştırılması nedeniyle (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 212-213; Halligan, 1997: 35), sendikaların rolleri de değişmiştir. Günümüzde kamu sektöründe sendikalar yönetim kararlarına katılmaktan çok tanımlanabilir şikâyetlere odaklanmaktadır. Sendikaların kamu hizmetlerindeki rolü artık özel sektördeki daha çok benzemektedir (APSC, 2003, www.apsc.gov.au). 1992 yılında işçi partisi hükümetinin kamu sendikalarıyla anlaşması sonucunda performansa dayalı ücret kabul edilmiştir. Performansa dayalı ücret plânlarının arkasında yatan varsayım ise, memurların ücretlerinin performanslarıyla ilişkilendirilerek daha sıkı çalışmaları yönünde motive edilebilecekleridir (AGBC, 2003, www.oag.bc.ca). Bu durumun YKY'nin maliyet etkin yaklaşımı doğrultusunda işleyen kamu kurumlarında iş kalitesini yükselterek verimliliği arttıracığı düşünülmektedir.

2.3.1.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Avustralya'da genel olarak gerçekleştirilen reformlarda dört merkezi tema baskındır. İlk olarak, kamu harcamalarında kesintiye gidilmesi zorunlu görülmektedir. İkinci olarak, hükümet kurumlar üzerinde bakanlık kontrolünü pekiştirmek amaçındadır (Dawkins, 1985: 64, Wilenski, 1986: 169; aktaran: Zifcak, 1994: 23). Üçüncü olarak, hükümet kamu yönetiminin halka ve kamu görevlilerine karşı daha adaletli bir biçimde davranmasını istemektedir. Nihai olarak ise, kamu yönetiminin geliştirilmesi amacı ortaya konmuştur. Bu çizgide Aralık 1983'te "Avustralya Kamu Yönetimini Reforme Etme" adlı bir beyaz kitap yayımlanmıştır. Bu beyaz kitap, girdilerden çok program hedeflerine ve performansına dayalı bir program bütçe sistemiyle kurumsal amaçlara ulaşılabilmesi için yetki ve sorumlulukların yöneticilere devredilmesini öngörmüş,

reformun mali boyutundan maliye bakanlığını, insan kaynakları bölümünden kamu hizmetleri kurulu ile çalışma bakanlığını sorumlu tutmuştur (Yılmaz, 2001: 82; Zifcak, 1994: 23). Bu çerçevede, hazırlanan finansal yönetimi geliştirme programı kamu hizmetlerinde etkinlik ve etkililik için hazırlanan bir rapora cevaben ortaya çıkmıştır. Bu rapor işadamı olan John Reid'in başkanlığını yaptığı idari olarak atanan bir araştırma komitesince hazırlanmıştır (Commonwealth of Australia, 1983; aktaran: Zifcak, 1994: 92). Etkinliği arttırmak ve iktisadi değerler hususundaki hedefleri geliştirmek amacıyla Reid hesap verebilir yönetim ilkelerini yeniden tasvip etmiş ve finansal yönetimi geliştirme programının amaçlarını şu şekilde belirtmiştir: Etkin ve etkili kurumsal yönetim uygulamalarını teşvik edecek olan bütçeleme ve regülasyon süreçlerini geliştirmek, kurum yöneticilerinin, yarı özerk kurumların yöneticilerinin, bakanların ve diğer kamu görevlilerinin sonuçlar üzerinde odaklanmalarına yardım edecek teknik ve sistemleri tanımlamak, yöneticilerin kararlarında kaynak kullanımlarının daha fazla bilincinde olmalarını sağlamak ve yöneticilere daha fazla yönetme isteği aşılacak amacıyla idari süreç ve uygulamaları değiştirmek. Bu amaçların tümü YKY'nin yönetsel stratejilerini yansıtmaktadır.

Reformcuların söylemine göre, finansal yönetimi geliştirme programı gider kontrollerine ait plân kapsamındaki engelleri azaltarak yöneticilerin yönetmelerine izin verecektir (let the managers management). Daha iyi bir plânlama ile esnek ve yetki devrine dayalı yönetsel reformların benimsenmesi aracılığıyla program yöneticilerini yönetme hususunda cesaretlendirecektir. Bu nedenlerle finansal yönetimi geliştirme programı açık bir plânlama döngüsü üzerine inşa edilmiştir. Plânlamanın temel amacı yarı özerk bir kurum stratejisini çalışma tarzıyla ilişkilendirmektir. Uygulamada bu, kurumların her bir bölümünün formüle edilecek ve uygulanacak performans göstergelerini, hedeflerini ve amaçlarını kapsayan tüzel bir plân geliştirmeleri anlamına gelmektedir. Bütçeleme süreci program hedeflerinin bu hedefleri gerçekleştirmeye yönelik mevcut kaynaklarla açık bir biçimde bağlantı kurmasını gerektirmektedir. Pratik koşullarda bu bütçenin madde madde takdiminden ziyade bir program aracılığıyla sunulması anlamına gelmiştir. İcra / izleme süreci, programlarının çalışma tarzlarıyla ilgili tüm hususlarda bilgilendirilen yöneticiler aracılığıyla yönetim bilgi sistemlerinin gelişimini gerektirmiştir. Aynı zamanda programın amaçlarına yönelik olarak değerlendirilmesi amacıyla performans göstergelerinin ithalini zorunlu kılmıştır.

Değerleme süreci, idari yetkilerin devrini amaçlayan bir mukabeledir. Bu süreçte programlarının yönetimi hususunda büyük bir sorumluluğun tevdi edildiği yöneticiler ulaştıkları sonuçlardan dolayı hesaba çekileceklerdir. Finansal yönetimi geliştirme programı plânlama döngüsünde tespit edilen nizamın içeriğiyle icra edilmiştir. Programın ilk itkisi, plânlamayı geliştirmektir. Bunu bütçeleme, izleme ve değerlendirme süreci izleyecektir. Program, kurumsal planlama, bütçeleme süreciyle finansal yönetimi geliştirme ve programın performansını değerlendirme düşünceleri üzerine kuruludur (Zifcak, 1994: 93-95). Bu haliyle program özel sektör tarzı bir işletmenin yönetsel süreçlerini düzenleme tekniğini benimsemekle kamu yönetimini karşılaştığı sorunlar karşısında daha teknik davranmaya teşvik etmektedir. Finansal yönetimi geliştirme programının merkezi kısmı program bütçelemedir. Program bütçeleme amacı, programların amaçları ile ilintili olarak ne kadar iyi geliştirilmiş ve uygulanmakta olduğunu değerlendirmede kamusal gider sürecindeki iştirakçilere yardım etmektir. Buradan hareketle yöneticilerin çıktı ve sonuçlara daha fazla odaklanmalarına yardım etmek ve kurumsal ortaklaşa yönetim kavramını geliştirmek için program yönetimi ve bütçeleme terimi benimsemiştir (Halligan, 1997: 32-33; Pollitt ve Bouckaert, 2004: 212).

Hükümet finansal yönetimi geliştirme programını müteakiben ortak (tüzel) plânlama uygulamasını başlatmıştır. Bu uygulama bakanlıkların stratejik ve kurumsal kapasitelerini geliştirmenin bir aracı olarak hayata geçmiştir. Tüzel plânlama pek çok adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar şunlardır (Zifcak, 1994: 100-102) :

- 1-** Bakanlıklar veya yarı özerk kurumlar amaçlarını ortaya koyacaklardır.
- 2-** İşlevleri tanımlayan bu tasvire göre, amaçlar ve hedefler ifade edilecektir.
- 3-** Amaçlar kurumun içsel ve dışsal çevresi kapsamında konumlandırılacaktır.
- 4-** Bu analize göre kurumsal amaçlara ulaşmakla ilgili alternatif araçlar açıklanacak ve kurumu arzu edilen istikamete getirmeye yönelik bir strateji formüle edilecektir.
- 5-** İş (görev) önceliklerine karar verilecek ve spesifik hedeflerle başarı standartları oluşturulacaktır.
- 6-** Kaynaklar, üzerinde fikir birliğine varılan stratejik öncelikleri yansıtan bir modele göre bölüştürülecektir.

7- Mümkin olduğu yerde performans ölçümleri tanımlanacak ve plânlarının başarısı hakkında bu ölçümler bakanlık veya yarı özerk kurumlara geri besleme sağlamada kullanılacaktır.

8- Amaçları ve sonuçları düzenli bir tetkik, artık bir amaca hizmet etmeyen veya ulaşılmazlığı kanıtlanmış hedefleri elemek amacıyla icra edilecektir.

Ortak plânlamanın amacı birbirine bağlı ve tutarlı bir kurumsal kimlik geliştirmektir. Bu bir kurumun her bir müteakip seviyesindeki amaçlarının merkezi olarak kararlaştırılan misyon nezdinde ve bu misyonla ilintili olarak tanımlandığı hiyerarşik bir süreçtir. Bu girişimi takiben hükümet 3 aşamadan oluşan bütçeleme reformlarıyla finansal yönetim reformlarını yürürlüğe koymuştur. İlk olarak, toplam bir harcama plâni oluşturulmuştur. Bu harcama plânının amacı tüm giderlerin harcama kısıtlamaları koşullarına ve ekonomik siyasa gereksinimlerine ayak uydurmasını sağlamaktır. İkinci olarak, amaçların oluşturulabilmesi ve programların içsel ve dışsal olarak değerlendirilebilmesi yoluyla program bütçelemede yeni bir sistem oluşturulmuştur. Üçüncü olarak, sıkı stratejik kontrollere sahip bu sistem zarfında devam eden maliyetlerle ilgili olarak finansal ve yönetsel yetkinin maksimum bir biçimde devri amaçlanmıştır.

İşçi partisi hükümeti döneminde performans değerlendirmeleri program yönetimi ve bütçeleme girişimi şemsiyesi altında geliştirilmiştir. Program yönetimi ve bütçeleme girişimi, her bir bakanlık veya kurumun program amaçlarını açıklamasını, amaçlar ve giderlerle ilintili program yapıları geliştirmesini, kendi amaçlarına yönelik her bir programın performansını parlamentoya tebliğ etmesini zorunlu kılmıştır. Performans denetçisi rolüyle parlamentoya yardım etmek için bütçeleme kapsamındaki belgeleme sürecinde iki değişim yapılmıştır. İlk olarak, bir program temelindeki bütçe tatminlerini gösteren ve bütçe tebliği no.1'de yer alan gider ve ödenek ibrazları tahminleriyle bağdaştırılan yeni bir bütçe tebliği (bütçe tebliği no:3 portföy (bakanlık) program tahminleri) uygulaması başlatılmıştır. İkinci olarak, bakanlıkların açıklayıcı hesap pusulalarının biçimi değiştirilmiştir. Önceki açıklayıcı hesap pusulaları tamamen girdiler üzerine odaklandırılmıştı. Program yönetimi ve bütçeleme uygulamasını takiben hesap pusulalarının formatı girdilerin programa dönük performansla ve amaçlanan program sonuçlarıyla ilintilendirilmesi yönünde değiştirilmiştir (Zifcak, 1994: 126).

İşçi partisinin finansal yönetimi geliştirme programı genel olarak yeni sağın bürokratik süreçleri azaltarak devleti küçültme stratejisiyle uyumludur. Programla YKY'nin performans göstergeleri ve standartlarını belirleyerek daha fazla performans ölçümüne yönelme, kamu kurumlarını daha “yalın” ve “yatay” kılma politikaları aynen benimsenmiş, idari kültürde rekabet eksenli bir değişime gidilmiştir.

İşçi partisi hükümeti kamu yönetimi alanındaki köklü reformlarına 1984 yılında Kamu Hizmeti Reformu Kanunu'nu çıkararak devam etmiştir. Bu kanun ile müsteşarların atanması ve görevden alınmasında daha esnek süreçlerin uygulanması, bakanlıkların eşit çalışma fırsatlarını amaç edinen programlarını uygulayacak ve sürdürecektir. yasal düzenlemelerin yapılması, endüstriyel demokrasiye olan yasal ihtiyaçların tanımlanması, liyakat ilkesini güçlendirecek ölçülerin belirlenmesi ve yarı zamanlı çalışma şartlarının tanıtılması istenmiştir (AGBC, 2003, www.apsc.gov.au). Kanun bakanlıkların denetim gücünü arttırmış, kıdemli kamu hizmetlerine yönelik atamalarda yeni eleman alma uygulamasını daha şeffaf ve rekabete dayalı hale getirmek amacıyla işletmesel hak ve yetkilere yönelik bir vurgu temelinde kıdemli icra hizmet sınıfını oluşturmuştur (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 213). Bu sınıf aracılığıyla her kurumun ayrıksı gelişimini engellemek ve kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak amaçlanmaktadır (Manning ve Parison, 2004: 19). Buna göre, hizmet politikalarının gelişimi ve denetlenmesinden bakanlar, icra sürecinden ise kıdemli icra hizmet sınıfı sorumlu olacaktır. Buradaki ana amaç, dikey olan hiyerarşik süreçleri daha yatay kılarak sorumluluk mekanizmasını güçlendirmektir.

1984 yılında çıkarılan bir diğer kanun Liyakati Koruma Kanunudur. Bu kanunla birlikte liyakati koruma ve değerlendirme kurumu kurulmuştur. Bu kurum; terfi, disiplin, şikâyetleri inceleme, itirazları değerlendirme ve çalışanları etkileyen hemen hemen her konuda karar verme gibi görevlere sahiptir. 1995 yılında bu kurum kamu hizmeti komisyonu ile birleştirilmiş, kamu hizmeti ve liyakati koruma komisyonu adı altında yeni bir kurum oluşturulmuştur (Cangir, 2003a: 390, www.icisleri.gov.tr).

İşçi partisi hükümeti 1987 yılına gelindiğinde yürütme organının yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar başlatmıştır. Bu amaçla ilk olarak bakanlık sayısı 28'den 18'e düşürülmüştür. En ilgi çekici değişiklikler dışişleri ve ticaret, eğitim, istihdam ve öğretim, ulaşım ve iletişim gibi dev bakanlıklar üreten önemli birleşmelerle

yaşanmıştır. Bu değişiklikler kıdemli memuriyetlerin oluşumunu epey zorlamıştır. Yaygın olarak görülen kamu hizmetleri kurulan idari hizmetler bakanlığı çatısı altında toplanmıştır. Bakanlık rekabeti arttırmaya yönelik kararlı girişimlerle ilişkilendirilmiştir. Kamu iktisadi teşebbüsleri kurma şartları zorlaştırılmıştır. Kamu hizmetleri kurulu kaldırılarak yerine daha küçük ve yetkileri azaltılmış kamu hizmeti komisyonu ile hükümete kamu yönetimiyle ilgili önemli konularda görüş bildirecek olan yönetim danışman kurulu oluşturulmuştur. 1990 yılında operasyonel hale gelen kamu hizmeti komisyonu 130 personel ve tek bir komisyon üyesinden oluşmaktadır. Kamu hizmeti komisyonuna işe alma, terfi, transfer, disiplin ve emeklilik konularıyla ilgili politika tavsiye etme ve istihdam eşitliğini sağlama bakımından izleyici bir rol oynama sorumluluğu verilmiştir. Yönetim danışma kuruluna ise, eski kamu hizmeti kurulunun bir kısım tavsiye işlevleri verilmiştir. Bu kurul, Avustralya kamu yönetimiyle ilgili önemli konularda federal hükümete tavsiyelerde bulunan ve kamu yönetimini bir bütün olarak etkileyen önemli yönetsel faaliyetlerin tartışıldığı bir forum mahiyetindedir. Kurul, ayrıca bir alt komite mahiyetinde 1989 yılında yönetimi geliştirme tavsiye komitesini oluşturmuştur. Bu komite, kurul tarafından belirtilen konularda görüş bildirmektedir ve tartışma raporları hazırlamaktadır. Komitenin projede görev alan geçici personeller dışında kendi personeli yoktur. Bakanlıkların yeniden düzenlenmesiyle beraber üç yeni politika geliştirme komitesi de oluşturulmuştur. Bunlar, yapısal ayarlama komitesi, sosyal politika ve aile politikası komitesi - sosyal adalet komitesi ve kamu hizmeti reformu komitesidir. Bu komitelerden kamu hizmeti reformu komitesi kendinden bekleneni tam olarak verememiş, kamu hizmeti ile ilgili reformlar daha çok harcama değerlendirme komitesi aracılığıyla hayata geçirilmiştir. Bu nedenle, bu komite 1991 yılında kaldırılmıştır (Cangir, 2003a: 390-391, www.icisleri.gov.tr; Pollitt ve Bouckaert, 2004: 212; Halligan, 1997: 32-33).

2.3.1.4. Yönetimde Açıklık Reformları

Yönetimde açıklık uygulamaları çerçevesinde 1983 yılında ilk olarak 1982 tarihli kişilerin resmi belgelere ulaşma hakkını düzenleyen Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'nı tamamlayıcı nitelikte bir Arşivler Yasası çıkartılarak devlet kayıtlarının depolanması ve koruma altına alınmasına ek bir biçimde bu kayıtlara gerekli durumlarda vatandaşlarında ulaşabilmeleri sağlanmıştır. Ardından 1988 tarihinde çıkarılan

Mahremiyet Yasası ile bir kişinin özel hayatıyla ilgili bilgileri içeren kayıtların idaresi bakımından kamu kurumlarının tabi olduğu kişisel kayıtların toplanması, depolanması, saklanması, düzeltilmesi ve açıklanması ile ilgili 11 mahremiyet ilkesi tanımlanarak kamu yönetiminde şeffaflığı sağlama amacına yönelik reformlar tamamlanmıştır. Böylece Hawke hükümetinin gündemi en azından iktidarın ilk 3 yılında daha şeffaf bir kamu yönetimine yönelik teknokratik hususlarla şekillendirilmiştir.

İşçi partisi hükümeti iktidardan ayrılmadan evvel son reformunu da bilgi ve iletişim teknolojileri alanında ilk adımı atarak gerçekleştirmiştir. 1994'ün sonlarında bu hususta maliye bakanlığı bilgi teknolojilerinin merkezi yönetimce kullanımı ve iktisabının tetkikine ön ayak olmuştur. 1995'te Avustralya hükümeti yeni bir enformasyon hizmeti siyasa kurulu kurmuştur. Önemli kurumlar hükümetin bilgi teknolojileri kullanımını koordine etmek amacıyla müsteşarlık seviyesinde temsil edilmektedir. Bilgi teknolojilerini gözden geçirmek amacıyla yayımlanan önce müşteri adlı rapor bir yandan idari bilgisayarlaşmanın odak noktasını ticari işlem süreçlerinin otomasyonundan başka iş süreçlerine dair değişim mühendisliğine, diğer yandan da daha kapsamlı bir stratejik etkiye sahip uygulamalara yönlendirmiştir (Kakabadse ve diğerleri, 2001: 176). Ayrıca hükümet bilgi teknolojileri ve telekomünikasyonun kullanımına yönelik olarak merkezi idarenin bu husustaki yaklaşımını koordine etmesi ve merkezi idareye ön ayak olması amacıyla resmi enformasyon müdürünün yöneticiliğini yaptığı idari enformasyon teknoloji bürosunu kurmuştur. Bir başka örgütlenme olan resmi enformasyon müdürünün başkanlığını yaptığı idari enformasyon hizmet politikası kurulu aracılığıyla enformasyon ve iletişim hizmetlerindeki altyapı konularında ekonomik ve sosyal amaçları karşılayan bir yöntemle enformasyon ve iletişim hizmetlerinin kullanımı ile tedarikinde devletin rolüne vurgu yapılarak Avustralya hükümetine siyasa danışmanlığı sağlanmıştır (Kakabadse ve diğerleri, 2001: 178-179).

2.3.2. Liberal - Ulusal Parti Koalisyonu Dönemindeki Reformlar

1996'da yapılan seçimleri müteakiben muhafazakâr John Howard hükümeti iktidara gelmiştir. Howard hükümeti işçi partisinin gerçekleştirdiği reformlardan geri adım atmamış ve işçi partisi iktidarının sona ermesiyle askıda kalan girişimlerin çoğunu sürdürmüştür. Bu kısımda bu girişimlere değinilmektedir.

2.3.2.1. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Merkezi düzeyde hükümet, işçi partisi döneminde 1993 - 1995 yılları arasında uygulanan önceden belirlenen bakanlıklarda performans ölçümünün siyasa tutarlılığını destekleyecek biçimde nasıl yönetilebileceği sorusunun yanıtını arayan siyasa yönetimi incelemelerini sürdürerek 1998 yılından itibaren siyasa ölçümünde süreçlerden çok sonuçlara odaklanmıştır (Di Francesco, 2001: 110).

Mali alanda 1997 yılında doğrusal tabanlı kaynak yönetim sistemine geçilmiştir. Sonuçta, kaynak yönetiminde mali bilgi sisteminin yerini 1998'de yeni doğrusal bilgi yönetim sistemi almıştır. Yeni sistemde, bakanlıklar ve hükümet organları, kendi kurumlarının ileriye yönelik bütçe tahminlerini yapmakla sorumludur, daha sonra doğrusal bilgi yönetim sistemi kuruluşlardan ve tüm bakanlıklardan gelen bütçe tahmin verilerini birleştirmiştir. 1998 yılında çıkarılan Bütçe Güvenilirliği Yasası ile orta dönemli mali stratejinin gözden geçirilmesini, yıllık olarak güncellenmesini ve bütçe cetvellerinin bir bölümü olarak yayınlanmasını gerektiren Avustralya çok yıllık bütçe yaklaşımı resmileştirilmiştir (Boex ve diğerleri, 2001: 9-10). Hükümet kamu hizmetlerinin performansını arttırmak için sunulan yıllık raporların kalitesini yükseltmek amacıyla kamu sektörü yıllık raporlama ödülleri uygulamasını başlatmıştır. Yıllık raporlama ödüllerinin kamu yönetiminin kalitesini göstermesi bakımından önemli olduğu kabul edilmektedir (Ryan ve diğerleri, 2001, www.bus.gut.edu.au). Bu girişimler kamu kaynaklarının etkin bir biçimde kullanımını öngören YKY'nin maliyet uyarlamalarına dayalı, amaç ve hedefler hususunda ileriye yönelik somut çözümler üretilmesini savunan yaklaşımıyla tutarlıdır.

Hükümet 1997 yılında ayrıca "Centrelink" adında yeni bir birim kurmuştur. Avustralya'da istihdam hizmetlerinde gerekli önlemleri sağlayan Centrelink, hizmeti satın alan sosyal güvenlik bakanlığından bağımsızlığı güvence altına alınarak, kendi mevzuatının hükümleri altında ayrı bir kanuna tabi olarak kurulmuştur. Centrelink, yurttaşlar ile onların gereksinim duydukları ve hak ettikleri hizmetler arasında tek bir noktadan bağlantı kurmaktadır. Eğitim, gençlik, aile, sağlık, istihdam, tarım, orman, ulaştırma, iletişim gibi bakanlıkların işlevlerini içeren hizmetleri tek bir çatı altında yurttaşlara sunmaktadır. Böylece bakanlıklar ayrı ayrı bürolar açmak yerine Centrelink'le yaptıkları anlaşma gereği görevlerini Centrelink'e devretmektedirler. Bu çerçevede

sosyal güvenlik bakanlığıyla Centrelink arasındaki stratejik ortaklık sözleşmesi performansa yönelik paylaşılan sorumluluğu kabul eden bir memorandum (tezkere) niteliğindedir. Centrelink'in ülke genelinde 1000 bürosu vardır. Bu bürolarda 22.000 kişi çalışmaktadır ve yaklaşık 6 milyon kişiye hizmet verilmektedir. Centrelink'e yılda 84 milyon mektup yollanmakta, bürolarına yılda 100 milyon kişi gelerek 159 milyon işlem hacminde ödeme yapmaktadır. Birim yılda 22 milyon telefon konuşması gerçekleştirmektedir (Carroll ve Steane, 2002: 202; Alpöge, www.tesev.org.tr, 10.07.2008). Bu reform yönetimi hem yeni kamu yönetiminin arzuladığı biçimde halka yakınlaştırarak vatandaş merkezli kılmakta, hem de yeni sağın liberal kanadının öngördüğü biçimde kamu yönetimine ilişkin iş ve işlemlerde bürokratik süreçleri olabildiğince tasfiye etmektedir.

Hükümet kamu yönetimi alanındaki düzenlemelerine 1999 yılında yeni bir Kamu Hizmeti Kanunu çıkararak devam etmiştir. Bu kanun kamu personel politikasının temelini oluşturmaktadır. Kanunla ilk kez kamu hizmetleri ile hükümet, parlamento ve halk arasındaki ilişkilere yönelik beklentileri yansıtan Avustralya kamu yönetiminin değerleri kabul edilmiştir. Bu değerlerde siyasi tarafsızlık, yüksek etik değerlerin korunması, eylem ve işlemlerden dolayı hesap verebilirlik gibi ilkelere vurgu yapılmıştır. Kamu hizmetlerinde çalışanların uyması beklenen yasal davranış kodları belirlenmiş, liyakat ilkesini güçlendiren, patronaj ve kayırmacılığı yasaklayan, muhbirleri koruyan özel hususlara yer verilmiştir. Önceden kamu hizmeti komisyonunun yetkisinde bulunan personelin özlük işleri, işe alınması, işine son verilmesi ve çalışma şartlarıyla ilgili yetkiler idari yöneticilere aktarılmıştır. Bağımsız denetim ve soruşturma yetkilerine sahip olan liyakati koruma komisyonu oluşturulmuştur. Yasa, kamu hizmetinin yönetimi ile ilgili sorunlarda hükümete danışmanlık yapma görevi olan ve genel yönetim faaliyetlerinin tartışıldığı bir forum niteliğindeki yönetim danışma komitesini kurmuştur (APSC, 2003, www.apsc.gov.au).

Yasayla getirilen yeni uygulamalardan biri kurumlara hükümetin temel politikası çerçevesinde kendi birimleri için geçerli toplu sözleşme imzalayabilme yetkisinin verilmesidir. Yöneticilerle imzalanan bireysel sözleşmeler ve yöneticiler dışındaki personelle imzalanan toplu sözleşmeler olmak üzere iki tür sözleşme vardır. Uygulamada sözleşmelerde en çok kullanılan değişkenlerin performans değerlendirmesi

ve esnek çalışma süreleri olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2001: 84). Yasa ile ayrıca yarı özerk kamusal kurumlar (yürütme birimleri) oluşturulmuştur. Bu birimler, yasal bir otoritenin yetkili kılınmadığı alanlarda, bakanlık yönetiminden bir ölçüde bağımsız hareket edebilmek amacıyla oluşturulmuşlardır. Bir yürütme biriminin başı (genel müdür) bu birimin sorumlu olduğu bakan tarafından atanmakta ve bakana karşı sorumlu olmaktadır. Genel müdürler bakanlık müsteşarı gibi yönetme ve hesap verme sorumluluklarına sahiptir. Yürütme biriminin bağlı olduğu bakanlık, genel müdürü en fazla 5 yıllık bir süre için atayabilir. Her mali yılın sonundan sonra genel müdürler birimin yıl içi faaliyetleriyle ilgili olarak sorumlu olduğu bakanlığa ve parlamento'ya rapor vermek zorundadırlar. Böylelikle bu yasayla süreçlerin esnekleştirilmesi, hesap sorma mekanizmasının ürünlere ve sonuçlara dönük olması, etkinlik ve verimliliğe büyük önem verilmesi, örgütsel yapı ve hizmet sunumuyla ilgili olarak özel sektör uygulamalarının benimsenmesi gibi yapısal YKY reformları gerçekleştirilmiştir. İlâveten politika tavsiye etme sorumluluğunun siyasal danışmanlar ve kamu görevlisi olan müşavirler arasında paylaşılması, her seviyedeki kamusal istihdam olanaklarının kamu görevlileri dışındaki kimselere açık hale gelmesi, bürokrasi üzerindeki siyasal kontrolün artması, vatandaşların bilgi edinmesi ve / veya düzelttirilmesi amacıyla çeşitli yolların öngörülmesi, personel yönetimiyle ilgili yetkilerin alt birimlere aktarılması, bütçenin âdem-i merkezîyetçi bir yapıya kavuşturulması sağlanmıştır (Cangir, 2003a: 389-404, www.icisleri.gov.tr).

1999 yılı içinde yapılan bir başka düzenleme federal hükümetin personel yönetiminden sorumlu birimi olan kamu hizmeti komisyonunun diğer birimlerinde katılmasıyla üst düzey yöneticilerin liderlik, yetenek ve niteliklerini daha da etken kılmayı amaçlayan, liderlik performansını arttırıcı bir çerçeve geliştirmesidir. Bu yeni çerçeve birimlere kendi gereksinimlerine, işin mahiyetine, konunun gerektirdiği becerilere, yeteneklere ve uzmanlık türüne en uygun kimseleri arayıp bulmalarında çok esnek bir araç ve yararlı ölçütler dizgesi sağlamaktadır. Liderlik kapasitesinin öncelikleri stratejik düşüncüyü oluşturmak, sonuçları başarmak, üretken çalışma ilişkilerini geliştirmek ve etkili bir iletişimden oluşmaktadır (AGBC, 2003, www.apsc.gov.au; Alpöge, www.tesev.org, 10.07.2008).

Liberal - ulusal parti bürokrasi alanındaki bu uygulamalarının yanı sıra yeni sağın liberal perspektifi doğrultusunda devlet tekelinde bulunan telekomünikasyon sektörünü özelleştirerek özelleştirme alanında İngiltere örneğini izlemiştir. İşyeri temeline dayalı toplu pazarlıkları ön plâna çıkararak ve işçilerle işverenler arasında birincil ilişkileri teşvik ederek sendikaların pazarlık gücünü zayıflatmıştır. Müşteri hizmeti kontratlarını yaygınlaştırmıştır. Satın alma, danışma ve şikâyetler kurumunu oluşturmuştur ve genel denetmenlik kuruluna daha çok bağımsızlık vermiştir (Cangir, 2003a: 310-402, www.icisleri.gov.tr).

2.3.2.2. Yönetimde Açıklık Reformları

Yönetimde açıklık reformları kapsamında 1994 yılında işçi partisi hükümeti tarafından 1901 tarihli Denetim Yasası'nın yerini almak üzere, Mali Yönetim ve Hesap Verebilirlik Yasa Tasarısı, Topluluk Otoriteleri ve Şirketleri Yasa Tasarısı ve Genel Denetçi Yasa Tasarısı'ndan oluşan bir reform paketi açıklanmıştır. Bu tasarılar liberal - ulusal parti tarafından 1997 yılında yasa haline getirilerek, mali yönetim ve hesap verebilirlik için yeni bir çerçeve oluşturulmuştur. Mali Yönetim ve Hesap Verebilirlik Yasası, kamu yöneticilerinin elindeki kaynakları verimli, etkili ve etik bir anlayışla yönetmelerini, denetim plâni hazırlamalarını ve kurumlarında üst düzey denetim komiteleri oluşturmalarını gerektirmiştir. Topluluk Otoriteleri ve Şirketleri Yasası ile de federal kurumlar ve kamu işletmelerinin yöneticileri için standart bir raporlama, denetim ve etik çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır. Hükümet, 24 Mart 1997 tarihinde kamu hizmetlerinde yurttaş şartlarını oluşturmuştur. Bu şartların, kullanıcıların bir hizmetten yararlanırken bekleyecekleri temel hizmet standartlarını, hak ve sorumluluklarını, hizmet standartlarına uyulmaması durumunda nereye, nasıl şikâyette bulunabileceklerini, ilgili kurumun bu durum karşısında ne yapacağını içermesi, kurumların hizmet şartlarının uygulanması konusundaki gelişmeleri bir rapor şeklinde yayımlamaları zorunlu tutulmuştur. Aralık 1997'de elektronik devlet projesi başlatılmıştır. Buna göre; 2001 yılına kadar tüm kurumların uygun bulunan kamu hizmetlerini elektronik ortamda sunmaları kararlaştırılmıştır. Bu amaçla Elektronik İşlemler Kanunu adlı bir kanun çıkarılarak bütün kamu kurum ve kuruluşlarının vatandaşlardan gelen, belli özellikleri taşıyan elektronik iletileri kabul edip değerlendirmesi şartı getirilmiştir. 2000 yılı Eylül ayına kadar her bakanlık ve kamu

kurumunun çevrim içi bir eylem plâni hazırlaması, bu plâni internet sayfalarında yayımlamaları zorunlu tutulmuştur. Ayrıca her kurum senede iki defa e-devlet konusunda görevli bulunan e-devlet ofisine rapor vererek kaydettiği gelişmeleri bildirecektir (Yılmaz, 2001: 85-86).

İşçi partisinin ve liberal - ulusal parti koalisyonlarının bu reformlarıyla kamu görevlilerinin sayısında önemli azalmalar kaydedilmiştir. 1986'da 180.893 olan kamu görevlisi sayısı % 43'lük bir azalışla 1997'de 126.284'e düşmüştür. İşçi partisi döneminde 1995 - 1996 yılları arasında federal düzeyde çalışan kamu görevlilerinin sayısı % 12 azalmıştır. 1997 yılında liberal - ulusal parti kamu çalışanlarını % 6,48 oranında daha azaltmıştır. Personel politikalarındaki esneklikle beraber tam zamanlı ve yarı zamanlı kamu çalışanlarının sayısı artmıştır. Örneğin; 1990'da 159.000 olan kamu istihdamının 7000'i yarı zamanlı çalışanlardan oluşurken, 1997'de 134.000 kamu görevlisinden 7000'i yarı zamanlı olarak çalışmaktadır (Lansbury ve Macdonald, 2001:218; Cangir, 2003a: 402, www.icisleri.gov.tr).

Gerçekleştirilen reformların bazı maliyetleri de olmuştur. Avustralya federal açıdan desantralize bir ülke ise de, yaklaşık % 6'lık bir kamusal harcama gerçekleştiren yerel yönetimleriyle ulus altı seviyede merkezileşmiştir. Yeni sağ muhafazakârlığın arzuladığı biçimde mali açıdan yerel yönetimlerin özerk ve güçlü kılınmaları amacına ulaşamamıştır. Kamusal giderlerde (eyalet yönetimleri ve yerel yönetimleri de içeren) tasarlanan harcama kesintileri Avustralya'yı % 33'lük kamusal harcama oranıyla OECD ülkeleri arasında en az kamusal harcama yapan ülke haline getirmiştir. Ancak işsizlik 1992'de % 11,2'ye çıkmıştır. Bu oran Temmuz 1995'te % 8,2'ye düşürebilmiştir (Halligan, 1997: 40).

2.4. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda 1980'lerin başlarında başarılı kamu yönetimi reformları gerçekleştiren ülkelerden biridir. Ülke Avustralya örneğinde olduğu gibi yeni sağ ideolojiden büyük ölçüde etkilenmiş, yeni kamu yönetimi reformlarını sol bir siyasal iktidar eşliğinde sistemli bir biçimde uygulamaya koymuştur. 1984 yılına gelindiğinde, Yeni Zelanda hükümeti tam bir ekonomik resesyona karşı karşıya kalmıştır. Ulusal borç artmış, ekonomi durgunluğa girmiş, İngiltere ile olan ticari ilişkiler azalmış, bu nedenlerle % 20'ye varan bir devalüasyona gidilmiştir (Manning ve Parison, 2004: 72). 1984'te

İktidara gelen işçi partisi kamu yönetiminde köklü değişiklikler gerçekleştirmiştir. 1990'da iktidarı devralan ulusal parti işçi partisinin oluşturduğu reformlar temelinde kamu yönetimi reformlarına devam etmiştir.

Bu başlık altında ilk olarak işçi partisinin reformları ardından iktidara gelen ulusal partinin reformları ele alınmaktadır.

2.4.1. İşçi Partisi Hükümeti'nin Reformları

Bu kısımda işçi partisinin yeni sağ içerikteki reform uygulamalarına değinilmektedir.

2.4.1.1. İktisadi Liberalizm

İşçi partisi hükümeti Temmuz 1984'te iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra ekonomideki kötü gidişatı durdurmak, iktisadi liberalizmi tesis etmek için kambiyo denetimlerini kaldırmıştır. Ulusal parayı dalgalanmaya bırakmış, fiyatlar, ücretler, faiz oranları, kiralar ve krediler üzerindeki denetimlere son vermiştir. Borsa işlemleri daha liberal hale getirilmiştir. İhracat destekleri ve ithal izinlerini kaldırmıştır. Tüm gümrük tarifelerinde büyük indirimlere giderek kamu politikalarının bir hedefi olan tam istihdam hedefinden vazgeçmiştir. Çiftçiliğe yapılan yardımları durdurmuştur. Tek hedefi fiyat istikrarı olan bağımsız bir merkez bankası kurmuştur. Devlet istihdam alanındaki sorumluluklarını tedricen sosyal refah devletinin hantallığından uzaklaşma bağlamında terk etmiştir (Boston, 1999: 9).

İşçi partisi iktidarı döneminde vergi oranlarındaki ölçeği düzleştirmiş ve ağırlığı dolaylı vergilere vermiştir. Bu durum müterakki vergi sistemini zayıflatarak gelir eşitsizliğini arttırmıştır. Parti, dolar bazında marjinal üst vergi dilimini 33 sente göre konumlayarak ülkeyi OECD zarfındaki en düşük vergi oranlarından birine haiz kılmış, düşük vergilemenin sonucu daha yüksek gelir sahibi olanların kendi sosyal hizmetlerini daha kolay bir biçimde karşılayabileceğini varsaymıştır (Boston, 1999: 9). Bu ekonomik politikalarla yeni sağ liberalizm çerçevesinde devletin piyasaya müdahale etmesi yerine piyasanın bireylerin rasyonel tercihleri doğrultusunda evrim geçirmesi ve kendi iç dengelerini serbest rekabet ilkeleri çerçevesinde doğru bir biçimde kurabilmesi amaçlanmıştır.

2.4.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Hükümet piyasalaşma çalışmaları kapsamında daha az devlet, daha çok piyasa anlayışıyla hareket etmiştir. Bu amaçla devlet hastaneleri ticari girişimlere dnüşürölmüş ve tıbbi bakım veren özel hastanelerle rekabet etmeye zorlanmıştır. Her türlü sosyal yardımda büyük kesintiler yapılmıştır, insanlar devlet hizmetlerinden yararlanma düzeylerinin saptanması için ekonomik kategorilere ayrılmışlardır. Tüm devlet işlemleri piyasaya açılmıştır ve devletin tüm sosyal işlevleri azaltılmıştır (Gray, 1999: 59-61). 1985 yılında emeklilik sistemi üzerindeki vergi yükünde artışa gidilmiştir. Bu durum kamu transferlerinde bir kesintiden çok vergi gelirlerinde bir artış olarak telakki edilmiştir. 1986’da hükümetin refah yardımları alanındaki reformları devam etmiştir. Gelir analizine dayalı tüm yardımlar vergilenebilir bir duruma getirilmiş ve yardımlar vergi mükellefiyetinin miktarı nezdinde brüt olarak arttırılmıştır. Ayrıca aile yardımları yerini iç gelir idaresince azaltılan bir vergi gelirinden çok bir gider olarak açıklanan düşük gelirlili ailelere vergi iadesine bırakmıştır (Stephens, 1999: 246). Hükümetin bu kapsamda kamu personel sistemi mevzuatında ortaya koyduğu bir düzenleme de 1985 yılında yaygın olarak personelin toplam sayısını belli bir tavanda dondurmaya yönelik “sinking lid” yaklaşımıdır. Bu yaklaşımla kurumlar temelindeki yapılanma ve yeniden birleştirme düzenlemeleri yerini bütçeleme sürecinde test edilen kurumlara ait önerileri dikkate alarak personel kaynaklarını dağıtılan bir sisteme bırakmıştır (Report of the State Services Commission, 1988: 5, 9-10).

Ticari faaliyetleri - posta hizmetleri, telekomünikasyon ve elektrik gibi - o zamana kadar ticari kurumlar olarak organize olmuş çekirdek kamusal hizmetlerden 1986 - 87 yıllarında başarılı bir biçimde ayrıştırmaya girişimlerini takiben işçi partisi 1984 yılında 80.000 olan kamu görevlisi sayısını 1987 yılında 35.000’e düşürmeyi başarmıştır. 1987 ile 1992 arasında toplam personel sayısı % 47 azalarak 89 binden 47 bine düşmüştür. 1993 sonunda ise 1984’te 53 olan daire sayısı 35’e, personel sayısı ise 34 bine inmiştir. Kamu görevlilerinin sayısındaki bu azalışta kamuya ait hastanelerin, ilmi kuruluşların ve diğer faaliyetlerin yönetimini üstlenen kraliyet komisyonunun payı büyüktür (Mascarenhas, 1993: 319-325; Al, 2008: 253).

İşçi partisinin bu kapsamda eğitim alanında da birtakım girişimleri vardır. İşçi partisi döneminde eğitim yeniden yapılandırılarak eğitim hizmetlerinin verilmesi sorumluluğu yerel eğitim kurumlarına devredilmiştir. Okullar artık sundukları hizmet karşılığı ücret talep etmektedir ve bütçelerini genişletmek için ticari etkinliklerle uğraşmak zorunda kalmıştır (Gray, 1999: 59-61).

Bu alandaki temel politikalara bakıldığında, ilk olarak zorunlu eğitim sisteminin mükemmelliğe yönelik eğitim: etkin idare (Picot raporu olarak bilinir) ile yarının okulları beyaz kitabı aracılığıyla yeniden yapılandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Eğitimi gözden geçirmek için kurulan bir görev gücünün ürünü olan Picot raporu hazinenin eğitim analizlerini ve tavsiyelerini içermektedir. Picot raporunda müşterek temsil ve katılımcı demokrasi taahhüdünün yerini müvekkil - vekil teorisi ve kendi kendini yöneten okullar kavramlarına göre geliştirilen delegasyon (yetki devri) kavramı almaktadır. Delegasyon; yöneticilerin kendi amaçlarını izlemekten ziyade üzerinde fikir birliği edilmiş amaçları hayata geçirmelerini sağlayacak teşvikleri ve müeyyideleri uygulamalarıyla, performansı izleme yoluyla kontrol altına aldıkları bireylere yönelik bir sözleşme ilişkisiyle tasvir edilmektedir. Hükümet eğitime yönelik reformlarına 1989 Eğitim Aktı'yla oluşturulan ulusal nitelik plânını geliştirerek devam etmiştir. Plânın amacı; endüstriyle ve eğitim hizmeti sunanlarla ortaklık bağlantısı kapsamındaki Yeni Zelanda nitelik idaresince sürdürülen kalite yönetim sisteminde korunan standartları hayata geçirmektir. Buna ilâveten bu standartların başarısını test eden bir değerlendirme sistemi oluşturulmak istenmiştir. Hükümet, 1989 ve 1990'da çıkardığı Eğitimde Reform Aktlarıyla yüksek öğrenimi “kullanıcı öder” prensibi doğrultusunda tanzim etmiştir. 1990'da Yeni Zelanda nitelik idaresi ile eğitimi gözden geçirme kurumunun kurulması eski eğitim bakanlığının pek çok özerk kuruma ayrılmasını sağlamıştır. Modernize edilen yeni bakanlığa sadece siyasa tanımlama görevi verilmiştir. Böylece Yeni Zelanda tarihinde ilk kez eğitim kısmen piyasa koşullarına maruz kalan özel bir emtia realitesine dönüşmüştür (Peters ve Olssen, 1999: 177-186; Boston ve diğerleri, 1999: 304). Eğitimin serbest piyasa ortamında rekabetçi bir biçimde yürütülmesinin nitelik açısından eğitime yönelik standartlar göstergelerin geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

2.4.1.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar

İşçi partisi merkezi düzeyde 1985 - 86'da bakanlıkların; yeniden organizasyonunu ve kurumlarla orman, çevre, enerji, madencilik, posta, telekomünikasyon, ticaret konularında işbirliği yapmasını, belli sorumlulukları bu alanlarda kurulan korporasyonlar ve komisyonlarla paylaşmasını gerekli kılmıştır (Report of the State Service Commission, 1986: 27). Bu düzenlemenin ardından 1986 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsleri Kanunu çıkarılarak devletin ticari nitelikte olan mal ve hizmet üretimiyle ticari nitelikte olmayan mal ve hizmet üretimi birbirinden ayrıştırılmıştır (Yılmaz, 1999: 15). Kanun, kamu tarafından yürütülmekte olan iktisadi ve ticari faaliyetlerin şirketleştirilmesine olanak tanımıştır (Yılmaz, 2001: 60), ve her devlet teşebbüsünün temel amacını YKY'nin arzuladığı biçimde başarılı bir işletme olarak çalışmak şeklinde tanımlamıştır (Danziel ve St. John, 1999: 80). Böylelikle yeni sağ çizgide devletin hacmini küçültme amacıyla hareket edilerek kamu yönetiminin iş yükü hafifletilmiştir. Kanunla hükümete kamu girişimlerinin şirketleştirilmesinde genel bir yetki verilmiştir. Şirketlerin hedef ve performans kıstaslarını belirleyerek yayımlamaları zorunlu kılınmıştır. Kamu kurumları A, B ve C şeklinde gruplara ayrıştırılmıştır. A grubu tam anlamıyla piyasalaştırılması mümkün olmayan hizmetleri kapsamaktadır. B grubu yarı kâr ya da masraf merkezi olan birimleri kapsamakta, bu gruptaki hizmetlere siyasal iktidarca kaynak tahsis edilmektedir. C grubundaki birimler yatırım merkezleri gibi görülmüştür. Bu kuruluşların çıktıları ve net varlıkları üzerinde durulmuştur. Bu birimler vergi, faiz ve kâr payı ödemekle yükümlüdür (Al, 2008: 238-241).

İşçi partisi, 1988 yılında Devlet Sektörü Kanunu'nu çıkararak reform çalışmalarını sürdürmüştür. Kanun ile kurumların en üst düzeydeki yöneticilerinin (genel müdürlerin) bir kontrat altında belli bir dönem için devlet hizmetleri komisyonu tarafından atanması (devlet hizmetleri komisyonuyla yapılan çok yıllık bir kontrat dışında her bir kurumun en yüksek memuruyla bakan yıllık temelde bir performans sözleşmesi de imzalamaktadır. Sözleşme için genellikle beş yıllık bir dönem olarak öngörülmüştür), kurumların en üst yöneticilerinin birimlerinin verimli ve etkin bir biçimde çalışmasını sağlamaktan yasal olarak sorumlu kılınması, devlet hizmetleri komisyonunun her bir kurum faaliyetinin etkinlik ve verimlilik kontrolünü yapabilmesi, gerekirse en yüksek memurun görevlerini elinden alabilmesi sağlanmıştır. Böylece kamu sektöründeki istihdam anlayışı YKY'nin

arzuladığı bir biçimde özel sektör normlarına yaklaştırılmıştır. Üst yöneticiler, birimin tüm politikalarından, tercihlerinden ve kaynakların etkin kullanımından bakana ve hükümete karşı sorumlu tutulmuşlardır. Karar süreçleri önemli oranda desantralize edilerek yöneticilerin yetki ve sorumlulukları artırılmış, yöneticilere yönetme konusunda daha fazla serbesti tanınmıştır. Üst yöneticilerin hesap verebilirlikleri sağlandığı gibi sözleşmelilik ilişkileri aracılığıyla yöneticilere aldıkları karar ve giriştikleri uygulamalarda daha fazla esneklik tanınması Yeni Zelanda örneğindeki kamu yönetimi reformlarında piyasa stratejisi ile yönetsel stratejiyi bir bakıma harmanlamıştır.

Kanun, kamu yönetiminde yüksek düzeyli yöneticiler servisini (senior executive service) oluşturmuştur. Bu birim seçilen yöneticiler arasından geleceğin üst yöneticilerini eğitmek, yönetici vasıflarını geliştirmek, yöneticilere kamusal değerler ve etik aşılardan sorumlu kılınmıştır (Al, 2008: 249-252). Yasa kapsamında 1991'de yapılan bir düzenlemeyle özel sektörün iş yaşamıyla ilgili problemleri çözmeye kullandığı memur tahkim kurulu ve iş mahkemesi kamudaki çalışanlar içinde uygulanmaya başlanmıştır. Kurumların en yüksek memurlarıyla siyasi sorumluluğa sahip bakanlar arasında yetki ve beraberinde sorumluluğu iyi tanımlanmış bir işleyiş mekanizması kurulmuştur (Yılmaz, 1999: 15-17). Mascarenhas (1995: 4-20) ve Savoie ve Peters'e göre (1996: 3-7) kanun; üst düzey yöneticilerin yöneticilik rolünü işletmecilik anlayışı temelinde yeniden inşa etmiştir. Politika oluşturma rolünü bakanlık bürolarında politik olarak atanmış danışmanlar bulundurmak suretiyle değiştirmiştir. Bir bakanın bir kurum veya bir başka yerden politik mahiyette çıktılar satın aldığı bir sözleşme ilişkisi içine girmesini kabul ederek politik olarak icraat yapanlarla kamu hizmetlerini yürütenler arasındaki ilişkileri YKY'nin siyasi ve idari alanların birbirinden ayrıştırılması isteği doğrultusunda yeniden tasarlamaya yönelik teşebbüsleri onaylamıştır.

Yasayla birlikte Yeni Zelanda'nın merkezi personel kurumu olan devlet hizmetleri komisyonunun reform sürecindeki sorumluluğu değişmiştir. Buna göre, komisyon artık en üst düzey yöneticilerin işe alınması ve değerlendirilmesi, üst düzey yönetimi idare etme ve genişletilmiş bir kontrol mekanizmasından sorumlu tutulacaktır (Thyne, 1998: 10). Komisyona tüm kurumlar üzerinde etkinlik, verimlilik, tutumluluk incelemeleri

yapma, kurumların ve üst düzey yöneticilerin performansını takip etme, kamu dairelerinin performansları hakkında araştırma ve değerlendirme yaparak rapor hazırlama, performansa dayalı ücret ödeme uygulamalarındaki tecrübeleri bir araya getirme görevleri verilmiştir (Al, 2008: 234). Böylece komisyon YKY değerlerini kamu yönetiminde icra etmeye ve yönetmeye ilişkin önemli bir role sahip olmuştur. Yasa ile devlet hizmetleri komisyonu üyeleri ve en üst düzey yöneticiler ortaklaşa olarak kamu personelinin yetiştirilmesinden sorumlu kılınmıştır. Bunu sağlamak için en üst düzey yöneticilerin sorumluluğunda bir “yönetimi geliştirme merkezi” oluşturulmuştur. Bu merkezden başka bir de kamu sektörü eğitim kurumu mevcuttur. Bu kurum kamu yönetimindeki değişik meslekler için gerekli olan genel nitelikleri belirlemekte ve tüm alanlardaki eğitim faaliyetlerini koordine etmektedir (Cangir, 2003b: 428, www.icisleri.gov.tr).

Hükümet, 1989’da kamu maliyesi alanında birtakım düzenlemelere giderek Kamu Finansmanı Kanunu’nu çıkarmıştır. Kanun ile mali yönetim girdilerden çok çıktılara odaklaşacak bir şekilde yeniden yapılandırılmıştır (Yılmaz, 2001: 61). Bu yönüyle kanun YKY’nin süreçlerden çok sonuçları dikkate alan yapısını mali alana aktarmıştır. Sonuç odaklı anlayış bakan ile üst yöneticiler arasında yapılan performans sözleşmeleriyle gerçekleştirilmiştir. Performans sözleşmelerinin üç bölümden oluşturulması kararlaştırılmıştır. Birinci bölümde, sonuç alınacak anahtar noktalar belirlenmekte (key result areas) ve bu noktalar üzerinde en yüksek memurun yoğunlaşması istenmektedir. İkinci bölümde, satın alınacak çıktılar konusunda satın alma anlaşmalarını içeren detaylı bilgiler bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise birimlerin kurumsal sorumlulukları ve hükümetin politikalarına uygun olarak kurum hakkındaki bilgiler açıklanmaktadır. Kanunla performans unsurları çıktı ve sonuç olarak düzenlenmiş, çıktı ve sonuçlar birbirinden ayrıştırılmıştır. Çıktılar somut maliyet ve performans ölçümüne dayalı faaliyetler olarak tanımlanırken ve çıktılarından üst yöneticiler sorumlu kılınırken, sonuçlar kamu faaliyetlerinin topluma etkisi ya da faaliyetin neticesi olarak ifadelendirilmiş, sonuçlardan bakanlar ve ortaklaşa olarak kabine sorumlu tutulmuştur. Ayrıca programlanan nihai mal ve hizmetler itibarıyla tahsisat sistemine ve tahakkuk temelli muhasebe sistemine geçilmiş, devletin ekonomiden çekip kullanmış olduğu kaynakların tam maliyetinin gösterilmesi zorunlu tutulmuştur. Tahakkuk temelli muhasebe sistemi kaynak hareketlerini ortaya çıktıkları

anda kayıt altına aldığından özel sektörle yapılan maliyet kıyaslamalarına rasyonellik katmıştır. Bunların haricinde, kurumların mali yönetim ve kontrolü hazinenin merkezi kontrolünden kurumların kendisine devredilmiştir ve kamu kurumlarına mali işlemlerinin sonuçlarını genel olarak kabul edilmiş muhasebe standartları ile belirlenmiş olan usul ve esaslara göre raporlamaları hükmü getirilmiştir (Yılmaz, 1999: 17-31).

2.4.1.4. Yönetimde Açıklık Reformları

Yönetimde açıklık uygulamaları kapsamında ilk olarak 1982 yılında Resmi Bilgi Edinme ve Gizliliğin Korunması yasaları çıkarılarak vatandaşlara kendileriyle ve devletin işleyişiyle ilgili bilgilere ulaşma hakkı tanınmıştır. Yasanın amacı, Yeni Zelanda halkının yönetim sürecine siyasal katılımını gerçekleştirmek olarak açıklanmıştır. Yasanın dayandığı temel felsefe doğru bilgilendirilmiş insanların daha rasyonel kararlar verebileceklerine olan inançtır (Cangir, 2003b: 435, www.icisleri.gov.tr).

İşçi partisi son olarak 1990’da iktidardan ayrılmadan evvel Yeni Zelandalıların sivil ve siyasal haklarını (Yaşama ve güvenlik hakkı, demokratik ve sivil haklar, azınlık hakları, tutuklama ve nezaret altında tutulma ile ilgili haklar ve yargılanma hakkı gibi) güvence altına alan Yeni Zelanda Haklar Bildirgesi Yasası’nı çıkarmıştır (Cangir, 2003b: 436, www.icisleri.gov.tr). Böylelikle ekonomik alanda izlenen liberal reformları siyasal bir liberalleşme süreci ile tamamlamayı amaçlamıştır.

İşçi partisinin kamu yönetimi reformlarının yeni kamu işletmeciliği değerler dizgesi temelinde yeni kurumsal ekonomileri, kamu tercihi ve işlem maliyet teorilerini bir araya getirdiği görülmektedir. Bu model, hazine yetkililerinden ve işçi partisi milletvekillerinden oluşan çekirdek bir kadro tarafından yürütülmektedir. Yönetim işlevlerinin desantralizasyonu kapsamında ve devlet hizmetleri komisyonunca desteklenen reform uygulamalarında hazine önemli bir rol oynamaktadır. Hazine’nin kamu yönetimi reformlarındaki gücü ve etkisi, devlet zarfında finansal portföye atfedilen yüksek önceliği, ekonomik istikrara ve büyümeye verilen önemi ve Yeni Zelanda’da devlet bürokrasisinin gelişimiyle ilintili tarihi faktörleri yansıtmaktadır. Hazine 1984’te “ekonomik yönetim” ve 1987’de “devlet yönetimi” adları altında hükümete sunduğu bilgilendirme raporlarıyla kamu yönetimi reformlarına güçlü entelektüel bir destek sağlamıştır. Bu raporlar, hazine’nin raporların yayımlandığı

zamana ait Yeni Zelanda ekonomisini iyileştirmeye yönelik liberal stratejilerini ayrıntılarıyla açıklayan yeni sağ ideoloji temelli düşüncelerini yansıtmaktadır (Manning ve Parison, 2004: 56; Cangir, 2003b: 440, www.icisleri.gov.tr; Peters ve Olssen, 1999: 179-180).

Reformların gerçekleştirilmesinde devlet aygıtının etkili ve verimli bir biçimde işlemesi, değişim sürecinin yönetimi, insan kaynakları ve kamu yönetimi ile bilgi yönetimi alanlarında hükümete tavsiyede bulunan devlet hizmetleri komisyonunun rolü büyüktür. Ayrıca reform sürecinde hükümetin bir bütün olarak icra ettiği faaliyetler konusunda çalışmalar yapan, başbakana genel politika ve anayasal konularda tavsiyede bulunan, kamu yönetimindeki çalışmaları koordine ederek kabinenin ve kabine komitelerinin resmî kayıtlarını tutan başbakanlık ve kabine dairesi önemli fonksiyonlar üstlenmişlerdir (Cangir, 2003b: 440, www.icisleri.gov.tr).

2.4.2. Ulusal Parti Hükümeti'nin Reformları

Bu kısımda ulusal partinin yeni sağ içerikteki reform uygulamalarına değinilmektedir.

2.4.2.1. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

1990'ların başlarında yapılan seçimleri kazanan ulusal parti, işçi partisinin reformlarına rağmen, kamu sektörünün aşırı ölçüde büyük olduğunu ve devletin GSYİH'nın büyük bir yüzdesini emmekte olduğunu ileri sürmüştür. Ulusal partinin 1991'de kamu harcamalarını kısma kararında kısa dönemde etkili olan zecri husus yeni sağın liberal açıdan çokça eleştirdiği bütçe açıklarının boyutudur. Buna göre, sağlığa, eğitime, iskâna ve gelir transferlerine toplam kamu giderlerinin hemen hemen 2/3'ü gitmektedir. İkinci olarak, hükümet devlet yardımı alanların çoğunun sübvansede edilen sağlık ve eğitim hizmetlerine yönelik harcamaları kolaylıkla yapabileceğini, orantısız miktarlardaki refah yardımlarının yardıma en az gereksinim duyan kimselere gittiğini iddia etmiştir. Ayrıca yeni sağın muhafazakâr anlayışını benimsemiş hükümete göre yenileme - ikame nispeti olarak bilinen yardım oranları ile vergi sonrası ücretler arasındaki pay çok düşüktür, bu da yardım alanların çoğunu iş bulma hususunda teşvik etmemektedir. Bu doğrultuda 1 Nisan 1991'den itibaren refah yardımlarının çoğunun nominal değerinde (sakatlara yönelik yardımlar istisna) önemli düşüşler gerçekleştirilmiştir. Tüm yardımlara yönelik daha sıkı uygunluk kıstasları, genel aile yardımının kalkması, işsiz insanlara yardım

sunmadan önce (bazı durumlarda 6 aya kadar) istihdam koşullarını (işsizlik dönemini) değerlendirici yeni kurallar, 20 yaşından 25'e kadarkilerin yardımlara müracaatta bulunmamaları şeklinde gençlere yönelik yaş haddinin arttırılması gibi önlemler yürürlüğe konmuştur. Bu oranlar refah yardımlarından yararlananların net gelirini önemli ölçüde, bazı durumlarda % 30'a kadar azaltmıştır (Boston, 1999: 13). 1991'de sosyal güvenlik yardımları haftada ortalama 25 dolar ve toplamda ise 1,3 milyar dolar azaltılmıştır (Stephens, 1999: 238; Dalziel ve St. John, 1999: 90). Temin edilen emeklilik gelirlerinde de önemli değişiklikler yapılmıştır. Temin edilen emeklilik gelirinin değeri iki yıl boyunca reel koşullarda enflasyona uyarlanmayarak düşürülmüştür. Emeklilik için uygun yaş sınırı tedricen 10 yıllık bir süreç zarfında 60'dan 65'e çıkarılmıştır (Boston, 1999: 14). İşsizlik yardımı alanlara eğer yardımı alan kişi uygun bir ikinci iş teklifini veya iş mülakatını reddederse yaptırım uygulanması kararlaştırılmıştır. 1997'den itibaren herhangi uygun bir iş teklifini veya eğitim fırsatını reddedenlere hükümet çeşitli yaptırımlar uygulamıştır (Boston ve diğerleri, 1999: 305-306).

Hükümetin sosyal refah yardımlarına yönelik yeni algısı yeni sağın liberalizmiyle paralel olarak bireylerin çalışma hayatına dönük motivasyon yoksunluklarından dolayı yardım aldıklarıdır. Ancak sosyal güvenlik yardımlarındaki kesintiler gelir analizine dayalı yardımlara güvenenlerin sayısındaki artışı durduramamanın haricinde (gelir analizine dayalı yardım alanlar 1990'da 304.000 kişi iken, 1997'de bu rakam 354.000'e çıkmıştır) yardım alanlar arasında fakirliğin şiddetini artırarak ve etki alanını genişleterek fakirliği azaltmada sosyal güvenlik sisteminin etkinliğini önemli ölçüde azaltmıştır. 1984'te fakirlik sınırının altında olanlar % 4,3 iken, 1993'te bu rakam % 10,8'e çıkmıştır (Stephens, 1999: 253-256). Hükümet 1996 yılında çıkardığı Vergi İndirimi ve Sosyal Siyasa Aktı'nda da düşük gelirli hane halklarına yönelik olarak sosyal refah yardımlarını alan kesimleri alenen dışlayarak orta ve üst gelirli hane halklarına anlamlı faydalar sağlamıştır. Buna göre; ilk yıl (1996 / 1997) 1,3 milyar dolarlık, ikinci yıl (daha sonra 1998 / 1999 dönemine ertelenmiştir). 2,7 milyar dolarlık bir vergi kesintisi yapılması kararlaştırılmıştır. 1998'in ikinci yarısında Şubat 1996'da duyurulan ikinci dönem vergi kesintileri yapılmıştır (Dalziel ve St. John, 1999: 90). İlaveten 1998 bütçesinde hastalık yardımlarının seviyesi yeni yardım alacak kesimler için 1 Temmuz 1998'den itibaren işsizlik yardımları seviyesine indirilmiş ve ülke

genelinde yardım alma niyetindeki kişilere yönelik iş analizi uygulamaları yaygınlaştırılmıştır (Boston ve diğerleri, 1999: vi-vii).

Hükümetin 1991 yılında gerçekleştirdiği bir diğer düzenleme İstihdam Sözleşmeleri Aktı'dır. Bu yasayla emek piyasası deregüle edilmiştir. Aktın birinci bölümü şirketlerin özgürlükleriyle ilgilidir ve çalışanlara bir sendikaya katılmak ya da katılmamak hususunda bir serbesti tanımaktadır. Buna göre, sendikalar artık otomatikman, üyeleri adına onlardan sözleşme akdetme yetkisi almaları haricinde, sözleşme yapma hakkına haiz değildir. İstihdam Sözleşmeleri Aktı'nın temel siyasa amaçlarından biri emek piyasasının esnekliğini arttırmak ve işgücünün kompozisyonunun şekillenmesinde işverenlerin yeteneklerini sınırladığı ileri sürülen kısıtlamalardan işverenleri kurtarmaktır. Akt, sendikal tescil uygulamasına son vermiştir ve sendikaların temsili tekel haklarını ve farklı yasal statülerini ortadan kaldırarak, işçilerin kolektif temsilini düzenleyici tarihsel rolünden devleti uzaklaştırmıştır. Böylelikle yeni sağ liberal politikaları uygulamaya aktaran yasa tüm sektörlerdeki sendika üyeliklerinde bir düşüşe ve münferit istihdam sözleşmeleriyle istihdam edilen tüm sektörlerdeki personelin sayısında ise dikkat çekici bir artışa katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak 1985 ila 1998 arasında sendikal işgücünün toplam işgücü içindeki oranı % 43,5'ten, % 17,7'ye gerilemiştir (Walsh ve Brosnan, 1999: 119-132; Shaw, 2005: 216).

Hükümet sağlık alanında da önemli girişimlerde bulunmuştur. Sağlık sistemi 1991 bütçesinde radikal bir biçimde revize edilmiştir. Bu alandaki temel değişimler 14 bölge sağlık kurulunun, 23 yarı ticari sağlık girişimiyle yer değiştirmesini, fonlama, satın alma ve hizmet sunumu işlevlerinin YKY'ye uygun bir biçimde ayrıştırılmasını, 1 Şubat 1992'den itibaren hastane hizmetlerine yönelik katkı paylarının tanıtımını, sağlık alanında küçülmeye gitmeyi içermektedir (Boston, 1999: 14). Temmuz 1993'te sağlık sistemi yeniden yapılandırılmıştır. Bu dönemdeki reformlar hizmeti sunanlar arasında rekabetin tesisini ve işletme uygulamalarının kamu hastanelerine aktarımını içermektedir. Bakanlık kaynak sağlayan, sağlık fonlama idaresi hizmet satın alan, hastaneler ise hizmet sunan bir işleve büründürülmüştür (Al, 2008: 257). Bu sağlık reformlarının temel amacı sunulan hizmetlerde etkinliği teşvik etmek ve mali gücü kendine yetebilen bir sağlık sistemine vatandaşların erişimini kolaylaştırmaktır. Reformlar nezdinde 4 bölgesel sağlık idaresi tüm kişisel sağlık hizmetlerini ve maluliyet

hizmetlerini almaktan sorumlu, hizmet üreten bir kurum olarak kurulmuştur. Reformların genel yönelimi hizmeti sunanların hizmeti üretenlerle sözleşmeler yapmalarına dönük piyasa yönelimli desantralize bir yapıya doğrudur. Böylece kaynak bölüşümü hakkındaki kararların siyasallaşması ihtimali azaltılarak sağlık hizmetlerinin sunumunda esneklik ve yeniliği teşvik eden İngiltere’dekine benzer bir sözleşme sistemi oluşturulmuştur. Bu sözleşme sistemi hizmeti üreten ile hizmeti sunan arasındaki karşılıklı bağımlılığı güçlendirerek denetimin işlevselliğini arttırmaktadır. Hizmetin etkinliği hakkındaki sonuçları açığa çıkardığı için yeni sağ içerikli kaliteyi yükseltme amacını güden uygulamaları teşvik ederek sunulan kamu hizmetlerinin standartlaşmasına pozitif yönde bir katkı yapmaktadır. Bu amaçla nüfusun sağlık gereksinimlerini izlemekten ve buna göre hizmet satın almaktan sorumlu kılınan bölgesel sağlık idareleri, Taç sağlık teşebbüslerini, özel hastaneleri, pratisyen hekimleri, gönüllü organizasyonları kapsamına alan pek çok kamusal ve özel hizmet tedarikçisi kurum ve kişiyle sözleşmeler yapmıştır (Halligan, 1997: 26; Ashton, 1999: 135-139).

Sağlık alanındaki reformlarla devlet hastanelerinde sunulan hizmetlerin kalitesi, seviyesi, maliyeti ve terkihi hakkında daha iyi bir enformasyon elde edilmiştir. Sağlık görevlilerinin gelişen enformasyon sistemlerinde ve hasta kayıtlarında olumlu gelişmeler kaydetmeleri beklenmiştir. Bunun için 2000 yılında çıkarılan Sağlık ve Maluliyet Hizmetleri Aktı’yla bölgesel sağlık idarelerinin hizmet satın alma plânlarında müşterilerine danışmaları zorunlu kılınmıştır (Ashton, 1999: 147).

Hükümet eğitim alanında işçi partisi hükümeti döneminde başlatılmış olan uygulamaları sürdürmüştür. 1991 yılında Eğitimde Reform Aktı’nı çıkarmıştır. Yeni Zelanda’daki her bir okulun ulusal prensipler zarfında amaçlarını ortaya koyan bir şart hazırlamalarını zorunlu kılmıştır. Eğitim kurumları ulusal inceleme ve denetim kurumu aracılığıyla hesap verebilir bir hale getirilmiştir (Barcan, 2001: 90). Reformlar, müdürlerin, öğretmenlerin, ailelerin ve daha kapsamlı diğer toplulukların ortaklık bağlantısı içerisinde okul mütevelli kurullarındaki yerel temsilcilerle çalışmalarını, “yetki devri” ve “müşterek tasarruf” gibi benzerlikler çağrıştıran uygulamaları hayata geçirmelerini sağlamıştır (Peters ve Olssen, 1999: 183). Okulların yönetiminde seçilmiş velilerden oluşan kurullar yetkilendirilmiştir. Eğitimde fonlar kişi başına dağıtılmıştır (Al, 2008:

237). Eğitime yönelik daha liberal bir bakış açısıyla fırsat eşitliği temelinde bireyin önemi ve ihtiyaçları üzerinde durulmuştur.

Hükümetin düzenlemelerde bulunduğu bir başka alan iskândır. İskân alanındaki reformlar iki varsayıma dayandırılmıştır. Bu varsayımların ilki, maddi imkânları yetersiz düşük gelirli grupların yüzleştiği temel iskân problemidir ve kalacak yer (barınma) desteği bu tip hane halklarına yardım etmede uygun bir mekanizmadır. İkinci olarak, piyasa mekanizmasının 1980'lerdeki iskân kurumunca yönetilen kaynak dağıtıcı bürokratik yapılardan daha etkin olduğu düşünülmektedir (Murphy, 1999: 236). Bu çizgide 1991'deki konut reformları konut sektöründeki devlet müdahalesinin doğasını radikal olarak değiştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Reformlar devletin kalacak yer (barınma) ve finansman sağlayıcısı konumunda tanımlanan konut piyasasındaki geleneksel rolünü kırmak ve bu sistemi gelir desteği aracılığıyla müşterilerin konut gereksinimlerini karşılamaları iddiasıyla yola çıkan müşterileri güçlendirmeye dayalı siyasalarla değiştirmek niyetindedir. Ağustos 1992'deki İskânı Yeniden Yapılandırma Aktı devletin kiralık mülkiyetlerini, devlete zımni sosyal amaçları gerçekleştirmede yardımcı olurken kendisi ticari bir davranış tarzı içerisinde çalışmakla yükümlü olan Taç'ın sahip olduğu Yeni Zelanda iskân şirketine transfer etmiştir. Bu yasayla bir sosyal hizmet kurumu olan konut kurumunun yerini alan Yeni Zelanda iskân şirketi devletin ikamete mahsus ipotek portföyünün özelleştirilmesinden sorumlu kılınmıştır. Temmuz 1993'te ise hükümet kalacak yer (barınma) yardımı uygulamasını başlatmıştır. Bunun sonucunda kalacak yer yardımı olarak bilinen nakit sübvansiyon, sosyal refah bakanlığından yararlananlara yönelik kalacak yer yardımı ile konut kurumundan konut istikrazları ve kiralık yer sübvansiyon edilmesini içeren önceki tüm nakit ve aynı yardımların yerini almıştır.

Böylelikle iskân, devletin özel sektördeki veya kamu sektöründeki düşük gelirli kiracılarla, ev sahiplerine yardım ettiği temel bir mekanizma haline gelmiştir (Boston, 1999: 14; Murphy, 1999: 218-221).

2.4.2.2. Yerel Yönetim Reformları

Hükümet yerel alanda uygun bir ölçüğe ulaşmak için yerel yönetim sistemini yerel idarelerin sayısını 700'den 73'e düşürerek yeniden yapılandırmıştır. Yerel yönetimlerin işleyiş tarzını, işlevlerini, kültürünü hizmetlerin sunumunda dış hizmet tedarikçilerinin

ve işletme ünitelerinin daha fazla kullanımıyla tamamen değişime maruz bırakmıştır (Halligan, 1997: 24-25). Bu dönemde, yerel idarelerin amaçları geçmişe kıyasla net bir biçimde ortaya konularak düzenleyici ve uygulayıcı fonksiyonları birbirinden ayrıştırmış, açık ve güçlü hesap verebilirlik mekanizmaları oluşturulmuştur. 1999 yılında değiştirilen Yerel Yönetimler Kanunu'na göre, yerel yönetimler yıllık planlarını ve bütçelerini hazırlarken halkla istişare ederek yıllık performanslarını raporlamak zorunda tutulmuşlardır. Kaynaklarını, borç yönetimini, yatırım politikalarını içeren uzun dönemli mali stratejiler hazırlamakla sorumlu kılınmışlardır. Bu siyasarların bir sonucu olarak Christchurch belediyesi müşteri enstitüsü tarafından model şehir ilan edilmiş ve 1993 yılında yerel yönetimlerde mükemmellik konusunda uluslararası Bertelsmann ödülüne layık görülmüştür. Bu belediye yönetime katılma uygulamaları açısından internette el broşürlerine kadar çeşitli iletişim araçlarının kullanımında oldukça başarılı bulunmuştur. Belediyenin hemşeri kurulları da oldukça aktiftir (Al, 2008: 261-263). Yerel alandaki bu uygulamalarla kamu hizmetlerini yerel tercihler doğrultusunda biçimlendirerek hizmetleri halka olabildiğince yaklaştırmak amaçlanmıştır. YKY anlayışının müşteri merkezilik ilkesi temelinde yerel alandaki sorunlara yeni sağın muhafazakâr âdem-i merkeziyetçi anlayışı doğrultusunda çözüm aranmıştır.

2.4.2.3. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Hükümet 1993 yılı ve sonrasında gerçekleştirdiği merkezi reformlarla kamu mali yönetiminde önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir. 1993 yılında çıkarılan Finansal Raporlama Kanunu ile kamudaki kurumların ve özel sektörün mali raporlarını genel olarak kabul edilmiş muhasebe standartlarına göre tutmaları gerektiği belirtilmiş ve mali raporlama ile ilgili standartları onaylaması için muhasebe standartlarını inceleme kurulu tesis edilmiştir (Yılmaz, 1999: 21-22).

Bu düzenlemenin ardından, hükümet 1994 yılında Mali Sorumluluk Kanunu'nu çıkarmıştır. Kanunla hükümet; belirlemiş olduğu politikalardan ve mali ilkelerden bir sapma gösterdiğinde bunun nedenlerini kamuoyuna açıklamakla, mali kararların yansımalarını ve üç yıllık kestirimlerini gösteren ekonomik ve mali güncelleştirme raporlarını düzenli olarak çıkarmakla sorumlu tutulmuştur. Bu durumda YKY'nin öngördüğü hesap verebilirlik mekanizması siyasal açıdan sağlanmış olmaktadır. Ayrıca genel kabul görmüş muhasebe standartlarına göre hazırlanan bütün mali bilgilerin

açıklanması, hazinenin kendi profesyonel kıstaslarına göre hükümetin mali politikalarının ekonomiye etkilerinin izdüşümlerini hazırlaması gerekli kılınmıştır. (Yılmaz, 1999: 22-24). Yasaya göre artık devlet sadece anayasal bir güç kullanmayı gerektiren işleri ve karşılaştırmalı olarak özel kesimden ve gönüllü kuruluşlardan daha iyi yapabileceği işleri yürütecektir. Buna göre, her bir devlet biriminin açık ve anlaşılır bir görev tanımı olacaktır. Devletin sorumluluğunda kalan ticari nitelikteki faaliyetler yönetim kurullarının sorumluluğunda tümüyle özel kesim şartlarında yürütülecek, bunun için vergi ve kâr payı ödemesinde bulunulacaktır. Buna rekabetçi tarafsızlık denilmektedir. Ticari nitelikte olmayan ama bakanlık bünyesinde de görülmeyen işlerin olabildiğince seçilmiş kurullar tarafından yürütülmesi ya da tarafsız rekabet koşullarında çalışan özel kesim kuruluşlarına ya da gönüllü kuruluşlara gördürülmesi kanunun üzerinde önemle durduğu diğer hususlardır (Yılmaz, 2001: 61-62). Bu yönüyle kanun yeni sağın liberal ve muhafazakâr yanlarını bünyesinde toplamıştır. Kanunun devleti asli fonksiyonlarına indirgeyen yaklaşımı liberal, hizmetlerde üçüncü sektörü ön plana çıkaran üslubu muhafazakârdır. Kanunun yayımlanmasının ardından 1994 ile 1997 arasında başbakan ve kabine departmanı tarafından tanımlanan stratejik sonuç alanları ortaya konmuştur. Stratejik sonuç alanları kamu sektörünün orta vadeli amaç ve hedeflerini yansıtmaktadır. Bu amaçlar seti devletin uzun vadeli politika hedefleri ve amaçlarıyla uyumludur ve onlara katkı sağlamaktadır (Yılmaz, 1999: 30). Stratejik yönetime yönelik bu uygulamalarla uzun vadeli, geniş perspektifli bir bakış açısının kamu kurumlarında yaygınlaştırılmasına, yeni sağın liberal eksenli uygulamaları kapsamında kurum çalışanlarına önem atfedilmesine çalışılmaktadır. YKY'nin ortak amaçlar etrafında bütünleşmiş bir ekip ruhu oluşturma çabası doğrultusunda kamu yönetimine vizyoner bir bakış açısı kazandırılmaktadır.

Hükümet kamu mali yönetimi alanında 1993 ve 1994 yıllarında çıkarmış olduğu yasaları 2001 yılında çıkardığı Kamu Denetim Yasası ile desteklemiştir. Bu yasa ile genel hesap denetmeni ve kontrolörü bürosu kurulmuştur. Yasaya göre, genel hesap denetmeni kamu yönetimine dâhil olan tüm kamu kurum ve kuruluşlarını (bakanlıkları, kraliyet kuruluşlarını, kamu iktisadi teşekküllerini, yerel yönetimleri, yasal kurulları ve diğer kamusal organları) 5 temel ölçüt çerçevesinde denetlemektedir. Bu 5 temel ölçütten performans, kurumların sorumluluklarını etkili ve verimli bir biçimde yerine getirip getirmediğini sorgular. Yetki, parlamentodan alınan yetki çerçevesinde

davranılıp davranılmadığını inceler. Tasarruf, kaynakların ekonomik olarak kullanılıp kullanılmadığını, doğruluk ve dürüstlük, kamu kurumlarının mesleklerinin gerektirdiği standart davranışlara uyup uymadıklarını, hesap verebilirlik ise, kurumların faaliyetleri hakkında sağlıklı bir biçimde hesap verip veremediklerini irdelemektedir (Cangir, 2003b: 434, www.icisleri.gov.tr). Bu yönleriyle yasa liberal yeni sağın kamu yönetimindeki verimsizliklerin önüne geçilmesi yönündeki talebine YKY uygulamalarıyla yanıt aramaktadır.

2.4.2.4. Yönetimde Açıklık Reformları

Yönetimde açıklık reformları kapsamında 1993 tarihinde kamu yönetiminde gizlilik, şeffaflık ve hesap verebilirlik sorunsalı üzerine odaklanılarak belli durumlarda gizli bilgi ve belgelere ulaşabilmeye yönelik düzenlemeleri içeren Gizliliğin Korunması Yasası'yla, tüm insanlara eşit fırsatlar sunmayı ve adaletsiz muameleleri önlemeyi hedefleyen İnsan Hakları Yasası çıkarılmıştır (Cangir, 2003b: 435-436, www.icisleri.gov.tr).

Hükümet, 2001 yılı ve sonrasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu yönetimi alanında kullanımını yaygınlaştırmak, toplumun gözü önünde tüm kural ve kurumlarıyla şeffaf bir biçimde işleyen bir kamu yönetimi oluşturmak amacıyla e-devlet alanında çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu amaçla 26 Nisan 2001'de e-devlet plânı açıklanarak e-devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla 4 adım belirlenmiştir (Kamu Bilgi İşlem Yöneticileri Birliği, kamubib.tbd.org.tr, 4.11.2004) :

- 1-** Vatandaşların öneri ve yorumlarını kolaylıkla devlete iletebilmesi
- 2-** Vatandaşların devlet kurumlarından daha iyi hizmet alabilmeleri
- 3-** Tüm devlet kurumlarının elektronik ortamda birbirine bağlanması sonucu daha bütünleşmiş bilgilere erişilmesi
- 4-** Vatandaşların güncel olarak kanunlar, düzenlemeler ve hizmetler hakkında ayrıntılı bilgi alabilmeleri

Plâna göre, e-devletin amacı vatandaşlar arasında bütünleşmeyi sağlamaktır. Bu nedenle vatandaşların yararına e-devlet uygulamalarını yürütecek, düzenleyecek, izleyecek ve bu hususta sorumluluk alacak bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyon e-devlet programının liderliğini ve koordinasyonunu üstlenmekle, ülkenin e-devlet vizyonunu

belirlemekle ve bu vizyonun başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlamakla görevlidir. Ayrıca e-devleti geliştirmeye yönelik olarak bilgi teknolojilerindeki değişimler sürekli izlenerek internet siteleri güncelleştirilmektedir (IT in New Zealand E-Government, www.american.edu/initeb, 4.12.2004).

Hükümetin e-devlet plânına göre oluşturulan çevrim içi resmi internet sayfasında¹⁸ istenilen bilgilere göre sorgulama yapılabilmesinin yanı sıra vatandaşlara altı ana başlık altında (kamu hizmetleri, A'dan Z'ye devlet, bilmek istedikleriniz, devlette katılımcılığın sağlanması, hükümet için aday öner, genel seçimlere oy ver, yerel hükümet seçimlerine oy ver) çeşitli bilgiler sunulmaktadır. Aynı zamanda internet üzerinden yeni firma kaydı yapılmasını sağlayan bir siteyle¹⁹ Yeni Zelanda'daki resmi istatistikler arasında karşılaştırmalı bilgiler sunan bir portalda²⁰ mevcuttur. Böylece Yeni Zelanda 2004 yılında devletin sunduğu tüm bilgi ve hizmetlerin elektronik ortalama taşınması hedefine büyük oranda ulaşmıştır (Bell, www.e-logo-de, 20.11.2004).

Hükümet gerçekleştirdiği bu reformlarla 1984 ila 1999 arasında kamu kurumlarında istihdam edilenlerin sayısını 88.000'den 30.000'nin altına indirmeyi başarmıştır (Shaw, 2005: 216). 1985 ila 2000 arası kamu giderlerindeki değişime bakıldığında istikrarlı ve kararlı bir reform programı izlemeyi başaran Yeni Zelanda'nın kamu giderlerindeki düşüş de dikkate değerdir (1990'da % 57,5'den, 2000'de % 36,4'e). Ancak reformlarla ilgili birtakım problemlerde mevcuttur. Reformların maliyetleri dikkatli bir biçimde analiz edilmemiştir ve muhtemelen çok yüksektir. Bazen sonuçlara yönelik bazı kayıplar pahasına çıktılara daha fazla odaklanılmıştır. Kamu kurumları kategorisinde yer alan aşağı yukarı farklılıklara sahip Taç varlıklarıyla ilgili hesap verebilirlik ve denetim düzenlemeleri hususlarında belirsizlikler vardır (Pollitt ve Bouckaert, 2004: 109-281). Bunlara rağmen; genel itibarıyla kamu yönetimi reformları özellikle mali alandaki liberal ve YKY odaklı uygulamalarla başarı bir biçimde gerçekleştirilmiştir.

¹⁸ <http://www.govt.nz>

¹⁹ <http://www.companies.nz>

²⁰ www.stats.govt.nz

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE YENİ SAĞ KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI

1980'lerde dünya yeni bir değişim döneminden geçerken yaşanan bu süreçten doğal olarak Türkiye'de etkilenmiştir. 1970'li yıllar dünya ülkeleri açısından olduğu kadar Türkiye içinde zor ve sancılı bir dönemdir. Ülke gündeminde ekonomik sorunlar ile siyasal kargaşa ve anarşi önemli yer tutmaya başlamış, bu açıdan gündemdeki sorunlara demokratik bir temelde somut çözümler üretilememiştir. Sorunların giderek artması ve kronikleşmesi üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri 12 Eylül 1980'de yönetime el koymuştur ve ülkenin ekonomi yönetimini bürokrasi deneyimi olan Turgut Özal'a bırakmıştır. 12 Eylül yönetimi siyasi ve idari alanda etkili olduğu üç yıl içerisinde önemli birtakım idari düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Bu düzenlemeler genel anlamda aynı dönemde tüm dünyada etkili olan yeni sağın liberalizminin bürokrasinin küçültülmesi yönündeki baskın karakteristiğiyle uyumludur. 1983 sonunda Özal'ın iktidara gelmesi Türkiye'nin yeni sağ düzleminde yaşayacağı değişimin ilk sinyallerini vermiştir. Özal, kamu yönetiminin çeşitli alanlarında gerçekleştirdiği önemli girişimlerle 80 öncesinin idari reformlarından çok farklı bir biçimde ekonomik rasyonalite ilkeleri doğrultusunda bir yeniden yapılanmayı gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Özal'ın 1989'da Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesi partisi olan ANAP üzerindeki 1991 yılına kadar olan dolaylı etkisi nedeniyle reform sürecini sekteye uğratmamıştır. Bu açıdan bu bölümde kendi kabuğuna çekilmiş, dışa kapalı bir kamu yönetimini dış gelişmelere ve çağdaş realitelere uyarlayarak uluslararası değerlerle bütünleştiren önemli gelişmeler tek tek ele alınmıştır.

Özal'ın vefatından sonra 1991 - 2002 dönemine Türk siyasetindeki parçalanmışlık damgasını vurmuştur. Bu dönemde kurulan koalisyon hükümetleri ortaya bütüncül bir kamu yönetimi reform stratejisini koyamamıştır. Gerekli yasal değişikliklerin zamanında yapılamaması dünyadaki kamu yönetimi reformlarının ana gelişme dinamiği olan yeni kamu yönetimi anlayışı ve kültürünün Türk kamu yönetime entegrasyonuna engel olmuştur. Ancak Kasım 2002 seçimleri sonrası iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi muhafazakâr ve liberal sentezi bünyesinde bütünleştirici bir siyasal üslupla yeni sağ ideoloji kapsamında kamu yönetiminde önemli reformlara imza atmıştır. Bu bölümde ilk olarak 12 Eylül sürecinden başlayarak Özal döneminde süregelen yeni sağ

reformlar, ardından 2002 ve sonrası dönemdeki AK partinin yeni sağ kökenli reformları kamu yönetimi üzerindeki genel etkisi bağlamında değerlendirilmektedir.

3.1. 12 Eylül'den Yeni Sağ Demokratik Meşruiyete

1979 yılı Türkiye için önemli siyasal ve ekonomik sonuçlar yaratacak önemli gelişmelere tanıklık etmiştir. Petrol ihraç eden ülkelerin petrol fiyatını 1979 ve 1980'de iki kez % 150 oranında arttırması, ABD'nin faiz hadlerini sıkı para politikası yoluyla yükseltmesi sonucu alınan değişken faizli borçlar, yeni borçlara çok yüksek reel faizler ödenmesi ile Türkiye bir borç krizine sürüklenmiştir (Kazgan, 2006b: 118). Ayrıca bu dönemde siyasal aktörler arasında işbirliği ve diyalogun bulunmayışının kitlesel terör olaylarındaki artışa katkıda bulunduğu, devlet otoritesinin giderek aşındığı görülmektedir. Bu sorunları aşmak amacıyla kurulan Demirel'in azınlık hükümeti siyasal gündemine öncelikle terörle mücadeleyle ekonomik darlığın aşılmasını almıştır (Dursun, 2005: 18-47). Bu amaçla DPT müsteşar vekilliğine ve başbakanlık müsteşarlığına önceden DPT'de müsteşarlık yaparak bürokrasi deneyimi kazanmış olan Turgut Özal atanmıştır. Özal'ın ilk icraatı 24 Ocak 1980'de alınan kararlarla uygulamaya konulan serbest piyasa sistemine ve ihracat yönelimli bir ekonomiye yönelmenin temelini oluşturan liberal içerikli ekonomik istikrar paketidir. Bu paketteki başlıca ekonomik düzenlemeler şu şekilde sıralanmaktadır (Alp, 1999: 490; İrbeç, 1999: 577; Konukman, 1991: 146-150): İlk olarak önemli bir devalüasyon yapılarak 1 ABD Doları 47 liradan 70 liraya yükseltilmiştir. KİT ürünlerinin fiyatları elektrik, kömür, gübre, taşımacılık vs. dışında bazı ürünlerde serbestleştirilmiş, bazı mallarda sübvansiyonlar tamamen kaldırılırken, bazılarında ise azaltılmıştır. Fiyat kontrol komitesi kaldırılmıştır. Yabancı sermayeyi Türkiye'de yatırıma özendirmek için yeni teşvikler tanınmıştır. İhracatı desteklemek amacıyla "destekleme ve fiyat istikrar fonu" kurulmuştur. İhracata dayalı sanayileşme modeline geçilmiştir. Böylelikle söz konusu istikrar programıyla ihracatın ve döviz gelirlerinin artırılması, enflasyonun kontrol altına alınması ve ekonominin dışa açılarak uluslararası rekabet ortamına uygun dinamik bir nitelik kazanması amaçlanmaktadır. Bu istikrar paketinin önemi Türkiye'nin ilk kez ekonomik model olarak neoliberal serbest bir piyasa ekonomisini benimseme kararlılığından kaynaklanmaktadır (Alkan, 1999: 481-482). Esasen bu kararlar IMF'nin "standart istikrar politikası" paketiyle, Dünya Bankası'nın geliştirdiği

“yapısal uyum” programının az gelişmiş ülkelere yaşadıkları döviz krizini aşmaları için önerdiği tavsiyeler demetinden oluşmaktadır (Özgüden, 2007: 27). Paketin mimarı Özal arz merkezli bir para politikasını ABD’de Reagan’ın ekonomik programından önce yürürlüğe koymakla dış dünyaya açık bir ekonomik yapı oluşturma yolunda önemli bir adım attıklarını belirtmiştir (Başkaya, 1986: 205).

Detayları verilen istikrar programının uygulanması için ilk olarak 1980 yılında ithalat üzerindeki damga resmi % 25’den % 1’e düşürülmüş ve ithalat yönetmeliği basitleştirilmiştir. 1981’de Sermaye Piyasası Kanunu çıkarılmıştır.

Daraltıcı maliye politikaları çerçevesinde kamu harcama ve yatırımlarında kesintilere gidilerek kamu iktisadi teşebbüslerinin ürünlerine % 100 ila % 400 arasında zam yapılmıştır. Sermaye gelirleri üzerindeki vergi yükünün azaltılması için vergi oranlarında yeni düzenlemelere gidilmiş ve kurumlar vergisinin oranı indirilerek mali denge vergisi de yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak ekonomideki olumlu gelişmelere rağmen yaşanan siyasal istikrarsızlık ve anarşi ortamını önlemek amacıyla ordu 12 Eylül’de yönetime el koymuştur.

3.1.1. Özal Dönemi

12 Eylül yönetimi demokrasiyi askıya aldıktan sonra Özal’ı ekonomik istikrar programından dolayı başarılı bulmuş ve kendisini Bülent Ulusu hükümetinde başbakan yardımcılığı ve devlet bakanlığına, takım arkadaşı Kaya Erdem’i ise maliye bakanlığına atamıştır. Dönemin hükümeti, hükümet programında yeni sağın liberal yönüyle uyumlu olarak kamu personelinin gereğinden çok fazla olduğunu ve aşırı personel istihdamının tedricen elimine edilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu amaçla ilk olarak 1980 - 83 periyodunda yürürlükte olan ve sıkıyönetim komutanlarına kamu personeli kamu hizmetlerinden uzaklaştırmada büyük imkânlar tanıyan 1402 sayılı Sıkıyönetim Düzen Kanunu çıkarılmıştır. Söz konusu kanunla kamu görevinden uzaklaştırılanlara savunma hakkı tanınmamış, bu hususta idari itiraz ve yargısal inceleme yolu kapatılmıştır. İkinci olarak, 1981 tarihli ve 2559 sayılı yasayla iktidara hizmette 20 yılını tamamlamış veya 31 Ocak 1982 tarihi itibarıyla 55 yaşından fazla ve hizmette 10 yılı tamamlamış olanları emekli etme yetkisi verilmiştir. Bu uygulama devlet memurlarının gönüllü olarak emekliye ayrılmalarını sağlamak için belli teşviklerle desteklenmiştir. Üçüncü olarak, askeri rejim kamu personeli azaltmak amacıyla ücretleri dondurmaya veya en azından

1981 - 1983 periyodunda devlet memurlarının sayısını arttırmamaya çalışmıştır. Böylece Türk kamu personel tarihinde ilk kez devlet memurlarının sayısı tüm kamu sektöründe 1.312.000'den 1.294.000'e, merkezi hükümetteki kamu personelinin sayısı ise 1980 - 82 periyodunda 995.000'den 991.000'e inmiştir. Kamu sektöründe ve kamu personeline genel anlamda istihdam azaltılmamış da, istihdam artışı durdurulmuştur. (Ömürgönülşen, 2005: 390-391).

Bu dönemde kamu personel sisteminin sorunları için “yöneylem araştırması” yapmak üzere bir komisyonda oluşturulmuş, komisyonun yaptığı ön çalışmalar neticesinde “kamu istihdam politikası”, “personel rejimi” ve “kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi” komisyonlarının kurulması kararlaştırılmıştır. Bu komisyonlardan ilk ikisi mevcut sorun ve aksaklıklar üzerinde dururken, kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi komisyonu Ulusu hükümetinin çalışmalarına temel oluşturacak “kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesinin temel esasları” raporunu hazırlamıştır (Karaer, 1987: 38-41).

Hükümet bu rapor doğrultusunda devleti yeniden yapılandırma amacına yönelik iki farklı strateji ortaya koymuştur. Bunlardan ilki, mevcut kurumların yetki ve görevleriyle doğrudan yeni kurumlar kurma, ikincisi bir kurumu iki veya daha fazla kuruma bölerek veya var olan kurumları iki veya daha fazla kurumda birleştirerek yeni kurumlar oluşturmaktır. (Ateş, 1999: 107). Bu amaçla orman bakanlığı, gıda ve tarım bakanlığı, kültür bakanlığı, turizm ve enformasyon bakanlığı, Türk çocuk esirgeme kurumu ile illerdeki çocuk esirgeme ve yetimler yurtları kaldırılmıştır. Bunların yerine tarım ve orman bakanlığı, kültür ve turizm bakanlığı, sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme genel müdürlüğü kurulmuştur. İdari yapıda bürokratik verimsizliklerin önüne geçmek amacıyla sadeleşmeye gidilmiştir (Ateş, 1999: 107; Karaer, 1987: 44-46).

Askeri hükümet yerel yönetimler alanında da önemli düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler yeni sağın liberal ve muhafazakâr içeriğine tamamen zıt uygulamaları içermiştir. Yerel demokrasi ve özgürlükleri hiçe saymıştır. Belediye başkanları, partizanlık yaptıkları düşünülen valiler görevden alınarak yerlerine subaylar getirilmiştir. İl genel meclisleri ile belediye meclisleri feshedilmiştir. Yerel yönetim alanındaki ilk düzenleme anakentlerdeki küçük yerel yönetimlerin sayılarının azaltılması amacıyla tüzel kişiliklerinin kaldırılarak milli güvenlik konseyinin 34 nolu

kararına uygun olarak büyük belediyelerle birleştirilmesidir. Bu kararın uygulanması sonucunda Türkiye’de belediyelerin sayısı 1700’den 1981’de 1580’e düşmüştür ve 150 kadar köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Keleş, 2000: 276-277). Konseyin 34 nolu kararı daha sonra yerini 2561 sayılı yasaya bırakmıştır. 4.12.1981 tarih ve 2561 sayılı “Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun” son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre belediye nüfusu 300.000’i aşan büyük şehirlerin çevresinde bulunan belediye ve köylerin yakınında buldukları büyükşehir belediyesine bağlanabileceği hükmünü getirmiştir. Böylece sadece İstanbul’da 31 belediye ile 23 köy tüzel kişiliklerini yitirmiş, seçilmiş organlarının varlığı son bulmuştur. Ankara’da 12 köyün tüzel kişiliği kaldırılmış, bunlardan 8’i ikişer ikişer birleştirilerek belediye şubesine, 4’ü de mahalleye dönüştürülmüştür. (Keleş, 2000: 277; Karaer, 1989: 111-113). Bu uygulamalar yerel alanda optimum bir ölçek oluşturmak suretiyle halihazırda sunulan hizmetlerin maliyetlerinin aşağıya çekilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Askeri yönetim dönemi Kasım 1983’te yapılan seçimleri ANAP’ın kazanması ile son bulmuş, demokratik parlamenter rejime geçiş yeniden sağlanmıştır.

Özal’ın ANAP’ı kurmasıyla 1980’lerden itibaren başlamış bulunan yeni sağ temelli yapısal uyarılama süreci demokratik bir meşruiyet kazanmıştır. 1983 seçimlerinden önce ANAP’ın özel sektöre en yakın bir parti görünümünde olması, özel sektör ve uluslararası finans kesimlerince açıkça desteklenmesi ve en önemli dış desteği de ABD’den alması partinin dış dünyadaki prestijini ortaya koymuştur (Akdoğan, 2001: 89). Thatcher’in bir Özalist olduğunu vurgulaması, Özal’ın da Thatcher’in “Başka Alternatif Yok” sloganını güçlü bir biçimde savunması ANAP’ın yeni sağ ideolojinin temsilciliğine soyunmasını en iyi biçimde örneklemektedir. Anavatan partisi kendi ideolojisini Türkiye’de istikrar ve iç barışı sağlamak adına sosyal adaleti gerçekleştirmek, serbest rekabete dayalı tekellere karşı çıkan bir serbest piyasa ekonomisini gerçekleştirmek temelinde toplumun geleneklerine bağlı, fakat tutuculuk anlamına da gelmeyen bir muhafazakârlık ve Atatürk milliyetçiliği ile desteklemiştir. ANAP’ın muhafazakârlığı iyi ve değerli olan şeylerin muhafazasına dayanmaktadır, fakat bu muhafazakârlık gelişme ve ıslahatın sadece eski dönemlere ait değerleri onaylamak suretiyle başarılabilmesine inanan ilerlemeye ve değişime açık bir

algılamayı esas almaktadır. Bu amaçla ANAP dini temayı 1970'lerin kutuplaşmalarına yönelik elzem bir çare olarak görmüş ve dini toplumda bir uzlaşma oluşturmak amacıyla diğer kimlikler üzerinde daha belirgin bir öncelik oluşturmak için kullanmıştır. Ayrıca partiye göre, aile ulusun temeli farz edilecek kadar önemli bir kavramdır. Geleneklerin ise aile yapısının korunmasında öncelikli bir rol oynayacağı ifade edilmektedir (Topal, 2000: 35-39; Özdemir, 2000: 131-132).

Partinin lideri Turgut Özal, muhafazakârlığı; milli değerlerin korunması ve batıdaki çağdaş gelişmelerin izlenmesi, milliyetçiliği; uluslararası ilişkilerde ülke menfaatlerini gözetmek, geçmişle milleti ve devleti barıştırmak, sosyal adaletçiliği; ülke nimetlerinden herkesin hak ve adalet ölçüsü içerisinde istifade etmesini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması, liberalizme dayalı serbest piyasa ekonomisini; ferdin önceliğine dayalı bir ilkeler bütünü olarak yorumlamıştır (Gündüz, 2001: 51-75). Aslında Özal'ın bu dört eğilimi birleştirme söylemi 1980 öncesi toplum ve siyasetin bir eleştirisine dayanırken aynı zamanda siyasal yelpazenin tamamını temsil etme iddiasına dayalı siyasal bir merkez inşa etme projesidir. Bu anlamda ANAP'ta somutlanan yeni sağ, devletin yaşamın her alanına müdahale etme pratiğini daraltmak, aynı zamanda devleti liberal anlamda küçültmek amacındadır (Duman, 2005: 178-204). Bu doğrultudaki Özalcı yeni sağın hedefi, devletçilikle örülü hâkim zihniyeti dönüştürmek, serbest piyasa ekonomisinin gerektirdiği rasyonel birey görüntüsüne uygun daha özgürlükçü ve demokratik bir siyasal kültür inşa etmektir (Göle, 2000: 432-434).

1983 yılında yayımlanan ANAP programında yeni sağ niteliklere yapılan vurgu ön plândadır. Programda liberal bağlamda devlet - vatandaş münasebetlerinde yeni bir anlayışla itimadın esas alınarak bürokratik işlemlerin asgariye indirilmesi, toplumun maddi ve manevi açıdan yükselme ve yücelmesinde temel unsur olarak bireyin referans alınması savunulmaktadır. İktisadi kalkınmada devletin esas fonksiyonu; tanzim edici olma, fertlerin ve kuruluşların iktisadi münasebetlerini düzenleyici, ihtilafların halli, iktisadi istikrarın sağlanmasına matuf sık değişmeyen kaideler koyma, engelleri kaldırarak verimin yükseltilmesini sağlama ile sınırlanmaktadır.

Ayrıca vatandaş işlerinin doğrudan ve yerinde çözülmesini teminen mahalli idarelerin yetki ve sorumluluklarının artırılması kapsamında desantralizasyona vurgu yapılmaktadır (ANAP Parti Programı, 1983, md. 10). Yeni sağ bir muhafazakârlıkla merkeziyetçilikten ziyade âdem-i merkeziyetçilik esas alınmaktadır. Partinin seçim beyannamesinde de yeni sağa ilişkin çarpıcı özellikler yaygındır. Beynamede birbiriyle doğrudan ve yakından ilgili hizmetlerin aynı bakanlık çatısı altında toplanması, karar ve hizmet bütünlüğünün sağlanması, başbakanlığın temel görevinin genel politika kararlarının tespiti, takibi, koordinasyon ve üst denetimle sınırlanması, bütçe, hazine, dış ticaret fonksiyonlarının başbakanlıkta bir arada toplanması arzulanmaktadır. Sermaye piyasası ve mali piyasaların her türlü araçlarının yaygınlaştırılması ana amaçlar olarak sıralanmaktadır. Bürokratik işlemlerin azaltılması için en fazla ve en gereksiz oldukları alanlardan başlanarak ilgili kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişimlerin yapılması, bakan onayının asgariye indirilerek konuların önemine göre müsteşar, genel müdür, daire başkanı ve diğer seviyelerde sonuçlandırılmasını sağlamak üzere yetki ve sorumlulukların yeniden tespit edilmesi istenmektedir. Taşra kuruluşlarının yetkilerinin artırılması gerektiği belirtilmektedir. Vergi sisteminin sayıca az ve basit bir biçimde düzenlenmesi, genel bir sağlık sigortasının oluşturulması, özel sağlık müesseselerinin kurulmasının teşvik edilmesi, KİT'lerin anonim şirket haline getirilip hisse senetlerinin halka satışının sağlanması beynamedeki diğer hususlardır (ANAP Seçim Beyannamesi, 1983: 20-30).

Özal 1983'teki hükümet programında da devletin iktisadi faaliyetlerde genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmesini, devlet müesseselerinin kuruluşunda temel prensibin işlemlerin etkili, süratli ve verimli bir biçimde yürütülmesi olduğunu belirtmiştir. Mal, para ve döviz değerinin serbestçe teşekkül ettiği ekonomik politikalara geçilmesi, eğitimde fertlerin ve özel kuruluşların eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilmeleri hükümetin gündemindedir (I. Özal Hükümeti Programı, 1983, md. 10, md. 14). Bu politikalarıyla Özal küresel liberal değerlerle, yerel milli değerleri harmanlayan bir siyaset tarzı gütmüştür (Çaha, 2004b: 131).

Yeni sağın artan liberalleşme vurgusunun temelinde ise devletin iş yükünü azaltarak kamu harcamalarını kısmak yer aldığı gibi aynı zamanda özel sektörün daha az maliyetle bu işleri kamu kesiminden daha verimli bir biçimde yürütebileceğine olan inanç yatmaktadır.

Bu bölümde Özal'ın yeni sağ içerikli reform uygulamaları ele alınmıştır.

3.1.1.1. İktisadi Liberalizm

Özal hükümetinin en önemli icraatları ekonomi sahasında olmuştur. Bu amaçla Özal 80'den itibaren ekonomide uyguladığı liberal arz yanlı istikrar programıyla ilk aşamada ihracat yönelimli büyümeyi vurgulayan mali ve parasal politikaları benimseyerek ekonomik istikrarı bir derece gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. İkinci aşamada ise nispi fiyat ayarlamasını düzenleyerek ekonomik istikrar iklimini sürdürmeyi amaçlayan IMF ve Dünya Bankası destekli yapısal uyarlama programını sürdürmüştür (Topal, 2000: 41). Yapısal uyarlama yöntemiyle yapısal kriz koşullarında devletin sosyal rollerinden başışık kılınması, yeni liberal değerler dizgesine ve küresel kapitalist sermayenin çıkarlarına uygun olarak yeniden yapılandırılması beklenmektedir. Genelde Dünya Bankası'yla birlikte anılan yapısal uyarlama sürecinde IMF, Avrupa Birliği, OECD, Dünya Ticaret Örgütü ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası aktörlerinde payı büyüktür. Dünya Bankası yapısal uyum kredileri ve proje kredileri aracılığıyla yapısal uyarlamayı yönetirken, IMF daha çok yapısal uyarlama programlarını denetleme yoluyla tek tek Türkiye ile yapılan anlaşmalar üzerinden yürüyen niyet mektupları ve stand - by düzenlemeleriyle süreçte etkili olmaktadır. OECD ülkeler hakkında hazırladığı raporlarla ve danışman görüşleriyle yapısal uyarlamaya destek olmaktadır. AB katılım ortaklığı belgesi ve ilerleme raporlarıyla, BM çok taraflı anlaşmalar ya da tek tek ülkelerle yaptığı anlaşmalarla, Dünya Ticaret Örgütü ise üye ülkelerin tabi olduğu çok taraflı bağlayıcı ticari sözleşmelerle süreçte aktif rol oynamaktadır (Soydan, 2004: 3-18). Böylelikle IMF'ye, Dünya Bankası'na, özel ticari bankalara ve devletlere olan borçların düzenli olarak ödenmesi sağlanmakta ve ihraç ürün fiyatları daha da düşürülerek mevcut kaynak transferine derinlik kazandırılmaktadır (Başkaya, 1994: 152). Dünya Bankası ile Türkiye arasında bu anlamda yapılan kredi anlaşmaları üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, tüm sosyo - ekonomik yapının dönüşümünü amaçlayan genel yapısal uyarlama kredileridir. Bunlar 1980 Mart'ında alınmaya

başlanmış, 1986'nın başında 5 yapısal uyum kredisiyle sonuçlanmıştır. İkinci aşama, kamu yönetiminin genelinden ziyade tarım, enerji, maliye gibi belli sektörleri dönüştürmeyi amaçlayan sektörel uyarlanma kredileridir. Bunlar 1985'ten itibaren alınmaya başlamıştır. Üçüncü aşama ise belli bir reform projesini desteklemeyi amaçlayan proje kredilerinden oluşmaktadır. DB'nin kredi amaçları borçlu ülkelerde genelde geniş bir etki alanına sahiptir. Özellikle gücünü "koşulluluk" maddesinden alarak kamu yönetiminin yeniden yapılanmasından ulusal ekonomik siyasalara kadar çoğu alanı etkilemektedir. Koşulluluk bir yapısal veya sektörel uyarlanma kredi anlaşmasının imzalanması söz konusuysa Banka'nın özel hesaba para yatırmasının, borçlu ülkenin anlaşmada yer alan taahhütleri yerine getirmesine bağlanmasını ifade etmektedir. Bu taahhütler genelde yeni sağın neoliberal içerikli ekonomik öngörülerinin (kamu harcamalarının kısılması, vergileri arttırma, sosyal güvenlik harcamalarını kısma) uygulamaya aktarılmasını söz konusu ülkeden talep etme biçimindedir. Bu anlamda 1980 - 90 zarfındaki DB ve Türkiye arasındaki tüm borç anlaşmaları idarede etkinliği arttırmayı amaçlayan bir programı, istikrazın kullanılacağı sektör zarfında esnek bir kurumsal çerçeveyi, ilgili kurumun daha çok piyasa tarzı işlemlerini ve bürokrasi zarfındaki yeniden yapılanmaları içermektedir (Ateş, 1999: 93-94; Güler, 2005: 150-151; Erdoğan, 2006: 52).

Yapısal uyarlama programı doğrultusunda Özal 1980 - 85 dönemi boyunca IMF'nin 1,7 milyar dolarlık özel çekme hakkını kullanılabilir kılmasıyla bu miktarın 1,5 milyar dolarlık kısmını kullanmıştır. Dünya Bankası'ndan ise bu kapsamda 1,6 milyar dolar kredi almıştır (Aykaç ve Enç, 2003: 66). 1983 sonrası dönemde ödemeler dengesinin ticaret hesabının serbestleştirilmesi konusunda önemli adımlar atılmıştır. Koruma oranları kademeli olarak düşürülmüş ve oldukça liberal bir ticaret yapısına geçilmiştir. İhracat dolaylı ve dolaysız teşviklerle yoğun bir biçimde desteklenmiştir. İhracat patlamasıyla birlikte 1980 - 85 dönemi dışa dönük büyümenin gerçekleştiği bir dönem olmuştur. İhracat 1980 yılında ithalatın % 36,8'ini karşılarken, 1989'da 11 milyon 625 bin dolara çıkarak ithalatın % 73,6'sını karşılar duruma gelmiştir. 29 Aralık 1983 tarihli ekonomik kararlar doğrultusunda çıkarılan Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu hakkındaki 30 sayılı kararla kambiyo rejimi serbestleştirilmiştir. Bu kararlar Türk lirasının yabancı paralar karşısındaki kurunu belirleme yetkisi merkez bankasına bırakılmıştır (Ata, 2000: 63).

Yurttaşların yanlarında döviz bulundurabilmeleri sağlanmıştır. 1984 yılında belli kamu hizmetlerini deregüle etmeye yönelik 3032 sayılı yasa çay üretimini kamu tekelinden çıkarırken, 1985 tarihli 3291 sayılı yasayla da tütün üretimi özel sektörün üretimine açılmıştır (Sayın, 2005: 31). 1986'da doğrudan para politikası araçları yerine dolaylı para politikası araçlarının kullanımına karar verilerek kamunun ihale bono ve tahvil satışı yapması, merkez bankası bünyesinde bankalar arası para piyasalarının kurulması, İMKB'nin açılması sağlanmıştır (Koçar, 2006: 92).

1989 yılında yayımlanan 32 nolu kararname'yle ise sermaye hareketleri tamamen liberalleştirilmiş ve konvertibiliteye yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bu kararlarla yabancı kaynak kullanımını kolaylaştırmak için sermaye girişi yüksek faizlerle teşvik edilmek istenmiştir (Doğan, 2003: 561).

Bu ekonomik programın en önemli başarıları, 1980'de % -2,8 olan büyümenin 1990'da % 9,4'e ulaşması, enflasyonun ise % 107,6'lık bir seviyeden % 64'e çekilebilmesidir. Ayrıca kişi başına GSMH'da 1570 dolardan 2715 dolara çıkarılmıştır. Ancak söz konusu program dış ticaret açığının artmasını ve cari işlemler dengesinin GSMH'ya oranının negatif olmasını engelleyememiştir. Aynı şekilde toplam borçların GSMH'ya oranı da azaltılamamıştır. Toplam borçlar 1980'de % 36,15 iken, 1990'da % 44,94'e yükselmiştir. Vasıtalı vergilerin vergi gelirleri kapsamında % 47,9'luk bir orana ulaşması da gelir dağılımını bozarken, borç anapara ve faiz ödemelerinin vergi gelirlerine oranı 1988'de % 94,4 ulaşmıştır. Sonuçta bütçe açıklarının GSMH'ya oranı 1980'deki % - 3,1'lik düzeyinden 1989'da % - 3,3'lük bir düzeye çıkmıştır (Çataloluk, 2005: 170-181). Özal'ın bir diğer amacı olan kamu harcamalarını kısma doğrultusunda ise kısmen başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Bu doğrultuda sosyal güvenlik harcamaları sabit kalırken, cari harcamalar % 8,9'dan % 7,1'e, personel harcamaları % 6,9'dan % 4,6'ya, KİT harcamaları % 2,1'den % 1,5'e düşürülmüştür. Faiz harcamaları ile transfer harcamaları ise artış göstermiştir (TCMB, 2002: 73).

3.1.1.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Özal'ın piyasalaşma uygulamaları çerçevesinde reforma tabi tutmak önemli alanlardan biri sosyal güveniktir. Bu alanda Özal devletin sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikası uygulama esaslarının ölçülü, çalışmamayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olmasını savunmaktadır.

Bu kapsamda devletin geleneksel sosyal dayanışma esaslarını ve kuruluşlarını idame ve teşvik edecek tedbirleri alması muhafazakâr düşünceler ışığında faydalı görülmektedir (ANAP Seçim Beyannamesi, 1983, md. 20). Bu konuda Özal'ın temel düşüncesi yatırılan primlerden devletin vergi almaması, sosyal güvenliğin serbest piyasa sistemindeki özel sigorta sistemlerinin hizmetleriyle fonlanmasıdır. Hâlihazırda Özal için sosyal refah devleti anlayışı ekonominin büyümesi açısından da sakıncalıdır (Cemal, 2004: 174). Bu nedenle izlenen politikalarda yeni sağın piyasa uygulamalarını aksatacak her türlü engelin ortadan kaldırılmasını amaçlayan liberal yön daha da ağırlık kazanmıştır. Bu amaçla devletin asli fonksiyonlarına geri çekilmesi için SSK ve Bağ-Kur'un giderek tasfiye edilmesi, devletin sigorta sistemini sadece koordine etmesi ve yönlendirmesi temel politik hedefler olarak ortaya konmuştur (Mahmud, 2001: 106). Bu hedefler doğrultusunda sigorta primleri yükseltilmiş ve artış büyük ölçüde işçilerin ve çalışanların katkı paylarına yansıtılmıştır. 1983 yılında çıkarılan 2977 sayılı yetki kanunu çerçevesinde SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'ndaki bürokratik işlemler azaltılmıştır. 2828 sayılı kanunla tüm sosyal yardımlar tek elde toplanmıştır. Aynı yıl 2022 sayılı kanunda da değişiklik yapılarak yerel belediye ve muhtarlardan alınacak belgelerle muhtaçlığın yerel düzeyde belirlenmesi kararlaştırılmış ve bunun denetimi de ilgili kuruluşların taşra birimlerine bırakılmıştır. 1985'te Bağ-Kur iştirakçilerine sağlık yardımlarından yararlanma hakkı tanıyan hükümet, 1986 yılı sonunda çıkardığı 3294 sayılı "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu"yla başbakanlığa bağlı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonunu kurmuştur. Bu fonda toplanacak paraların yoksul olan kişilere dağıtılmak üzere il ve ilçelerde kurulu vakıflara aktarılması kararlaştırılmıştır (Gül, 2006: 292-298). Bu alanda "vergi iadesi" ve kamu çalışanları için çok cüzi miktarlarda olan çalışmayan eşe yönelik aile yardımı gibi uygulamalar söz konusu olmuştur (Kara, 2004: 240). Erken emekliliğin önlenmesi için 1986 yılında yapılan bir başka değişiklikle tekrar yasal yaş haddi uygulamasına geçilmiş ve emeklilikte kadınlarda 55, erkeklerde ise 60 yaş sınırı aranmıştır. 1.07.1989 tarihinden itibaren sosyal yardım zammı ödeneklerinin kaldırılması, bunun yerine taban aylığı ve kıdem aylığı uygulamalarının konulması ve iştirakçi kesenek oranlarının % 15'e yükseltilmesi emekli sandığı gelirlerini olumlu yönde etkilemiştir (Çelik ve Tatar, 2003: 281-291). Sonuçta radikal değişiklikler yapılamasa da sosyal güvenlik harcamalarının sabit tutulması başarılmıştır.

Özal bu husustaki reform çalışmalarını sağlık alanında da sürdürmüştür. Bu alanda genel bir sağlık sigortasının tesisi, koruyucu hekimliğe önem verilmesi, özel sağlık müesseselerinin kurulması hedefleri önemli yer tutmaktadır (I. Özal Hükümeti Programı, 1983: 27-28). Özal'a göre sağlık reformunun temeli devlet hastaneleri ve kurumlarının yanı sıra özel sağlık sisteminin oluşturulması konusunda adımlar atılmasıdır ve bu hizmetler de rekabetçi bir piyasada daha iyi sunulabileceğinden özelleştirme öngörülmektedir (Aktan, 1996: 28). Bu amaçla Türkiye'deki tüm devlet hastanelerinin sağlık bakanlığına bağlı olmasına son verilmesi, bakanlığın idarecilikten değil, denetimden sorumlu kılınması, hastanelerin mahalli idarelere bırakılması sağlıktaki temel gündem maddelerini oluşturmaktadır (Mahmud, 2001: 106). Bu doğrultuda özel sağlık müesseseleri ve hastanelerinin ücretlerinin serbest bırakılması, serbest çalışan hekimlerle anlaşmalar yaparak kamunun hizmet satın alması yoluyla sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, kamu kurumlarının ve sigorta kurumlarının kendilerinin sağlık hizmeti vermek üzere teşkilatlanmalarından kaçınılması plânlanmıştır (DPT, Beşinci Beş Yıllık Plan, 1985 - 1989: 150). Hedefler doğrultusunda 1983 yılında sağlık bakanlığına bağlı kurumlarda döner sermayenin kapsamı genişletilmiştir. Finansmanı halktan alınacak ek primlerle sağlanacak genel sağlık sigortasıyla ilgili çalışmalarda başlatılmış, ancak tamamlanamamıştır (Soyer, 2003: 306). Özel sektöre 1983'ten itibaren sağlık sektörüne girmesiyle verilen teşvikler arttırılarak (1989'da verilen teşvik belgesi sayısı 65'tir) toplam sabit sermaye yatırımları içinde kamunun payı hızla düşürülmüştür (Sevim, 2006: 94). Yine 1983 yılında sayısı 295 olan hükümet tabiplikleri sağlık ocakları haline getirilmiştir.

Türkiye'de sağlık hizmetlerinin liberal açıdan ticarileşmesi için Dünya Bankası'nın 1987 yılında hazırladığı "Gelişmekte Olan Ülkelerde Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı" adlı rapor sağlık alanında etkili olmuştur. Raporda kullanıcıların özellikle ilaç ve tedavi bakım hizmeti karşılığında ücret ödemesi (yani kullanıcıdan katkı payı alınması), kullanıcılara sigorta sağlanması, hükümet dışı kaynakların (kâr amacı gütmeyen gruplar, özel hekim, eczacı ve pratisyen hekim gibi) etkin kullanılması, sağlık hizmetlerinin desantralize edilmesi ana reform önerileri olarak yer almıştır (WB, 1987:9; aktaran: Orhan, 2006: 91). Bu öneriler YKY'nin "kullanıcı öder" prensibine dayalı gerçekliklerden hareket ederek sağlık sisteminde özel sektörden hizmet satın alınması sürecini teşvik etmiştir. Özel sektör sağlık hizmeti sunucularının sayısında artışa yol

açmıştır. Bu önerilere uygun olarak hükümet 7.5.1987 tarihinde 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nu kabul etmiştir. Kanunla milli savunma bakanlığı dışında ülkedeki bütün sağlık hizmetlerinin sağlık bakanlığı tarafından plânlaması ve denetlenmesine olanak sağlanmıştır. Hastanelerin giderlerini sundukları hizmetler karşılığında vatandaşlardan veya bunların bağlı oldukları sosyal güvenlik kuruluşundan alacakları gelirlerle karşılamaları, genel bütçeye yük olmamak üzere birer “sağlık işletmesi” haline dönüştürülmeleri temin edilmiştir. Ayrıca sağlık kütüğü oluşturularak sağlık hizmetlerini destekleme ve geliştirme fonu kurulmuştur. Kamu sağlığı merkezleri kurularak bunlar sonradan semt polikliniğine dönüştürülmüştür (Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, 1987, md. 4, 5 ve 7).

Kanun, sağlık bakanlığına kamu ve özel sektör kurumlarını düzenleme görevini vererek özel hekim ve sağlık kuruluşlarından yararlanma olanağı tanımıştır. Sosyal güvencesi olan herkesin kamu ya da özel istediği sağlık kuruluşundan yararlanabilmesi olanaklı kılınarak çalışanların sözleşmeli olacağı belirtilmiştir. Bu içeriğiyle kanun, sağlık hizmetlerinin ticarileşerek piyasaya açılması ve devletin sağlık hizmetleri alanındaki sorumluluğunu terk etmesine yönelik yeni sağın liberal uygulamalarına tanıklık etmiştir (Orhan, 2006: 101). Böylelikle hem sağlık bakanlığı hem de üniversite hastanelerinde kullanıcı ücretleri artmış, bu artışın sonucu olarak ücret toplama mekanizması gelişmiştir. Ancak üniversite hastaneleri ücret seviyelerini kararlaştırmada daha fazla serbest olduklarından kullanıcı ücretlerini toplamada devlet hastanelerine nispeten daha başarılı olmuşlardır. Kullanıcı ücretleri gibi, hastanelerdeki ek hizmetlerinde ihaleye çıkarılması yeni kamu yönetiminin önemli bir parçası olarak sağlık sisteminde etkili olmuştur. Örneğin, 1985'te sağlık bakanlığı bir yönerge yayımlamış ve hastanelere temizlik hizmetlerinde ihaleye gidilmesini önermiştir. Benzer bir biçimde 1989'da sağlık bakanı hastane yöneticilerinin yemek hizmetlerini özel sektörden satın almaları hususunda çaba göstermelerini amaçlayan bir başka yönergeyi yürürlüğe koymuştur. Bu konuda Ankara yüksek ihtisas hastanesi temizlik hizmetlerini 1985'ten itibaren ihaleye çıkarmada öncü bir rol oynamıştır (Ateş, 1999: 226-227). İhale yöntemi ile yeni sağın piyasa odaklı liberalize yapısında hizmet sunucularının rekabet halinde olması, YKY'nin sözleşmelilik ilişkileri çerçevesinde hizmeti üreten - hizmeti sunan ayrımının derinleştirilmesi amaçlanmıştır. ANAP hükümeti 1990 yılında Dünya Bankası ile sağlık projesi kredi anlaşmasını imzalayarak sağlık reformu proje genel koordinatörlüğü

aracılığıyla sağlık projelerini hayata geçirmeye çalışmıştır. Anlaşma, devletin rolünü koruyucu sağlık hizmetleriyle sınırlayarak tedavi edici hizmetlerin özel sektöre yerine getirilmesini öngörmüştür. Anlaşmaya göre, sağlık hizmetlerindeki özelleştirme üç aşamada gerçekleşecektir. İlk olarak, hastanelere daha geniş bir işletme özerkliği verilerek yerleşme sağlanacaktır. Bu adımla hizmet etkinliğinin ve denetiminin sağlanması amaçlanmıştır. İkinci olarak, kamu kuruluşları tarafından sunulacak sağlık hizmetlerinin fiyatlandırılması istenmektedir. Bu adım sosyal güvenlik sistemindeki düzenlemelerle pekiştirilmektedir. Üçüncü ve son adımsa, sağlık reformu proje genel koordinatörlüğünün aktif rol üstlenmesi beklenen doğrudan özelleştirme uygulamalarıdır (Soyer, 2003: 312).

Ancak gerçekleştirilen tüm bu reformlara rağmen, 1980'de % 3,5 olan toplam sağlık harcamalarının GSMH'ya oranı 1989'da sadece % 3,4'e inmiş, kamu sağlık harcamaları % 51,4'den % 58,5'e yükselmiş, özel sağlık harcamaları ise % 48,6'dan, % 41,5'e düşmüştür (TCMB, 2002: 76).

Özal eğitim alanında birtakım somut hedeflerden hareket etmiştir. Bu bakımdan ilköğretim öncesi okullaşma oranının artması, özel okulların teşvik edilmesi, eğitim hizmetlerinin maliyetine katılma uygulamasına başlanması, yükseköğretimde % 12'lik bir okullaşma oranına ulaşılması amaçlanmıştır. Öte yandan kamu hizmetlerinde ve idaresinde verimliliği arttırmak amacıyla her kademedeki kamu görevlileri için eğitim programları düzenlenmesi ve plân döneminde 800 bin kamu görevlisinin halkla ilişkiler eğitiminden geçirilmesi plânlanmıştır (DPT, Beşinci Beş Yıllık Plan, 1985 - 1989: 140). Dönemin en önemli uygulaması YÖK başkanı İhsan Doğramacı tarafından 1984'te ilk özel üniversite olan Bilkent Üniversitesi'nin açılması ve yükseköğretim alanının giderek büyüyen bir biçimde özel sektöre hizmet edecek şekilde yeniden örgütlenmesidir. Bu uygulama pek çok vakıf üniversitesinin kurulmasına katkıda bulunmuştur.

Özal eğitimde bütün okullarda bilgisayarlı sisteme bir an önce geçilmesini, üniversiteler arası rekabetin üniversitelerin aldıkları paranın hesabını vermeleri ölçüsünde artmasını arzulamıştır (Mahmud, 2001: 108). Ancak dönem geneli itibarıyla kamu eğitim harcamalarının GSMH'daki payı 1989'da % 1,8'e (1983'te % 2,8 idi), konsolide bütçedeki payı ise % 11'e (1983'te % 14,8 idi) düşmüştür. Milli eğitim bakanlığının konsolide bütçe içindeki payı 1983'te % 11 iken, 1989'da % 7,8'e inmiştir.

Yükseköğretime ayrılan bütçe harcamalarında da bir gerileme söz konusudur. Yükseköğretim bütçesinin konsolide bütçe içinde payı 1983'te % 3,8 iken, 1989'da % 3,2'ye indirilmiştir. Bu haliyle Türkiye OECD ülkeleri arasında 1990'da Yunanistan'dan sonra en az eğitim harcaması yapan ülke olmuştur (Akyol, 2003: 111-117). Bunda yeni sağın liberal açıdan kamu harcamalarını kısma politikaları kapsamında hâlihazırda yarı kamusal bir hizmet olan eğitimin piyasa koşullarında sağlanması gereken bir meta olarak ele alınmasının büyük payı vardır.

Özal'ın düzenlemelerde bulunduğu bir diğer alan iskândır. Devletin altyapı yatırımlarına yönelmesini savunan Özal hükümeti, toplu konutu düzenli ve ekonomik şehirleşmenin rasyonel araçlarından biri olarak ele almıştır. Bunun için konut yapımında azami tasarrufun sağlanması, konut kredilerinin bütün ticari bankalara yaygınlaştırılması, konut yapımını güçlendiren ve geciktiren formalitelerin basitleştirilmesi ve imar plânlarının süratle tamamlanması temel araçlar olarak görülmüştür (ANAP Seçim Beyannamesi, 1983: 40-45). Bu alandaki ilk icraatını hükümet 2 Mart 1984'te 2915 sayılı Toplu Konut Yasası'nı konut piyasasına girmeye hevesli girişimcilere olanaklar sunmak amacıyla yasalaştırarak gerçekleştirmiştir. Yasayla özel bir fon olan toplu konut fonu oluşturulmuştur. Toplu konut fonunun kullanım yerleri arasına ferdi kredi verme yolu da eklenmiş, özel kesimdeki büyük holdinglerle konut yapım ortaklıkları toplu konut kuruluşu kavramının içine alınmıştır. Yeni sağın piyasalaşmayı öngören politikaları aracılığıyla hükümet toplu konut kuruluşunu özel sektörün konut kooperatifçiliğini destekler nitelikte ele almıştır (Keleş, 2000: 365-370). Ancak tüm bu çabalara rağmen konut yatırımlarının GSMH'daki payına bakıldığında kamu yatırımlarının (1986'da % 9,6) özel yatırımlardan (1986'da % 3,5) önde olduğu, özel sektör yatırımlarının konut sahasında yeterince teşvik edilemediği görülmektedir (TÜSİAD, 1987: 8).

Özal'ın sendikalar karşısındaki tutumuna baktığımızda, Batılı yeni sağ liderler gibi olumsuz bir bakış açısı sergilediğini görmekteyiz. Özal piyasa ilişkilerinin ve kültürünün topluma yayılmasında en önemli engel olarak sendikaları görmüştür. Çünkü sendikalar yeni sağın muhafazakâr zihniyetine ters düşmektedir. Kolektivist bir sistemin değerlerini savunarak devletçi düzenin devamlılığı hususunda hükümetlere baskı yapmakta, piyasacı değerlerin topluma takdimini engellemektedir. Bu nedenlerle

işverenler hem işçiler üzerindeki faaliyetleri açısından serbest bırakılmış, hem de bu serbestliğin sermaye lehine kullanılması denetim altına alınmıştır. 1984 tarihli Türkiye işverenler sendikası konfederasyonu (TİSK) ilkeleri de üye sendikalara toplu sözleşmelerde iş yasasının verdiği üzerinde hiçbir şey vermeyerek toplu sözleşmeyi anlamsız kılmıştır (Özkazanç, 1998: 341- 342).

Sendikal gücün zayıfladığı bu dönemde sendikalardan beklenen soluk kesen küresel yarışta verimliliği arttırmaya dönük bir çalışma sergilemesi ve ücretlerinde bu kapsamda değerlendirilmesidir. Böylelikle 1984'te toplu pazarlık süreci başlasa ve ilk grev yapılsa da, bu süreç çok bürokratikleştirildiği ve grevler büyük oranda zorlaştığı için sendikalar bir meslek örgütü olarak başarı gösterememişlerdir. Bu noktada ANAP ekonomik etkinliği devlet alanı dışında tutmak, korporatist gruplarla bir temsil ilişkisini reddetmek, bu örgütlerin kararlara katılımına engel olmak ve kamu yararı adına devletin ekonomiyi yönlendirmesini sağlamak adına anti - korporatist bir yaklaşım sergilemiştir (Duman, 2005: 232-240).

Özal'ın devleti küçük fakat güçlü kılmaya yönelik stratejilerinden biri de özelleştirmedir. Özal daima ister sosyal sigorta sistemi, ister kamu iktisadi teşebbüsleri, ister vergiler yoluyla olsun devletin topladığı ve kullandığı kaynakların milli gelirin % 30'unu aşmaması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, devlet sınaî ve ticari faaliyetlere asla girmemelidir. Kamu iktisadi teşebbüsleri derhal tasfiye edilmeli, özelleştirilmeli ve kiralanmalıdır. Devlet süratle sanayiden, ticaret ve tarımdan çıkmalıdır. Özal devletin bir işveren veya bir baba olmadığını, herkesin devlete değil kendisine güvenmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Sanayi sektörünün verimsiz ve gizli işsizliğe dayalı KİT yapısından uzaklaşmasını, çok az sayıda insanla büyük çaplı üretim yapan ve sektördeki irtibatında hizmet sektörüyle sağlanacağı bir sınaî yapının kurulmasını amaçlamıştır (Barlas, 2001: 146-163). Bu alanda 1983 yılından sonra gündeme gelen özelleştirme programına yönelik ilk hukuki düzenleme 29.2.1984 tarih ve 2983 sayılı kanunla yapılmıştır. 2983 sayılı kanun kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara ait tesislere, hisse senedi yoluyla gerçek ve tüzel kişilerin ortak edilebilmesine veya bu tesislerin belli sürelerle işletme hakkının devrine olanak tanımıştır. 1986 yılında çıkarılan 3291 sayılı kanunla da özelleştirmenin karar alma ve uygulama aşamalarına ilişkin yeni düzenlemeler yapılmıştır. 3291 sayılı kanun, özelleştirme kapsamını ve kapsama alınma

sürecini tanımlayarak ekonomik işler yüksek koordinasyon kuruluna verilen görev ve yetkileri yeniden toplu konut kuruluna vermiştir. 1990'daki 412 ve 414 sayılı KHK'ler ise toplu konut ve kamu ortaklığı idaresi başkanlığını toplu konut idaresi başkanlığı ve kamu ortaklığı idaresi başkanlığı olarak tüzel kişiliği olan iki ayrı idare olarak yeniden teşkilatlandırmıştır (ÖİB, www.oib.gov.tr, 29.06.2009). Mevzuat kapsamında özelleştirme çalışmaları 1984 yılında kamuya ait yarım kalmış tesislerin tamamlanması veya yerine yeni bir tesis kurulması amacıyla özel sektöre devri uygulamalarıyla başlamıştır. 1985 yılından itibaren 246 kuruluşdaki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 394 taşınmaz, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 103 tesis, 6 liman, şans oyunları lisans hakkı ile araç muayene istasyonları özelleştirme kapsamına alınmışlardır. 1986 yılından itibaren yürütülen çalışmalarla 199 kuruluşta hisse senedi veya varlık satış / devir işlemi yapılmış ve bu kuruluşlardan 188'inde hiç kamu payı kalmamıştır. 24 kuruluşdaki kamu payı ile 4 taşınmazın ise kapsamdan çıkarılmak, tasfiye edilmek veya kapsamda olmayan başka bir kuruluşla birleştirilmek suretiyle tüzel kişiliği sona erdirilmiştir. Nisan 1987'de özelleştirme kapsamına alınan gübre fabrikaları A.Ş. 1989 yılında kapsamdan çıkarılmış, yine kapsama alınan Boğaziçi hava taşımacılığı A.Ş. ise tasfiye edilmiştir (ÖİB, www.oib.gov.tr, 29.06.2009). 1984 yılında çıkarılan 3096 sayılı kanunla TEK dışında özel sektörün elektrik üretimi, iletimi, dağıtımını yapabilmesine imkân tanınmıştır. 1987 tarihli 284 sayılı KHK ise işletme hakkı devri yetkisini bakanlar kurulundan ilgili bakanlığa nakletmiştir. 1177 sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu'nda yapılan değişikliklerle özel kesimin tütün ve tütün mamulleri üretimi, ithalatı ve satışı yapabilmesine olanak tanınmıştır (Tan, 1988: 81).

1985 yılından itibaren 165 adet kuruluştan 97 adedinde özelleştirme tanımına girebilecek 108 işlem yapılmıştır. Özelleştirme işlemlerinden 60'ı blok satış ve halka arz kaydıyla blok satış yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiş, 45 adet tesis ve işletme satış veya devri gerçekleştirilmiştir. Yasal çerçevede ciddi bir darboğaz olmamasına karşılık özelleştirmeden 1989 yılına kadar önemli bir gelir elde edilememiştir. Özelleştirmeden elde edilen gelir 1985 ila 1989 arasında sadece 181.000 dolar olmuştur (Kilci, 1994: 38-39). Özelleştirme için yasal hazırlıklara yeterince önem verilmemesi, siyasi partiler arasında bu hususta tam bir uzlaşma sağlanamaması, kamuoyuna karşı yeterince şeffaf olunamaması vb. gibi pek çok faktör özelleştirmede başarısızlığa neden olmuştur. Bunun yanı sıra özelleştirmede amaç ve hedeflerin iyi belirlenememesi, az

gelişmiş bir sermaye piyasasının sermayenin geniş kitlelere yayılma olanağını sınırlaması, özelleştirme sonrası ortaya çıkacak istihdam ve işgücü ilintili sorunlar konusundaki yasal eksikliklerde bu başarısızlığa olumsuz katkı yapmıştır (Bıyıklıoğlu, 2000: 96; Barışık ve Barlas, 2003: 133-134; Aktan, 1994: 134). Batılı ülkelerde yeni sağın gerçekleştirmiş olduğu köklü özelleştirme uygulamalarının gerçekleştirilememesi nedeniyle yeni sağın liberal kanadının devleti sınırlandırma ve küçültme siyasetleri tam manasıyla uygulamaya aktarılamamıştır.

3.1.1.3. Yerel Yönetim Reformları

Özal dönemindeki merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkileri incelendiğinde Türk idari kültüründeki katı merkezîyetçilik felsefesinin ilk kez bu dönemde bir kırılmaya uğradığı görülmektedir. Özal yerel olayların içine mahalli unsurları daha fazla katma gerekliliğini ve mahalli idarelere daha fazla yetki vermeyi savunmaktadır. Yerelleşmeden ve yerel yönetimleri idari ve mali alanlarda güçlendirmekten yana çağdaş bir politik tavır sergilemektedir (Aktan, 1996: 16). Bu bağlamda ANAP hükümeti yerelleşme politikalarını demokratikleştirme söylemiyle taçlandırarak siyasal gücün yerel yönetimlere doğru kaydırılmasının demokrasiyi güçlendireceğini ve hizmetlerin daha etkin bir biçimde yürütülmesine olanak vereceğini ileri sürmüştür (Topal, 2002: 81). Bu alandaki çalışmalar kapsamında hükümet, 1982 Anayasası'nın 127. maddesindeki "Kanun büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" hükmüne dayanarak büyük şehirlerin kuruluş, görev, çalışma usul ve esaslarını 2976 sayılı yasanın geçici 5. maddesi uyarınca, önce 8.3.1984 tarih ve 195 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında KHK ile daha sonra da bu kararnamenin değiştirilerek kabulü hakkındaki 3030 sayılı yasayla belirlemiştir (Akın, 1996: 75). 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile anakent belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında ikili bir yapı oluşturulmuş ve önce İstanbul, Ankara, İzmir'de sonradan da Adana, Bursa, Konya ve Gaziantep'te anakent belediyeciliği tesis edilmiştir. Ayrıca kanunla başta imar olmak üzere, merkezi idare kuruluşlarına ait bazı hizmetler açık hükümlerle belediyelere devredilmiş, bazı bakanlıkların belediye personelini atama yetkileri kaldırılmış, birçok belediyenin giriştiği teşebbüsler iktidarca desteklenmek veya engellenmemek suretiyle belediyelerin kendi alanlarında inisiyatif sahibi olmaları özendirilmek istenmiştir. Ancak kanun ve uygulama yönetmeliğinin

içişleri bakanlığına ve valilere vermiş olduğu bazı idari vesayet yetkileri liberal yeni sağın arzuladığı yerel özerkliği nispeten zayıflatmıştır. Büyükşehir belediye başkanına tanınan yetkilerde ilçe belediyelerinin özerkliklerini anlamsız kılacak boyutlara varmıştır (Keleş, 2000: 286).

Kanunun büyükşehir belediyelerinin görevlerini düzenlediği maddesinde (md. 6) hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili olarak on iki farklı görev için “yaptırmak”, “işletmek”, “kurdurmak” kavramları kullanılmıştır. Buna dayanarak büyükşehir belediyeleri ihale / sözleşme yönteminden 1984’ten sonra bir özelleştirme aracı olarak yararlanmaya başlamışlardır. İstanbul, İzmir gibi bazı anakent belediyeleri hizmet binalarının temizliğini özel girişimlere yaptırmış, bazıları da çöp toplama hizmetlerini (Adana gibi) iktisadi ve turistik işletmelerini bu yöntemle özelleştirmişlerdir. Aynı şekilde pek çok belediye 1984 sonrasında hizmet yöntemlerinde hizmetlerin özelleştirilmesi, nitelikli eleman bulmada karşılaşılan güçlükler, vesayet denetiminden kurtulma gibi düşüncelerle “şirketleşmeye” yönelmiştir (Eryılmaz, 1989: 39-51). Yeni sağın liberal birtakım değerlerinden hareketle yerel hizmetlerin özel hizmet tedarikçilerince yürütülmesiyle YKY’nin maliyet / etkinlik karşılaştırmalarına dayalı politikası yürürlüğe konmuştur.

3030 sayılı kanun büyükşehir belediyeleriyle ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında dengeli bir görev ve yetki paylaşımını oluşturamaması, görevlerin yürütülmesinde mali bir denge kurulamaması nedenleriyle eleştirilmiştir. Bu sebeplerle yerini 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı kanuna bırakmıştır.

1984 yılında belediye gelirlerinin artırılması amacıyla kabul edilen 2380 sayılı kanunla genel bütçe vergi gelirinden belediyelere verilen % 5’lik pay % 10.30’a çıkarılmıştır. 11.12.1985 gün ve 3239 sayılı kanunla da bazı belediye gelir kalemlerinde artışlar yapılmıştır. Bu kanunla meslek vergisi (Mayıs 1987’de 3365 sayılı kanunla kaldırılmıştır), eğlence vergisi, işgal harcı, ilân ve reklam vergisi gibi birçok verginin miktarı artırılmıştır (Tortop, 1987: 35). 1986 yılında 3239 sayılı kanunla emlak vergisi tamamen yerel bir vergi haline dönüştürülmüştür. Bu kanuna göre, emlak vergisinin belediyelerce toplanması ve % 15’inin belediyelere bırakılması kararlaştırılmıştır. Böylelikle 1986’dan itibaren belediye gelirleri artış göstermiştir. Ancak 1980 - 1990 arası devrede belediyelerin öz gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı ortalama % 43,

belediye gelirlerinin genel bütçeye oranı ise ortalama % 10 olarak gerçekleşmiş, yerel yönetim gelirlerinin yaklaşık 1/3'ü genel bütçe paylarından oluşmuştur. Bu durumda mali bir özerklikten bahsetmek oldukça güçtür (Kaplan, 2007: 165). Yeni sağ çerçevede yerel yönetimlerin mali bakımdan kendi kendilerine yetebilen bir konuma taşınmaları hedefine ulaşamamıştır.

Bu dönemde belediye meclisleri tarafından belirlenen işçi sayısı ve niteliğinde çeşitliliğe gidilerek “geçici işçilik ve sürekli işçilik” ayrımı yapılmıştır. Böylece belediyelerde esnek istihdamın öne çıkması, belediye içi ve dışı istihdam sistemlerinin doğması, belediyelerde bürokrasinin bütünlüğü ve sürekliliğinin kırılması, personel rejimini belirleme mekanizmaları içinde belediyelerin ve belediye çalışanlarının ağırlığının olmaması gibi ilkeler ön plana çıkmıştır (Aydınlı, 2002: 195). Bu kapsamda geleneksel kamu yönetimindeki yoğun bürokratik süreçlerin yerini belli amaçlara odaklı daha yatay ilişkilerin alması amaçlanmıştır.

1985 yılındaki bir diğer gelişme, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun yasalaştırılması ile imar plânı yapma, onaylama ve uygulama ile ilgili görev ve yetkilerin belediyelere verilerek bu konudaki vesayetın azaltılmasıdır (Geray, 1977: 32). Kanunla yapı ruhsatı, yapı kullanma izni verme yetkisi belediyelere bırakılmıştır.

Hükümet 1987 yılında 3360 sayılı “13 Mart 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanunu Muvakkatının Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun” ile de il özel idareleriyle ilgili değişiklikler yapmıştır. İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanunu'nun adını İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirmiştir. İl özel idarelerine pek çok görev ve sorumluluk (eğitim ve öğretim, sağlık ve sosyal yardım, tarım - hayvancılık hizmetleri, yıllık program hazırlama görevi vb.) vermiştir. Bu görevler merkezi bütçeden ayrılacak ödeneklerle yürütülmektedir. İlaveten il özel idarelerinin bütçelerini onama yetkisi bakanlar kurulundan içişleri bakanına transfer edilmiştir. İl özel idarelerinin görevli olduğu mahalli müşterek ihtiyaçların kapsam ve sınırını da bakanlar kurulu belirlemektedir. Böylece pek çok görev ve sorumlulukla donatılmış, ancak bunları yerine getirmekten yoksun merkezi yönetime aşırı ölçüde bağımlı bir yerel yapı ortaya çıkmıştır. Yeni sağ hükümet idari ve mali alanda özerkliği yerel özgürlükler açısından savunmasına rağmen kendisiyle çelişerek yerel özerkliği temin edememiştir. İl özel idarelerini yerel bir yönetim birimi olmaktan

çok merkezi yönetimin taşradaki bir uzantısı şeklinde ele alarak yeni sağ liberalizmin yerleşme idealine ulaşmaktan oldukça uzak kalmıştır. Bu yasa 2004 yılında çıkarılan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'yla lağv edilmiştir.

1988 yılındaki önemli bir gelişme 15 Ekim 1985'te Strasbourg'da AB üyesi ülkelerin imzasına açılan ve 21 Kasım 1988'de Türkiye tarafından bazı maddelerine çekince konularak imzalanan 1991'de yürürlüğe giren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'dır. Şartta Türkiye'nin çekince koyduğu maddeler yerel yönetimlerin merkezi yönetim karşısındaki mali özerkliğini ve yetkilerini arttırıcı, idari özerklikleri bağlamında merkezi yönetim aleyhine yerel özgürlük alanını genişletici, yerel işbirliğini ulusal ve uluslararası alanda özendirici uygulamalardan oluşmaktadır. Bu durum esasen askeri bir darbeyi henüz yeni yaşamış bir devletin yerel yönetimlerin özerkliğini ve özgürlük alanını genişletici düzenlemelere olumsuz baktığını gösteren köklü merkeziyetçi bir anlayışın ürünü olarak algılanmalıdır.

3.1.1.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Özal'ın devleti küçültme politikasına dayalı olarak ortaya koyduğu bürokrasi karşıtlığı dönemin çok tartışılan uygulamalarında somut karşılığını bulmuştur. Özal'a göre, güçlü devlet; memurları çok olan, bir mabut veya baba karakteristikli istihdam sağlayıcı siyasal bir yapılanma anlamına gelmez. Ona göre, güçlü devlet memurları az; fakat kabiliyetli ve seçkin kimselerden müteşekkil olan bir siyasal yapılanmadır (Aktan, 1996: 21). Yeni sağ'ın keynesyen refah devletinin krizinden genel olarak bürokrasiyi sorumlu tutma prensibi Thatcher gibi Özal'da da belirgindir. Bu prensibe uygun olarak Özal devlet memurlarından işlerini kabineyle ilgili uzmanlarca belirtildiği üzere sorgulamaksızın ve tartışmaksızın yürütmelerini istemiştir. Neoliberal tipolojiye uygun bir mantıkla yönetimde 80 sonrası bireyselleşmenin ilk tohumlarını atmıştır (Akdoğan, 2001: 150-154). Başbakan sıfatıyla eşitler arasında birinci rolünü oynayarak liderlik imajını pekiştirmiştir. Bürokratik formalitelerden hazzetmeyen Özal'ın iktidara gelmesiyle birlikte ilk icraatı da 1984 yılında Bakanlıkların Kuruluş, Görev ve Yetkilerine İlişkin Usul ve Esasları Düzenleyen 3046 sayılı kanunu yasalaştırarak bakanlıkları görev ve hizmet esasına göre birleştirmek ve sayılarını azaltmak suretiyle başbakanlıkla birlikte bakanlık sayısını 14'e düşürmek olmuştur (Canman, 1988: 142). Bakanlık sayılarının azaltılmasının merkezi düzeydeki bürokratikleşmeyi hafifleteceği

düşünülmüştür. Özal döneminde bürokrasiyi azaltma politikası birçok yöntemin eşanlı olarak uygulanmasıyla yürürlüğe konmuştur. Bu amaçla, ilk olarak geleneksel bürokratların baskın olduğu komite, kurul ve komisyonlar kaldırılmıştır. Buna ilaveten bazı önemli kurumlar başbakanlığa bağlanmıştır. İkinci olarak, var olan kurumlar zarfında çeşitli özerk birimler oluşturulmuştur. Hükümetin reform programını destekleyen bireyler bu üniteler zarfında üst düzey ve önemli görevlere yerleştirilmiştir. Üçüncü olarak, mevcut bir kurumun bazı önemli işlevleri yeni oluşturulan bir kuruma transfer edilmiştir. Bu politikanın en iyi örneği, hazine ve dış ticaret müsteşarlığının kurulmasıdır. Müsteşarlığın başbakanlığa bağlanması ekonomide ve mali politikada maliye bakanlığının rolünü gerileterek müsteşarlığın ve başbakanın ekonomik ve mali alandaki etkinliğini ve gücünü arttırmıştır. Dördüncü olarak, Türkiye'nin AB, Türkî Cumhuriyetler ve Ortadoğu'yla olan uluslararası ilişkilerinden belli devlet bakanları ve geçici temelde özel sektör yöneticileri sorumlu kılınmıştır. Burada temel amaç, Türkiye'de en organize bürokratik elit askeri, finansal, ekonomik sektörlerle dışişleri ve diplomasi sektörlerinde çalıştığından bakanlıklardaki geleneksel bürokratların etkisini azaltmaktır. Beşinci olarak, pek çok özerk kurum hükümetin daha yakın kontrolüne tabi tutulmuştur. Örneğin, merkez bankası pratik olarak idari bir kararnameyle bakanlıklardan farksız bir konuma taşınmıştır. Altıncı olarak, her bir KİT'te üyeleri doğrudan başbakanca atanan danışma grupları oluşturulmuş ve bunlar yatırım, pazarlama, ihracat ve üretim gibi konularda öneriler geliştirmekten sorumlu tutulmuşlardır (Ateş, 1999: 132-133). Bu düzenlemelerle amaçlanan yasal - ussal bürokratlar yerine "ussal - üretken", "statü bürokrat" tipi yerine ise "işlevsel bir bürokrat" tipi oluşturmaktır (Yılmaz, 2003: 39). Bu tip bir bürokratik yenilenmenin kamu yönetiminde statükoculuğun olumsuzluklarını önleyeceği, YKY'nin öngördüğü biçimde kamu yöneticilerinin değişime ve çağdaş gelişmelere ayak uydurmalarını sağlayacağı düşünülmüştür. Özal ekonomi yönetiminde yarattığı ikili bürokrasi yapısını 1985 sonrası bakanlık düzeyinde de yaygınlaştırmıştır. Böylece geleneksel bürokrasiyi kendi içinde siyasallaştırma ve emekli etmeyle çözerken, kaynak yönetimi, karar yapısı, yönetici tipi ve aygıt boyutlarıyla yaratılan "alternatif bürokrasi" yapısal reformların uygulama aracı olarak görevlendirilmiştir. Sağlık bakanlığı, milli eğitim bakanlığı, iş ve işçi bulma kurumunda DB kredileri ile doğan ve Türkiye için ulusal stratejilerin sağlanması ile görevli proje genel koordinatörlüğü gibi adlarla yeni birimler

kurulmuştur (Güler, www.bes.org.tr, 27.02.2009). İkili bürokrasi süreci 24 Ocak sonrası kurulan Para ve Kredi Kurulu ile Koordinasyon Kurulu'na ülke ekonomisinin terkiyle derinleştirilmiştir. Oluşturulan bu bünye fon sistemi²¹ ile geleneksel bütçeden ayrı ilkelerle çalışan kaynaklara, KHK uygulaması ile geleneksel yasama ilkelerinden uzakta bir yasama gücüne, genç ve ABD'de eğitim görmüş, DB'da çalışmış “prensler” ile geleneksel yöneticilerden farklı üst yöneticilere sahip kılınmıştır. İkili bürokrasi ve fon sistemi aracılığıyla statükocu bürokratik kademeleri görmezden gelerek idari ve mali konularda karar alma sürecini mümkün olduğu kadar hızlandırmak amaçlanmıştır. Dönem içinde devlet bakanlıklarının sayısı artırılarak başbakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşları da bunlar arasında dağıtılmıştır. KİT'lerde devlet bakanlıkları arasında paylaştırılmıştır. Bu noktadaki temel mantık devlet bakanlıkları aracılığıyla geleneksel devlet örgütlenmesini aşarak karar verme tekeli iktidar içinde yer değiştirmektir (Güler, 2005: 109-115; Güler, politics.ankara.edu.tr, 27.02.2009).

Bu dönemde yapılan bürokratik alandaki düzenlemeleri kronolojik olarak ele alırsak, ilk olarak 1984'te 3046 sayılı yasaya dayalı olarak çıkarılan 174 sayılı KHK ile savunma bakanlığı dışındaki bakanlıkların yetki, görev ve organizasyon yapıları düzenlenmiştir. Bakanlıkların tutarsız bir biçimde kurulmasını önlemek için bakanlıkların yeniden yapılanması ve kuruluşunda bütünsellik, bağımsızlık, koordinasyon, etkinlik, boş ve atıl kapasitenin, görev benzeşmesinin önlenmesi gibi pek çok ilke getirilmiştir. İlk kez devlet bakanlıklarının sayı ve görevleri tanımlanmıştır. Buna göre, başbakana yardım etmek, uzmanlık ve özel ihtisas gerektiren alanlarda tavsiyede bulunmak amacıyla 7 devlet bakanına kadar atama yapılabilecektir. Sonradan çıkarılan 196 sayılı KHK da işgücündeki artışları durdurmak için ilgili süreci düzenleyerek kamu hizmetlerinde yeni görevlerin teşkilini zorlaştırmıştır (Canman, 1988: 142-146; Ateş, 1999: 135-144). Yeni görevlerin kamusal istihdamı arttıracığı, bununda yeni sağın kamu yönetimindeki doğru ebadı bulma / ebadı küçültme uygulamalarına liberal anlamda ters düşeceği düşünülmüştür.

²¹ 1988 yılına geldiğinde toplam 141 adet fon vardır. Bunların 85'i genel ve katma bütçeli kuruluşlara aittir (Güler, 2005: 114). Fon sistemi devletin mali denetimini anlamsız ve etkinlikten uzak bir hale getirmiştir.

2.2.1984'te yasalaşan 2977 sayılı İdari Usul ve İşlemlerin Yeniden Düzenlenmesiyle İlgili Yetki Kanunu ile bakanlar kuruluna verilen KHK çıkarma yetkisi kapsamında bakanlar kurulunun; idari işlemlerin işin bir büroda tamamlanması ve müşterilerin bir kurumdan diğerine gitmelerini engelleyecek tek duraklı birim sisteminin kurulması suretiyle çağdaştırılması sağlanmıştır. Bunlara ilaveten kırtasiyeciliği desteklemeyen belli uygulamalar için gerekli tebliğlerin azaltılması, vatandaşların bürokrasiyle olan cadde seviyesindeki işlemlerindeki zaman ve maliyet kaybının önlenmesi için bakanlar kurulunun TBMM'nden kararnameler geçirmesi mümkün kılınmıştır (Ateş, 1999: 173). Bürokrasi ve kırtasiyeciliğin hizmetin maliyetini gereksiz yere şişirdiği, kamu hizmetlerinin verimsiz, pahalı sunumuna yol açtığı iddiasıyla hükümet YKY'nin maliyet etkin, değişik hizmetlerin tek bir çatı altında sunulması esasına dayalı mantığını kabul etmiştir.

Yine aynı yıl içerisinde 241 sayılı KHK çıkarılarak başbakanlık merkez teşkilatındaki üst düzey yöneticilerin sözleşmeli personel çalıştırabilmesine imkân tanınmıştır. 243 sayılı KHK ise, geleneksel personel değerlendirme sistemini tamamen değiştirmiştir. Yeni sistem mevcut olduğu takdirde dış denetçilerin raporları kadar çalışanların üstlerinde de hazırlanan personel değerlendirme raporlarına dayandırılmıştır (Ateş, 1999: 139).

Hükümet, 1985'te 233 sayılı KHK'yı çıkararak kamu sektörünün ticari işletme esaslarına göre işletilen KİT'lere ve kamu tekellerine bölünmesini sağlamıştır. Bürokratik bir genişlemeden sakınmak için sektörel holding tipi şirketleri ortadan kaldırmıştır. KHK; başbakanın başkanlık yaptığı ekonomik işler yüksek koordinasyon kurulunun eylemleriyle feshedilse de yeni KİT'lerin sadece bakanlar kurulunun eylemleriyle kurulabileceğini öngörmüştür. Ayrıca KHK ile KİT'lerin asli ve sürekli kamu görevlerinde sözleşmeli personel istihdam etmesi sağlanmıştır. Böylelikle KİT'lerde istihdam 1978'de 650.000 iken, 1987'de sadece % 1.05 artarak 683.000'e çıkmıştır (Ateş, 1999: 139-140). Bu KHK'ya dayanılarak alınan bir kararla yeni personel ihtiyacının "memur ve işçi statüsünde olmayan sözleşmeli personel" ile karşılanacağı belirtilmiş, halen kadrolu personel olarak çalışanlardan isteyenlerinde sözleşmeli statüye geçirilmelerine imkân kazandırılmıştır (Canman, 1988: 147). Bu reformla KİT'lerin 1985'te 1.274 milyar lira, 1986'da 1.332 milyar lira, 1987'de 1.985

milyar lira kâr sağlamaları temin edilmiş, bu da KİT'lerin 1985'te kârlarındaki % 390'lık, 86'da % 50'lik ve 1987'de % 35'lik bir yüzdesel artışı temsil etmiştir (Heper, 1990: 141). Yeni sağ hükümet KİT'lerin devleti asli fonksiyonlarından uzaklaştırarak, gitgide hantallaştırdığını düşünmektedir. Bu nedenle KİT'lerin özel sektör yönetim teknikleri ve YKY'nin piyasa uygulamalarına dayalı değerleriyle rekabete maruz bırakılarak “doğal tekel” olmaktan çıkarılmaları yönünde reformlar yapmıştır.

1988 yılında çıkarılan 308 sayılı KHK ile 233 sayılı KHK önemli ölçüde değiştirilmiş ve sözleşmeli statü KİT'lerde temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Ancak bu düzenleme aynı yıl Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bunun üzerine hükümet 1990 yılında 399 sayılı KHK'yı yayımlayarak kadro karşılığı sözleşme uygulamasını yürürlüğe koymuştur. KHK teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda hizmetlerin memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle yürütüleceği, işçilerin bu KHK'ye tabi olmadıkları esasını getirmiştir (Şaylan, 2000: 46-66). Bu düzenlemenin genel amacı, KİT'lerin yöneticilerini kurumun stratejik yönetiminde özgür kılmak, doğru ebadı bulmak ve kurumu performans ölçümlerine göre ödemeleri kararlaştırma ve bir çalışanı kiralama ve işten çıkarma doğrultusunda esnek kılmak, performans yönetimi ile sonuçlara göre yönetmektir (Özal, 1993: 25-40). Aynı yıl hükümet KİT'lerdeki sözleşmeli personele yönelik olarak performans ölçümü ve performans ilintili ödemeyi öngören KİT'lerdeki sözleşmeli personelin performansına ve personel değerlendirmesine yönelik kararnameyi çıkarmıştır (Ateş, 1999: 60). Açıkça görüldüğü üzere Özal'ın bu noktadaki amacı YKY'nin sonuç yönelimli bakış açısını performansa dayalı işletmesel uygulamalarla kamu yönetimine aşılama, kamu yönetiminin özel sektörle rekabet ve karşılaştırmaya dayalı bir sistem dahilinde işletmeselleşmesini sağlamaktır.

Bunların haricinde bürokratik alanda yapılan düzenlemelerle genel olarak aynı mahiyetteki unvanlar tek bir unvan çatısı altında toplanmış ve 7000'in üzerindeki unvan sayısı 1500'e indirilerek iş tanımlamaları da buna göre revize edilmiştir. Umum müdürlüklerinin sayısı azaltılmıştır. Bürokrasideki hiyerarşik kademe sayısı azaltılarak müsteşarlardan şef yardımcılığına kadar uzayan ve sayısı 14 olan üst bürokratik kademe sayısı 7'ye indirilmiştir (Başbakanlık, 1986a: 88). Bu değişikliklere rağmen, dönem boyunca personel sayısı dalgalı bir seyir izlemiştir. 1984 - 1986 arasında kamu

sektöründeki devlet memurlarının sayısı 1.369.000'den, 1.249.000'e (yılda ortalama % 4,38'lik bir daralma), mülki hizmetteki devlet memurlarının sayısı 1.013.000'den, 925.000'e (yılda ortalama % 4,35'lik azalma) inmiştir. Ancak 1986 - 1990 döneminde devlet memurlarının sayısı yılda % 3,20'lik bir artışla 1.409.000'e, mülki hizmetteki devlet memurlarının sayısı yılda % 9,81'lik bir artışla 1.288.000'e çıkmıştır. 1984 - 1990 arasında KİT'lerdeki ve kamu hizmet kuruluşlarındaki devlet memurlarının sayısı önemli ölçüde azalırken (% 83,7), sözleşmeli personelin sayısında artış gözlemlenmiştir. İlâveten merkezi hükümetin ve mülki hizmetin toplam kamu sektörü istihdamındaki ağırlığı bu dönemde KİT'ler ve kamu hizmet kuruluşlarıyla yerel yönetimler aleyhine artmıştır (% 62,2'den % 67'ye). Yerel yönetimlerle kamu hizmet kuruluşlarındaki toplam istihdamsa % 51,2'den % 50'ye inmiştir (Başbakanlık, 1986b: 112-118).

Bürokratik işlem ve formaliteleri azaltmak amacıyla birtakım girişimlerde de bulunulmuştur. Şoför ehliyetnamesi alacak adayların müracaat şekli ve şartları ile sağlık muayeneleri ve vize işlemleri konularında yenilik ve kolaylıklar getirilmiştir. Nüfusu yirmi bini aşan ilçelerde motorlu taşıtların tescil işlemleriyle teknik muayenelerinin yapılması sağlanarak hizmet vatandaşın ayağına götürülmüştür. Pasaport verme işlemlerinde süre aynı il nüfusuna kayıtlı olanlar için 3 iş gününe, başka il nüfusuna kayıtlı olanlar için 7 iş gününe indirilmiştir. Güvenlik soruşturmalarındaki gecikmeleri önlemek için "güvenlik soruşturma yönetmeliği" çıkarılarak yürürlüğe konmuştur. Arşiv hizmetlerinde mikrofilm, mikro kart ve bilgisayar uygulamasına başlanmıştır. Yatırım teşvik muameleleri sadeleştirilmiş, yatırım projelerinde fizibilite yapma mecburiyeti kaldırılarak bu konuda yatırımcının bir form doldurması yeterli görülmüştür. Emekli sandığı işlemlerinde, yurt dışı ödemelerinde ve yurt içindeki muayene ve tedavilerde acil rapor şartı aranmamıştır. Hastanelerde yapılan tedavilerde fatura, makbuz, vezne alındısı aranırken sadece faturaya itibar edilmesi yoluna gidilmiştir. Yargı işlemleri süratli ve düzenli hale getirilmiş, dilekçelere yapıştırılan beş liralık damga pulu uygulamasından vazgeçilmiştir (Başbakanlık, 1986b: 112-118).

Özal her halükarda Türkiye'nin saygın bir ülke olarak modern batılı toplumlar arasında yer edinmesini arzulamıştır. Bir toplumdaki ilerlemenin sadece ekonomik olarak değil, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişimin takibiyle sağlanabileceğini savunmuş, bu

nedenle elektronik sanayindeki korumaları iyice azaltmıştır. İletişim ağının genişletilmesi amacıyla bu nitelikteki projelere büyük kaynaklar aktarmıştır. 1983 yılında toplam telefon hattı 1,9 milyon ve bunun 1,6 milyonu otomatikten, 1987’de toplam telefon sayısı 4,8 milyona çıkarılmıştır ve bunun 4,4 milyonu otomatiktir. 1983 yılı sonunda bütün köyler 36.150 ünite telefona kavuşturulmuştur. Şehirler ve milletlerarası otomatik konuşma yapan köy sayısı 1983’te 12 iken, 1987’de 20 bindir. Ayrıca tamamıyla renkli televizyon yayınına geçilerek ikinci kanal TV yayını başlatılmıştır. Anayasa yakın tekelini TRT’ye vermesine karşın Star1 adlı ilk özel televizyon kanalı faaliyete geçirilerek medya sektöründeki tek tip resmi devletçilik uygulaması terk edilmiştir. Bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekeler kurulmuş, teletext ve video text sistemleri ülke çapında yaygınlaştırılmıştır (II. Özal Hükümeti Programı, 1987: 47-49). Ayrıca araç telefonları, çağrı cihazları, fakslar, bilgisayarlar günlük hayata girmiştir. Uydu yoluyla haberleşmenin ilk temelleri atılmıştır (Mahmud, 2001: 14-15). Türkiye’nin ilk kapsamlı bilim ve teknoloji politikası çalışması da 1983 yılında gerçekleştirilmiştir. “Türk Bilim Politikası: 1983 - 2003” başlıklı bu çalışmanın en önemli sonucu 4 Ekim 1983 gün ve 18181 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 77 sayılı KHK ile bilim ve teknoloji yüksek kurulunun kurulmasıdır. Kurula “uzun vadeli bilim ve teknoloji politikalarının tespitinde hükümete yardımcı olmak görevi” verilmiştir. Kurul ilk kez 9 Ekim 1989’da toplanmıştır. Kurulun hazırlık çalışmalarını ve sekretarya hizmetlerini TÜBİTAK yürütmüştür (TÜBİTAK, www.tubitak.gov.tr, 27.02.2009).

Özal dönemini genel olarak değerlendirdiğimizde, Özal’ın Reagan ve Thatcher gibi bireyin devletin varlığını sadece ihtiyaç duyduğu zaman hissetmesini sağlayan küçük ama güçlü bir devlet oluşturma çizgisinde reformlar yaptığı görülmektedir. Doktriner bir düşünce sistemi olarak batıdaki yeni sağ ile Özalcılık fırsat eşitliği, hür irade, teşebbüs hürriyeti, vicdani ahlâk, tasarruf iradesi, bireysellik, zengin olma tutkusunu, sahip olma dürtüsü, yatırım niyeti, dönüşmeden ilerleme, duraksamadan kalkınma, proaktiflik, çetin rekabet, özgürlüklerin teşviki, toplumsal düzenin korunması ve devamlılığının sağlanması gibi liberal ve muhafazakâr ortak değerlerde birleşmektedir (Güzel, 2008: 40-95). Özalizm tamamen bazı liberal ekonomik politikaları kabul ettirmekten ziyade politik kimlik ve öznellik ile ilgili hemen her konuda reform yapmak, bir bütün olarak toplumu yenileştirmek amacıyla tasarlanmıştır ve ana amaçlarından biri

vatandaşları piyasa kurallarını içselleştirme, piyasa kurallarına tahammül etme hususlarında ikna etmektir (Akdoğan, 2001: 4-5). Böylece kendi içinde toplumsal mühendislik ideolojisi gibi hayalî vizyonlardan kaçınan gerçek bir realiteye sahip ekonomik bir rasyonaliteyle, tepeden inmece ve resmi ideoloji tarafından daima reddedilen muhafazakâr değerlerin temsiline dayanmıştır (Bekmen, 2003: 69-70). Türkiye’de yeni sağın gelişiminde 1980 öncesi krizin eleştirisi önemli yer tutar. Yeni sağın toplum eleştirisi otoriter yönetimin yarattığı toplumun değil, 1980 öncesi toplumun eleştirisine dayanır. Bu eleştiri yeni sağa ayırt edicilik sağlayan ekonomik, toplumsal bir irdelemeyle yeni sağın otoriter zihniyetle tamamen paralel olarak yaptığı siyasi toplum eleştirisine dayanır. Bu doğrultuda yeni sağ modern iktidarın işleyiş ilkeleriyle meşruiyet temellerini zayıflatarak yeni bir iktidar tarzı yaratmıştır. Batı’da olduğu gibi Türkiye’de de bu iktidar devlet, toplum ve birey arasındaki ayrımları netleştirmek, toplumun siyaset yoluyla devleti belirlemesini önlemek istemiştir. Böylelikle örgütlü modernliğin çözülmesi bağlamında birey karşısında meşruiyet söyleminin kurucu teması olan devlet tarafından temsil edilecek ve adına kararların alınacağı bir bütün olarak “toplum” çözülmeye başlamıştır (Özkazanç, 1998: 327-381). Toplumı soyut bir kavram olarak ele almak, onun yerine bireyselliği somutlaştırarak bireyi toplumun ikamesi kılmak, Türk yeni sağının da özünde liberal bir amacıdır.

Türk yeni sağını analiz eden Muharrem Tünay (1993: 25), Türkiye’de yeni sağın ideolojik çağrısındaki çeşitli geleneksel elementleri sürdürdüğünü, fakat aynı zamanda Türkiye’nin ulusal gündemine İslami kapitalist özgür girişimle görünüşe göre çelişik olan liberal rekabete dayalı bireycilik, anti - devletçilik, özelleştirme gibi belirli yeni erdemleri de sokarak genişleyici bir hegemonyadan çok bir iki ulus stratejisi izlemek istediğini belirtir. Tüm ulusun desteğini kazanmaya çalışmaktansa ulusun önemli toplumsal tabakalarından oluşan tutarlı bir sosyal taban yaratmayı öngören bu strateji İngiltere’deki Thatcher hükümetinin aksine başarısız olmuştur. Bunun ana nedeni ise, Türk yeni sağının izlenen politikalarından yararlanan farklı sosyal sınıflardan oluşan geniş bir sosyal taban yaratmada muvaffak olamamasıdır. Çünkü cemaatçilik kavramı ile yoğrulmuş bir gelenekçiliği, dinsel ahlâkı ve aile değerlerini yükseltme stratejisi kaçınılmaz bir kültürel türdeşliğin ifadesi olarak farklı toplumsal katmanların farklı çıkar ve taleplerini yansıtmaktan yoksun kalmıştır (Sakallıoğlu, 1995: 72).

Thatcher, Reagan ve Özal liderliklerini bir arada ele alarak karşılaştıran Duman (2005: 365-368) şu ortak sonuçlara varmıştır:

- 1- Thatcher, Reagan ve Özal liderliği gerek sosyal devlet gerekse küreselleşme süreçlerinin sonucunda büyük devlet hayalini, toplumun ruhunu canlandırma görevini üstlenmişler, hegemonya mücadelesini aynı zamanda entelektüel alanda da sürdürmüşlerdir.
- 2- Her üç liderlikte “reel liberalizm” yönünde fazla mesafe alamayarak uygulamaları ile gelir dağılımında adaleti bozucu bazı sonuçlar doğurmuşlardır. Örneğin; Özal döneminde tarım kesiminin milli gelirden aldığı pay 1989 ile 1990’da sadece % 18 olarak gerçekleşmiştir. Vergi sistemindeki dolaylı vergilerin ağırlığı gelir dağılımındaki adaletsizliği arttırmıştır.
- 3- Her üç liderlik döneminde de, ekonomiye devlet müdahalesi sürdürülmüş, ancak müdahalenin sektörel öncelikleri ve alanları farklılaşmıştır. Thatcher imalât ve hizmet sektörü lehine, Özal ihracatçı sanayi ve imalât kesimi lehine, Reagan ise süregelen Soğuk Savaş’ın etkisiyle savunma sanayi lehine politikalar yürütmüştür.
- 4- Her üç liderlik döneminde özel girişimlere dönük teşvik ve sübvansiyon uygulamaları devam etmiş, en büyük dönüşüm devletçilik politikalarının dışlanarak kamu harcamalarının altyapıya yönlendirilmesinde yaşanmıştır.
- 5- Her üç liderlikte elit ve teknokratik bir yönetim anlayışı sergilemiştir. Bu noktada Özal liderliğinin temel farkı otoriter ve hegemonik siyaset anlayışının 12 Eylül rejimi ile antidemokratik bir biçimde kurulmuş olmasıdır.

Bu ortaklıkların haricindeki farklılıklara bakıldığında, Thatcher ve Özal’ın ekonomik liberalizmi enflasyonu düşürme, bütçe açıklarını azaltma bakımından Reagan’a göre daha başarılı bir biçimde uygulamaya aktardığı görülmektedir. Reagan ise mali bir federalizmi yerel sahada yürürlüğe koyması, yeni sağ muhafazakârlığın desantralize, çok parçalı, idari ve mali bakımdan kendi kendilerine yetebilen yerel yönetimler oluşturulması arzusunu başarıyla gerçekleştirmesi nedeniyle, Özal ve Thatcher dönemindeki merkezîyetçi politikalara kıyasen daha verimli sonuçlar elde etmiştir. Özal her iki liderle karşılaştırıldığında sağlık, sosyal güvenlik, eğitim, iskân gibi alanların piyasalaştırılması, liberal yönelimler doğrultusunda bu alanlarda özel sektörün teşvik

edilmesi yöntemlerini radikal bir biçimde uygulamada çok da başarılı olamamıştır. İlaveten özelleştirme uygulamalarını cesaretle gerçekleştirerek KİT'lerin verimlilik, etkinlik, tutumluluk ilkeleri bağlamında dönüştürülmesi amacına da ulaşamamıştır. Yeni sağın liberal çizgisi doğrultusunda gerçekleştirilmesi beklenen deregülasyon uygulamaları, gereksiz sübvansiyonlara son verilmesi, geniş çaplı tasarruf önlemlerine gidilmesi gibi ekonomik tedbirlere yeterli bir düzeyde başvurulmamıştır. Dönem genelini göz önüne alan bir bakış açısıyla ABD ve İngiltere yeni sağın devletin hacmini küçültme siyasalarını uygulamada Türkiye'ye kıyasla daha iyi bir konumda gözükmektedir. Ancak Türkiye'nin dışa açık, ihracata dayalı bir ekonomiyle, eleştiren, sorgulayan, serbest girişimci bir ruhla hareket eden bireye odaklanan liberal bir yapıya geçmesinde Özal'ın rolü yadsınamaz. Bu açıdan Özal Türk devlet geleneğinde kutsallaştırılmış, jakoben otoriter bir devlet anlayışından liberal bir çizgide özgürlükçü, vatandaşların yaşamlarına müdahale sınırları önceden belirlenmiş demokratik bir devlet yapılanmasına geçişte önemli bir kırılma noktasını simgeler. Bu durum Türkiye'de YKY'nin pratik uygulamalarla vatandaş ve / veya müşteri merkezli bir biçimde hiç şüphesiz birey inisiyatifleri doğrultusunda gelişimine katkıda bulunacaktır.

3.2. AK Parti Döneminde Yeni Sağın Kamu Yönetimi Reformları

Türkiye 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra AK partinin iktidara gelmesiyle yeni bir değişim sürecine girmiştir. AK partinin 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan yeni bir siyasal oluşum olarak tek başına iktidara gelmesi 1991 - 2002 arasında yaşanan siyasal istikrarsızlıkların bir anlamda sonu anlamına gelmektedir. Halkın siyasal istikrar talebi kadar Kasım 2002 seçimlerinde 1999 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizler, artan yoksulluk ve işsizliğe çözüm arayışları da AK partinin denenmemiş yeni bir siyasi parti olarak seçim başarısını arttırmıştır. Parti, tüzüğünde yeni sağ unsurlara yer vererek 1980'lerin ANAP'ına benzer bir siyasal gündeme sahip olma isteğini açıkça vurgulamaktadır. Tüzükte yer alan hususlara göre, AK parti kendisini "birey merkezli" bir siyasi oluşum, en üstün hizmetin insana hizmet olduğuna inanan siyasi bir teşekkül biçiminde tanımlamıştır. Ekonomik gelişmenin kaynağı ve hedefi olarak bireyi ön plana çıkaran piyasa ekonomisinin tüm kurum ve kurallarıyla tesisini amaçlamıştır. Bu tip liberal öğelerin yanı sıra tüzükte muhafazakâr toplumsal değerlere de vurgu yapılmıştır. Ailenin Türk toplumunun temeli kabul edilmesi ve aile kurumunun milli değerlerimizin,

duygularımızın, düşüncelerimizin, ülkemize has adet ve geleneklerimizin yeni kuşaklara aktarılmasında en temel, en vazgeçilmez sosyal bir kurum olarak ele alınması bunun bir göstergesidir (AK Parti Tüzüğü, www.akparti.org, 27.02.2009). Parti siyasal kimliğini söyleminde toplumsal gelenekleri, kanaatleri ve evrensel değerleri veri olarak şekillendirmiştir. Bu kimlik diyaloga, hoşgörüyü açık, uzlaşmacı ve birleştirici bir dil ve üslupla şeffaf ve temiz bir yönetim anlayışı doğrultusunda siyasal sisteme liberal bir anlam katmaktadır. Evrensel standartlara, ulusal değerlere, geleneklere ve bilgiye dayalı bir siyaset tarzını benimseyerek yeni sağın ana politik eksenine göndermelerde bulunmaktadır. Buna göre, AK parti tipik yeni sağ bir parti olarak yapısal olarak küçük, fonksiyonel olarak güçlü bir devlet modelinden yanadır. Muhafazakâr anlamda merkeziyetçi devlet anlayışından vazgeçilmesini öngören, yerel yönetimleri yetkili kılan ve üçüncü sektörün azami katkısını ve katılımını sağlayan sosyal hizmet politikalarını benimsemektedir. Kamu hizmetlerinde kalite ve vatandaş memnuniyetine odaklanarak tüm kural ve kurumlarıyla işleyen serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinden yana bir tavırla devletin ekonomideki işlevini düzenleyici ve denetleyici olarak tanımlamaktadır (AK Parti Kurum Kimliği Kılavuzu, www.akparti.org, 27.02.2009). Bu doğrultuda hazırlanan parti programında kamu yönetimi anlayışının demokratikleşme, sivilleşme ve yerelleşme eksenine oturtulması, kamu yönetiminin yetki, görev ve fonksiyonlarının yerel yönetimlere devredildiği yerinden yönetim esaslı bir devlet anlayışına geçilmesi temel hedefler olarak belirlenmiştir. Buna göre, klasik liberal anlayışta savunulduğu gibi devletin iç ve dış güvenlik, adalet, temel eğitim, sağlık ve altyapı hizmetleri dışında kalan tüm hizmetlerinden icracı sıfatıyla çekilmesi istenmektedir. Bu çizgide merkezi yönetimin işlem ve eylemlerinde etkinlik, verimlilik, açıklık ilkelerini dikkate alması ve bürokratik formalitelere son verilerek kamusal yaşamın her alanında şeffaflık ve hesap verme anlayışının hâkim kılınması partinin ana siyasa öncelikleri arasında yer almıştır (AK Parti Programı, 2001: 2-22, www.akparti.org, 27.02.2009).

Partinin siyasal ideolojisi hakkındaki tartışmalara Tayyip Erdoğan Ocak 2004 tarihli uluslararası muhafazakârlık ve demokrasi sempozyumunda yaptığı konuşmayla son noktayı koymuş ve AK partinin siyasal ideolojisini “muhafazakâr demokrat” bir siyasal kimlikle tanımlamıştır. Buna göre, AK parti yeni muhafazakâr demokrat çizgiyi muhafazakârlığın ilkelerine uygun bir biçimde Türkiye’nin toplumsal ve kültürel

geleneklerine dayanarak, evrimci veya tedrici toplumsal dönüşüme dayalı bir değişim ekseninde üretmiştir. Bu anlayış siyaseti bir “uzlaşma alanı” olarak görmekte, her türlü toplumsal ve siyasal mühendisliğe siyasette sivil toplumun etkisine inanarak karşı çıkmaktadır (Erdoğan, 2004, tr.wikisource.org, 24.02.2009). Erdoğan’ın siyasal danışmanlarından Yalçın Akdoğan bu tip bir kavram üretmenin bazı açılardan önemini şöyle sıralamaktadır (2004: 18-21) :

- 1- Siyaseti Normalleştirmek:** Siyaseti gerilim unsuru olan hususlardan uzak tutarak geleneği dışlamayan bir modernlik, yereli kabul eden bir evrensellik, köktenci bir değişim vurgusu muhafazakâr demokrat bir duruşla ön plâna çıkarılmaktadır.
- 2- Siyaseti Gerçekçi Bir Zemine Oturtmak:** AK partinin kendisini belli bir format ve koordinat üzerine tanımlamaya çalışması ve siyasal kimliğini geliştirme çabasına girmesi kendisinden önceki partilerin kaderine uğramamaya çalışmasının bir sonucu olarak görülmektedir.
- 3- Müstakil Bir Muhafazakâr Parti Üretmek:** Buna göre, AK partinin muhafazakârlığı siyasetin ana gövdesi ve lokomotifine haline getirmesi yeni bir duruma işaret etmektedir. Buradan hareketle toplumsal değerlere yapılan atıf Türkiye’de merkez sağın eriyen geleneksel dokusunu yeniden inşa etmektedir.
- 4- Kuşatıcı bir siyaset tarzı üretmek:** Bu bağlamda AK parti belli kesimlerin belli talepleri için siyaset yapmak yerine toplum genelinin tüm sorunlarıyla ilgilenen bir kitle partisi olmayı önemsemektedir. Bu amaçla adalet, hak ve özgürlükler, sosyal dayanışma, hoşgörü gibi tüm dünyada saygı gören “ortak iyi” olarak adlandırılan bu değerlere özel bir önem atfedilmektedir (Akdoğan, 2004: 133).

Tekin’e göre (2004: 120-124) elitlerin dolaşımına imkân veren, yükseldikleri toplumsal sınıf itibarıyla özgürlüklerin açılımını dikkate alan, yeni dünya koşullarında ekonomik ve kültürel yapılanmaları savunarak yeni sağ siyasete yönelen AK partide milliyetçi vurguların yanı sıra pragmatik bir orta sınıf partisi olma özellikleri de mevcuttur. Bu pragmatizm girişimcilik, icraatçılık olarak ekonomik anlamda liberal değerlerle örtüşmektedir. AK partinin demokratlığı ise küreselleşen dünyada önüne geçilemeyen değişimin zorunluluğu ve her alanda yeniliğin kaçınılmazlığından ileri gelmektedir. Bu

haliyle Erdoğan önderliğindeki yeni oluşum Özal'ın ANAP'ına referans vererek neoliberal ve yeni muhafazakâr bir eklemlemeyle merkez sağın temsilciliğine talip olduğunu dile getirmektedir (Su, 2001: 65). AK partinin muhafazakâr yanını yorumlayan Yanardağ (2004: 131) ise, bu muhafazakârlığı ABD'deki yeni muhafazakâr hareketle özdeşleştirmektedir. Ona göre, AKP çizgisi ağırlık merkezini yeni muhafazakâr anlayışın oluşturduğu Avrupa muhafazakârlığı ile ABD yeni muhafazakârlığının eklektik bir ifadesidir. Bu anlamda AKP, Turgut Özal'la kısmen başlayan, Amerikanvari liberal muhafazakâr gelişmenin olgunlaşmış, daha tutarlı ve daha sahici halini temsil etmektedir (İnsel, 2002: 25). Aslında AK parti kendisine muhafazakârlık gibi mahcup, mütevazı ve müphem bir ideolojiyi kimlik olarak seçmekle mümkün merteye her kesimi öteki konumuna düşürmeyi bir siyasal yol izlemeye karar vermiştir (Fedai, 2004: 152-159). Bu yönüyle de Kıta Avrupa'sından çok Anglo - Amerikan dünyasının evrimci ve tedrici değişimi savunan ılımlı muhafazakârlığına daha yakın durmaktadır. Ancak bu muhafazakârlık AK partinin evrensel değil, yerel hassasiyetlerini yansıtmakta (Yıldız, 2004: 45), bu muhafazakârlığa referans çerçevesi ararken yeni sağ kavramlar kullanılarak yeni sağın öngördüğü ana politikaların izleneceği sinyalleri verilmektedir (Türk ve Beriş, 2004: 103).

Muhafazakâr demokrasiyi bir ideoloji olarak görmeyenlerde vardır (Topçuoğlu, 2006: 82). Buna göre; muhafazakâr demokrasi Türk halkının değerlerini seslendiren organik bir sentezi ifade etmektedir ve devletle halk arasında bir köprü kurmaktadır. Böylelikle AKP kendisini farklı siyasal sosyo - ekonomik bir alandan gelen bireylerin, siyasal stillerin ve farklı değer sistemlerinin toplanma noktası olarak betimlemektedir. Küresel bir dünyada yerel yönelimli bir duruşu temsil eden muhafazakâr demokrat kimlik tarihsel ve sosyal bağlamda AKP'yi konumlandırarak partiyi hem sosyalleştirmiş hem de tarihselleştirmiştir (Topçuoğlu, 2006: 34-120). Bu yönüyle parti hem yerli hem evrensel bir görüntü çizmekte, bir taraftan değişimci ve yenilikçi bir siyasal radikalizmi, diğer taraftan geriliğe ve yozlaşmaya direnen bir eğilimi esas almaktadır. Bu partinin muhafazakâr ve ilerlemeci, gelenekten ve modernleşmeden yana, bir yandan özgürlükçü öte yandan salt ahlakçı, hem akli önemseyen hem de rasyonalist olmayan devrimci bir siyasi parti olmaktan çok reformist veya evrimci bir dönüşümü esas alan bir parti görüntüsü çizmesini sağlamaktadır (Tarhan, 2004: 172).

Partinin siyasal ideolojisini 1983'teki ANAP'la benzeştiren görüşlerde mevcuttur. Buna göre, parti ordunun tercihine rağmen iktidar olma ve kalkınma / zenginleşme ile hürriyet vaatleri bakımından, aynı zamanda ANAP gibi bir "sağcılık karması" olma niteliğiyle ANAP'la özdeşleştirilmektedir (Bora, 2000: 29-30). AKP'yi 1946'lardaki demokrat partiyle karşılaştıran Bingöl ve Akgün (2005: 5-8), demokrat parti ile başlayan liberalleşme hareketini AKP'nin de sahiplendiğini, kuruluşları itibarıyla demokratik bir kadro partisi niteliğindeki bu iki partiden AK partinin muhafazakârlığı DP'ye oranla daha belirgin bir biçimde ön plâna çıkardığını belirtmektedirler. Bilhassa AK parti kadroları içinde Özal döneminin milliyetçi - mukaddesatçı genç kuşak kadrolarının yer alması, AK parti iktidarı döneminde muhafazakâr politikaların her alanda yeniden inşa edileceğinin bir göstergesi olarak ele alınmaktadır (Tarhan, 2004: 170).

AK partiyi Batı Avrupa'daki Hıristiyan Demokrat Partilere benzetenler de vardır. Bu partilerde aileye kutsallık atfedilmesi, toplumsal düzenin sağlanmasında hayırseverliğin kurumsallaşmasına vurgu yapılması, devlet müdahalesinin sınırlı bir seviyede kalması gibi önemli muhafazakâr nitelikler ön plâna çıkmaktadır. Yeni muhafazakârlığın sosyal adaleti dikkate alan piyasa ekonomisi tercihi, otoriteye ilişkin yumuşak bakış açısı, toplumsal bütünleşme sürecinde plüralizme verilen önem ve kolektivizmin reddi gibi ortak paydalarda AKP ile Hıristiyan Demokrat Partiler benzeşmektedirler (Okutan, 2006: 312-315). Bu benzeşme doğrultusunda AKP AB bünyesindeki siyasal bir oluşum olan Hıristiyan Demokrat Kulübe üye olmuştur.

AK parti iktidara geldikten kısa bir süre sonra parti genel başkanı olan Tayyip Erdoğan'ın siyaseten yasaklı olması nedeniyle 58. hükümet Abdullah Gül'ün başbakanlığında kurulmuştur. Hükümet kurulduktan kısa bir süre sonra 58. hükümetin acil eylem plânı kamuoyuna açıklanmıştır. Hükümetin acil eylem plânında 205 faaliyet yer almıştır. Bunlar, kamu yönetimi reformu, ekonomik dönüşüm programı, demokratikleşme ve hukuk reformu, sosyal politikalar başlıkları altında toplanmıştır. Önemli maddeleri itibarıyla kısaca ele almak gerekirse kamu yönetimi reformunun dört başlık halinde incelendiği görülmektedir. Merkezi idare reformu kapsamında, bakanlıkların sayısının azaltılması, makam aracı kullanımıyla, yeni lojman ve sosyal tesis yapımının durdurulması, kamu kuruluşlarında alt kademelere yetki devri

çalışmalarının başlatılması, Bilgi edinme hakkı kanunu tasarısının hazırlanması ele alınmaktadır. Yerel yönetimler reformu başlığı altında yerel yönetimlerin insan kaynakları ve mali yapısının güçlendirilmesi, taşra teşkilatlarının il idaresine bağlanması, yerel düzeyde kent konseyleri ve bölge kalkınma ajanslarının kurulması, devlet personel rejimi reformu başlığı altında kamu personel sisteminin yeniden düzenlenmesi ele alınmaktadır. Yolsuzluklarla mücadele hususunda da bir başlık açan hükümet siyasetin finansmanını bu bağlamda şeffaf hale getirmeyi plânlamaktadır (T.C. 58. Hükümet Acil Eylem Plâni, 2003, ekutup.dpt.gov.tr, 10.04.2009).

Hükümetin temel siyasa önceliklerini açıklanması bakımından hükümet programının incelenmesi faydalı görülmektedir. Hükümet programındaki dikkat çekici unsurlardan biri YKY odaklı hesap verebilir, şeffaf, katılımcı ve öngörülebilir bir yönetim sağlama amacıdır. Bu çerçevede devletin rolüne liberal bir sınırlama getirilerek klâsik, asli fonksiyonları icra eden (adalet, iç ve dış güvenlik, makro düzeydeki politikaları yürütmek, standartlara göre denetim yapmak gibi) sınırlı bir devlet yapılanması öngörülmüştür. Merkezi yönetim tarafından zorunlu olmayan hizmetler buna göre kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecek, mevzuat ve idari usullerle sadeleştirilecektir. Bu kapsamda hükümet yeni bir başlangıç yaparak başbakanlığa bağlı kuruluşları ilgili icracı bakanlıklara devretmiş, başbakanlığı önemli oranda icracı bir bakanlık olmaktan çıkarmıştır. Ayrıca başbakan'a yardımcı olacak devlet bakanlıklarının sayısını da azaltmış, bakanlar kurulu başbakan dâhil 25 kişiden teşekkül ettirilmiştir.

Hükümetin politika hedefleri doğrultusunda başbakanlıkça “Değişimin Yönetimi için Yönetimde Değişim” başlıklı bir kitapçık Ekim 2003'te hazırlanmış, bu rapor doğrultusunda Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı TBMM gündemine taşınmıştır. Söz konusu kanun tasarısı merkezi yönetimi plânlama, denetim, koordinasyonla sınırlarken; desantralizasyon ilkesini benimseyerek mahalli idareleri güçlendirmiştir. Bundan başka taslakta stratejik yönetimle insan kaynakları yönetimi gibi çağdaş yönetim teknikleri yer almış, bazı bakanlıkların taşra teşkilatlarının kaldırılması ve taşra teşkilatı kaldırılan bakanlıkların görev ve hizmetlerinin il özel idarelerine bırakılması öngörülmüştür. Kamu yönetiminde denetimin kapsamı ise hukuka uygunluk denetimi,

mali denetim ve performans denetimi olarak ele alınmış, mahalli idareler için mahalli idareler halk denetçiliği oluşturulması kararlaştırılmıştır (Dinçer ve Yılmaz, 2003: 137-157). Bu nitelikleriyle taslak yeni kamu yönetimine ilişkin değerlerin Türk kamu yönetimine aşılmasını, yeni sağın öngördüğü sınırlı devlet yapılanmasına geçilmesini arzulamıştır. Söz konusu taslak Mart 2003'ten sonra Tayyip Erdoğan'ın Siirt milletvekili seçilerek 59. hükümeti kurmasından bir süre sonra Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeni Yapılandırılması Hakkında Kanun adı ile TBMM'de 15.07.2004'de yasalaşmıştır. Ancak Cumhurbaşkanı'nın vetosu üzerine yasa hükümetin reform gündeminden çıkarılmıştır. Taslağın reform içeriğinin diğer çıkarılan kanunlara parçacıl bir tutumla yansıtılması yoluna gidilmiştir.

Yeni kurulan 59. hükümet, 58. hükümetin çoğu hedefini programı kapsamına almış, misyonu, stratejik amacı ve vizyonunu yeni yüzyıl toplumunun temellerini atmak, yeni yüzyılın sade, güçlü ve etkin devletini oluşturmak, bu amaçla bürokrasiyi azaltmak ve yerel yönetimler reformunu gerçekleştirmek olarak ortaya koymuştur. Reformlar neticesinde varılmak istenen amaç batılı yeni sağ hükümetlerin gerçekleştirmeye çabaladığı liberal bir profile sahip asli fonksiyonlarına çekilmiş, küçük ama dinamik, vatandaşların tanımladığı, denetlediği ve şekillendirdiği etkin bir devlet yapılanmasıdır (T.C. 59. Hükümet Programı, 19 Mart 2003, www.belgenet.com).

Yeni hükümetin bu tip kapsamlı ve radikal bir kamu yönetimi reform programı hazırlamasında Türk kamu mali yönetiminde sık sık yaşanan ekonomik krizler, mevcut yönetim yapısının hantallığı, kamu personel sistemindeki yozlaşma ve etik dışı uygulamalarla artan yolsuzluklar ve kötü yönetim uygulamalarının etkisi ağırlıklıdır. Bunun yanı sıra yönetime katılma, sivilleşme, hesap verebilirlik, saydamlık ve yerelleşme taleplerinden oluşan toplumsal beklentiler gibi iç faktörlerin de önemli bir rolü vardır. Ancak kamu yönetimini dönüştürme arzusu tam üye olunmak istenen AB süreci ile yapısal uyarılama politikalarının baş mimarları olan IMF ve Dünya Bankası'nın etkilerinden, yaşanmakta olan küreselleşme olgusunun yarattığı serbest rekabet ortamından tam olarak soyutlanamaz (Eryılmaz, www.nku.edu.tr, 29.05.2009). Hatta kamu yönetimi reform sürecinde ve reform kanunlarının çıkartılmasında dış talep ve baskılar iç faktörlere göre daha ağırlıklı ve belirgindir.

Uzun vadeli bir perspektife dayalı olarak Türkiye’de kamu yönetimi ve kamu personel yönetimi reformuna yönelik süreç Dünya Bankası’nca açılmış 2000 tarihli ekonomik reform kredisi, 2001 yılında açılmış program amaçlı mali ve kamu yönetimi kredisi I ile 2002 yılındaki program amaçlı mali ve kamu yönetimi kredisi II aracılığıyla yönlendirilmektedir. Yerel yönetim sistemini ise yalnızca yerel yönetimler sistemini değiştirerek değil, merkezi yönetimi de tanımlayarak düzenlemek 1994 yılından beri bankanın ana amacı olmuştur (Güler, 2003b: 2). Ayman Güler’e göre IMF’de gözden geçirme metinlerinde Türkiye’ye birtakım şartlar ileri sürmektedir. Örneğin; IMF’nin yapısal koşullar listesinde 2003 yılında Haziran’a kadar 9900, Eylül’e kadar 19.400, Aralık’a kadar 25.074 KİT kadrosunun ortadan kaldırılması, KİT yönetimini düzenleyen yasanın Aralık 2003’e kadar çıkarılması, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun IMF ve DB’nin görüşü alındıktan sonra çıkarılması, kamu personel sisteminde memurlar için ahlâki ilkeleri belirleyen yasal düzenlemenin Aralık 2003’e kadar çıkarılması gibi ön koşul veya yapısal kıstaslar vardır. OECD’de “düzenleyici reform” adı altında yayımladığı raporunda Türkiye’de kamu sektöründeki reformları denetlemeye aday olduğunu belirtmiş ve yapılan çalışmaları denetleme işlevini üstlenmiştir. Yine uluslararası kredi musluklarını yönlendirmede önemli bir küresel güç olan ABD 16 Nisan 2003’te kabul ettiği bir yasayla savaş bütçesi kapsamında 8,5 milyar dolar kredi açılmasına karar vermiş, ancak kamu sektöründe etkinliği ve şeffaflığı artırma politikası izlemesini Türkiye’ye şart koşturmuştur. AB ise müzakere sürecinde hazırlanan ilerleme raporları ve katılım ortaklığı belgelerinde siyasal, ekonomik, sosyo - kültürel hedefler ortaya koyarak, yapılmasını arzu ettiği kamu yönetimi reformlarını maddeler halinde sıralamıştır (Güler, 2003c: 6-8). AB’nin birliğin nasıl bir kamu yönetimi modeli öngördüğünü anlatan 1998 tarihli SIGMA (Yönetişim ve Yönetimi Geliştirmek için Destek) adlı programında öngördüğü ilkeler (güvenilirlik, açıklık, hesap verebilirlik, etkinlik ve verimlilik gibi) Türk kamu yönetimi reformunu şekillendirmiştir (Kösecik, 2004: 4-12).

AK partinin ideolojik konumu ve siyasal hedefleri doğrultusunda gerçekleştirdiği söz konusu iç ve dış etkilerden esinlenen kamu yönetimi reformları bu bölümde geniş bir yelpazede ele alınmaktadır.

3.2.1. İktisadi Liberalizm

AK partinin ekonomik alandaki liberal politikaları incelendiğinde hükümetin ekonomik programını üç temel ilkeye dayandırdığı görülmektedir. Bu ilkelerden ilki, vatandaşlarına karşı demokratik, şeffaf, güvenilir, aynı zamanda ekonomi konusunda şefkatli ve halkını gözeten etkin ve etkili bir devlet oluşturmaktır. İkincisi, istikrarlı ve sağlam bir finans sektörünün temeli sayılan yolsuzluklardan arındırılmış, ekonomik büyüme ve toplumsal adalete dayalı düzenli bir serbest piyasadır. Üçüncüsü, zenginlik ve refah hizmetlerinin toplumun tüm sınıfları düşünülerek eşit ve adil dağıtıma dayanan bir sosyal adalet anlayışıdır (Ercebe, 2004: 103). Bu ilkeler doğrultusunda ekonomik politika bütünüyle kapitalizmin temel kurumları olan IMF ve Dünya Bankası'nın yönlendirmesine bırakılmıştır. Kapitalist sistemi küresel düzeyde biçimlendirerek yönlendiren Dünya Ticaret Örgütü'nün öngördüğü liberal içerikli politikalarda AKP'nin tüm plân ve programlarında yer almaktadır (Tarhan, 2004: 178).

Dünya ekonomisindeki metropolden çevreye dönük sermaye hareketleriyle büyüme hızları dikkate alınırsa AKP'nin ilk iktidar döneminin (2002 - 2007) uluslararası ekonomik canlanmayla paralel bir seyir izlediği görülmektedir (Boratav, 2009: 464). Bu dönemde hükümet dolaylı vergileri arttırmış, bu vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payını % 70'lere çıkartmış, sermaye kesiminin lehine kurumlar vergisinin oranını ise % 10 düzeyinde bırakmıştır. Kurumlar vergisinin düşük tutulmasının nedeni Batılı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de yeni sağ bağlamda özel sektörü teşvik edecek sağlam bir sermaye piyasası oluşturmaktır.

Hükümet 2005 yılında IMF ile yapılan 20. stand - by anlaşması doğrultusunda harcamalar itibarıyla bütçeyi reel anlamda küçültmüştür. 2005 - 2008 dönemini kapsayan bu anlaşmanın neticeleri siyasal sonuçları bakımından olumludur (Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2007: 76-79). Uygulanan bu ekonomik politikalar neticesinde AK partiden önce % 61,4 olan kamu net borç stokunun milli gelire oranı 2007'de % 29,1'e gerilemiş, Türkiye'ye gelen yabancı sermaye miktarı 11 milyar dolara ulaşmış, işsizlik 2003 yılında % 10,5 iken, 2005'te % 9,7'ye kadar gerilemiştir. Asgari ücrette % 96,7 oranında reel artış sağlanmıştır. 2010 sonu itibarıyla gösterge tahvil faizleri % 6,4 ile Cumhuriyet tarihinin en düşük seviyesini görmüştür. Memur maaşlarına % 135

oranında artış yapılmıştır. 2002 yılında IMF'ye olan toplam 23,5 milyar dolarlık borç 2008 sonunda 8,5 milyar dolara düşürülmüştür. Toplam milli gelir 2008 sonunda 750 milyar dolara, kişi başına milli gelirse 9.300 dolara çıkmıştır (Üç Yılda AK Parti Farkı, Nice AK Yıllara, 2003 - 2008 Alnımızın Akıyla, www.akparti.org, 5.07.2009). Enflasyon 2011 başlarında % 7 civarlarındadır. Türkiye yakaladığı bu ekonomik istikrarla Avrupa'nın 6. büyük ekonomisi haline gelmiştir (2003 - 2010 Alnımızın Akıyla, www.akparti.org, 20.12.2010). Yeni sağın liberal politikalarını başarıyla uygulayan hükümet sağlanan siyasal istikrarı ekonomik büyüme ve istikrarla tamamlamayı başarmıştır.

Hükümet ekonomi alanındaki liberal uygulamaları kamu maliyesi alanındaki YKY reformlarıyla da desteklemiştir. Bunun için iç mali kontrolü getirecek, kuruluşlara bütçe uygulamasında daha fazla esneklik verecek ve mali saydamlık ve hesap verebilirliği arttıracak yeni bir kamu mali yönetim kanununun çıkarılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu amaca uygun olarak 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çıkarılmıştır. Kanun; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir biçimde kullanılması, performans denetimi, stratejik plânlama, hesap verebilirlik, mali saydamlık gibi yeni kamu yönetimi esaslı konulara odaklanmıştır.

Kanundaki hesap verme sorumluluğuna göre, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması konusunda bakanlar başbakan'a ve TBMM'ne, kanunda belirtilen sorumlulukların yerine getirilmesi hususunda üst yöneticiler bakana, mahalli idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar. Böylece sorumluluk müessesesi yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde açıklanmış, mali yönetim sisteminde "yönetim sorumluluğu" modeli benimsenerek mali sorumlulukla idari sorumluluk örtüştürülmüştür (Alkış, www.demud.org.tr, 26.05.2009).

Kanunla mali alanda saydamlığı sağlamak amacıyla üst yöneticiler ve harcama yetkilileri her yıl sorumlulukları çerçevesinde faaliyet raporları düzenlemekle sorumlu kılınmıştır. Faaliyet raporları açıklığın ve hesap verebilirliğin bir gereği olarak halka açıklanacaktır. Bu anlayış kurallara dayalı, hatasız iş görme üslubunun terk edilmesi anlamına gelmektedir. YKY'nin ana amaçlarından biri yöneticilere yönelik somut

başarım ölçütleri ortaya koyarak, onları elde ettikleri sonuçlara göre sorumlu kılmaktır. Faaliyet raporları da bu amaca hizmet etmektedir. Böylece yeni sağın liberal içeriğine vurguda bulunan bir anlayışla oyunu kurallarına göre oynayan yöneticilerin halk tarafından değerlendirilmesi, yönetsel alanın demokratikleştirilmesi sağlanmaktadır.

Kamu idarelerinin stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plân hazırlamaları getirilen bir diğer önemli yeniliktir (5018 sayılı kanun md. 9). Kuruluşun bulunduğu nokta ile ulaşmayı arzu ettiği durum arasındaki yolu tarif eden stratejik plânlama kamu hizmetleriyle elde edilecek “sonuçlara odaklı”, “katılımcı”, kuruluşun ürettiği ürün ve hizmetleri alan veya bunlardan yararlananları “müşteri” olarak gören maliyetlendirmeyi içeren bir yaklaşıma sahiptir (Kayıkçı, 2004: 176). Stratejik plânlama dışında kamu idarelerinin bütçelerini stratejik plânlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu, performans odaklı olarak hazırlamaları kayıt altına alınmıştır. Ayrıca idarelerin bütçelerine dayanak oluşturmak üzere yıllık performans programı hazırlayacakları belirtilmiştir. 2003/14 ve 2004/37 Sayılı YPK kararları uyarınca stratejik plânlama ve performans esaslı bütçeleme için pilot seçilen 8 kamu idaresinden²² tarım ve köy işleri bakanlığı hariç diğerlerince DPT müsteşarlığının yönlendirmesiyle ilk 5 yıllık stratejik plânlar hazırlanmıştır. Stratejik plânını hazırlayan tüm pilot kamu idarelerince maliye bakanlığının yönlendirmesiyle performans programları da hazırlanmıştır.

Performans esaslı bütçelemenin getirdiği önemli yeniliklerden biri performans denetimine imkân tanınmasıdır. Performans denetimi üç unsurdan oluşmaktadır. Bunlardan tutumluluk hizmetlerin en düşük maliyetle ve en uygun zamanda belirlenmiş olan hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmesini, verimlilik bir kurumda kullanılan kaynaklarla üretilen ve sunulan çıktı arasındaki ilişkiyi, etkinlik ise kurumun amaçladığı faaliyetlerin ne kadarına ulaşıldığını göstermektedir (Köseoğlu, 2007: 325).

²² Bunlar, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi, İller Bankası, Karayolları Genel Müdürlüğü, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Denizli İl Özel İdaresi, Türkiye İstatistik Kurumu, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü'dür.

Böylece kamu hizmetleri sayısallaştırılarak ölçülmek istenmekte, başarı ve başarısızlıklar ortaya konarak kamuoyu desteği için sonuçlar sergilenmektedir (Al, 2007: 5).

Kamu mali denetiminde yapılan yeniden yapılandırma düzenlemeleri kapsamında getirilen en önemli düzenleme bütçede nakit esastan tahakkuk esaslı muhasebe sistemine geçilmesidir. Tahakkuk esaslı muhasebede işlemler ve olaylar nakit akımlarının ne zaman olduğuna bakılmaksızın ortaya çıktıklarında kaydedilmektedir. Bu nedenle bu sistem YKY'nin bakış açısıyla kaynakların rasyonel kullanım kullanılmadığının izlenmesinde veya devlet yöneticilerinin performanslarının ölçümünde ve mali hesap verebilirliğin sağlanmasında sağlam bir altyapı oluşturmaktadır (Kerimoğlu, 2006: 103). Tahakkuk esaslı muhasebe özel sektörle kamu sektörü arasındaki çıktı / sonuç gerçekleştirmelerini kıyaslamalar yapmak suretiyle karşılaştırmalı bir değerlendirmeye imkân tanıdığı için YKY'nin ve yeni sağın maliyetleri mümkün olduğunca azaltmak, başarılı olan özel sektör uygulamalarını kamu yönetiminde içselleştirmek fikirlerinden hareket etmektedir.

Kanunla getirilen bir diğer yenilik orta vadeli program ve orta vadeli mali plânlar vasıtasıyla Dünya Bankası'nın geliştirdiği orta vadeli harcama sistemine (çok yıllık bütçeleme) geçilmesidir. Orta vadeli harcama sistemi sadece içinde bulunulan cari yılın değil, aynı zamanda gelecek üç yıla ilişkin bütçe gerçekleştirmelerine yönelik tahminleri içerdiğinden YKY'nin ve yeni sağın kaynak kullanımında disiplinli olma, tasarruflara giderek kamu harcamalarını kısma amacına hizmet etmektedir. Böylelikle ekonomide var olan kaynak yapısına göre karar alınması ve önceliklere göre kaynakların belli bir limit dâhilinde hükümetçe ihtiyaçlara göre dağıtılması öngörülmektedir. Çok yıllık bütçeleme sistemine de ilk defa 2006 yılı bütçesiyle başlanmış ve 2006 - 2008 yılları bütçeleri bu sisteme göre hazırlanmıştır.

5018 sayılı kanunun getirdiği bir diğer düzenleme program bütçe sisteminin terk edilerek devletin mali işlemlerine ilişkin istatistikî verilerin elde edileceği analitik bütçe sistemine geçilmesidir. Yeni sistem bütçe sistemi içinde yer alan idari yapı temel alınarak oluşturulan kurumsal sınıflandırma, devlet faaliyetlerinin türünü göstermek

üzere tasarlanan fonksiyonel sınıflandırma, harcamanın hangi kaynakla finanse edildiğini gösteren ve tek haneli koddan ibaret olan finansman tipi sınıflandırmadan oluşmaktadır. Analitik bütçe sınıflandırmasından beklenen harcama / finansman dengesini esas alarak sayısal değerlerden hareketle kamu yönetimindeki yapısal faaliyetleri değerlendirmeye imkân vermesidir. Uygulama ile YKY ve yeni sağın uzlaştığı biçimde kaynakların nerede, nasıl kullanılacağı hususunda daha rasyonel tercihlerde bulunularak idari kararların bu yönde alınması sağlanmaktadır.

Hükümetin ekonomik ve mali alanda yaptığı bir diğer önemli reform IMF'nin 2005'teki yeni stand - by için bir ön koşul olarak ileri sürdüğü gelir idaresi yasa tasarısının 5.5.2005'te yasalaşmasıdır. 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile gelirler genel müdürlüğü ile illerde defterdarlıklara bağlı vergi idaresi müdürlükleri, gelir müdürlükleri ve takdir komisyonu başkanlıkları kaldırılmış ve maliye bakanlığına bağlı bir gelir idaresi başkanlığı kurulmuştur. Yeni düzenlemeyle üst ve orta kademe yöneticileri sayıları artarken, gelirler genel müdürlüğüne ayrılmış 68.212 adet kadro iptal edilerek bakanlık kadroları 115.019'dan 46.087'ye düşürülmüştür (Güzelsarı, 2007: 281-298). Bu durum yeni sağ liberal politikaların kamusal istihdamın mümkün olduğunca azaltılarak kamu yönetimindeki verimsiz bürokratik süreçlerin sona erdirilmesi amacıyla uyumludur.

3.2.2. Piyasalaşma Eksenli Reformlar

Hükümetin önemli kamu yönetimi reformlarını gerçekleştirdiği alanlardan bir diğeri yarı piyasalaşma çalışmalarıdır. Bu çalışmalarda dikkati çeken ilk alan sağlık ve sosyal güvenliktir. Bu amaçla 2003 yılında hazırlanan sağlıkta dönüşüm programı sağlık hizmetlerinin etkili, verimli ve hakkaniyete uygun bir şekilde organize edilmesi, finansmanın sağlanması ve sunulmasını kapsamaktadır. Sağlıkta dönüşüm programı 9 temel ilkedен oluşmaktadır.

Bunlar şöyle sıralanmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2003, www.saglik.gov.tr) :

- 1- İnsan Merkezilik:** Bu ilke, sistemin plânlanmasında ve hizmetin sunumunda hizmetten faydalanacak bireyi, bireyin ihtiyaç, talep ve beklentilerini esas almayı içermektedir.
- 2- Sürdürülebilirlik:** Geliştirilecek olan sistemin ülkemiz koşulları ve kaynaklarıyla uyumlu olması, kendini besleyerek bir devamlılık arz etmesi ilkesini ifade eder.
- 3- Sürekli Kalite Gelişimi:** Hizmetlerde hep daha iyiyi arayarak hatalardan ders çıkarmayı sağlayacak bir geri bildirim mekanizmasının oluşturulmasıdır.
- 4- Katılımcılık:** İlgili tüm tarafların görüş ve önerilerinin alınması, yapıcı bir tartışma ortamı sağlayacak platformların oluşturulmasıdır.
- 5- Uzlaşmacılık:** Sektörün farklı bölümleri arasında karşılıklı çıkarları gözeterek ortak noktalarda buluşma arayışlarıdır.
- 6- Gönüllülük:** Hizmette arz veya talep eden bütün birimlerin belirlenen amaçlara yönelik davranmalarını sağlama yöntemidir.
- 7- Güçler Ayrılığı:** Sağlık hizmetlerinin finansmanını sağlayan, plânlanmasını yapan, denetimini üstlenen ve hizmeti üreten güçlerin birbirinden ayrılması ilkesidir.
- 8- Desantralizasyon:** İdari ve mali yönden özerk işletmeler oluşturma amacıdır.
- 9- Hizmette Rekabet:** Sağlık hizmet sunumunun tekel olmaktan çıkarılıp belli standartlara uygun farklı hizmet sunucularının yarışmasının sağlanması ilkesidir. Rekabetin hizmetin niteliğini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Sağlıkta dönüşüm programının bileşenleri ise şunlardır:

- 1- Plânlayıcı ve Denetleyici Bir Sağlık Bakanlığı:** Bu amaçla bakanlığın plânlama yapan stratejik bir örgüt yapısına kavuşturulması, politikalar geliştiren, standartlar koyan ve denetleyen bir konumda kaynakların etkili ve verimli, hakkaniyete uygun bir şekilde kullanılmasını sağlaması beklenmektedir.
- 2- Herkesi Tek Çatı Altında Toplayan Genel Sağlık Sigortası:** Buna göre; genel sağlık sigortası ile her Türk vatandaşı sigorta kapsamına alınacak ve tek numara sistemi benimsenecektir.

3- Yaygın, Erişimi Kolay ve Güler Yüzlü Sağlık Hizmet Sistemi: Sağlık ocağı ağını güçlendirirken, muhafazakâr bir yaklaşımla vakıf ve dernekler başta olmak üzere özel teşebbüsün de hizmet ağında yer alması öngörülmektedir.

4- Güçlendirilmiş Temel Sağlık Hizmetleri ve Aile Hekimliği: Temel sağlık hizmetlerinde sorumluluk paylaşımı ile bireye aile hekimliği modeli çerçevesinde “tek pencere” sistemi ile yaklaşılacaktır.

5- Etkili - Kademeli Bir Sevk Zinciri: Hastanın kendi seçtiği ve güvendiği bir aile hekiminden birinci basamak sağlık hizmeti alması ile etkili ve kademeli bir sevk zinciri oluşturulacak, sorunların çoğu birinci basamakta çözülecektir.

6- İdari ve Mali Özerkliğe Sahip Sağlık İşletmeleri: Bu bağlamda tüm sağlık kuruluşları sağlık bakanlığı denetiminde özerk kurumlar haline gelecektir. Kamu sağlık kuruluşlarının kendilerini finanse etmeleri istenecek, yerel dinamiklerin karar alma mekanizmasında rol aldığı müşteri odaklı bir organizasyon yapısına geçilecektir. Bu çizgide performans göstergeleri belirlenecek ve performansa bağlı ödeme sistemleri geliştirilecektir.

7- Bilgi ve Beceri ile Donanmış, Yüksek Motivasyonla Çalışan Sağlık İnsan Gücü: Sağlık sektöründe çalışan profesyonellerin, AB’ye uyum süreci dikkate alınarak görev ve sorumluluklarının tanımlanması sağlanacaktır.

8- Sistemi Destekleyecek Eğitim ve Bilim Kurumları: Eğitim hastanelerinin yeniden organize edilerek tıpta uzmanlık eğitimini plânlayan, standardize eden ve denetleyen bir akademik yapıya sağlık akademisi veya sağlık uzmanlık kurumu çatısı altında kavuşturulmaları sağlanacaktır.

9- Nitelikli ve Etkili Sağlık Hizmetleri İçin Kalite ve Akreditasyon: Bu amaçla kurulacak bir ulusal kalite ve akreditasyon kurumunun sağlık sonuçlarını ölçmek için sistemler geliştirmesi ve bu sonuç ölçümlerinin sağlık hizmeti sunucularına yönelik performans göstergeleri oluşturmak için kullanılması öngörülmektedir.

10- Akılcı İlaç ve Malzeme Yönetiminde Kurumsal Yapılanma: Bu kapsamda ulusal ilaç kurumu ve tıbbi cihaz kurumunun kurulması öngörülmektedir.

11- Sağlık Bilgi Sistemi: Sağlık hizmetlerinde eşgüdümü, sağlık dökümünün oluşturulmasını, bireylerin tıbbi kayıtlarının korunmasını, sevk basamakları esnasında bilgi transferini sağlamak ve temel sağlık uygulamalarındaki verileri toplamak amacıyla bir sağlık bilgi sistemi kurulacaktır.

Açıkça görüldüğü üzere, program kendisine yeni sağın liberal değerleriyle YKY'nin işletmesel değerlerinin bütünleştirilmesini amaç edinmiştir. Programda bireysel talepler üzerine artan liberal vurgunun yanı sıra desantralizasyon, hizmette rekabet, sürekli kalite gelişimi gibi YKY değerleri de ön plandadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi sağlık bakanlığına planlayıcı, denetleyici bir rol atfedilerek sağlık kurumları da idari ve mali özerkliğe haiz kılınarak YKY'nin hizmeti üreten - hizmeti sunan ayırımına göndermede bulunmaktadır.

Dünya Bankası'nın Türkiye'deki sağlık sektörü reformlarına etkisi de büyüktür. Mart 2003 tarihli "Türkiye: Yaygınlığı ve Verimliliği İyileştirmek Amacıyla Yapılan Reformlar" adlı DB raporu ile sağlıkta dönüşüm programının nitelikleri hemen hemen aynıdır. Hâlihazırda sağlıkta dönüşüm programının başarıya ulaşması için DB ile yürütülen "ülke destek stratejisi" çerçevesinde program kredilendirilmiştir. 21 Nisan 2004'te sağlıkta dönüşüm programının birinci aşaması için 60,61 milyon dolar kredi biçilmiştir. 20 Mayıs 2004'te onaylanan ve 2004 - 2007 dönemini kapsayan sağlıkta dönüşüm projesinin hedefi yönetişimi, verimliliği, kullanıcı ve sunucu memnuniyetini ve sağlık sisteminin uzun vadeli mali sürdürülebilirliğini geliştirmek olarak belirtilmiştir (WB, Health Transition Project; aktaran: Orhan, 2006: 148).

Banka sonradan 11 Haziran 2004 tarihinde imzalanan kredi anlaşmasıyla projeye 49,4 milyon Euro tutarında bir katkı daha yapmıştır (Akarsu, 2006: 48). Proje bu doğrultuda DB'nin "muayenehane temelli", "fiyatlandırmaya dayalı", "kâr amaçlı" ve bireyi temel alan" liberal yaklaşımını benimsemiştir (Ataay, 2007: 90). Programın hedefleri doğrultusunda 2003 yılında 26.12.2003 tarihli ve 24104 sayılı sağlık bakanlığı ve SSK sağlık tesislerinin ortak kullanımına ilişkin protokol uygulamaya konmuş²³, SSK ve sağlık bakanlığına bağlı sağlık kurum ve kuruluşları ortak kullanıma açılmıştır. Bağ-Kur ve Emekli Sandığı²⁴ mensupları, aktif devlet memurları ve yeşil kart sahiplerinin SSK

²³ 2005 tarihli 5283 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair Kanun ile SSK hastaneleri sağlık bakanlığına devredilmiştir. Böylece SSK'ya bağlı 379 sağlık tesisi bakanlığa geçmiştir.

²⁴ Devlet memurlarıyla bakmakla yükümlü oldukları aile bireylerinin resmi sağlık kurumları ve özel polikliniklerden faydalanması için 2003 yılında bir tebliğ yürürlüğe konmuştur.

sağlık tesislerinden, SSK sağlık yardımından yararlananların da tüm sağlık bakanlığı tesislerinden yararlanabilmesi mümkün kılınmıştır. Böylece sağlık alanındaki bürokratik dağınıklığın ve karmaşanın giderilmesine çalışılmıştır. Çünkü bu durum her kuruma ayrı bir ödenek tahsisine, benzer nitelikli hizmetlerin görülmesinde daha fazla harcama yapılmasına neden olmaktadır. Yeni sağın liberal amacına uygun davranılarak maliyetlerin azaltılması aracılığıyla hizmet sunumunda bütünselliğin sağlanması, verimlilik ölçütlerinde standartlaşmaya gidilmesi istenmiştir.

2003 yılında sağlık bakanlığı 10 hastanede pilot olarak “performansa dayalı katkı payı ödemesi” uygulamasını başlatmış, uygulama 1 Ocak 2004’ten itibaren tüm devlet hastaneleri ve sağlık ocaklarında hayata geçirilmiştir. Hekimlerin çalıştıkları kurumlara sahip çıkmaları ve kurumun başarısına odaklanmaları için tam zamanlı çalışan hekimlere daha fazla teşvik ödenmiştir. Böylece 2002 yılında % 11 olan kamuda tam zamanlı çalışan uzman hekim oranı 2005 yılında % 54 olmuştur. Ayrıca birim hasta maliyeti düşürülerek ortalama hasta yatış süreleri kısalmış, hastane bilgi sistemleri hızla kurulmaya başlanmıştır (Akdağ, 2007: 248-249). 2005 yılının başında SSK’ya ait sağlık tesislerinin ve personelinin sağlık bakanlığına devri ile performans uygulaması sağlık sistemimizin % 90’ında uygulanır hale gelmiştir. Performansa dayalı ek ödeme sistemi, sağlık bakanlığına bağlı 796 hastaneyi, 6038 sağlık ocağını, 48.588’i hekim olmak üzere 277.052 personeli kapsamaktadır (Demir, 2007: 281). YKY uygulamaları kapsamında bireysel performansın verimliliğini teşvik etmeye ve arttırmaya dönük bu sistem amaç ve hedefleri gerçekleştirme yönünde kurumsal temelde performans göstergelerinin olumlu olarak değişimine katkıda bulunmaktadır. Sistemin pilot uygulamalarla başlatılması ortaya çıkan sonuçların nesnel değerlendirilebilmesi açısından sağlıklıdır.

Performans sistemini düzenlemek amacıyla 2005 yılı itibarıyla kısa adı “kurumsal performans uygulaması” olan sağlık bakanlığı yataklı tedavi kurumları kurumsal kaliteyi geliştirme ve performans değerlendirmesi yönergesi çıkarılmıştır. Kurumsal performans uygulamasında dört temel unsur kullanılmıştır. Bunlardan birincisi,

muayeneye erişim katsayısıdır. İkinci ölçüt, öz değerlendirme kıstasları sayısıdır. Üçüncü ölçüt, hasta ve hasta yakınları memnuniyet anketi katsayısıdır.

Son ölçüt, altyapı değerlendirme katsayısıdır. Sistemin ana unsurlarından biri sağlık kurumlarında yapılmakta olan 5300 tıbbi işlemin bağıl değerlerinin belirlenerek puanlandırılmasıdır. (Demir, 2007: 281; Demir, 2007: 424).

Bakanlık 2006 yılında sağlık bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarında, personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, hizmete katkısı, performansı, serbest çalışıp çalışmaması ile yapılan muayene, ameliyat, anestezi, girişimsel işlemler ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi unsurları esas alarak bir yönetmelik daha çıkarmıştır. Bu yönetmeliğe dayanılarak hazırlanan sağlık bakanlığına bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarında kaliteyi geliştirme ve performans değerlendirme yönergesi aynı yıl yürürlüğe girmiştir. Buna göre, il genelindeki sağlık kurum ve kuruluşlarında performans ve kalite yönetimi uygulamalarını koordine etmek, izlemek, denetlemek ve değerlendirmek amacıyla sağlık müdürlüğü bünyesinde il performans ve kalite koordinatörlüğünün kurulması, sağlık müdür yardımcılarında birinin il performans ve kalite koordinatörü olarak görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu düzenlemelerle birlikte tüm sağlık kuruluşlarında kişisel ve kurumsal sağlık değerlendirilmesi yapılmaktadır. Kurumsal performans uygulamalarına da ek olarak “kurumsal verimlilik kıstasları” getirilmiştir (Al, 2007: 443; Demir, 2007: 424). Ayrıca 2006 yılından itibaren yönetici performans kıstasları ve finansal göstergeler konusunda çalışmalar yapılarak bunlara klinik göstergeler ilâve edilmiştir (Al, 2007: 444). Böylelikle hasta başvuruları artmış, 15 bin uzman hekimden 2300’ü (% 15) muayenehanesini kapatmıştır. Bir üst kuruma sevk oranları düşmüştür. Poliklinik oda sayısı artmış, aşı oranları, gebe ve bebek izleme sayılarında iyileşmeler olmuştur (Demir, 2007: 288-296). Kayıt dışı olarak cepten ve tezgâh altı yapılan sağlık harcamaları kayıtlı kamu harcamasına dönüşmüştür. (Aydın ve Demir, 2007: 438). Sonuçta YKY’nin bir hizmetin yürütülmesinde kamu kurumlarıyla özel sektörün rekabet edebilirliğini sağlama ilkesi uygulamaya aktarılmıştır. İktisadi ölçütlere göre performans hedefleri somutlaştırılmış, performans göstergeleri aracılığı ile kurum yöneticilerinin ortaya konan amaçlara bağlılıkları test edilmiştir. Bu reform liberal yeni sağın kamu yönetiminin verimliliğini

geleneksel bürokratik yapı ve süreçlerden mümkün olabildiğince uzaklaşarak arttırma amacıyla tutarlılık arz etmektedir.

Hükümetin aile hekimliği ile ilgili çalışmaları ise, 2004'te 5258 sayılı Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun'un kabul edilmesiyle başlamıştır. Kanunda aile hekimliği uygulamasına geçilen yerlerde kişilerin aile hekimine kaydının yapılacağı ve aile hekiminin sevki olmaksızın sağlık kurum ve kuruluşlarına müracaat edenlerden katkı payı alınacağı belirtilmiştir (5258 sayılı kanun md. 5). Aile hekimliği uygulaması yeni sağın etkili ve kademeli bir sevk zinciri oluşturulması politikasının bir sonucudur. Buradaki ana amaç, sorunları mümkün olduğunca en alt kademedede vatandaşla birebir çözmek, bürokratik süreçleri azaltarak zaman ve maddi kaynak hususlarındaki maliyet kayıplarını asgariye çekmektir.

Aile hekimliği ile ilgili olarak Resmi Gazete'de 12.08.2005'te yayımlanan aile hekimliği pilot uygulaması kapsamında sağlık bakanlığınca çalıştırılan personele yapılacak ödemeler ve sözleşme şartları hakkındaki yönetmelikte, sağlık bakanlığı, bakanlık veya diğer kamu kurum ve kuruluşları personeli olan uzman tabip, tabip ve aile sağlığı elemanı olarak çalıştırılacak sağlık personelinin, kendilerinin talebi ve kurumlarının veya bakanlığın muvafakati üzerine, 657 sayılı kanunla diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın sözleşmeli olarak çalıştırmaya yetkili kılınmıştır. Böylece 2542 aile hekimi ile kamuda sözleşmeli statüde çalışan hekim sayısı yaklaşık 5000'e ulaşmıştır. Toplamda ise 15851 sağlık personeli sözleşmeli olarak çalışmaktadır (Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2008: 235). Sözleşmelilik YKY'nin iş ortamını ve çalışma şartlarını daha esnek kılma amacının bir sonucudur. Bu politika kamu kurumlarının fonksiyonel olarak güçlendirilmesini amaçlayarak bireysel anlamda daha verimli çalışma içgüdüsünü teşvik etmek suretiyle yeni sağ çerçevede bürokratik etkinliği arttırmaktadır.

Hükümetin önemli reformlar gerçekleştirdiği ve başarılı girişimlerde bulunduğu bir diğer alan da yıllardır verdiği açıklarla kronik sorunlara maruz kalan sosyal güvenlik sistemidir. 2006 yılında gerçekleştirilen sosyal güvenlik reformları, 2005 yılında IMF

ile yapılan 19. stand - by anlaşması çerçevesinde IMF yapısal uyum programının önemli bileşenlerinden biri olarak gündeme gelmiştir.

Buna göre, sosyal güvenlik sistemlerinin finansman açıklarının kaldırılması, sisteme genel bütçeden yapılan aktarmaların mümkün olduğu kadar azaltılması reformlarda temel bir amaç olarak belirlenmiştir (Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2007: 97). Bu alandaki devletçe yapılan sübvansiyonların mümkün olduğunca azaltılması, sosyal güvenlik kurumlarının kendi kendilerine yetebilen bir hale gelmeleri, özel sektör kurumlarından hizmet satın alınması, vatandaşların özel hizmet sunucularından yararlanmaları politikaları yeni sağın liberal - yeni muhafazakâr kanadının devletçe sağlanan sosyal güvenlik önlemlerini piyasa sisteminin gelişimini sağlamak amacıyla azaltma öngörüsüyle tutarlıdır. Sosyal güvenlik sistemindeki dönüşümün bir diğer mimarı olan Dünya Bankası yapılan değişiklikleri kredi ve hibelerle desteklemektedir. 29 Haziran 2006'da onaylanan 403 milyon Avroluk program amaçlı kamu sektörü kalkınma politikası kredilerinin sosyal güvenlik ve genel sağlık sigortası reformlarının desteklenmesi için kullanılması kararlaştırılmıştır (Erdoğan, 2009: 663).

Sosyal güvenlik alanında atılan ilk adım 16.05.2006 tarih ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'dur. Kanunla SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı gibi sosyal güvenlik kurumları tek bir çatı altında birleştirilerek sosyal güvenlik kurumu oluşturulmuştur. Sosyal güvenlik kurumu başkanlığının taşra teşkilatı her ilde kurulan sosyal güvenlik il müdürlükleri ile sosyal güvenlik il müdürlüklerine bağlı olarak kurulacak sosyal güvenlik merkezlerinden oluşmaktadır. Sosyal güvenlik merkezlerinin görevi vatandaşların sorunlarını bürokratik başvurularla uğraşmaksızın en kısa zamanda çözmek olarak tanımlanmıştır. Böylece YKY'nin vatandaş hassasiyetlerini göz önünde tutan, yönetimin kamuoyuyla iletişim kanallarının güçlendirilmesine katkıda bulunan birey eksenli liberal yaklaşımı aynen benimsenmiştir.

Hükümet, 31.05.2006 tarihli 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile sosyal güvenlik sistemine pek çok yenilik getirmiştir. Ancak ana muhalefet partisinin Anayasa Mahkemesi'ne başvurusu sonucunda 2006 yılı sonunda yüksek mahkemeden kanunun bazı maddelerinin anayasaya aykırılığı dolayısıyla iptali yönünde

bir karar çıkmıştır. Bunun üzerine 5510 sayılı kanunu değiştiren 5754 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 17.04.2008'de çıkarılmıştır. Kanunla getirilen en önemli yenilik 1.1.2012 tarihinden itibaren uygulanacak genel sağlık sigortası ile Türk vatandaşları yanında Türkiye'de 1 yıldan daha uzun süre yaşayanların, vatansızlar ve sığınmacılarında kanun kapsamına alınmasıdır. Genel sağlık sigortası uygulaması zorunlu olup, herkesten gelirine göre eşit oranda % 12,5 prim toplanması plânlanmaktadır. Sağlık hizmetlerinin sosyal güvenlik kurumu ile yurt içindeki ve yurt dışındaki sağlık hizmeti sunucuları arasında yapılan sözleşmeler yoluyla ve / veya yasa hükümlerine uygun olarak genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sözleşmesiz sağlık sunucularından satın aldıkları sağlık hizmeti giderlerinin ödenmesi suretiyle sağlanacağı belirtilmektedir. Böylece YKY'nin öngördüğü üzere kamu yönetiminde sözleşmeye dayalı ilişkiler geliştirilmektedir. Buna göre, hizmeti üreten - sunan ile hizmet politikalarını geliştiren - denetleyen ayrımıyla sosyal güvenlik kurumu İngiltere'deki modele benzer bir biçimde sağlık piyasasındaki özel hizmet tedarikçileriyle sözleşmeler yapmaktadır. Yeni sağın liberal politikaları ekseninde kamu hizmetlerinin sunumundaki hiyerarşik süreç olabildiğince daraltılmaktadır. Genel sağlık sigortasında bu nedenle aile hekimliği uygulaması önem taşımaktadır. Hasta önce aile hekimine gidecek, aile hekimi duruma göre hastaya ilaç yazacak ya da hastayı hastaneye yollayacaktır (Şahin, 2006: 124).

Sağlık ve sosyal güvenlik sistemindeki yasal düzenlemelerle aile hekimliği uygulaması 2009 itibarıyla 33 ilde hayata geçirilmiş ve temel sağlık hizmetlerinden duyulan memnuniyet oranı % 85'lere varmıştır. Sağlık ocakları ve muayene odalarının sayıları arttırılarak hastanelere yapılan sevk oranı % 90 azaltılmıştır (Nice Ak Yıllara 2007, 2003 - 2008 Alnımızın Akıyla, www.akparti.org, 5.07.2009). Bu reformlarla sosyal güvenlik kurumu açıklarının GSMH'daki payı 2006'da % -2,3 iken, 2009'da % -1,9 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu reformlar sağlıkta özel sektörün ağırlığını da arttırmıştır. 2007 yılında 2002 yılına göre sosyal güvenlik kurumlarının üniversite hastanelerinden satın aldıkları hizmet % 3 azalırken, özel hastanelerden satın alınan sağlık hizmeti % 64 artmıştır (Hamzaoğlu ve Yavuz, 2009: 647). YKY odaklı bu

anlayış özel sektörün uygulamalarını teşvik ederek yeni sağın sağlık alanını piyasalaştırarak tam rekabete açık bir biçimde liberalize etmesini sağlamıştır.

Hükümetçe ele alınan ve devletin anayasal bir yükümlülük olarak düzenleme ihtiyacı duyduğu bir diğer alan iskândır. İskân alanında izlenen politikalarla bilhassa orta ve düşük gelirli ailelere destek olmak, bu kesimlerin konut sorununu çözümlenmek amaçlanmıştır. Bu amaçla çıkarılan ipotekli konut (mortgage) yasası bankalara ticari bir likidite sağlayarak ülke genelinde düşük faizli ve uzun vadeli konut kredilerinin verilmesine öncülük etmiştir. Bu kredilerin tüketici fiyatlarına endekslenmesi ile konut piyasasına olan talep arttırılmıştır. Böylece konut yatırımları içinde kooperatiflerin yatırım payı azaltılırken (2003'te % 11'den, 2007'de % 7'ye), özel kesimin konut yatırımlarındaki payı 2003'te % 81'e, 2007'de ise % 87'ye çıkarılmıştır (Geray, 2009: 745-746). Bu durum batılı ülkelerdeki iskân politikalarıyla uyumluluk göstermektedir. İskân artık devletçe sağlanan toplumsal refah yardımlarıyla değil, özel sektörün her bütçeye uygun ticari kredileri aracılığıyla finanse edilmektedir.

Piyasalaşma çalışmaları kapsamında hükümetin en radikal adımlar attığı ve 1979'daki Thatcher hükümeti gibi başarılı bir reform örneği sergilediği alanlardan biri gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarıdır. Özelleştirme yeni sağın liberal kanadının devletin hacmini küçültmek, devleti asli fonksiyonlarına çekerek daha etkin kılmak amacına dayanmaktadır. Bunun ana nedeni KİT'lerin piyasa ekonomisinin işleyişinde yarattığı olumsuz yapısal bozukluklardır. KİT'ler kamu hizmetlerini yerine getirmede oldukça verimsizdir. Kamu harcamalarını arttırmakta, enflasyonist sorunlara neden olmaktadır. KİT'lerin büyüdükçe denetimi de zorlaşmakta sonuçta yeni sağın hiç de arzulamadığı büyük fakat etkin bir biçimde denetlenemeyen bir bürokrasi ortaya çıkmaktadır. Bu mantıkla hareket eden hükümet 1.08.2003 tarihli 4971 sayılı kanun ile 1994 tarihli 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve KHK'lerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda değişiklikler yapılmıştır. Özelleştirme uygulamalarının idari ve hukuki yönden hızlanması için özelleştirme sürecindeki bürokratik işlemleri basitleştirici ve kolaylaştırıcı düzenlemelere gitmiştir. İşçi statüsünde çalışan ve özelleştirme nedeniyle işsiz kalan kapsam içi personelin yeniden işe yerleştirilmesi sağlanmıştır.

Özelleştirme ile ilgili diğer mevzuatta bazı değişiklikler yapmıştır. 15.08.2003 tarihli 4971 sayılı kanun ile milli piyango idaresi genel müdürlüğü tarafından şans oyunlarını plânlamak, tertip ve çekilişini düzenlemek üzere lisans verilmesi suretiyle şans oyunlarının özelleştirilmesine imkân tanınmıştır. Karayolları trafik kanununa eklenen bir düzenleme ile araç muayene istasyonları ve / veya hizmetinin özelleştirilmesi işlemlerinin özelleştirme idaresi başkanlığınca gerçekleştirileceği kayıt altına alınmıştır. Elektrik piyasası kanununun 14. maddesinde, Türkiye elektrik dağıtım A.Ş. , elektrik üretim anonim şirketi ile bunların müessese, bağlı ortaklık, iştirak ve işletme birimleriyle varlıklarının satışının 4046 sayılı kanun hükümleri çerçevesinde özelleştirme dairesi başkanlığı tarafından gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

Telekomünikasyon A.Ş.’nin özelleştirilmesi ile ilgili bir strateji belirlenmesi yönünde telekom hisselerinin hisse senedine dönüştürülebilir tahvil yoluyla satışına imkân verecek bir düzenleme yapılmıştır. Hükümet bu kapsamda özelleştirme çalışmalarına hız kazandırmıştır. Ditaş deniz işletmeciliği A.Ş.’de bulunan % 50,98 oranındaki hisselerin tamamı 21 Kasım 2002’de Tüpraş’a devredilmiştir. Turban turizm A.Ş, T. zirai donatım A.Ş. ve Tümosan Türk motor sanayi A.Ş. 7 Şubat 2003’te, SEKA ile Türkiye gübre sanayi A.Ş. 19 Eylül 2005’te, 29 Ocak 2008’de ise Türkiye demir çelik işletmeleri A.Ş. Sümer holding bünyesinde birleştirilerek bu KİT’lerin tüzel kişilikleri sona erdirilmiştir. SEKA’nın özelleştirilmesinde atıl işçilerin durumunun ne olacağı sorunu bu kişilerin Kocaeli büyükşehir belediyesinde geçici işçi statüsünde istihdam edilmeleri suretiyle çözülmüştür. Eylül 2003’te kapsama alınan tarım işletmeleri genel müdürlüğü Ağustos 2004’te kapsamdan çıkarılmış, aynı yıl kapsama alınan Manisa pamuklu mensucat A.Ş.’ye devredilmiştir. Tesis ve varlık satışı yöntemiyle kısmen özelleştirme uygulamaları gerçekleştirilen et ve balık ürünleri A.Ş. ise 2005’te kapsam ve programdan çıkarılarak eski statüsüne iade edilmiştir. 2005 yılında 15.10.2004 tarihli bakanlar kurulu kararı gereğince Türk Telekom’un şirket hisselerinin % 55’i 6.550.000.000 dolara Oger Telecoms ortak girişim grubuna satılmıştır. Bu özelleştirme uygulaması “acquisitions monthly” tarafından “gelişen piyasalarda 2005 yılının en başarılı işlemi” ödülüne lâyık görülmüştür. 10 Aralık 2007 tarih ve 12973 sayılı

bakanlar kurulu kararı ile de Türk Telekom'un % 15 oranındaki hissesi 31.12.2008 tarihine kadar halka arz yöntemiyle özelleştirilmiştir.

2006 yılında Tüpraş ve Erdemir gibi 2 önemli KİT daha özelleştirilmiş, 2007'de Tedaş ve Tekel'de özelleştirmeler yapılmıştır. Yapılan özelleştirmelerle THY'nin kamu hissesi % 50'nin altına düşmüştür. 2008 yılında Petkim % 51 dolayındaki hissesi satılarak özelleştirilmiştir. Gerçekleştirilen özelleştirmelerin % 48'i blok satış, % 30'u tesis ve varlık satışı, % 17'si halka arz yöntemiyle yapılmıştır. 1985 - 2002 yılında yapılan özelleştirme işlemlerinin tutarı sadece 8 milyon dolarken, 2003 - 2011 arası gerçekleştirilen özelleştirmelerin toplam tutarı 34 milyon dolardır. 2010 ve 2011 yılında özelleştirmeden 3418 milyon dolar gelir elde edilmiştir (ÖİB, www.oib.gov.tr, 6.9.2011). 1980 sonrası gündeme gelen özelleştirme politikalarını kararlılık, istikrar ve özenle gayretli bir biçimde yürüten yeni sağ hükümet yapısal açıdan öneme sahip KİT'lerin çoğunu tasfiye ederek devleti küçültme yönündeki liberal amacına büyük ölçüde ulaşmıştır.

3.2.3. Yerel Yönetim Reformları

Hükümetin kapsamlı reform alanlarından biri merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkilerinde yerel yönetimler lehine yetki ve kaynak bölüşümünü arttırması ile desantralizasyon uygulamaları kapsamında gündeme gelen yerel yönetimler reformudur. Bu doğrultuda çıkarılan yasalar çalışmada kronolojik bir sırayla incelenmektedir.

Hükümetin yerel yönetimler konusunda ilk yaptığı düzenleme 10.07.2004 tarihinde kabul edilen ve 23.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'dur. Kanun, önceki kanundan farklı olarak, büyükşehir yönetimi kurulabilmesi için 750.000 nüfus şartını getirmiş, ekonomik gelişmişlik şartını da buna eklemiştir. Böylelikle büyükşehir belediyesi kurulmasının şartları zorlaştırılmıştır. Büyükşehir mevzuatını düzenlemek amacıyla 60. hükümet döneminde 6.03.2008'de 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile de kentsel alan yönetimi yeniden şekillendirilerek uygun ölçek arayışları kapsamında yerel ölçek yapılanması açısından önemli adımlar atılmıştır. Yasayla tamamı büyükşehir olan 12 ilde toplam 43 yeni ilçe

kurulmuş, 862 belediyenin tüzel kişilikleri ilk genel mahalli idareler seçiminde geçerli olmak üzere kaldırılarak köye dönüştürülmüştür (Öner, 2008: 184-185). Bu iki yasayla yeni sağ yerel sahada iktisadi liberalizm açısından kıt olan kaynakları en iyi bir biçimde değerlendirmek için optimum hizmet ölçeğini yakalamaya çalışmıştır. Bu noktada yerel yönetimlerin ölçeğinin büyütülmesinin ölçek ekonomilerinin faydalarından yararlanmak suretiyle hizmet maliyetlerini azaltma bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Büyükşehir belediye kanunundaki temel hükümler incelendiğinde önceki kanundan farklı olarak büyükşehir belediyesinin yürütme organını oluşturan ve önceden sadece atanmış kişilerden oluşan encümende seçilmiş kişilere de yer verildiği görülmektedir. Getirilen bir diğer yenilik, büyükşehir belediye meclisinin her dönem başı toplantısında üyeleri arasından seçilecek en az beş en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilmesi ve bu komisyonlarda yönetişimci -teknokratik bir zihniyetle uzman kişilerden faydalanabilmesidir (5216 sayılı kanun md. 15). Büyükşehir belediye başkanına tanınan belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek görevleri çağdaş yönetim yaklaşımlarının ve yeni kamu yönetimi anlayışının anakent alanına yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bir diğer olumlu gelişme valiye tanınan bütçeyi onama yetkisinin büyükşehir belediye meclisine verilmesidir. Böylece yerel alanda idari vesayet uygulamaları zayıflatılarak yeni sağın liberal içeriğindeki özgürlükçü değerlere uygun, daha demokratik ve özerk, aynı zamanda performans uygulamaları ekseninde fayda – maliyet analizlerine dayalı bir hizmet anlayışı hâkim kılınmak istenmiştir.

Yerel yönetim reformları kapsamındaki ikinci yasal düzenleme 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olmuştur. Bu kanunla il özel idarelerinin güvenilir, açık ve saydam, hesap verme yükümlülüğü olan, verimli, etkin ve kaliteli hizmet sunabilen bir yapıya kavuşturulmaları amaçlanmaktadır (Kayhan, 2005: 11). Kanunun genel gerekçesinde bir yandan “çağdaş değişim ve gelişmelere” yeterince cevap verebilmek, diğer yandan mahalli idareler düzeyinde daha fazla katılımı ve dolayısıyla demokrasiyi inşa edebilmek amacıyla yerel yönetimlerin yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde yeniden düzenlenmesinin gerekliliğine işaret edilmiştir. Kanundaki “İl özel idaresi hizmetleri vatandaşlara en yakın ve en uygun yöntemlerle sunulur” hükmü yerel kamu

hizmetlerinin ifasında AB'nin hizmette yerellik ilkesinin vatandaş odaklılığını yansıtmaktadır.

Kanunla il özel idarelerinin karar organı olan il genel meclisine önemli işlevler ve sorumluluklar yüklenmiş ve yeni işlevlerine paralel olarak meclisin yapısında değişikliklere gidilmiştir. İl genel meclisine yeni ve önemli bir sorumluluk olarak “stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak” görevi verilmiştir.

Valinin seçilmiş bir organ olan il genel meclisinin başkanı olması sıfatına son verilmiş, meclisin başkanını gizli oyla kendi üyeleri arasından seçmesi kararlaştırılmıştır. Böylelikle Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. maddesindeki “Yerel yönetimlerin meclis üyelerinin seçimle iş başına gelmesi” ilkesi sağlanmış olmaktadır (Ökmen ve Parlak, 2008: 139-140). Yeni kanun, önceki düzenlemelerde yılda iki kez toplanan ve il için yerel siyaseti oluşturmaya çalışan bir temsil anlayışını terk ederek yılda 11 ay toplanacak bir meclisle gerçek temsilin sağlanması yolunda önemli bir adım atmıştır. İl genel meclisinin feshedilme gerekçeleri daraltılmıştır. İl genel meclisi kararlarına karşı valinin idari yargıda dava açması yolu benimsenmiştir (Parlak ve Sobacı, 2005: 98-100). Böylece seçilmiş kimselerden oluşan il genel meclisi demokratik hukuk düzeninin gerekleri çerçevesinde atanmış bir yürütme organının vesayetinden büyük ölçüde uzaklaştırılmıştır.

Yeni kanuna göre, il genel meclisi her dönem başı toplantısında üyeleri arasından seçilecek ihtisas komisyonları kurabilecektir. Meclis ihtisas komisyonları seçilmiş meclis üyelerinin il siyasetini geliştirebildiği oluşumlar olarak görülmektedir. Bunun dışında meclis her yılın Ocak ayı toplantısında il özel idaresinin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturacaktır (5302 sayılı kanun md. 17). Böylece kamusal kaynakların verimli bir biçimde kullanılmadığını, bürokratların da bu konuda herhangi olumlu bir çaba içerisinde olmadığını savunan yeni sağ düşünce YKY anlayışının hesap verebilirlik mekanizmasından yararlanarak kaynak kullanımında denetimin işlevselliğinden yana ağırlığını koymaktadır.

İl özel idaresinin iç denetimi il genel meclisinin soru, genel görüşme ve faaliyet raporunu değerlendirme yollarıyla gerçekleşmektedir. Diğer bir iç denetim yolu il genel meclisinin validen faaliyet raporu istemesidir. Buna göre, vali bir önceki yıl yapılan çalışmaların, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumuyla oluşan sapmaların nedenlerini açıklayan bir faaliyet raporu hazırlayarak meclise gönderecektir. Rapor meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yetersiz bulunursa durum gereği yapılmak üzere işleri bakanlığına bildirilecektir. Bu yaklaşım YKY değerleriyle uyumludur. Üst yöneticilere serbest ve politik süreçlerden bağışık özerk bir hareket alanı sağlanması YKY’de önemli bir yer tutar. Ancak bu serbesti görüldüğü üzere yöneticileri sonuçlardan sorumlu tutan yönetsel bir hesap verebilirlikle sınırlanmaktadır.

Yeni yasada il özel idaresinin karar organı olan il encümeninin oluşum süreci ve üye sayısı yeniden düzenlenerek, il encümeni idari bir organ olarak düşünülmüş ve bazı birim amirleri il encümenine dâhil edilerek encümenin uzmanlık niteliği güçlendirilmiştir. İl encümeni salt bir yürütme organı olarak kabul edilmiş, İl encümeninin il genel meclisi yerine karar alma yetkisine son verilmiştir. İl encümen üyelerine gündem maddesi teklif edebilme imkânı verilerek, encümenin önceden belirlenen bir gün ve saatte haftada en az bir kez toplanması öngörülmüştür (Parlak ve Ökmen, 2008: 143).

Valiye ise mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde kalkınma plân ve programlarıyla varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunma sorumluluğu yüklenmiştir. Bu gelecek yönelimli, sonuç odaklı, etkin ve verimli bir yönetim anlayışı ve yapısının tesisi açısından önemlidir. Ayrıca kamu hizmetlerinin sürekli, süratli ve verimli sunulabilmesi amacıyla, valinin yetkilerini devretmesine imkân tanınmıştır. Yeni düzenlemenin il özel idaresinin teşkilatını çok daha büyük ve esnek bir yapı olarak ele aldığı görülmektedir. Yeni düzenlemeyle ihtiyaçlara göre değişebilen ve gelişmeye elverişli bir teşkilatlanma yapısı tesis edilmeye çalışılmaktadır. Teşkilattaki iki yeni kurum valinin yanı sıra yardımcı bir icra organının teşkilata dâhil edilmesi anlamına

gelen “genel sekreterlik” ile “norm kadro” uygulamasıdır. Personel için performans ölçütlerinin getirilmesi personel kaynağının etkin idaresini temin etme amaçlıdır. İl özel idarelerinin teknik ve uzmanlık gerektiren belli alanlarda sözleşmeli personel çalıştırabilmesi, kamu kurumlarından personel transfer edebilmesini sağlamaktadır (Parlak ve Sobacı, 2005: 104-106). Yeni yasayla il özel idaresinin denetimi iş ve işlemlerin hukuka uygunluğu, mali denetim ve performans denetimiyle sınırlanmıştır. Denetim personelin olası hatalarını bulma yerine hata alanlarının belirlenerek hataların önlenmesi üzerine yoğunlaşmış, süreç ve sonuçların kontrolü ve değerlendirmesi şeklinde gerçekleşmiştir (Parlak ve Sobacı, 2005: 107). Bu noktada YKY'nin güvenceli bir çalışma sistemi yerine sözleşmeliliği vurgulayan, kurumun ve çalışanların performanslarının sonuçlara göre denetimiyle değerlendirilmesini esas alan yaklaşımı temel alınmıştır. Yerel alanda idari performansın hizmet standartlarının yükseltilmesi için denetim mekanizmasıyla ilişkilendirildiği gözlemlenmektedir.

Yönetişimde üçüncü bir sektör olan gönüllülük ve sivil toplumun aktifliği prensibi yönünde il özel idaresinde katılımcılığı teşvik etmek ve hizmetlerde ekonomik rasyonaliteyi sağlamak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulanması teşvik edilmiştir. Bu amaçla 9 Ekim 2005 tarihinde il özel idaresi ve belediye hizmetlerine gönüllü katılım yönetmeliği hazırlanmıştır. Yönetmelikte gönüllülerin çalışacakları alanları belirtmeleri suretiyle ilgili il özel idaresi ve belediyeye müracaat etmeleri, müracaatları uygun bulunanların ilgili birimin gözetim ve bilgisi dâhilinde sorumluluk alanlarında taraflarca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde çalışmalarını öngörülmüştür. Bu durum yeni sağın toplumsal dayanışmayı gönüllü topluluklarca desteklemeyi öngören muhafazakâr yaklaşımını yansıtmaktadır. Buna göre, bazı kamu hizmetlerinin toplumdaki gönüllü kişilerce yürütülmesi hem kamusal maliyetleri düşürecek, hem de toplumsal kurumların devamlılık ve sürekliliğini sağlamaya katkı yapacaktır.

Yeni yasa il özel idareleri için daha özerk, katılımcı ve daha az idari vesayet denetiminin uygulandığı etkin bir yapı öngörmüştür. Bunun önemli örnekleri şöyle sıralanabilir (Parlak ve Ökmen, 2008: 150) :

- 1- Valinin il genel meclisi başkanı olma durumuna son verilmesi.
- 2- İl özel idare bütçesinin içişleri bakanı onayıyla değil, il genel meclisinin kabulüyle yürürlüğe girmesi.
- 3- İl genel meclisinin fesih koşullarını dört maddeden ikiye indirmesi. Önceki kanundaki “siyasi meseleleri müzakere eder ve siyasi temennilerde bulunursa” şeklindeki fesih durumunun yeni kanunda “İl özel idaresine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasi konularda karar alırsa” ifadesiyle yer alması.
- 4- İl özel idarelerinin il genel meclisinin kararıyla görev alanıyla ilgili uluslararası teşekkül ve organizasyonlara kurucu üye ya da üye olabilmesi, ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebilmesi.
- 5- İl özel idarelerinin ulusal düzeyde yerel yönetimlerle, diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilmesi.

Yerel yönetimler alanında gerçekleştirilen üçüncü önemli yasal düzenleme 3.07.2005 tarihinde kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur. Kanun, nüfusu 5000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabileceğini, il ve ilçe merkezlerinde belediye kurmanın zorunlu olduğunu belirtmektedir. Buradaki temel amaç, belediyelerin ölçeğini büyütücü etkilerin önünü keserek kentsel bütünlüğü bozabilecek riskleri ortadan kaldırmaktır. Aynı zamanda gönüllü veya zorunlu birleşme yöntemlerine yer verilerek belediye ölçeklerinin büyütülmesi arzulanmıştır. Mart 2008 itibarıyla toplam 9 belediye bu uygulamadan yararlanmış, böylece 26 belediye ile 52 köyün tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Sonuçta belediyeler arasındaki ortalama parçalanma düzeyi azalarak idari parçalanma % 37,2 oranında iyileşmiştir (Arıkboğa, 2008: 300-317). İdari parçalanma düzeyinin azalmasından liberal anlamda yeni sağın beklentisi kamusal kaynak transferlerini en aza indirgemektir.

5393 sayılı kanundaki temel hükümler incelendiğinde ilk göze çarpan husus herkesin ikamet ettiği beldenin hemşerisi sayılarak yönetişimci bir anlayış sergilenmesi, hizmetlerin vatandaşlara en uygun ve en yakın yöntemlerle sunulacağını belirtilmesi suretiyle hizmette yerellik anlayışının benimsenmesidir. Bu anlayış yeni sağın liberal değerleriyle uyumludur.

Hizmet maliyetlerinin düşürülmesini göz önüne aldığı gibi hizmetlerde bireylerin aktif bir rol üstlenerek söz sahibi olmalarını arzulamaktadır. Bireylerin yönetim karşısındaki konumunu güçlendirmektedir.

Kanun, belediye organlarını yeniden düzenlemiştir. Belediyenin karar organı olan belediye meclisine stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek, belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek, norm kadro çerçevesinde belediye ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesini sağlamak gibi yeni görevler verilmiştir. Bu yeni görevler YKY anlayışı ile uyumludur. YKY'nin verimsiz bir kamu yönetimi yapısından uzaklaşmak için başarılı özel sektör uygulamalarını esas almak mantığı ile yerel sahada stratejik yönetim, performans yönetimi, insan gücü planlamasına dayalı norm kadro gibi işletmesel değerler özendirilmektedir. Bunların haricinde meclis toplantılarıyla ilgili, valinin meclisi olağanüstü toplantıya çağırması, bütçe görüşmelerine rastlayan toplantıların valinin kararıyla uzatılabilmesi ve içişleri bakanlığına bu hususta bilgi verilmesi, gizli toplantı ve gündemden mülki amirin haberdar edilmesi, gizli toplantılara mülki amir veya görevlendireceği bir kişinin girmesi hususlarındaki idari vesayet kaldırılmıştır (Toprak, 2006: 105).

Belediye meclisinin fesih nedenleri de sınırlandırılmış, eski kanunda öngörülen kanunen belirli olağan ve olağanüstü toplantılar dışında toplanma ve kanunen belli yerden başka yerde toplanma şeklindeki fesih nedenleri kaldırılmıştır. Öte yandan belediye meclisine üyeleri arasından en az üç, en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilme imkânı tanınmıştır. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde belediye meclisi her Ocak ayı toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleriyle bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu da oluşturabilecektir. Meclise, belediye başkanının faaliyet raporunu değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru yoluyla bilgi edinme ve denetim vasıtalarını kullanma hakkı verilmiştir. Denetim işlevi YKY'nin etkinlik, verimlilik, tutumluluk ilkeleri esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Böylece

nihai anlamda yöneticilerin özgürlüğü yanında ihtiyatlı ve basiretli davranmalarına dair muhafazakâr yeni sağ vurgu güçlendirilmektedir.

Bir diğer organ olan encümenin ise idari bir organ olarak tasavvur edildiği ve uzmanlık niteliğinin güçlendirildiği görülmektedir. Belediye başkanına da yeni bir görev olarak belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak, uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak gibi farklı görevler verilmiştir. Stratejik yönetime geçiş amacıyla nüfusu 50.000'in üstünde olan belediyelerde mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde belediye başkanının kalkınma plânı ve programıyla varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından öncede yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunmaları zorunlu tutulmuştur. Birçok belediye bu doğrultuda DPT'nin kamu kuruluşları stratejik plânlama kılavuzunu rehber alarak stratejik plân çalışmalarına 2006 yılından itibaren başlamıştır (Çevik, 2009: 292). Stratejik yönetim yerel idarelerin performans programlarına uygun amaç ve hedefler ortaya koymalarını, bu amaç ve hedefler doğrultusunda vizyon ve misyonlarında yenilenmeye giderek yerel projelere uzun vadeli bir biçimde odaklanmalarını esas almaktadır. Bu durum parasal değerlerle (value for money) ilişkilendirilerek bütçe gerçekleştirmelerinin doğru bir biçimde değerlendirilmesi sağlanmaktadır.

Yeni düzenlemeyle, eski kanundan farklı olarak, büyükşehir belediye kanunu ile benzer bir biçimde, belediye teşkilatının “norm kadro” esasına göre düzenleneceği ve norm kadro ilke ve standartlarının içişleri bakanlığı ve devlet personel başkanlığınca belirleneceği belirtilmiştir. Bu sistem kayırmacılığı önleyeceği, personelin kadro gerekleri çerçevesinde yetiştirilmesine olanak vereceği, performans değerlendirmesinin doğru ve objektif yapılmasını sağlayacağı, ekip ruhunun oluşması ile personel istatistiklerinin güvenilirliğini temin edeceği için açılardan faydalı görülmektedir (Dirsek, 2007: 143-144).

Yeni getirilen sistemle belediyelerin kısmi zamanlı sözleşmeli personel istihdam edebilmeleri sağlanmıştır. Belediyelerin denetiminin iş ve işlemlere uygunluk, mali denetim ve performans denetimini kapsayacağını belirten kanun hemen hemen her türlü işlem, faaliyet ve raporun halka duyurulması yoluyla halk denetimini hayata geçirmeye çalışmıştır. Kanundaki önemli denetim usullerinden biri, belediye başkanının stratejik plân ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumuyla meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu gösteren bir faaliyet raporu hazırlayarak bunu Nisan ayı toplantısında meclise sunmasıdır. Bu raporun bir örneği içişleri bakanlığına gönderilecek ve kamuoyuna açıklanacaktır. Bu kapsamda yeni sağın bireye önem veren liberal yaklaşımıyla denetim faaliyetleri aracılığıyla vatandaşlar yönetsel hususlardan haberdar edilmektedir. YKY'nin hesap verebilirlik uygulamalarına ise yerel icraatların kamuoyuyla paylaşılması, halkın seçtiği temsil gücü yüksek belediye meclislerinin yine seçimle gelen bir belediye başkanının uygulamalarını değerlendirmesi yoluyla işlerlik kazandırılmaktadır.

Bunun haricinde malî alanda belediyelerin daha özerk hareket edebilmeleri için bütçenin vali veya kaymakam tarafından onaylanması uygulamasına son verilmiştir. Belediye meclisinin hem bütçe tasarısını hem de bütçe kesin hesabını görüşüp kabul etmesi kararlaştırılmıştır. Büyükşehir belediye sınırları içinde ve mücavir alanlarda belediyeler tarafından tahsil edilecek emlak vergisi tutarının ilk kademe veya ilçe belediyesine kalmasına karar verilmiştir. Ayrıca belediyelerin yıllık personel giderlerinin, bütçe giderlerinin % 30'unu aşmaması, bu oranın nüfusu 10 binin altındaki belediyelerde % 40 olarak sabitlenmesi kararlaştırılarak gereksiz personel istihdamı ve harcamalarının önüne geçilmiştir. Personel harcamalarının azaltılmasının toplam kamu harcamalarındaki yıllık cari giderlerin genişlemesi yönündeki eğilimin kırılması ile yeni sağın kamu yönetimindeki gereksiz savurganlıkların önlenmesine ilişkin liberal amacına katkı yapacağı düşünülmüştür.

Sadece idare merkezli değil, hemşerilerin sorumluluğuyla birlikte gündeme gelen bir katılım modeli içinde yerel siyasetin bir demokrasi okulu vazifesi görmesi için de birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Bu amaçla kurulacak kent konseylerinin, kent

yaşamında kent vizyonunun ve hemşericilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışacağı belirtilmektedir. Böylece kent konseylerinin kentteki tüm paydaşları bir araya getirerek, tüm kenti kucaklayan ortak bir akıl oluşturulmasını sağlayacağı düşünülmektedir (Pektaş ve Koçak, 2007: 132). Kent konseyleri vatandaşların demokratik bilincini arttırmaya dönük yeni sağın liberal ve birey odaklı, YKY'nin ise müşteri memnuniyeti perspektifli bakış açısını yerel alana taşımaktadır.

Her üç kanunla getirilen düzenlemelere bakıldığında, idari anlamda yapılan reformlarla merkez - yerel dengesizliğin önemli ölçüde giderildiği ve yerel yönetim birimlerinin merkeze karşı güçlü bir konuma taşındığı, AB'ye uyum sürecinde toplumsal bildirim mekanizmalarına açık bir sistem inşa edilerek halkın katılımını esas alan yönetim ilkesinin tüm boyutlarıyla birlikte hayata geçirildiği görülmektedir. Kanunlarla mevcut denetim mekanizmasına “performans” boyutu eklenerek denetimin boyutu arttırılmıştır. Bilgi edinme toplumsal bir hak addedilerek yönetimin eylemleri topluma açılmıştır. Toplumun yönetsel mekanizmalara katılması suretiyle halk denetimi de mümkün kılınmıştır. Halkın ihtiyaç ve beklentilerine cevap verilebilmesine, hizmet sunumunda memnuniyetin arttırılmasına, hukuka uygunluk, etkinlik, verimlilik ve sonuç odaklılığa yoğunlaşılmasına özen gösterilerek yeni kamu yönetimi anlayışının vatandaş ve / veya müşteri memnuniyeti yerel alana yansıtılmıştır (Çaha ve diğerleri, www.ishad.org.tr, 4.07.2009). Ancak yeni kanunlardan sonra belediye giderlerinin yapısal özelliği değişmemiştir. Halen belediyelerin cari harcamaları % 50'nin üzerindedir. Personel giderlerinin payı ise 2004'ten bu yana sadece % 10 azalmıştır. Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay hâlâ % 50 dolaylarında seyretmektedir (Keleş, 2009: 391-394). Mahalli idareler ve fon paylarının merkezi yönetim bütçesi içindeki payı 2002'de % 6 iken, 2009'da % 9,5'dir. Bu yerel yönetim maliyesi hakkında radikal bir düzenleme gereğine işaret etmektedir.

AK partinin yerel yönetimler konusundaki diğer düzenlemeleri 25.01.2006 tarih 5449 sayılı Bölge Kalkınma Ajansları'nın Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'dur. Bu kanunlar yeni sağın

muhafazakâr kanadının savunduğu kamu hizmetlerinin görülmesinde hizmet ölçөгünü büyüten nitelikte yeni birimler kurma ve var olan birimler arasında hizmetlerin değişimi esnekliğini mümkün kılma politikalarıyla uyumluluk göstermektedir. Özellikle bölge kalkınma ajanslarının bölgesel anlamda ekonomik rasyonelite ilkelerine göre sosyo - ekonomik bir gelişme ve kalkınma sürecine öncülük edeceği düşünülmektedir.

Hükümet yerel sahada performans yönetimini geliştirmek amacıyla iki proje yürütmüştür. Bunlardan biri olan belediyelerde performans ölçümü projesine (BEPER) Dünya Bankası'yla yapılan bir ikraz anlaşması sonucu 350.000 dolar tutarında hibe kredisiyle başlanmıştır. Projeyi kurumsallaştırmak için içişleri bakanlığı mahalli idareler genel müdürlüğü bünyesinde bir “proje uygulama birimi” kurulmuştur. Proje kapsamında bakanlığın seçmiş olduğu 7 pilot belediye ve nüfusu 100.000'in üzerinde olan toplam 129 belediye ile çalışılmıştır. Proje, Türkiye nüfusunun % 42'sini, belediye nüfusunun ise % 54'ünü kapsayan büyük bir uygulama alanına sahiptir (Bilge, 2007, www.e-akademi.org, 20.07.2009). Projenin belediyelerin sundukları mal ve hizmetlerin kalitesini arttırmak, etkin ve verimli bir hizmet anlayışını yerleştirmek, karar vericilere ve vatandaşlara objektif verilere dayanarak değerlendirme yapma olanağı sağlamak, demokratik katılım ve şeffaflığı, hesap sorma - verme mekanizmalarını güçlendirmek, yerel yönetimlerin kendi içinde izleme - geliştirme modelinin kurulmasına öncülük etmek gibi amaçları vardır. Projeyle belediyelerin sundukları mal ve hizmetler için temel performans kıstasları oluşturarak ulusal performans göstergelerini tespit etmek ve belediyeler arasında karşılaştırmalar yapmayı mümkün kılacak bir model geliştirmek istenmektedir (Beper, www.beper.gov.tr, 20.07.2009). Bu amaçlarıyla proje bürokratik kültürden vatandaş odaklı kamu kültürüne geçişin sağlanmasına, süreçlere değil sonuca önem veren bir anlayışın hâkim kılınmasına temel oluşturmaktadır (Çivi, 2006: 66). Proje kapsamında belediye hizmetlerini kapsayan 300'ün üzerinde soruya cevap alınarak performans kıstasları tespit edilmiş ve bunların değerlendirilmesi yapılmıştır. Belediyelerden elde edilen verilerden, büyükşehir belediyeleri için 63 adet, diğer belediyeler ile büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri için 70 adet performans göstergesi geliştirilmiştir. Bunlara ilaveten beş adet “anahtar başarı göstergesi” geliştirilmiştir. Bunlar, sunulan hizmetlerin büyüklüğü, hizmet maliyetleri, sunulan hizmetin kalitesi, yönetsel etkinlik, çevre koruma ile ilgilidir. Performans göstergeleri

ise hizmet göstergeleri, altyapı göstergeleri, mali göstergeler şeklinde sınıflandırılmıştır (Bilge, www.e-akademi.org, 20.07.2009, Nangır, 2007: 4). Proje yerel yönetimlerin personel politikalarını da sıkı takibe almakta, belediyelerin yıllık performans hedeflerini belirleyerek kamuoyuna ve işleri bakanlığına bildirmesini zorunlu tutmaktadır (Çivi, 2006: 67). 2003 ve 2004 yıllarında projeyi tanıtım ve eğitim amaçlı 7 ayrı bölgede toplam 14 toplantı düzenlenerek 1000'in üzerinde personele performans ölçümü, soru setleri doldurulması ve elektronik ortamda veri girişi eğitimi verilmiştir (Kurnaz, 2007: 164).

2006 yılında geliştirilen bir başka proje mülki idare amirlerinin performans kriterlerinin belirlenmesi araştırması (MİAPER) işleri bakanlığı ve TODAİE tarafından vali ve kaymakamlar için ayrı ayrı performans kıstasları saptamak amacıyla yürütülmüştür. Söz konusu performans kıstasları liderlik performans kıstasları ile görev performans kıstasları olarak ikiye ayrılmıştır. Ayrıca 360 derece değerlendirme yöntemine göre her biri için ayrı ayrı hazırlanan farklı formlardaki performans kıstaslarıyla vali ve kaymakamların hem kendi kendilerini değerlendirmeleri, hem de hizmet ilişkilerinin olduğu amirler, memurlar ve teşkilat dışındaki halktan kişilerin örgütlü temsilcilerince değerlendirilmeleri yoluna gidilmiştir (Çevik ve diğerleri, 2008: 110-112). Bu iki projeye yeni sağ hükümet sorumluluk alanları önceden saptanmamış, bu nedenle faaliyetleri iktisadi ölçekte değerlendirme sürecine tabi tutulamayan idari sisteme bireysel ve kurumsal açıdan YKY'nin öngördüğü performans kültürünü aşlamaktadır. Performansın ölçümü ve kamuoyuna duyurulmasının yönetimdeki verimsiz uygulamaları açığa çıkarması, bu uygulamalara yol açan kişilerden kaynak kullanımına yönelik hesap sorulması yeni sağın devletin hacmini küçültmeyi, kamu yönetiminde profesyonelleşme vurgusunu arttırarak niteliksel uygulamaları geliştirmeyi destekleyen politikalarıyla da uyumludur.

3.2.4. Merkezi Düzeydeki Reformlar

Hükümetin bürokrasiyi azaltıcı ve basitleştirici çalışmaları da dikkat çekicidir. Erdoğan hükümeti döneminde bu amaçla bakanlık sayısı 35'ten 22'ye indirilmiş, kamuya makam aracı alımı durdurulmuş, milletvekili lojmanları boşaltılarak satışa sunulmuştur.

Sağlık raporlarının alınması ve yenilenmesi ile ilgili işlemler kolaylaştırılmış, sürekli ilaç kullanmak zorunda kalan hasta ve yaşlılara sıkıntı veren formaliteler kaldırılmıştır. Kara sınır kapılarında sunulan hizmetlerin basitleştirilmesi projesiyle gümrüklerden geçiş yapan araçların işlemlerinde önemli kolaylıklar getirilmiş, ithalat ve ihracat işlemlerinin iç gümrüklerde yapılması ile bekleme süreleri oldukça kısalmıştır. Bütün valilik ve kaymakamlıklarda “tek adımda hizmet” büroları kurularak, yeşil kart, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı yardımı, asker ailelerine sağlık cüzdanı verilmesi, yaşlılık ve sakatlık aylığı bağlanması ve muhtaç belgesi düzenlenmesi işlemleri hızlandırılmıştır (Üç Yılda AK Parti Farkı, Nice AK Yıllara 2007, www.akparti.org, 5.07.2009).

2004 yılında kamu yönetiminde karar ve işlem süreçlerinin hızlandırılması, resmi yazışmalarda birliğin sağlanması ve yazışma kurallarının elektronik imza kanunuyla getirilen yeni sisteme uyumunun sağlanması için resmi yazışmalarda uygulanacak esas ve usuller hakkında yönetmelik çıkarılmıştır. Yönetmelikte resmi kurumlar arasındaki bilgi ve belge alışverişinin sağlıklı, hızlı ve güvenli bir biçimde yürütülmesini temin etmek maksadıyla kurumların kendi internet sayfalarını kurmaları ve bu internet sayfaları üzerinden güvenli elektronik imzayla imzalanan yazıları göndermeleri kararlaştırılmıştır. Getirilen sade, basit ve anlaşılır kurullarla resmi yazışmalarda birlik sağlanmış, resmi yazıların hazırlanmasında atılan paraf sayıları beş ile sınırlandırılarak bu husustaki kırtasiyecilik ve bürokrasi hafifletilmiştir. Yine 2004 yılında yürütülen bir başka proje olan poliklinik hizmetlerinde etkinlik projesi ile başbakanlık ve sağlık bakanlığının işbirliğiyle hazırlanan 16 Mart 2005 tarihli ve 2005/4 sayılı sağlık hizmetlerinin etkili sunumu konulu başbakanlık genelgesi yayımlanmıştır. Proje ile poliklinik önlerinde bulunan kalabalık ve uzun kuyruklar azalmış, bekleme süreleri kısalmıştır. Doktora erişim sürecinde mevcut bulunan başvuru masaları sadece kayıt ve kabulün yapıldığı tek masaya indirilmiştir. Tapu ve kadastro hizmetlerinde etkinliği sağlamak amacıyla maliye bakanlığı tarafından 48 numaralı harçlar kanunu genel tebliği değiştirilmiştir. Tapu sicil müdürlüklerinde ön başvuru ve kontrol sistemi kurulmuştur. Vatandaşlardan istenen belge sayıları azaltılarak işlem süreçleri kısaltılmış, kadastro ölçüm işlerinin özel sektöre yaptırılmasına imkân tanınmıştır. Bu kapsamda 2005’te yaklaşık 4500 köyün kadastro ölçüm işleri ihale edilmiştir (Ekici, 2007: 133- 137).

Sosyal güvenlik kurumu tarafından getirilen yeni uygulamalarla sağlık karnesi verilmesi s¼recinde istenilen belge sayıları azaltılarak sağlık karnesi verilmesine ilişkin işlem s¼releri kısaltılmıştır. Kamu kaynaklarının etkili kullanılması ve yeni kamu y¼netimi ilkelerinin hayata ge¼irilmesi i¼in 2004 yılının “kaynakları etkin kullanma ve maliyetleri d¼ř¼irme yılı” olarak ilan edilmesi ve tasarruf tedbirlerine uyma konusunda belirlenecek en iyi uygulamanın ¼d¼llendirilmesi b¼rokrasi alanında ¼nemli bir değişim yaratmıştır. İşyeri a¼ma ve ¼alıřma ruhsatı alma hususlarındaki yetki ve g¼revlerin ise 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı B¼y¼křehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5291 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna dayanılarak yerel y¼netimlere bırakılması merkezi h¼k¼metin iş y¼k¼n¼ hafifletme amacını taşımıştır.

Kırtasiyeciliğin ¼l¼m¼ kapsamında karayolu taşıma sekt¼r¼nde bir kamyonun ve bir işçinin ¼alıřtırılabilmesi i¼in firmaların karşılaştıkları idari y¼kleri ¼l¼mek ve kıyaslamak amacıyla başlatılan pilot ¼alıřmalar ise 2006 Eylül ayında bitirilmiştir. Bir başka ¼alıřma olan mevzuat hazırlama usul ve esasları hakkında y¼netmelik 17 şubat 2006 tarihinde ¼ıkarılarak d¼zenleyici etki analizi uygulamaları mevzuat hazırlanması s¼reciyle b¼t¼nleřtirilmiř, ilgili kesimlere y¼nelik dayanışma, basitleştirme, maliyet, fayda analizi, risk analizi ve y¼netimin geliştirilmesi gibi ilkeler mevzuat hazırlama s¼recine d¼hil edilmiştir. Y¼netmeliđin d¼zenleyici etki analizinin uygulanmasına dair h¼k¼mleri 17 şubat 2007’de y¼r¼rl¼đe girmiştir. Bu kapsamda etkisi 10 milyon TL’yi ge¼en kanun ve KHK’lerin b¼rokrasi ve kırtasiyeciliği arttırıp arttırmadığı incelemeye tabi tutulmuştur (Ekici, 2007: 138-147).

2009 yılında h¼k¼met kamu iş ve işlemlerinde b¼rokrasinin azaltılması i¼in yeniden d¼đmeye basmıştır. Bu doğrultuda bazı bakanlık, kuruluş ve m¼steřarlıklarda eleman alımındaki başvurular sırasında diploma, askerlik durum belgesi, n¼fus c¼zdanı gibi belgelerde onay aranmaması kararlaştırılmıştır. Buna g¼re, kamusal iş ve işlemlerde onay aramayacak kurumlar ve bakanlıklar; başbakanlık merkez teşkilatı, denizcilik m¼steřarlıđı, DPT, TOKİ, hazine m¼steřarlıđı, T¼rkiye istatistik kurumu başkanlığı, T¼rkiye bilimler akademisi başkanlığı, sanayi ve ticaret, maliye, milli eğitim, bayındırlık ve isk¼n, sağlık, ulaştırma, tarım ve k¼y işleri, ¼alıřma ve sosyal güvenlik ile

enerji ve tabii kaynaklar bakanlıkları olarak sıralanmaktadır. Bu çerçevede, gemi alımı başvuru işlemleri bölge müdürlüklerinden alınarak liman başkanlıklarına verilecektir. Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu genel müdürlüğü işlemlerine ilişkin valiliklerde bulunan bazı yetkiler il müdürlüklerine devredilecektir. Bunlar arasında gönüllü aile hizmeti, koruyucu ailenin seçimi, kuruluşa yaşlı kabulü işlemleri de bulunmaktadır (www.tarafsizhaber.com, 29.06.2009). Ayrıca 215 hizmette notere başvurma zorunluluğu kaldırılmıştır. Bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin basitleştirilmesi başlığı altında 170 yönetmelikte değişiklik yapılmış, 420 belge işleminden kaldırılmış, 46 yetki merkezden taşraya, 26 yetkide valilik ve bölge müdürlüklerinden alt kademelere devredilmiştir (www.konhaber.com, 30.06.2009).

60. hükümetin 12 Haziran 2011 genel seçimlerinden önce bürokratik alanda gerçekleştirdiği önemli değişikliklerden biri de 8 Haziran 2011 tarihli ve 27958 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanan 3046 sayılı Kanun ile Bazı Kanun ve KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair 643 sayılı KHK'nın bakan yardımcılıklarını ihdas etmesidir. Bu tip bir yapılanmanın getiriliş amacı, TBMM ve vatandaşlardan gelen taleplerle yeterince ilgilenemeyen bakanlara yardımcı olmaktır. Bakan yardımcılarını bakanın siyasal görevinde (hükümet politikalarının üretilmesi ve hayata geçirilmesinde) ona yardımcı olacak aktörler olarak bakanla müsteşar arasında konumlandırılmıştır. İcracı bakanlıkların her birine üçlü kararname ile herhangi bir eğitim şartı aranmaksızın atanacak olan bakan yardımcılıklarına özel sektörde başarılı uygulamalara imza atmış deneyimli kişilerde getirilebilecektir. Mevcut müsteşarlar idari görevleri yürütürken, bakan yardımcılarını bakanın verdiği yetkiler çerçevesinde bakanlık faaliyetlerinin daha verimli ve süratli bir biçimde yürütülmesi, bürokratik oligarşinin yavaş işleyen yapısının karar alma süreçlerinin hızlandırılarak kırılması açısından siyasal müsteşar sıfatıyla hareket edeceklerdir. Bu haliyle bakan yardımcılarını siyasal sistemi vatandaş taleplerine karşı daha duyarlı kılacak özel sektördeki benzer kurum birimleri görünümündedir. İngiliz yönetim geleneğinden esinlenilerek getirilen bakan yardımcılıklarının İngiltere'de olduğu gibi ilgili bakanın tanıdığı yetkiler çerçevesinde yürütme erkine sahip olduğu, bunun dışında herhangi bir resmi ve yasal erklerinin bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca bakan yardımcılarını hükümetin parlamentoya karşı olan kolektif sorumluluğunu paylaşmakla birlikte parlamentodan ziyade daha çok bağlı

buldukları bakana karşı sorumlu kılınmışlardır. İngiltere’de, Türkiye’deki sistemden farklı olarak, bakanların parlamento ile ilişkilerini yürüten bakan yardımcıları (junior ministers) aynı zamanda parlamento üyesi olup kabine toplantılarına girmekte, böylelikle genç milletvekillerinin devlet deneyimi kazanması sağlanmaktadır (Theakston, www.publications.parliament.uk/pa).

Bunun haricinde bakanlıkların genel görünümünde de değişikliğe gidilmiştir. Buna göre, yeni düzenleme ile dört adet başbakan yardımcılığı, yirmi adet icracı bakanlık oluşturulmuştur. Yeni sağın muhafazakâr yapısı ile çağdaş demokrasiyi sentezleyen bir üslupla aile ve sosyal politikalar bakanlığı oluşturularak muhafazakâr anlayışın temel toplumsal kurumlarından aile kurumuna özel bir önem verilmiştir. Sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumu bu bakanlık bünyesine katılmayarak merkezi yönetimin uhdesinden il özel idarelerine devredilmiştir. Bunun ana nedeni kurumun daha yakından takibini sağlayarak bürokratik verimliliğini arttırmaktır. Yeni kurulan bakanlıklar arasında Avrupa birliği bakanlığı, ekonomi bakanlığı, gençlik ve spor bakanlığı, gümrük ve ticaret bakanlığı, kalkınma bakanlığı da yer almaktadır. 1946’dan bu yana uygulanmakta olan devlet bakanlığı sistemine ise 8 devlet bakanlığı kaldırılarak son verilmiştir. Sanayi ve ticaret bakanlığının yerine, bilimsel gelişmelerle sanayi ve teknolojiyi teorik ve pratik açıdan bütünselleştirecek bir işleve sahip bilim, sanayi ve teknoloji bakanlığı kurulmuştur. Çevre ve orman bakanlığı ile bayındırlık ve iskân bakanlığı birleştirilerek çevre, orman ve şehircilik bakanlığı oluşturulmuş, tarım ve köy işleri bakanlığının yerini gıda, tarım ve hayvancılık bakanlığının alması kararlaştırılmıştır.

Yeni sağın liberal yönüne vurgu yapan bürokrasinin mümkün olduğunca asgariye indirilmesi uygulamaları aynı zamanda bürokrasinin merkezi birimlerden yerel birimlere yetki devri ve desantralizasyonla dağılımını öngören muhafazakâr içeriğe de uygundur. Bu çalışmalar hükümetin bürokratik verimsizliği önleme çabalarının bir sonucu olarak ele alınmalıdır. Hükümet, Türk idari kültüründeki kırtasiyecilikten kaynaklanan formaliteleri tasfiye ederek vatandaşların işlerini gereksiz detaylarla uğraşmak zorunda kalınmaksızın en kolay biçimde halletmelerini sağlamıştır.

Bürokratik hantallıktan kaynaklanan sorunları sonlandırarak kamu kaynaklarının özenli bir biçimde kullanımına dikkatleri yöneltmiştir.

3.2.5. Yönetimde Açıklık Reformları

Dünyada 1990 sonrasında etkin devlet başlığı altında yürütülen kamu yönetiminde açıklık ve devlet yönetiminde şeffaflık reformlarına Türkiye’de ilk kez yeni sağı temsil eden bu hükümet öncülük etmiştir. Bu kapsamda yapılan ilk düzenleme siyasal, ekonomik ve sosyal haklar gibi temel insan hak ve hürriyetlerinden sonra gelen çevre hakkına benzer üçüncü kuşak haklar kapsamındaki bilgi edinme hakkı konusundadır. Bilgi edinme hakkının vatandaşlara tanınmasıyla yönetimi halk denetimine açmak, yönetimle halk arasındaki bozuk ilişkileri düzeltmek ve en önemlisi siyasal düzende demokratikleşmeyi güçlendirerek yönetsel demokrasiyi Türkiye’de de sağlayabilmek amaçlanmıştır (Eken, 2004: 2-4, www.kamu.sakarya.edu.tr). Bu çizgide 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 24.10.2003’te Resmi Gazete’de yayımlanmış ve 24 Nisan 2004’te yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek olarak belirlenmiş ve herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede kurum ve kuruluşlar bu yasada başvuruların yararlanmasına olanak sağlamak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlü tutulmuşlardır. Bu kanunla kamusal faaliyetlerin yürütülmesindeki karar alma süreçlerinde karara muhatap olan kişilerin görüşleri alınarak yönetimin demokratik açıdan çağdaştırılması ve liberalleştirilmesi çabalarına ağırlık kazandırılmaktadır. YKY’nin ve yeni sağın ortaklaşa olarak savunduğu bireyin kamu yönetimi karşısında yönetimin bir ortağı olarak algılanarak itibarının ve memnuniyetinin yükseltilmesi, kamu politikalarının oluşumunda bireylerin de kamu bürokrasisini denetleme olanağına kavuşturulmaları demokratik bir hak olarak önce insan felsefesiyle tüm yurttaşlara eşit bir biçimde sunulmaktadır.

Hükümetin kamu yönetimini şeffaflaştırma doğrultusunda attığı bir diğer adım etik ilkelere dayalı bir kamu yönetimi inşa etme üzerinedir. Etik kavramıyla yeni sağın muhafazakâr değerleri dikkate alınarak insanın hâlihazırda kusurlu bir varlık olması nedeniyle toplumsal yapı içerisinde etik dışı uygulamalara sapabilme ihtimali göz önünde tutulmaktadır. Devlet otoritesinin bürokrasi üzerinde daha fazla denetim kurmasından yana bir tavır alan bu muhafazakâr talepler çıkarları doğrultusunda prestijlerini ve bürolarının bütçelerini arttırmayı amaçlayan bürokratlara karşı şüpheli bir biçimde yaklaşan kamu tercihi kuramı ile yeni sağın çıkarımlarından yola çıkmıştır.

Kamu yönetiminde yeni bir olgu olan etik kavramı kamu görevlilerinin karar alırken ve hizmetleri yürütürken uymaları gereken tarafsızlık, dürüstlük, liyakat, nesnellik, saydamlık, kamu yararını gözetme, profesyonellik, tutumluluk ve etkinlik, hediye ve rüşvet almama gibi ilke ve değerlerden oluşmaktadır (Eryılmaz, 2008: 7). Aslında bu konuda 2003 yılından itibaren birtakım çalışmalar vardır. Bu çalışmaların ilki 2 Ocak 2003'te yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesinin önlenmesi için bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında 4782 sayılı kanunun kabul edilmesidir. İkinci olarak 17 Nisan 2003'te Yolsuzluğa Karşı Özel Avrupa Konseyi Sözleşmesi 5065 sayılı kanunla onaylanmıştır (Akgün, 2007: 87).

Etik bir yönetim alanında atılan en önemli adım 25.05.2004 tarihinde çıkarılan 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanundur. Kanunun gerekçesinde “Dürüst, güvenilir ve adil bir kamu hizmetinin kamuya güveni arttırmanın yanı sıra, iş dünyası içinde uygun bir ortam oluşturduğu ve piyasaların iyi işlemesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunduğu” belirtilmiştir. Kamu görevlileri etik kurulunun kapsamı belirlenirken, genel ve katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşekkülleri, döner sermayeli ve özel bütçeli kuruluşlar, üst kurullar ve fonlara yer verilmiştir.

Kanun, kurula kamu kurum ve kuruluşlarında etik davranış ilkelerine aykırı uygulamalar bulunduğu iddiasıyla, en az genel müdür veya eşiti seviyedeki kamu görevlileri hakkında başvurulabileceğini belirtmektedir. Ancak söz konusu kanunda birtakım eksiklikler de mevcuttur. Örneğin; Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, bakanlar

kurulu üyeleri, TSK ve yargı mensupları kanun kapsamı dışında tutularak yolsuzlukların en çok görüldüğü alanlarda siyasi etik sağlanması yönündeki çabalar sekteye uğratılmıştır. Ayrıca kanundaki etik kurulunun bir başkan toplam 11 üyeden oluşması ve kurul üyelerinin kamu sektöründe yöneticilik yapmış veya bu niteliğe sahip olanlar arasından bakanlar kurulunca atanması hükmü yürütme erkinin söz sahibi olduğu bir kurulun yürütmeyi denetlemesi noktasında kurulun idari özerkliğini zedelemektedir (Baydar, 2005: 70-71). Etik dışı davranışın kamu görevlilerine ilişkin disiplin soruşturma ve kovuşturmalarıyla idari bir karara bağlanması gereklidir. İlgili disiplin kurullarının etik ihlâl başvurularını düzenli olarak raporlaması ve yıl sonunda bu raporların değerlendirilmesiyle ilgili bir hükmün bulunmaması kanundaki bir diğer eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır (Baykaler, 2006: 44).

Kanunla ilgili kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik 13.04.2005 tarihinde çıkarılmıştır. Yönetmelik kamu yönetiminde uyulması gereken etik davranış ilkelerini belirlemiştir. Bunlar; halka hizmet bilinci, hizmet standartlarına uyma, amaç ve göreve bağlılık, dürüstlük ve tarafsızlık, saygınlık ve güven, nezaket ve saygı, yetkili makamlara bildirim, çıkar çatışmasından kaçınma, görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması, hediye alma ve menfaat sağlama yasağı, kamu malları ve kaynaklarının kullanımı, savurganlıktan kaçınma, bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan, bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık, yöneticilerin hesap verme sorumluluğu, eski kamu görevlileriyle ilişkiler, mal bildiriminde bulunma başlıklarından oluşmaktadır. Ayrıca kanun kapsamındaki kamu görevlileri bir ay içinde özlük dosyalarına konacak “etik sözleşme” belgesini imzalamakla yükümlüdürler. Yönetmelikle, etik kurulu etik davranış ilkelerine aykırı davranış ve uygulamalar hakkında resen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yapmaya yetkili kılınmıştır. Kurul inceleme ve araştırmasını etik davranış ilkelerinin ihlâl edilip edilmediği çerçevesinde yürütmektedir. Kurul, ayrıca kurum ve kuruluşlarda etik davranış ilkelerinin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda faaliyet, inceleme ve araştırma yapabilmekte, kurum ve kuruluşların etik davranış ilkeleri doğrultusunda uygulamada karşılaştıkları sorunlara yönelik olarak görüş bildirmektedir. Etik davranış ilkeleri, YKY'nin kamusal kaynakların kullanımında saydamlığın sağlanması yaklaşımını temel almıştır. İdari hesap

verebilirliği müşteri memnuniyetini sağlama ve kamu kaynaklarının kullanımı hususlarında bürokratların bireysel tercihlerini rasyonel olarak kullanıp kullanmadıklarının değerlendirilmesiyle sağlamaya çalışmıştır. Kamu yöneticilerine yönetsel bir sorumluluk bilinci aşılamaı amaç edinmiştir.

Yönetmelikte yer alan bir diğer önemli husus, kurum ve kuruluşlarda etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, personelin etik davranış ilkeleri hususunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiye ve yönlendirmelerde bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum veya kuruluşun üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik bir etik komisyonu oluşturulmasıdır. Bu komisyon kurul ile işbirliği içinde çalışacaktır.

Etik kuruluna kuruluşundan itibaren 1 yıl içerisinde (2005'te) 76 adedi posta yoluyla, 11 adedi ise e-posta olarak toplam 87 başvuru yapılmış, başvuru dilekçelerinin kurul tarafından değerlendirilmesi neticesinde aynı konuya sahip dilekçeler birleştirilerek toplamda 77 adet başvuru ele alınmıştır. Kurul bunların 68'ini sonuçlandırmıştır. Başvurular arasında birinci sırayı “eşitlik ve tarafsızlık” ilkelerine aykırı uygulamalar almış, bunu görevi ihmal izlemiştir. Kurulun gerçekleştirdiği faaliyetlerse şöyle sıralanmaktadır (Akgün, 2007: 101-104; Eryılmaz, 2008: 12) :

- 1- Milli eğitim bakanlığı ile yapılan görüşmeler neticesinde 25 Mayıs günü okullarda “etik günü” olarak ilân edilmiştir. 2008 yılından itibaren 25 - 31 Mayıs tarihleri “etik haftası” olarak ilân edilmiştir. AB ile mali işbirliği çerçevesinde 30 Kasım 2007 - 30 Kasım 2009 yıllarını kapsayan “yolsuzlukla mücadele için etik” projesi yürütülmüştür.
- 2- İçişleri bakanlığında “kaymakam adaylığı eğitimi” kapsamında yönetimde etik konulu bir seminer verilmiştir.
- 3- İçişleri bakanlığı, özörlöler idaresi başkanlığı ve Sultanbeyli belediye başkanlığında kamu yönetiminde etik konulu bir eğitim verilmiştir.
- 4- Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hizmet içi eğitim programlarında etik konusuna yer verilmesi için başbakanlık ve devlet personel başkanlığı nezdinde girişimlerde bulunulmuştur.

- 5- “Ethics for the prevention of corruption in Turkey” projesi AB Türkiye Ofisi ve Avrupa Konseyi desteğiyle hazırlanarak AB genel sekreterliğine sunulmuştur.
- 6- Etik konulu panel, bilgi şöleni, konferans ve kongre gibi etkinlikler düzenlenmiştir. 11 - 12 Mayıs 2006 tarihinde üniversite öğrencileri arasında 1. etik sunum yarışması gerçekleştirilmiştir.

Kamu yönetiminde şeffaflığı sağlama amacının üçüncü ayağı, kamu yönetiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımını öngören e-devlet çalışmalarından oluşmaktadır. E-devlet çalışmalarının temeli 58. hükümet öncesine kadar gitmektedir. Bu amaçla ilk olarak Avrupa Komisyonu'nun Şubat 2001'de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Malta ve Türkiye'ye e-Avrupa benzeri bir eylem plânının oluşturulması için davette bulunması üzerine 23 - 24 Mart 2001'de e-Avrupa+ girişimi görüşülüp onaylanmıştır. 15 - 16 Haziran 2001'de e-Avrupa+ girişimine katıldığımız resmen bildirilmiştir. Türkiye, e-Avrupa+ girişimine en son katılan ülke durumundadır (Evren, 2002, bthaber.interpro.com).

58. hükümet döneminde 27 Şubat 2003 tarihinde yayımlanan 2003/12 sayılı başbakanlık genelgesi ile 2003 - 2004 dönemi için “e-dönüşüm Türkiye projesi” adıyla yeni bir plân uygulamaya konulmuş ve projenin koordine edilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesiyle ilgili olarak DPT müsteşarlığı yetkili kılınmıştır. DPT tarafından yürütülen çalışmalarla 28 Nisan 2003 tarihinde 2003 - 2004 dönemini kapsayan kısa dönem eylem plânı hazırlanmıştır. Bu eylem plânında bilgi toplumu stratejisi, teknik altyapı ve bilgi güvenliği, eğitim ve insan kaynakları, hukuki altyapı, standartlar, e-devlet, e-sağlık, e-ticaretle ilgili toplam 73 eylem tanımlanmıştır. Ancak bu eylemlerin sadece % 47'si tamamlanabilmiştir. Plân doğrultusunda e-dönüşüm Türkiye projesinin hedefi “Vatandaşlara daha kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunabilmek amacıyla katılımcı, şeffaf, etkin ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturacak koşulların hazırlanması” olarak belirlenmiştir (T.C. Başbakanlık, 27 Şubat 2003, 2003/12 sayılı genelge). Bu hedef YKY'nin bürokratik iş ve süreçlerin yerini daha yalın ve esnek bir yapılanmanın alması yönündeki tercihiyle uyumludur. Kamu hizmetlerinde enformasyon teknolojisinin nimetlerinden yararlanılması, değişik

hizmetlerin tek bir noktadan pratik bir biçimde sunulması yeni sağın kırtasiyecilik uygulamalarıyla zaman ve maddi kaynak kaybına karşı idari performansı geliştirecek tedbirlere başvurulmasını esas alan siyasalarının bir sonucudur.

2005 yılında ayrıca Türkiye'nin bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkin bir biçimde yararlanması ve bilgi toplumuna dönüşümün gerçekleştirilmesine yönelik orta ve uzun vadeli strateji ve hedefleri belirlemek üzere 2006 - 2010 dönemini kapsayacak olan bilgi toplumu stratejisi hazırlık süreci başlatılmıştır. Bilgi toplumu stratejisi ve eki eylem plânı 28.7.2006 tarihli ve 26242 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Şahin, 2008: 88). 2006 - 2010 yıllarını kapsayan bilgi toplumu stratejisi kendisine 7 stratejik öncelik doğrultusunda amaçlar tayin etmiştir.

Bunlar şöyle sıralanmaktadır (DPT, 2006: 20) :

- 1- Sosyal Dönüşüm:** Herkes için bilgi ve iletişim teknolojileri ulaşılabilir kılınmalıdır.
- 2- Küresel Rekabetçi Bilgi Teknolojileri Sektörü:** Uluslararası alanda işlev gösteren bilgi teknolojileri sektörü oluşturulmalıdır.
- 3- Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin İş Dünyasına Nüfuzu:** İşletmelere bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla rekabet avantajı sağlanmalıdır.
- 4- Rekabetçi, Yaygın ve Ucuz İletişim Altyapı ve Hizmetleri:** Toplumun her kesimine yüksek kalitede ve ucuz geniş bant erişim imkânı tanınmalıdır.
- 5- Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü:** Yüksek standartlarda kamu hizmeti sunumuna geçilmelidir.
- 6- Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi:** Küresel pazarın taleplerine uygun yeni ürün ve hizmetler oluşturulmalıdır.
- 7- Kamu Yönetiminde Modernizasyon:** Kamu yönetimi reformu bilgi ve iletişim teknolojileriyle desteklenmelidir.

Bu stratejik önceliklerden yeni kamu yönetimiyle bağlantısı bulunan vatandaş odaklı hizmet dönüşümü ile kamu yönetiminde modernizasyon bilhassa önemlidir. Vatandaş odaklılık kamu harcamalarını ödediği vergilerle finanse eden yurttaşların bu vergilerin

karşılığında sunulan kamu hizmetlerinin niteliğinden memnuniyetini arttırmak amacıyla girişilen her türlü yönetsel çabayı simgelemektedir. Kamu yönetiminde modernizasyon ise bürokratik uygulamalardaki uzmanlaşma sürecini bilgi ve iletişim teknolojilerinin katkısıyla geliştirmeyi mümkün kılarak kamu yöneticilerinin yaptıkları işte belli bir donanıma sahip olmalarını amaçlayan standartları geliştirmektedir.

Bu kapsamda e-devletle ilgili pek çok adım atılmıştır. İlk olarak, bilgi sistemlerinin tekil numaraya dönüşümü sağlanmış, kurumlar arası veri paylaşımı sistemine geçilmiştir. Çalışmaları standardize etmek ve çalışmalar arası eşgüdümü sağlamak amacıyla birlikte çalışabilirlik esasları rehberi, kamu internet siteleri ile bilgi ve iletişim teknolojileri proje hazırlama kılavuzu hazırlanmıştır. Öte yandan elektronik belge yönetimi referans belgesi ve standardı (TS / 3298) oluşturulmuştur. Güvenli elektronik imza ve sertifika hizmetleri için kamu sertifikasyon merkezi kurulmuştur. Eğitim ve insan kaynakları alanında okullara geniş bant internet bağlantısı verilerek bilgi teknolojileri sınıfları oluşturulmuş, eğitim müfredatında bilgisayar destekli eğitim ön plâna çıkarılarak öğretmenler için bilgisayar kampanyası yürütülmüştür. İnternet'in yüksek hızlı, ucuz ve kaliteli geniş bant bağlantısı ile yaygınlaşması sağlanmış, bilgi güvenliğine yönelik pilot çalışmalar yapılmıştır. E-ticaret alanında KOBİ'lere e-ticaret ve e-iş destekleri verilmiştir. Dış ticarete e-belge pilot uygulaması Bursa gemlik serbest bölgesinde hayata geçirilmiştir. E-sağlık alanında standartların belirlenmesiyle hastane bilgi sistemleri oluşturulmuştur (DPT, 2007: 12-16). 2009 yılında geçilen telefonla randevu ya da çevrim - içi randevu sistemi hastaların hastanelere gitmeden istedikleri doktordan randevu alabilmelerini sağlamıştır. Ayrıca hastanelerde yapılan tahlil ve tetkiklerin sonuçlarına ilgili hastanenin sitesinden ulaşılabilir.

Hükümet döneminde uygulamaya geçirilen belli başlı e-devlet projeleri şunlardır:

1- Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP): 2001 yılında adalet bakanlığı merkez teşkilatı otomasyonu ile birinci aşaması tamamlanan projenin ikinci aşamasında 31 pilot ve test birim seçilerek gerekli çalışmalar ve UYAP uygulama yazılımları 2004 yılı Şubat ayından itibaren bu pilot ve test birimlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu suretle taşra birimlerinin otomasyonu hedeflenmektedir. Kurulacak geniş alan ağı ve yerel alan

ağları vasıtasıyla taşra birimleri merkezde tutulacak bilgilere doğrudan erişim sağlayacak, tüm faaliyetler kâğıtsız ortam prensibine göre elektronik ortamda yürütülecek, bakanlık personeli dışında avukatlar ve vatandaşlarda bu sistemden faydalanacaktır. Bu amaçla sistem kapsamında vatandaş portalı ve avukat bilgi sistemi uygulamaya geçirilmiştir (UYAP, www.uyap.gov.tr, 21.10.2009). Projeyle “doküman yönetim sistemi”, “bilgi bankası”, personel tarafından kullanılabilen “e-posta” sistemi ile her türlü görüş, istek, öneri ve sorunların görüşülebildiği “serbest kürsü” sistemi de kurulmuştur. UYAP haricinde adalet bakanlığı evlerinde görüntülü telefon bulunan mahkûm yakınları için görüntülü konuşma imkânını ilk kez Sincan’daki Ankara ceza infaz kompleksinde uygulamaya geçirmiştir (www.yenisafak.com, 14.01.2009). Böylece hükümlü ve tutukluların 10’ar dakika, haftada 2 gün yakınları ile görüntülü konuşma yapabilmeleri mümkün kılınmıştır.

2- Merkezi Nüfus İdare Sistemi (MERNİS): MERNİS, nüfus kayıtlarının bilgisayar ortamında tutulmasına, toplanan bilgilerin kamu hizmetleri ve vatandaş için çok yönlü değerlendirilmesine ve nüfus hizmetlerinin bu esaslara göre yeniden düzenlenmesine yönelik bir projedir. Veri tabanında 120 milyonun üzerinde kayıt bulunan proje Ocak 2003 itibarıyla tamamlanmıştır. Proje kapsamında T.C. vatandaşlarına birer kimlik numarası verilerek kimlik numaraları aracılığıyla kamu ve özel kesim bilişim projeleri arasındaki kişi bilgileri alışverişinin kişilerin tanımlandığı bir altyapı üzerinden yürütülmesi sağlanmıştır (Mernis, www.nvi.gov.tr, 14.05.2009).

3- Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP): 2004 yılında ikinci ayağı başlatılan proje, otomasyonlu vergi dairesi sayısının artırılması, beyannamelerin internet üzerinden alınması (e-beyanname), Türkiye vergi dairesi, denetim otomasyonu, veri ambarı oluşturulması, diğer kurum ve kuruluşlarla veri paylaşımına imkân veren bir altyapının kurulması uygulamalarını içermektedir. VEDOP kapsamındaki internet vergi dairesinde; motorlu taşıtlar vergi dairesi, kurumlar vergi dairesi, gelir vergi dairesi, vergi kimlik numarası sorgulama, gecikme zammı hesaplama hizmetleri verilmektedir. İnternet vergi dairesi kullanımı için 31.07.2005 tarihi itibarıyla 75.195 gerçek kişi ve 58.569 tüzel kişi şifre almıştır. Proje kapsamında e-beyanname uygulaması 2004 yılı Ekim ayı içerisinde başlatılmıştır.

4- Adres Kayıt Sistemi (AKS): Hükümet 24.03.2005 tarih ve 5 nolu kararında e-dönüşüm Türkiye projesi 2005 eylem plânı içinde 29 nolu eylem plânı olarak AKS’yi açıklamıştır. Bu hususta sorumlu kuruluş olarak nüfus ve vatandaşlık işleri genel müdürlüğü, ilgili kuruluş olarak yüksek seçim kurulu, Türkiye istatistik kurumu, PTT ve yerel yönetimler adrese dayalı hizmet veren kurumlar olarak belirlenmiştir. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’na dayanılarak oluşturulan adres kayıt sistemi ile Türk vatandaşları ve Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancıların yerleşim yeri ve diğer adres bilgilerinin elektronik ortamda merkezi bir yapı içerisinde güncel olarak tutulması ve adres konusundaki dağınıklığa son verilmesi düşünülmüştür. Bu kapsamda 2007 yılında belediyeler ve il özel idareleri tarafından ülke genelinde numaralama ve levhalama çalışmaları yapılarak ulusal adres veri tabanı oluşturulmuştur. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, adres ve numaralamaya ilişkin yönetmelik ve adres kayıt sistemi yönetmeliğine göre, ülkemizde adres bileşenlerinin tanımı yapılarak “adres”e bir standart getirilmiştir. Ulusal adres veri tabanındaki bilgiler kimlik paylaşım sistemiyle kurumların paylaşımına açılmıştır (Adres Kayıt Sistemi, www.nvi.gov.tr, 14.05.2009).

5- En İyi Uygulamalar Seti: İçişleri bakanlığı strateji geliştirme başkanlığınca “mülki ve yerel yönetimlerde yeni fikirler ve örnek uygulamalar” seti çalışması yürütülmektedir. Bu çalışmayla valilik, kaymakamlık ve belediyelerin bütçe imkânlarını ve diğer kaynakları kullanarak devlet - vatandaş işbirliği ile gerçekleştirdikleri, vatandaşların hayatlarını kolaylaştıran, sosyal refahın yükseltilmesine katkıda bulunan ve örnek olacağı düşünülen projelerinin seçilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, strateji geliştirme başkanlığınca 4.08.2008 tarih ve 1711 sayılı yazıyla 81 il valiliği, kaymakamlıklar ve belediyeler tarafından eğitim, sağlık, tarım, spor, sosyo - kültürel vb. alanlarda gerçekleştirilen çalışmaların istenmesiyle başlamıştır. Bu çağrıya cevap veren 58 valilik, 44 kaymakamlıklıkla, 7 büyükşehir, 10 il ve 13 ilçe belediyesinden gönderilen toplam 1203 projeden “mülki ve yerel yönetimlerde yeni fikirler ve örnek uygulamalar” setinde yer almak üzere 19 proje seçilmiştir. Bu projeler bakanlığın resmi internet sitesine konulan bir bağlantı ile kamuoyuna sunulmuş ve projelerin yer aldığı “mülki ve yerel yönetimlerde yeni fikirler ve örnek uygulamalar” kitabı yayımlanarak vali, kaymakam, belediye başkanları ve il özel idarelerine kadar dağıtılmıştır. İçişleri bakanlığınca yapılan 1. mülki ve yerel yönetimlerde yeni fikirler ve örnek uygulamalar

tanıtım ve ödül toplantısında proje sahiplerince projelerin tanıtımı gerçekleştirilmiştir (En İyi Uygulamalar, w3.icisleri.gov.tr, 14.05.2009).

6- Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER): Bilgi edinme mevzuatı açısından atılan olumlu adımlardan biri de başbakanlığın BİMER uygulamasıdır. “Halkla ilişkiler” uygulamasında büyük bir değişimi içeren, coğrafi ve yönetsel uzaklığı ortadan kaldıran, iletişim kanallarının çeşitlendirilmesiyle daha iyi yönetimi sağlamayı öngören BİMER Şubat 2006 tarihinden itibaren bakanlıklar ve valilikler bünyesinde hizmete girmiştir. Mayıs 2006 tarihinden itibaren belediyeler sisteme dâhil edilmiştir (Yeşilbaş, 2008: 165). BİMER uygulaması kapsamında kaymakamlık, valilik ve bakanlıkların tümünde “halkla ilişkiler müracaat büroları” kurulmuştur. Ancak “Alo 150” hattını cevaplamak üzere sadece valiliklerde çağrı merkezleri bulunmaktadır. Kaymakamlık ve bakanlıklara Alo 150 hattı üzerinden ulaşılamamaktadır. BİMER uygulaması bir yazılım ile ağ üzerinden yapıldığı için yurdumuzun en ücra köşesinden yapılan müracaat ve müracaata dair yapılan işlemler başbakanlıktan kolaylıkla takip ve koordine edilebilmektedir. Bilgi edinme hakkı kanunu, dilekçe hakkının kullanılması hakkında kanun, kamu görevlileri etik kuruluna yapılacak müracaatlarla insan hakları ihlallerine ilişkin müracaatlar BİMER’e yapılabilmektedir. BİMER ile oluşturulan sistem sayesinde vatandaşla devlet arasındaki iletişim kanallarının tümü açık tutularak, müracaatların her zaman ve her yerden yapılabilmesinin yanı sıra, müracaatlara yönelik cevapların hızlı, etkin ve daha ekonomik bir şekilde verilebilmesine imkân sağlamıştır (BİMER nedir? , www.basbakanlik.gov.tr, 15.06.2009). BİMER uygulaması kamu yönetiminin sorunlarına halkın istek ve görüşleri doğrultusunda yön verilmesini arzulamaktadır. Yönetim karşısında vatandaşın konumunu güçlendirerek bireylerin aktif vatandaşlık prensibi doğrultusunda söz sahibi kılınması noktasında yönetimde demokratikleşmeyi sağlamaktadır. Merkezîyetçiliğin en önemli sakıncalarından olan tek yanlı kararlar alıp gizlilik - dışa kapalılık çerçevesinde bunları yürütme uygulamasından vazgeçilmesi halk nazarında yönetime olan güveni ve yönetimin meşruiyetini arttırmaktadır.

7- FATİH Projesi (Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi): Projeyi milli eğitim bakanlığı ile ulaştırma bakanlığı ortaklaşa yürütmektedir. Proje, 42 bin okuldaki 570 bin dersliği kapsamaktadır. Proje için 2 milyar TL harcanacaktır. Bu projeye her sınıfta internete bağlı tablet bir bilgisayar bulunması, kara tahtanın yerini

bilgisayar, projeksiyon cihazı, özel kalem, tahta olarak kullanılacak platform ve yazılımdan oluşan akıllı tahtanın alması hedeflenmektedir. Böylece sınıflarda e-kitaplarla ders yapılması, sınıfların birer teknoloji merkezi haline gelmeleri, köy okullarının teknolojik imkânlarla donatılmaları arzulanmaktadır (Milliyet, www.milliyet.com, 19.11.2010).

Hükümet e-devlet çalışmalarını başlangıcından itibaren AB ile eşgüdüm içinde yürütmüştür. Çalışmalarda 2005 sonrası müzakere sürecindeki bilgi toplumu ve medya faslının yanı sıra AB'nin e-Avrupa ve i2010 eylemleri etkili bir rol oynamıştır. Tek Avrupa bilgi alanı, araştırmada yatırım ve yenilik, kapsayıcılık, daha iyi bir kamu hizmeti ve yaşam kalitesi gibi eylemlerden oluşan i2010 stratejisini Türkiye'de önemsemektedir.

Türkiye 2003 Como - İtalya, 2005 Manchester - İngiltere, 19 - 21 Eylül 2007 Lizbon - Portekiz'de AB tarafından yapılan e-devlet bakanlar konferansına katılmıştır. Toplulukça hazırlanan IDA (2004), IDABC (2006 - 2009), e-Ten (2006) programlarına, e-Ten programına katılım sürecinin uzun olması ve katılım için sağlanan katkıdan yeterince geri dönüş elde edememe riskinin yüksekliği nedeniyle programa proje temelli katılmanın haricinde, katılmıştır. Bu programlardan IDA idareler arası veri değişimini, IDABC Pan Avrupa e-devlet hizmetlerinin idareler, iş dünyası ve vatandaşlarla birlikte sunumunu, e-Ten (Trans - Avrupa telekomünikasyon ağları) Avrupa çapında telekomünikasyon altyapısının geliştirilmesi ve bu altyapı üzerinden Avrupa genelindeki hizmet sunumunu desteklemeyi öngörmektedir. Aynı zamanda Türkiye AB bünyesindeki 2007 ila 2013 yıllarını kapsayan rekabetçilik ve yenilik çerçeve programının bilgi ve iletişim teknolojileri bileşenine 20 milyon Euro'luk tahmini bir katkı payıyla katılmıştır. Programın toplam bütçesi 730 milyon Euro'dur (DPT, 2007: 26, Bilgi Toplumu Dairesi, www.bilgitoplumu.gov.tr, 10.10.2009).

Türkiye yaptığı e-devlet çalışmalarıyla 2003 yılında 10,3 milyar dolar seviyesinde bir bilgi ve iletişim teknolojileri pazarına sahipken, yılda ortalama % 22 oranında artış gösteren bir sektör büyüklüğüyle 2008 yılında 26 milyar dolarlık bir pazara sahip olmuştur. Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2001 yılından itibaren yayınlanan ağ

hazırlık indeksinde Türkiye 138 ülke arasında 71'inci olmuştur. BM'in e-devlet araştırmasına göre hazırlanan e-devlet hazırlık endeksinde Türkiye 192 ülke arasında 2008'de 76'ncı sırada iken, 2010'da 69'uncu olmuştur (DPT, Bilgi Toplumu Dairesi, www.dpt.gov.tr, 6.9.2011). 2010 yılında % 41,6 olan internete erişim imkânı 2011'de % 42,9'a çıkmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları ile iletişimde internet kullanımı 2009 - 2010 dönemine kıyasla (% 27,2), 2010 - 2011 döneminde % 38,9'a çıkmıştır. Bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla 2010'da % 43,2 ve % 41,6 iken, 2011'de bu oranlar % 46,4 ve % 45 olarak gerçekleşmiştir. İnternet üzerinden kişisel kullanım amacıyla mal veya hizmet siparişi verme oranı 2010'da % 15 iken, 2011'de % 18,6'ya çıkmıştır (TÜİK, 2011, www.tuik.gov.tr, 6.9.2011).

2003 yılında ülkemizde geniş bant internet hiç yokken, 2009'da 6 milyon geniş bant bağlantısı ile 37 milyon internet abonesi vardır. 2008 yılında geniş bant uydu erişim teknolojisiyle kablo erişimi olmayan 5 bin köy okuluna internet altyapısı kurulmuş, 2002'de 4 milyon olan bilgisayar sayısı okullar haricinde 11 milyona çıkarılarak bilgisayarlaşma hızında Avrupa ikincisi haline gelmiştir. 3020 okula bilgi teknolojileri sınıfı açılmış, 2000 okula bilgisayar destekli fon laboratuvarı kurulmuştur. 35 bin okula geniş banda dayalı internet erişim hizmeti verilmiştir. 2008 yılında zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın her türlü veri, görüntü ve internet erişimini sağlayan 3. nesil lisanslarının verilmesiyle hazineye 2 milyar dolar gelir sağlamıştır. 16 Aralık 2008 tarihinde kamu hizmetlerinin tek kapıdan sunulmasını, bürokratik engellerin ortadan kaldırılarak, zaman ve mesai kavramlarının tarihe karışmasını sağlayan e-devlet ana kapısı²⁵ hizmete girmiş, 22 kamu hizmeti vatandaşlara tek bir noktadan sunulmaya başlanmıştır (2003 - 2008, Alnımızın Akıyla, www.akparti.org, 5.07.2009). E-devlet ana kapısı kapsamına 2009 yılında asker alma daire başkanlığına (ASAL) ilişkin işlemlerle (celp dönemleri, tehir işlemleri, dövizle askerlik uygulaması, yedek subaylık şartları, vb.), trafik işlemlerinin PTT şubelerinden alınan bir şifreyle yapılması uygulaması da eklenmiştir. Böylece gerçekleştirilen yoğun ve istikrarlı çalışmalarla e-devlet olma yolunda önemli bir mesafe alındığı görülmektedir. E-devlet çalışmalarıyla Türkiye'nin bir bilgi toplumuna dönüşmesi yolunda önemli adımlar atılmıştır. Vatandaşların yönetimin uygulamalarını açıkça izlemeleri, sorgulamaları, yönetime olan

²⁵ www.turkiye.gov.tr

taleplerini zaman ve maliyet kaybı olmadan hızlı bir biçimde iletebilmeleri sağlanmıştır. Kamu kurumlarının dışı açık bir sistem haline gelmelerinin, halkın kurumlar üzerindeki denetim olanaklarının artmasının kurumları iş ve işlemlerinde uygun karar almaları yönünde zorlayacağı aşikârdır. Bürokratik kırtasiyecilik ve maliyetlerin aşağı çekilmesi de hizmetlere yönelik merkezi kaynak transferini azaltacaktır.

AK parti dönemini bir bütün olarak değerlendirdiğimizde uygulanan reformların yeni sağın serbest piyasa anlayışına dayalı liberal yaklaşımıyla küçük ama güçlü devlet felsefesiyle özdeş muhafazakâr nitelikteki sınırlı devlet olgusunu gerçekleştirme amacıyla olduğu görülmektedir. Bu amaçla reformlar iyi yönetim ilkelerini (güvenilirlik, açıklık, demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, hesap verebilirlik) dikkate alarak yeni kamu yönetimi anlayışını Türk kamu yönetimine uyarlamak suretiyle kamu bürokrasisini dönüştürmeye çalışmıştır. Hükümetin bu yöndeki icraatları bürokrasiyi azaltma, kurumsal değişikliklere gitme, işletmesel ve girişimci bir bürokrasi oluşturma çalışmalarından oluşmaktadır. Bu çalışmalarda özel sektör yönetim tekniklerinden performans ölçümlerinden yararlanılması ile stratejik yönetime geçilmesi dikkatleri çekmektedir. Diğer yandan hükümet yaptığı reformlarda vatandaş ve / veya müşteri odaklılık, piyasa tipi mekanizmaları harekete geçirme, kamu yönetiminin çalışma alanına özel sektörü çekme araçlarına sık sık başvurmuştur. Sağlık ve sosyal güvenlik uygulamaları ile iskân alanında özel sektörün hizmet tedarikçilerinden sık sık yararlanılmasıyla vatandaş memnuniyetinin sağlanması politikaları bu kapsamdadır. Bu politikalar henüz yeni olmasına rağmen ulaşılan sonuçlar bakımından son derece başarılıdır. Yapılan özelleştirmeler KİT'lerin verimsiz ve israfkâr işleyişini önlediği için KİT'leri devletin sırtında bir kambur olmaktan çıkarmıştır. Yapısal olarak büyük ve önemli kamu iktisadi teşebbüslerinin elden çıkarılması amacına ilk kez bu dönemde başarılı bir biçimde ulaşıldığı görülmektedir. Hesap verebilirlik, etkinlik, verimlilik, tutumluluk ilkeleriyle kamu yönetiminde dikkatleri sonuçlara yöneltme, maliyet - fayda analizleri çerçevesinde yapılan etkinlik ölçümleri vasıtasıyla ekonomik rasyonaliteyi kamu yönetimine taşıyarak devleti yeniden yapılandırma amacı yeni sağ hükümetin çıkardığı yasalarda ve yaptığı düzenlemelerde somut bir biçimde belirlemektedir. Hükümet, reform programını sağlanan siyasi istikrarında desteğiyle belli önceliklere göre eylem plânlarında ortaya koymuştur. Bütünsel bir biçimde, açık bir vizyona dayalı

olarak somut hedefler ışığında kararlılıkla uygulamıştır. Bu çerçevede Özal döneminde izlenen çapraz kurumsal idari girişimler ve kanuni değişimlerle reformları zorunlu kılmak ya da en azından onları teşvik etmek metodu benimsenmiştir. Özal dönemine benzer bir biçimde kamu kurumlarının başlangıçta reform yapma niyetleri berraklaştırılarak kendi çizgilerinde reformun amaçlarıyla (Örneğin; kamu kurumlarına stratejik plân, performans programının hazırlanması) ilerlemeleri sağlanmış ve başlangıçta birtakım pilot projelere başvurulmuştur. Reformlarda yeni sağ muhafazakârlığın öngördüğü biçimde yavaş bir değişime dayalı tedrici bir strateji izlemek suretiyle idari kapasiteyi inşa etmeye yönelik daha uzun vadeli bir zaman ölçeğiyle belirlenen yola adapte olmada esnekliğe dayalı bir yaklaşım yeğlenmiştir. Maliyetleri parçalayıcı ve çoğu başarılı reformu birbirini destekleyici ve birbiri üzerine kurulan bir yapıda ele alan bir tavırla reformlar uygulanmıştır (Ateş, 1999: 119-120). Reformlar konu ve kapsam bakımından farklılaşsa da bütünsel bir bakış açısıyla yürürlüğe konmuştur.

Kamu yönetimine etik bir kültür aşılarmaya çalışılarak bürokrasideki işlemsel ve örgütsel sorunların önüne geçilmesi istenmiştir. Etik değerlerin aynı zamanda kamu görevlilerinin sorumluluk bilincini arttırması, bu suretle kamu yönetimindeki halka bakış açısını “duyarlılık” ve “hizmette halkın beklentilerine cevap verebilirlik” ekseninde değiştirmesi beklenmiştir. Reformlarda bireysel hassasiyetler daima göz önünde tutulmuştur. Genel olarak toplumsal değişim süreci bireyciliği esas alan liberal özgürlükçü değerler doğrultusunda yorumlanmıştır. “Birey” politik bir kimlik ve demokratik bir özne olarak reform sürecinde daima ön planda tutulmuştur.

Tüm dünyada yaşanan yeni sağ temelli 1980 sonrası gündeme gelen geniş ölçekli ve uluslararası alanda benzeşen değerlere sahip yeniden yapılanma dalgasının birinci aşamasını Türkiye Özal döneminde ekonomik alanda yapılan liberal reformlarla kısmen gerçekleştirmiştir. Ekonomide serbestleşme, sübvansiyonların kaldırılması, alınan tasarruf önlemleri, dış dünyaya açılma kapsamındaki çalışmalar bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak ikinci aşama olan KİT’lerde köklü özelleştirme uygulamalarının gerçekleştirilmesi, hizmetlerde etkinlik ve verimlilik politikalarının izlenmesi ile düzenleyici kurullar alanlarındaki gerekli reformlar zamanında

yapılamamıştır. Avrupa ve ABD yeniden yapılanma politikalarının üçüncü aşamasını hizmetlerde kalite, vatandaş odaklılık, insan haklarına bağlılık, hesap verebilirlik, yönetim ve saydamlık, e-devlet gibi değerler doğrultusunda büyük oranda tamamlarken, Türkiye ikinci aşama ile üçüncü aşama reformlarının henüz geçiş aşamasında yer almaktadır. Türkiye’de sivilleşme ve sivil yönetimin etkinliği, sivil toplumun güçlendirilmesi, bütçe ve malî denetim alanında şeffaflık, kamu malî yönetiminde performans dayalı yönetime geçiş, yönetimde saydamlık, kamu yönetimi üzerinde etik denetim olguları henüz yeni gündeme gelmiştir (Eryılmaz, 2004b, www.kamu.sakarya.edu.tr). Bu doğrultuda yönetime katılma kanalları çeşitlendirilmiş, devlet ile halk arasındaki iletişim süreci daha sağlıklı demokratik bir yapı üzerine oturtulmuştur.

Nihai olarak yeni sağ politikaları başarıyla uygulayan liderler kapsamında genel bir değerlendirme yapılırsa tüm liderlerin yeni sağın liberal amacı olan devletin toplumsal müdahale alanlarını daraltarak hacmini küçültme politikasında hemfikir olduğu görülmektedir. Thatcher ve Erdoğan güçlü politik desteklerinin yanı sıra karizmatik dönüşümcü liderlik özellikleriyle reformları kararlılıkla uygulamada Özal ve Reagan’a göre daha sağlam bir politik duruş sergilemektedir. Her iki lider Reagan ve Özal’a kıyasla kamu hizmetlerinde yarı piyasalaşma sürecini büyük oranda tamamlamıştır. ABD’de çoğu kamu hizmeti piyasa araçları ve toplumsal kurumlar vasıtasıyla yürütülmekte olduğundan geniş çaplı bir piyasalaşma uygulamasına gidilmemiştir. Özal’ın ise, sağlık ve sosyal güvenlikte özel bir sigorta sisteminin kurulmasını, eğitimin piyasa mekanizmaları kapsamında işleyen bir hizmet olarak ele alınmasını amaçlayan düşünceleri gerçekleştirilememiştir. Özelleştirme uygulamalarının büyük bir istikrarlılık içerisinde sürdürülmesi ile verimsiz ve hantal KİT yapısının tasfiye edilmesinde Thatcher ve Erdoğan diğer liderlere göre daha başarılı olmuştur. Reagan ve Özal dönemindeki özelleştirme politikaları daha sınırlıdır. Bu durum ABD’nin özünde liberal ve yeni muhafazakâr bir ülke olarak sınırlı sayıda KİT’e sahip olmasıyla açıklanabilir. Türkiye ise ithal ikameci bir ekonomik yapıdan dışa açık, yabancı sermayeyi teşvik edici serbest rekabete dayalı bir yapıya Özal döneminde henüz yeni geçmiştir. Bu nedenle geniş ölçekli özelleştirme uygulamalarına dönük sermayenin tabana yayılması açısından gelişmiş bir sermaye piyasası oluşturulamamış, ancak özelleştirmenin

kurumsal ve hukuki altyapısı tamamlanabilmiştir. Reagan ve Özal da, Erdoğan ve Thatcher gibi, sosyal refah önlemlerinin azaltılması gerçeğinden hareket ederek kamu harcamalarını azaltmışlardır. Ancak kamu harcamalarını kısarak bütçe açıklarını azaltma amacına ulaşmada Thatcher, Erdoğan ve Özal, Reagan'a kıyasla, daha istikrarlı sonuçlar elde etmişlerdir. Reagan, Soğuk Savaş'ın da etkisiyle savunma harcamalarını aşırı ölçüde arttırarak yeni sağın liberal ekonomik ideallerinden oldukça uzaklaşmış, yüksek bütçe açıkları sorununa bir türlü çözüm üretememiştir. Thatcher, Erdoğan ve Özal döneminde uygulanan iktisadi liberalizm eksenli politikaların ise ekonomik büyüme ve istikrara olumlu bir katkı yaptığı, bu dönemlerde kamu harcamalarının kısılarak enflasyonun azaltılması amacına büyük ölçüde ulaşıldığı görülmektedir. Yerel yönetimler hususunda Reagan'ın yerel özeklikleri eyalet yönetimleri ile yerel yönetimlere diğer liderlere oranla daha fazla tanıdığı gözlemlenmektedir. İdari bakımdan tanınan özeklikler bu dönemde mali açıdan tamamlanmıştır. Thatcher muhafazakâr yeni sağ ideallerin tersine üniter yapıya sadık kalıp merkeziyetçi uygulamalar izleyerek yerel yönetimleri merkezi yönetime daha bağımlı kılmıştır. Erdoğan ve Özal yeni sağ ekseninde yerel yönetimleri yetki devri ve desantralizasyon uygulamalarıyla güçlendirme amacı doğrultusunda hareket etmişlerdir. Ancak Erdoğan'ın yerel yönetim politikaları Özal'a göre daha radikaldir. Yerel demokrasiyi tabana yayma amacından hareketle merkeziyetçiliği daha fazla esnetir niteliktedir, fakat mali açıdan yerel idarelerin merkeze bağımlılığı sorununa henüz bir çözüm üretememiştir. Yerel yönetimler halen mali kaynaklarının çoğunu genel bütçeden tedarik etmektedirler. Bu politikaların mali özerklik yönünün güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bu alandaki reformlarda birtakım eksiklikler de mevcuttur. Örneğin; yerel yönetim kanunlarında önemli değişiklikler yapılmasına rağmen, 1924 tarihli 442 sayılı köy kanunu günümüz şartlarına uyarlanmamıştır. Bunların haricinde Erdoğan hükümetinin kamu yönetimindeki reform yasalarını tamamlayıcı nitelikte birtakım yasal çalışmaları gerçekleştirmediği görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, özelleştirilen ve yarı piyasaştırılan alanlarda rekabetin sağlıklı bir biçimde gelişmesini sağlayıcı bir denetim sistemi ile doğal tekellerin oluşumunu önleyici yasal düzenlemeler henüz çıkarılmamıştır. Etik kanununun yaptırım mekanizması oldukça yetersizdir ve bu kanun siyasi bir etik kanunu ile desteklenmemiştir. E-devlet uygulamasıyla sunulan hizmetlerde ise daha fazla standartlaşmaya gidilmelidir. Bu alanda bireysel verilerin

korunmasını sağlamaya dönük yasal bir düzenlemeye ihtiyaç vardır. AK partinin yeni sağ içerikli liberal ve muhafazakâr bir senteze sahip reformları YKY uygulamalarını Türk kamu yönetimine ithal etme amacından hareket etmiştir. Ancak özel sektör yönetim tekniklerini Türkiye'ye ithal etme icrayı yönetme kapasitesi, zamanlamanın uygunluğu ve bu tip uygulamaların yerel bağlamdaki doğası gibi bazı konuları gündeme getirmektedir. Bu açıdan ilk olarak Türkiye'de yeni yönetim tekniklerini benimseme ve uygulamaya aktarmanın idari kapasitedeki zayıflık, çeşitli kurumsal sınırlamalar, yönetsel ve kurumsal içerikteki farklılıklar nedeniyle endüstrileşmiş Anglo - Sakson ülkelerinden daha sorunlu bir süreç olabileceği unutulmamalıdır. İkinci olarak, Türkiye deneyimi yeni kamu yönetimi reformlarının icrasından çok, reformların politik içeriği ve tasarımına odaklanmıştır. Reformlarda dış unsurların (IMF, Dünya Bankası, OECD, AB) etkinliği ağırlıklı olarak hissedilirken, küreselleşme sürecinin de bu süreci gerekli kıldığı yönünde bir politik duruş göze çarpmaktadır. Bu bağlamda hükümetin daha çok icra edilecek hususlara yönelik sorunlara vurgu yaptığı, icra sürecinin nasıl olacağına ilişkin sorunlara ise daha az ilgi gösterdiği aşikârdır. Ayrıca Türkiye için yeni kamu yönetimi modelini uygulamada ideal bir yaklaşım olarak "selektif radikalizmin" uygun bir strateji şeklinde göz önünde tutulması gereklidir. Selektif radikalizm metodu öngörülen tüm stratejilerin faydalarını birleştirerek ilgi ve enerji dağınıklığını önleyeceği, reformlar sınırlı bir sayıda reel bir farklılık yaratacağı için uygun görülmektedir (Ateş, 1999: 119-272). Buradan hareketle, Türkiye'nin yeni kamu yönetimi reform uygulamaları arasındaki çeşitlilik ve farklılaşmaları kendi idarî sistemine özgü bir biçimde yorumlaması önemli bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel bir çerçeveden bakıldığında AK partinin reform uygulamalarında yeni sağın liberal yönünün muhafazakâr yöne oranla daha fazla ön planda tutulduğu gözlemlenmektedir. Bunda hiç şüphesiz yeni sağın liberal kanadının reform sürecini canlı tutan, reformlara hareketlilik kazandıran devingenliğinin daha statik muhafazakâr yöne oranla baskın bir karakteristik taşıması önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'deki devletçi, bürokratik, toplum mühendisliğine dayalı geleneksel devlet geleneğinin daha demokratik ve çağdaş kılınması açısından bireylerin yaşam kalitelerinin en üst düzeye çıkarılmasını hedef alan yeni sağın liberal uygulamalarının yaygınlaştırılması daha yararlı bulunmaktadır.

SONUÇ

Kamu yönetimi içinde bulunduğu toplumun siyasal, kültürel yapısından ve geleneklerinden etkilenen disiplinler arası bir konumda yer alan bir bilim dalıdır. Ancak kamu yönetiminin en fazla iç içe bulunduğu alan siyaset bilimidir. Siyaset kurumuna karşı kamu yöneticileri belli bir sorumluluk taşımaktadır. Halkın talepleri ya da dış dünyadaki yeni gelişmeler, uluslararası kuruluşların, çok uluslu şirketlerin, ulus üstü örgütlerin çeşitli tavsiye ve istekleri siyaseti yönlendirmektedir. Siyasal alanda üretilen kamu politikaları ise kamu yönetimini değiştirmektedir. Bu değişim genellikle çıkarılan kanunlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Kanunların uygulanması, çeşitli taleplere yöneltilen cevaplar, uygulamanın izlenmesi, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve denetlenmesinden politikacılar sorumlu tutulmaktadır.

Günümüz koşullarında siyaset ile kamu yönetimi arasındaki ilişkiler daha karmaşık bir hal almıştır. Siyasal alandaki bir tıkanma veya çözümsüzlük hemen yönetsel alana sıçramaktadır. Yönetsel alandaki sorunlar toplumun mevcut bürokrasiye olan bakış açısını olumsuz yönden etkilemektedir. Bu durum devlete karşı genel bir güvensizlik ortamının oluşmasıyla somutlaşmaktadır. Siyasal istikrarın sağlandığı, ekonomik büyüme sayesinde herkesin toplumsal refahtan belli bir pay alabildiği durumlarda yönetsel sorunlar kısa zamanda çözümlenerek önemli değişimler kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Kamu yönetimindeki bürokratik statüko ve istikrarın yegane korunağı durumundaki geleneksel doku yerini çağdaş yönetim yaklaşımlarına bırakmaktadır.

Yeni sağ düşünce siyasal bir tasavvur olarak siyasetin kamu yönetimini biçimlendirme gücünü ve olanağını simgelemektedir. Yeni sağa kadar yaşanan devletçi nitelikteki müdahaleci ekonomik politikaları ve sosyal refah devletini rafa kaldırmaktadır. Yeni sağa göre, refah devleti sunduğu sosyal hizmetler ve gelir transferleri aracılığıyla bireylerdeki çalışma şevkini kırmıştır. Bireylerde her şeyi devletten bekleme alışkanlığı yaratarak bir bağımlılık kültürü oluşturmuştur. Yeni sağın refah devletine yönelik bu eleştirilerinin özünü refah yardımlarının aşırı ölçüde artması sonucunda devletin hantallaşması tezi oluşturmaktadır.

Yeni sağ muhafazakâr ve liberal yönlerden oluşan eklektik bir siyasi ideolojidir. Yeni sağın muhafazakâr yönü, devletin kamu politikalarının yürütülmesinde kural koyucu bir hakem konumunda olması gerektiğini savunarak refah devletini devletin toplumsal sahadaki rolünü genişletmekle suçlamaktadır. Buna göre, refah devleti bireylere hâlihazırda ailelerin, gönüllü toplulukların sunabileceği hizmetleri sunarak toplumsal değerleri zayıflatmış, ailedeki “baba” rolünü devletin direkt kendisi üstlenmiştir.

Yeni sağın liberal yönü devletin asli fonksiyonlarını etkin bir biçimde yürütmesi haricinde tüm hizmetlerini piyasaya bırakmasını savunmaktadır. Refah devletini rekabeti, teşebbüs ve tercih özgürlüğünü sağlayacak bir biçimde sınırlandırmaktadır. Liberalizmin yeni sürümü olan neoliberalizm devletin küçültülmesinde piyasa düzeninin kurallarını ortaya koyarak kamu harcamalarını sınırlandıracak bir anayasa oluşturulmasını istemektedir. Yeni muhafazakârlık ise sosyal durum eşitliğini ve kolektivizmi tamamen reddederek liberal yeni sağın sosyo - ekonomik projelerine sahip çıkmaktadır.

Yeni sağ devletin sınırlarının belirlenmesi sorununu ortaya atarken sadece ekonomik gerçekliklerden hareket etmez. Yeni sağın liberal sınırlı devlet vurgusu bürokrasinin verimsiz ve pahalı bir biçimde çalıştığına dair önyargılarından da beslenir. Bu önyargılar esas itibarıyla bürokratların kişisel prestijlerini ve çıkarlarını arttırmaya dönük bir çaba içinde kamu kurumlarının bütçelerini gereksiz yere şişkinleştirdiklerini öne süren kamu tercihi kuramının yeni sağ üzerindeki etkisini betimlemektedir. Kamu kurumlarındaki bu verimsiz yapının yerini amaç ve misyonlara dayalı, deregülasyon ve delegasyon uygulamalarıyla desteklenmiş bir yapının alması gerektiğini savunan yeni sağ bunun için katı kural ve prosedürlerden uzak bir “işletme” mantığını kamu yönetimine eklemeye çalışır. Buna göre, bu mantık doğrultusunda kamu kurumları yürüttükleri hizmetlerde etkinlik, verimlilik, ekonomiklik unsurlarını daha fazla dikkate alacaktır.

Yeni sağ, sol siyaset üzerinde de siyasal ve yönetsel sistemde gerçekleştirdiği köklü değişimler sayesinde güçlü bir etki yaratmıştır. Sosyal demokratik yaklaşımın savunduğu devletçilik artık modası geçmiş bir kavramdır. Komünist rejimlerdeki her şeyin devletin mülkiyetinde olduğu, sınıf kavramının kaybolmaya yüz tuttuğu, kamu iktisadi teşebbüsleriyle güdümlü bir ekonomiye hizmet eden işçi sınıfının reel anlamda

özgürlüklerinden yoksun kılındığı bir devlet yapılanması artık iflas etmiştir. Devlet tekelinin toplumun her alanına müdahalede bulunduğu bürokratik bir düzen dünyada liberal ve anayasal devlet düzenini savunan hiçbir demokratik ülkede kabul görmemektedir. Yeni sağ devletçi solu ehlileştirerek liberal bir çizgiye kaydirmiştir ve sol siyasetin kolektivist siyasal bandını paydaşçı kapitalizm ekseninde yeniden etiketlendirmiştir. Bugün sol siyasal partiler iktidara geldiklerinde yeni sağın uygulama ve önerilerine karşı sil baştancı muhalif bir tavır sergilememektedirler. Yeni sağ uygulamaları daha da geliştirerek devlet yönetimindeki reformcu perspektifi genişletmektedirler.

Yeni sağın başarılı bir siyasal akım olarak dünya genelinde kabul görmesinde iki işlevsel araç önemli bir rol oynamıştır. Bunlardan küreselleşme özel sektörle kamu sektörü arasındaki rijit sınırları ortadan kaldırmış, kamu yönetiminin sadece kurallar yönünden değil, kurumlar yönünden de küçülmesini sağlamıştır. Küreselleşme merkezîyetçi hiyerarşik değerleri ve kuruluşları önemsizleştirip tasfiye ederek yerelleşme, bölgeselleşme, özelleştirme / deregülasyon politikalarının teşviki ve dünya genelinde yaygınlaştırılması hususunda yeni sağa yardım etmiştir. Kamu yönetiminde profesyonelleşme olgusunu ön plana çıkartarak beyaz yakalı nitelikli işgücünün önemini arttırmıştır. Ülkelerin kamu yönetimi sistemlerinde uluslararası standartlardaki değer ve ilkeleri benimsemeleriyle ortak sorunlara ortak çözümler üretilmesi yönünde genel geçer bir fikir birliğine varmalarını sağlamıştır.

Yeni sağın dünya genelinde yaygınlaşmasını sağlayan bir diğer araç YKY anlayışıdır. YKY, yeni sağın savunduğu liberal ve muhafazakâr değerlerin tümünü benimsemektedir. Ülkelere yeni sağ politikaları kamu yönetimi reform paketi şeklinde ithal ederek yeni sağın amaçlarını araçsallaştırmaya hizmet etmektedir. Yeni sağ politikaların ruhuna vücut vermektedir ve bunların ulusal hükümetler zarfında ortaklaşa temel değerler olarak somutlaştırılmasında bir elçi rolü üstlenmektedir. Yeni sağ söylemi icraatlarıyla canlandırmaktadır. Reform sürecini güncelleştirerek yeni sağ gündemi sıcak tutmakta, bu gündemin ülkeler arasında geçerlilik kazanarak kabul görmesinde etkin bir işlev üstlenmektedir. Ayrıca YKY performans ölçümleri, çıktı kontrolleri, performans denetimine dayalı etik uyum ile sözleşme temelli bir idari modeli esas alarak bir yandan yöneticileri özgürleştirirken, öte yandan ortaya çıkan

sonuçlardan da sorumlu kılmaktadır. Böylece yeni sağın sıkça endişe duyduğu kamu kaynaklarının rasyonel olarak kullanılıp kullanılmadığı sorununu yönetsel hesap verebilirlik mekanizması sayesinde çözüme kavuşturmuştur.

Çalışma kapsamında ülke örneklerinden ilk olarak yeni sağın 1979'da iktidara geldiği İngiltere ele alınmıştır. İngiltere'de Thatcher'ın reform uygulamaları devletin rolünü ve hacmini küçültmek gibi liberal bir felsefeden yola çıkmıştır. Bu amaçla ülke içinde bulunan ekonomik krizden liberal uygulamalarla çıkarılmış, sosyal refah yardımlarını azaltıcı çeşitli tedbirlere başvurulmuştur. Sağlık, sosyal güvenlik ve iskân alanlarında çok parçalı, desantralize bir idari yapı oluşturularak yeni sağın liberal piyasalaşma vurgusu YKY'nin piyasa stratejisine dayalı sözleşme ve özel sektör yönetim tekniklerinden yararlanma araçlarıyla somutlaştırılmıştır. Eğitim, ailevi değerler, bireysel tercihler gibi muhafazakâr ve liberal politikalarla şekillendirilmiştir. Ancak yerel alanda merkezileşmeye gidilerek yeni sağın muhafazakâr yerelleşme amacından uzaklaşmıştır. Özelleştirme politikalarıyla kamu kurumlarının verimsiz bir biçimde işlemlerini önleme bakımından kamu kurumları yeni sağ liberal değerlerle bütünleştirilmiştir. Kamu yönetimi genelindeki bürokrasiyi azaltma çalışmaları özel sektör deneyimli yöneticiler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu yöneticiler performans ölçümleri, yarı özerk hesap verebilir kurumlar, çıktı / sonuç odaklılık gibi özel sektör yönetim teknikleriyle YKY değerlerini geleneksel bürokratik yapının yerini almak üzere başarılı bir biçimde uygulamaya aktarmıştır.

Thatcher'dan sonra iktidara gelen Major Thatcherist uygulamaları reformların sosyal yönüne daha fazla ağırlık vererek devam ettirmiştir. Yurttaş şartları, kamu yönetiminde etik çalışmalar gibi yeni reform politikalarıyla YKY'nin vatandaş ve / veya müşteri odaklılık prensibinden hareketle müşteri memnuniyetini gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Yeni sağın muhafazakâr yanından çok liberal yönünü ön planda tutan reformlara ağırlık vermiştir.

Major'un ardından iktidara gelen Blair, muhafazakâr partinin istikrarla uyguladığı reform politikalarından geri adım atmazarak işçi partisinin devletçi ideolojisini neoliberal bir çizgide yeniden formüle etmiştir. Yeni işçi partisi yeni sağın siyasal üslubunu farklı bir dille, fakat benzer bir biçimde sürdürmeyi kendisine ilke edinmiştir. Bu dönemde de yeni sağın liberal içeriğini dolduran piyasalaşma uygulamaları serbest

piyasa ekonomisinin elini kolunu bağlayan düzenlemelerden arındırılması ve rekabetin piyasa geneline yaygınlaştırılması amacıyla devam ettirilmiştir. Ancak Blair, Major ve Thatcher'dan yerel alanda gerçekleştirdiği reformlarla ayrılmış, yerel yönetimlerin daha özerk ve özgürlükçü değerler etrafında gelişimini teşvik etmiştir. Yerel yönetimleri merkeziyetçi kısıtlamalardan kurtararak demokratikleştirmiştir. Yerel hizmetlerin kalitesini, performans uygulamaları ile sözleşmeye dayalı rekabet gibi YKY değerlerini benimseyerek yeni sağın liberal ve âdem-i merkeziyetçi muhafazakâr yapısına uygun bir biçimde arttırmıştır.

İncelenen diğer ülkelerden ABD Reagan dönemiyle birlikte yeni sağ uygulamalara tanıklık etmiştir. Bu kapsamda Reagan'ın en büyük amacı sosyal refah yardımlarını mümkün olduğunca azaltmak olmuştur. Reagan bu yardımların bireylere çalışmama yönünde bir tembellik aşıladığını, yeni sağın liberal içeriğindeki ekonomik özgürlükleri tehlike altına soktuğunu belirtmiştir. Bu dönemde yeni sağ reformlar daha çok iktisadi liberalizm temel alınarak gerçekleştirilmiş, bu yolla artan bütçe açıkları kısılmaya çalışılmıştır. Piyasalaşma uygulamalarına devam edilse de gerçekleştirilen özelleştirme uygulamaları radikal bir nitelik taşımaktan çok oldukça yüzeysel kalmıştır. Yerel yönetimler alanında ise yeni sağın yerel özgürlükleri ve özerkliği dikkate alan değerleri doğrultusunda hareket edilerek yerel yönetimlerin her yönden kendi kendilerine yetebilmelerinin önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır. Yerel alanda yeni sağın muhafazakâr ve liberal amaçlarına ulaşılmıştır.

ABD'de Reagan dönemine kadar belli bir stratejik temelde yürütülemeyen reform politikasını Clinton özel sektörün kullandığı başarılı bir yönetim tekniği olan stratejik yönetim çerçevesinde geliştirmiştir. İktisadi liberalizm temelinde özelleştirme, deregülasyon politikalarını kararlılıkla uygulamıştır. Clinton döneminin en çarpıcı reform uygulamalarından olan başkan yardımcısı Al Gore'un hazırladığı ulusal performansı değerlendirme raporunun YKY'nin benimsediği işletmesel ilkelerden hareket ettiği görülmektedir. Bu raporda yer alan kırtasiyeciliği azaltmak, müşteriye öncelik tanımak, sonuç elde edebilmek için çalışanları yetkilendirmek, verimliliği sağlayarak maliyetleri azaltmak politikaları aynı zamanda yeni sağın liberal bazdaki verimsiz uygulamaları sonlandırma, bireylere yönetsel bir değer olarak önem atfetme

amaçlarını gözler önüne sermektedir. Bu rapor uygulama sonuçları bakımından oldukça başarılı olmuştur. ABD’de değişim odaklı yeni bir yönetim kültürüne öncülük etmiştir.

İncelenen ülkelerden bir diğeri olan Avustralya’da yeni sağ reformlar işçi partisi tarafından başlatılmıştır. İşçi partisi ilk önce iktisadi bir liberalizmi yürürlüğe koyarak ülkeyi ekonomik krizden çıkarmıştır. Merkezi düzeydeki bürokratik reformlarda İngiltere’dekine benzer bir biçimde YKY’nin kamu hizmetlerinde etkinlik ve etkililiğın sağlanması prensibinden hareket etmiştir. Bu çizgide yarı özerk kurumların oluşumuna, performans göstergelerinin saptanmasına, hedef ve amaçların belirlenmesine yönelik uygulamalarla yeni sağın liberal ve muhafazakâr küçük ama güçlü devlet vurgusunu ön planda tutmuştur. Özelleştirme, piyasalaştırma, kamu yönetiminde özel sektör yönetim tekniklerini benimseme hususlarındaki çabalarını hızlandırmıştır. İşçi partisinin ardından iktidara gelen liberal - ulusal parti bu reformları sürdürmüştür.

Sol bir iktidar öncülüğünde kamu yönetimi reformlarını gerçekleştiren bir diğeri ülke Yeni Zelanda’dır. Yeni Zelanda reformlarında, diğeri ülkelere nazaran, daha çok ekonomideki devletçi uygulamaları ve devletçe sağlanan sübvansiyonları ortadan kaldırma amaçlı yeni sağın liberalizm ağırlıklı politikalarını finansal yönetim ile kamu maliyesi alanına taşımıştır. Bu spesifik tercih yeni sağ ideolojiyi de etkileyen kamu tercihi teorisi ile işlem maliyeti, mülkiyet hakları ve vekâlet teorilerinden oluşan yeni kurumsal iktisat düşüncesinden esinlenmiştir. Gerçekleştirilen reformlarda YKY’nin çıktığı odaklılık, tahakkuk temelli bir muhasebe anlayışına geçiş, performans anlaşmaları, yetki devri ve esneklik perspektifli yaklaşımı ile kamuda şirketleşme - sözleşme ilişkileri yaygınlaştırılarak piyasa stratejisinin yanı sıra yöneticilerin yönetmesine izin verme bağlamında yönetsel stratejiye de ağırlık verilmiştir. Yerel yönetimler, sağlık, eğitim, iskân alanındaki piyasalaştırma uygulamalarıyla yeni sağın kamu harcamalarının azaltılması yönündeki liberal amacına ulaşılması sağlanmıştır.

Türkiye örneğinde yeni sağ uygulamalar DB ve IMF’nin tavsiyeleri doğrultusunda şekillenen yapısal uyarılama sürecinin sonucunda Özal’ın uygulamaya koyduğu ekonomik liberalizmle başlamıştır. Ekonomik liberalizmin başarılı sonuçlar vermesinin ardından piyasalaştırma odaklı girişimlerde bulunulmuştur. Ancak bu girişimler oldukça sınırlı bir düzeydedir. Kamu kurumlarının YKY’nin etkinlik, verimlilik, tutumluluk

ilkeleri ekseninde dönüştürülmelerinde batılı ülkelerde olduğu gibi geniş çaplı bir etki oluşturulamamıştır.

Özal yerel yönetimler alanında âdem-i merkeziyetçi politikalarla yerel yönetimleri güçlendirmekten yana muhafazakâr yeni sağ bir temelde hareket etmesine rağmen Türk idari kültüründeki geleneksel merkeziyetçi yaklaşımı kırmada başarısız olmuştur. Bu alanda atılan adımlar yerel yönetimlerin liberal demokratik değerlerle bütünleşmelerini sağlamada yetersiz kalmıştır. Özelleştirme ve bürokrasiyi azaltma kapsamında atılan adımlarda batılı ülkelerle kıyaslandığında radikal olmaktan oldukça uzaktır. Özelleştirme alanında ilk kez kurumsal ve hukuki bir altyapı oluşturulması ile bürokrasi alanında ilk kez statükoculuğun kırılması yönündeki çalışmalara girişilmiş bulunulması yeni sağ düşünce sisteminin Türk kamu yönetimine eklemlenmesi doğrultusunda sadece olumlu bir atmosfer sağlamaktan öteye gidememiştir.

AK parti dönemi ise Türkiye'deki geleneksel bürokratik zihniyetin rafa kaldırılması, devletçi nitelikteki uygulamalara son verilmesi bakımından oldukça radikal adımlarla kamu yönetimi sistemini bütüncül bir biçimde ele alarak batılı ülkelerdeki yeni sağ reformları programlı bir biçimde yürürlüğe koyması bakımından başarılıdır. AK parti iktidara geldikten sonra yeni sağ çerçevede siyasi liberalizmini iktisadi bir liberalizmle pekiştirerek ekonomik büyüme ve istikrarı sağlamıştır. Mali alanda performans programı, faaliyet raporları, stratejik plan eksenli bir anlayışla YKY'nin özel sektör perspektifini kamuda hâkim kılmıştır. Yerel yönetimlerde gönüllülük ve sivil toplumun aktifliği gibi muhafazakâr yaklaşımların esas alınmasıyla “önce insan” gibi liberal bir söylemle yerel kamu hizmetlerinin maliyetini azaltıcı, kalitesini arttırıcı politikalar izlemiştir. Sağlık ve sosyal güvenlik ile iskân alanlarında batılı yeni sağ ülkelerde olduğu gibi piyasalaşma uygulamalarını hızlandırmıştır. Bürokrasiyi azaltma ve özelleştirme alanında ilk kez radikal adımlar atarak kamu yönetimindeki etkinlik politikalarına ivme kazandırmıştır. Vatandaşa değer veren, vatandaşın devlet karşısında konumunun güçlendirilmesini savunan demokratik bir yaklaşımla tepeden inmece, toplum mühendisliğine dayalı, devleti kutsallaştırıcı otoriter bir yönetim anlayışından, bireysel özgürlükler çerçevesinde hareket eden insan haklarına dayalı liberal bir devlet anlayışına geçişi sağlamıştır.

80 öncesinin kamu yönetiminin yapısal faaliyetlerinde değişime gidilmesini öngören “idari reform” anlayışı yerine, kamu kurumlarını kurum kültürü, işleyiş biçimi ve vatandaşlarla olan ilişkileri bakımından dönüştürmeyi amaçlayan daha geniş bir kapsama sahip “yeniden yapılanma” anlayışını ikame ederek aşırı merkeziyetçi, hiyerarşik, içine kapalı idari sistemi dış dünyadaki gelişmelere karşı daha duyarlı kılmıştır. Ancak çıkarılan kanunların yanı sıra kamu yöneticilerine ve görevlilerine yeni uygulamalar hakkında bilgi verilmesi, yeni uygulamaların merkezi yönetimce yakın bir takip ve denetim altına alınması, vatandaşların kamu hizmetlerindeki kolaylıklar hakkında çeşitli yayınlar yapılarak bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi kamu yönetimi reformlarının daha sağlıklı bir biçimde gelişmesini sağlayacaktır.

Ayrıca kamu yönetimi reformları gerçekleştirilirken Türkiye gibi nüfusun çoğunun genç ve işsiz olduğu, gelir adaletsizliğinin hâlâ çözümlenmediği, eğitim düzeyinin düşük yoğunluklu olduğu bir ülkede sağlık, sosyal güvenlik, eğitim gibi genel kamu yararını gözetilen hizmetlerden yararlandırılma hususunda orta ve alt sınıfların kesinlikle mağdur edilmemesi gerektiği de unutulmamalıdır. Sosyal refah harcamaları batılı ülkelerde büyük ölçüde kısılsa da halen belli bir düzeydedir. Türkiye’deki fakirlik düzeyi ile işsiz nüfus kitlesi göz önüne alındığında bu alanda istihdam arttırıcı politikalara, devlet destekli programlara halen ihtiyaç olduğu gözlemlenmektedir. Özelleştirme alanında yürütülen reformlarda ise çalışanların sosyal haklarının korunmasına ve bunlara saygı gösterilmesine çalışılmalıdır. Yerel yönetimler sahasında bazı çevrelerdeki ulusal güvenlik kaygıları nedeniyle yeni kamu yönetimi reformları daha çok üniter yapıya uyum sağlayacak şekilde biçimlendirilmelidir.

Ülkenin siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı dikkate alınarak yapılacak reformlar daha başarılı olacaktır. Bunun haricinde reformların yarar ve zararları ince hesaplarla iyi tartışılmalıdır. Gerçekleştirilmek istenen reformların sonuçları ve halkın reformlar hususundaki düşünce ve memnuniyeti yakından izlenmelidir. Dış dünyanın her türlü talebini yerine getirmek amacıyla değil, daha sağlıklı ve çağa uygun nitelikli bir kamu yönetimi oluşturmak için reformlar yapılmalıdır. Reform uygulamalarında başarıyı sağlamadaki faktörlerden biri de reformları sahiplenme bakımından gösterilen güçlü siyasal destek ve istikrarlılıktır. İngiltere ve ABD ile Türkiye’de bu güçlü destek karizmatik siyasi liderlerle sağlanırken, Yeni Zelanda ve Avustralya’da hükümetin yanı

sıra bürokrasi de (hazine, devlet hizmetleri komisyonu) reformları büyük bir isteklilikle icra etmiştir. Çünkü değişimin benimsenmesi için değişim kültürünün her şeyden önce bürokraside özümsemesi gerekir. Bu nedenle reform uygulamalarını farklı toplum kesimlerine danışmadan uygulamaya çalışmanın başarısız sonuçlar üreteceği kuşkusuzdur. Reform süreci siyaset - bürokrasi - toplum ekseninde asgari ortak paydalarda bir uzlaşmayı gerekli kılmaktadır. Bu uzlaşma sonucu gelişecek ortak akıl uygulamada verimi arttıracak, başarılı sonuçlar elde edilmesine vesile olacaktır.

Yeni sağ kapsamındaki kamu yönetimi reformlarını genel olarak değerlendirdiğimizde tüm ülkelerin 1980 sonrası kamu yönetimini yeniden yapılandırma furyasına yöneldiği görülmektedir. İncelenen her ülkede kamu mali yönetiminde yaşanan krizlerle iktisadi alanda alınan liberal ekonomik önlemlerle kamusal maliyetlerin düşürülmesi ya da KİT'lerin tasfiye edilmesi, sosyal devlet kavramının daraltılması söz konusudur. Hizmet sorumluluğu ile hizmetin üretimi özelleştirme - ihale gibi yöntemlerle ayrıştırılarak daha az maliyetle daha çok sorumlulukla işleyen bir kamu yönetimi sistemi kurulmaktadır. Bu hususta bütçe kısıtlamaları, kamu hizmetlerini sayıca azaltma, ekonomik girişimlerin deregülasyonu, devlet hizmetlerinde otomasyonu arttırma, ebadı küçültme / doğru ebadı bulma politikaları ülkelerce başvurulan başlıca araçlardır. Kamu yönetimi ile halk arasındaki güven krizinin doğurduğu sıkıntıları aşmak amacıyla gizlilik ve resmi sır kavramının içeriği sınırlandırılarak kamusal bilgi ve belgelere erişimin serbest bir biçimde sağlanmasıyla artan şeffaflık sayesinde halkın devlete olan güveninin tazelenmesi bir diğer politikadır. Kamuda etik düzenlemelere başvurma, bir konuda karar alınırken karara muhatap olacak kesimlerin görüşlerini alma (yönetime katılma) bu kapsamdaki temel araçlardır. Bu araçlarla yeni sağın iktisadi liberalizmi siyasal bir liberalizmle bütünleştirilmektedir. Kamu hizmetlerinin idari fonksiyonları verimlilik, hız, pratiklik, ihtiyaçları yerinde karşılama, kalite, kırtasiyecilikle mücadele ilkeleri doğrultusunda değişime uğratılmaktadır. Stratejik plânlama, performans programı ve performans göstergeleri gibi ölçülebilir değerler aracılığıyla iç denetime ve kamuoyu denetimine ağırlık verilerek hesap verebilirlik uygulamaları kamu kurumları bağlamında içsel ve dışsal açıdan, merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkileri ekseninde ise yetki devri ve daha fazla desantralizasyon politikalarıyla güçlendirilmektedir. Süreç ve düzenlemelerden çok çıktı ve kaynak yönetimine yoğunlaşmaktadır. Politikacı - bürokrat ilişkilerindeki yatay sorumluluk daha dikey kılınarak YKY'nin siyaset ve idare

ayırımına farklılaştırılmış ilişkiler ağında vurgu yapılmaktadır. Kamu yönetiminde sözleşmelilik yaygınlaştırılarak kamuda ekonomik rasyonalizm baskın bir değer olarak benimsenmektedir. Bu ekonomik rasyonalizm yeni sağın iktisadi liberalizmine dayalıdır. YKY tarafından da maliyet uyarlamalarıyla desteklenmektedir. Bunun haricinde, ulusal kamu yönetimleri arasındaki rekabetin uluslararası düzeye kaymasıyla performans ölçüm kıstasları küreselleşmektedir. Ülkelerin yönetim sistemlerinde uluslararası standartlardaki değer ve ilkeleri benimsemeleri ile özel sektörle kamu sektörü kaynaşmakta, kamu yönetimi YKY'nin ilke ve değerleriyle bütünleşerek işletmecî bir yönetim tarzına ve ruhuna kavuşturulmaktadır.

Kamu görevlilerinin sayısı azaltılarak eğitim ve nitelik standartları açısından kamu yönetiminde kalite arttırılmaktadır. Artık endüstriyel sahada çalışan mavi yakalılardan çok kendi alanında uzman, eğitilmiş beyaz yakalı personele ağırlık verilerek hizmet sektöründe profesyonelleşme olgusuna vurgu yapılmaktadır. Merkezi yönetim ulusal politika ve standartları belirleme, plânlama, koordinasyon ve denetimle sorumlu kılınarak kamu politikalarının icrası yerel yönetimlere bırakılmaktadır. Yerelleşme - bölgeselleşme politikaları bilhassa 1980 sonrası ağırlık kazanmıştır. Dünyadaki genel eğilim, merkezi yönetimi ve merkezi yapıları daha esnek kılmak, mümkün olabildiğince kamu politikalarını yerel mekanizmalar aracılığıyla icra etmek yönündedir.

Bu yorumlamalar ışığında ortaya çıkan tabloya genel olarak bakıldığında, çalışmanın hipotezi olan farklı ülkelerde benzer taleplerle yola çıkan reform hareketlerini besleyen YKY uygulamalarının yeni sağın özgürlükçü - birey odaklı, serbest piyasanın rekabet eksenli gelişimini destekleyici liberal politikalarıyla, âdem-i merkeziyetçi, küçük ama güçlü devlet vurgusuna dayalı, anti - kolektivist muhafazakâr ideallerine hizmet ettiği kanıtlanmış olmaktadır.

KAYNAKÇA

- ADAMS, I. (1993), **Political Ideology Today**, Manchester University Press, Manchester.
- Adres Kayıt Sistemi, www.nvi.gov.tr, Erişim Tarihi: 14.05.2009.
- AGBC - Auditor General of British Columbia (2003), “Notes on Public Sector Reform and Performance Management Australia”, www.oag.bc.ca/papers/PSReforms/Australia.pdf, Erişim Tarihi: 25.03.2008.
- AĞBAL, NACİ (2000), “Public Administration Theory and International Trends”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 428, Ankara.
- Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun, Kanun No: 5258, 24.11.2004.
- Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Yönetmelik, 6.07.2005.
- AK Parti Tüzüğü, www.akparti.org.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2009.
- AK Parti Kurum Kimliği Kılavuzu, www.akparti.org.tr , Erişim Tarihi: 27.02.2009.
- AK Parti Programı (2001), www.akparti.org.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2009.
- AK Parti (2010), “Alnımızın Akıyla 2003 - 2010”, www.akparti.org.tr, Ağustos, Erişim Tarihi: 20.12.2010.
- AK Parti (2009), “Alnımızın Akıyla 2003 - 2008”, www.akparti.org.tr, Mart, Erişim Tarihi: 5.7.2009.
- AK Parti (2007), “Nice AK Yıllara Güven ve İstikrar İçinde Durmak Yok Yola Devam”, Haziran, www.akparti.org.tr, Erişim Tarihi: 5.07.2009.
- AK Parti (2005), “Üç Yılda AK Parti Farkı”, www.akparti.org.tr, Erişim Tarihi: 5.07.2009.
- AKDOĞAN, Yalçın (2004), **AK Parti ve Muhafazakâr Demokrasi**, 2. Baskı, Alfa Basım Yayım, İstanbul.
- AKBULUT, Örsan (2005), **Siyaset ve Yönetim İlişkisi: Kuramsal ve Eleştirel Bir Yaklaşım**, Birinci Baskı, TODAİE Yayınları, Ankara.
- AKBULUT, Örsan Ö. (2007), **Küreselleşme, Ulus Devlet ve Kamu Yönetimi**, Birinci Baskı, TODAİE Yayınları, Ankara.
- AKDOĞAN, Argun (2001), Mapping Özal’s New Right Hegemonic Project, Non Published Doctor of Philosophy Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- AKYOL, Servet (2003), Refah Devletine Anayasal İktisat Çerçevesinden Bir Bakış: Türkiye Örneği, Akdeniz Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

- AKIN, Cengiz (1996), “Büyükşehir Belediyesi ile Bağlı İlçe veya Alt Kademe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 411, Haziran, Ankara.
- AKARSU, Emine Esen (2006), Yapısal Uyum Sürecinde Türkiye’de Kamu Gelir - Gider Kompozisyonundaki Değişiklikler, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- AKDAĞ, Recep (2007), “Sağlık Hizmetleri Anlayışında Değişim: Sağlık Bakanlığı Performans Yönetimi Modeli”, **Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği**, Edt. Hamza Ateş, Harun Kırılmaz, Sabahattin Aydın, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- AKTAŞ, Sururi (2001), **Hayek’in Hukuk ve Adalet Teorisi**, Liberte Yayınları, Ankara.
- AKGÜN, Sevgi Baydar (2007), “Yönetim Etiği Açısından Türkiye’deki Kurumsallaşma Çabaları: Kamu Görevlileri Etik Kurulu”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 79, Sayı: 455, Haziran, Ankara.
- AKSOY, Şinasi (1998), “Yeni Sağ, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetim: Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, ss. 3-14, Ankara.
- AKSOY, Şinasi (2003), “Yeni Sağ ve Devletin Değişimi”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi**, Der. Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yayman, 1. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara.
- AKAN, Taner (2006), “Sosyal Demokrat Liberalizm ya da Liberal Sosyal Demokrasi: AB Çalışma İlişkilerinde Üçüncü Yol Modeli”, **Toplum ve Bilim**, Sayı: 106, ss. 68-110.
- AKTAN, Coşkun Can (1994a), “Liberal Demokrasi ve Piyasa Ekonomisi”, **Banka ve Ekonomik Yorumlar**, Yıl: 31, ss. 5-31, Mart, İstanbul.
- AKTAN, Coşkun Can (1994b), “Politikada Rant Kollama”, **Amme İdare Dergisi**, Cilt: 26, s. 4, ss. 120-136, Ankara.
- AKTAN, Coşkun Can (1996), “Turgut Özal’ın Değişim Modeli ve Değişime Karşı Direnen Güçlerin Tahlili”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı: 40, Mayıs - Haziran, ss. 15-32.
- AKTAN, Coşkun Can (2002), “Devletin Büyümesi ve Devletin Başarısızlığının Anatomisi”, **Anayasal İktisat**, Edt. Coşkun Can Aktan, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- AKTAN, Coşkun Can (2004), **Yeni İktisat Okulları**, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- AKKAŞ, Hasan Hüseyin (2004), **Muhafazakâr Düşünce ve Edmund Burke**, Kadim Yayınevi, Ankara.

- ALKIŞ, Abdulsamet, “Yönetim Sorumluluğu Modelinde Hesap Verme Sorumluluğu”, www.demud.org.tr, Erişim Tarihi: 26.05.2009.
- ALPÖĞE, Atilla, “Kamu Reformunda Uluslararası Deneyim,” <http://www.tesev.org.tr/projeler/kamu-uluslararası-metin-bolum1.php>, Erişim Tarihi: 10.07.2008.
- ALP, Ali (1999), “Türkiye’de Kamu Gölgesinde Piyasa Ekonomisi Arayışları ve Mali Piyasalara Genel Bakış”, **Yeni Türkiye Dergisi**, s. 27, Mayıs - Haziran.
- ALKAN, Ahmet Turan (1999), “Devletin Lanetini Kim Üstlenecek?”, Türk Ekonomisi I, **Yeni Türkiye Dergisi**, s. 27, Mayıs - Haziran.
- AL, Hamza (2002), Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- AL, Hamza (2007), “Sağlık Bakanlığı Hastanelerinde Performans Denetimi”, **Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği**, Edt: Hamza Ateş, Harun Kırılmaz, Sabahattin Aydın, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- AL, Hamza (2008), **Yeni Kamu Yönetimi: Ülke Deneyimleri**, Değişim Yayınları, İstanbul.
- ANAVATAN Partisi (1983a), Parti Programı, ANAP Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı.
- ANAVATAN Partisi (1983b), Seçim Beyannamesi.
- APSC - Australian Public Service Commission (2003), “The Australian Experience of Public Sector Reform”, Occasional Paper Two, <http://www.apsc.gov.au/about/exppsreform.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2008.
- APPLEBAUM, Anne (1998), “Tony Blair and the New Left”, **Foreign Affairs**, 76 (2), pp. 45-60.
- ARSLAN, Murat (2006), “Orta Vadeli Harcama Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Plânlama ve Performans Esaslı Bütçeleme**, Edt. Coşkun Can Aktan, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ARIKBOĞA, Erbay (2008), “Türkiye’de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu: Reform ve Uygulama Analizi”, **Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler**, Edt. Fatma Neval Genç, Abdullah Yılmaz, Hüseyin Özgür, Gazi Kitabevi, Ankara.
- ASHFORD, Nigel (1993), “The Ideas of the New Right”, **Public Policy and the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York.
- ASHTON, Toni (1999), “The Health Reforms: To Market and Back?”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 134-154.

- ATEŞ, Selahattin (2008), “İngiltere’de Kamu Personeli ve İstihdam Politikaları”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 458, Yıl: 80, Ankara.
- ATA, Tanfer (2002), Özal Döneminde Uygulanan Ekonomik İstikrar Politikaları (1983 - 1989), Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- ATAAY, Faruk (2007), **Neoliberalizm ve Devletin Yeniden Yapılandırılması**, Türkiye’de Kamu Reformu Üzerine İncelemeler, De Ki Basım Yayım, Ankara.
- ATEŞ, Hamza (1999), An Exploration of the Theory and Practice of the New Public Management, A Case Study of Turkey with Particular Reference to the Turkish Health Sector, Non Published Doctor in Philosophy Thesis, Liverpool.
- ATEŞ, Hamza (2002), “Kamu Yönetiminde Yeni Yönelimler”, Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Ders Notları, Kocaeli Üniversitesi, Hereke - İzmit.
- ATKINSON, Rob (1990), “Government during the Thatcher Years”, **Public Policy under Thatcher**, Edt. by Stephen P. Savage and Luntun Robins, Macmillan Education, London, pp. 45-60.
- AUCOIN, P. (1990), “Administrative Reform in Public Management: Paradigms, Principles, Paradoxes and Pendulums”, **Governance**, Vol. 3, No. 2, pp. 115-137.
- AUCOIN, P. (1995), **The New Public Management: Canada in Comparative Perspective**, Quebec: Institute for Research on Public Policy, Montreal.
- AUSTRALIA GOVERNMENT INFORMATION SERVICE POLICY BOARD (1995), “Information Update”, Government Information Service Policy Board, Canberra.
- AYDIN, M. Kemal (2003), **Sermayenin Küreselleşmesi**, Kapitalizmin Altın Döneminden Neoliberal Dalgaya Uzanan Süreç, Birinci Baskı, Değişim Yayınları, İstanbul.
- AYDINLI, Halil İbrahim (2002), Post Fordist Dönüşüm Süreci ve Türkiye’de Belediyeler, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- AYKAÇ, Gökhan ve Erhan Enç (2003), “Türkiye’nin IMF Deneyimine Bir Bakış”, **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, ss. 57-75, Ankara.
- AYDIN, Sabahattin ve Mehmet Demir (2007), “Performansa Göre Ödeme Sisteminin Sağlık Harcamalarına Etkileri”, **Sağlık Sisteminde Performans Yönetimi: Türkiye Örneği**, Edt. Hamza Ateş, Harun Kırılmaz, Sabahattin Aydın, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- BAYRAKTAR, Gonca (2003), “Yeni Sağ Düşüncenin Kamu Yönetimindeki Yansıması Olarak Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi**, Der. Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yayman, 1. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, ss. 561-572.
- BAYKALER, Gazi (2006), “Kamu Görevlilerine Yönelik Etik Davranış İlkeleri”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 78, Sayı: 453, Aralık, Ankara.

- BAŞKAYA, Fikret (1986), **Devletçilikten 24 Ocak Kararlarına**, Birlik Yayınları, Ankara.
- BAŞKAYA, Fikret (1994), **Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü**, İmge Kitabevi, Ankara.
- BARLAS, Mehmet (2001), **Turgut Özal'ın Anıları**, 4. Baskı, Birey Yayıncılık, İstanbul.
- BARIŞIK, Salih ve Emin Barlas (2003), “Türkiye’de Özelleştirme”, **Özelleştirme: Teori, Dünya ve Türkiye Deneyimi**, Edt. Yusuf Bayraktutan, Liberte Yayınları, Ankara.
- BAĞÇE, H. Emre (1999), “Küreselleşme, Devlet ve Demokrasi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 32, Sayı: 4, Ankara.
- BAYRAKTUTAN, Yusuf (2003), **Global Ekonomide Bütünleşme Trendleri**, Bölgeselleşme ve Küreselleşme, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- BAYRAMOĞLU, Sonay (2002), “Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim”, **Praksis**, Sayı: 7, ss. 85-116.
- BARCAN, Alan (2001), “The Reform of State Education in Australia”, **Public Sector Reform**, An International Perspective, Edt. by Brendan C. Nolan, Palgrave Macmillan Press, New York.
- BAILEY, Robert, “Özelleştirme Kavramının Doğru ve Yanlış Kullanımları”, Çev. Aytaç Eker, www.canaktan.org, Erişim Tarihi: 18.06.2008.
- BARRY, Norman (1989), **Yeni Sağ**, Çev. Cevdet Aykan, Tisamat Yayınları, Ankara.
- BARRY, Norman (1993), “The New Right and Provision for the Elderly”, **Public and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York, pp. 251-268.
- BARRY, Norman (2001), **Birey, Cemaat, Piyasa**, Yayına Hazırlayan: Aliye Mavili Aktaş, Liberte Yayınları, Ankara.
- BARRY, Norman (2002), “Piyasa”, **Piyasa Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, Ankara, ss. 29-33.
- Bağımsız Sosyal Bilimciler (2007), **IMF Gözetiminde On Uzun Yıl (1998 - 2008)**, Farklı Hükümetler Tek Siyaset, Birinci Basım, Yordam Kitap, İstanbul.
- Bağımsız Sosyal Bilimciler (2008), **2008 Kavşağında Türkiye: Siyaset, İktisat ve Toplum**, Birinci Basım, Yordam Kitap, İstanbul.
- BAŞBAKANLIK (1986a), Reform Mahiyetindeki Kanuni Düzenlemeler, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- BAŞBAKANLIK (1986b), Hükümetin Üç Yıllık İcraatı (13.12.1983 - 12.12.1986), Başbakanlık Basımevi, Ankara.

- BAŞBAKANLIK, “e-Dönüşüm Türkiye Projesi konulu ve 27.02.2003 tarihli 2003 / 11 sayılı Genelge”.
- BAŞBAKANLIK İLETİŞİM MERKEZİ (BİMER), Doğrudan Başbakanlık Uygulaması Nedir? , www.basbakanlik.gov.tr/bimer/index.htm, Erişim Tarihi: 15.06.2009.
- BAYDAR, Tülay (2004), Yönetim Etiği Açısından İngiltere’deki Kamu Yönetimi Uygulamaları, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- BAYDAR, Tülay (2005), “Yönetim Etiğine Genel Bir Bakış”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 449, Aralık, Ankara.
- Beper, www.beper.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.07.2009.
- Belediye Kanunu, Kanun No: 5393, 3.07.2005.
- BEKMEN, Ahmet (2003), Reinstitutionalizing Turkey: The New Right Experience, Boğaziçi University Non Published Master Thesis, İstanbul.
- BELL, Stephen, “New Zealand: E-government mostly achieves its 2004 milestone”, www.e-logo-de/htm/modules.php?Name:News&file=article&sid=7159, Erişim Tarihi: 20.11.2004.
- BEVIR, Mark ve David O’Brien (2001), “New Labour and the Public Sector in Britain”, **Public Administration Review**, Eylül - Ekim, 61 (5), ss. 535-547.
- BENETON, Philippe (1991), **Muhafazakârlık**, Çev. Cüneyt Akalın, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- BELSEY, Andrew (1986), “The Political Economy of Freedom”, **The Ideology of the New Right**, Der. Ruth Levitas, Oxford Polity Press, ss. 24-54.
- BELSEY, Andrew (1994), “Yeni Sağ, Toplumsal Düzen ve Yurttaşlık Hakları”, Çev. H. İçeren, **Mürekkep**, Sayı: 1, Güz, ss. 3-13.
- BIYIKLIOĞLU, Hüseyin (2000), Devletin Ekonomide Yeniden Yapılanması Çerçevesinde Özelleştirme ve İstihdama Etkisi, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- BİNGÖL, Yılmaz ve Şener Akgün (2005), “Demokratlıktan Muhafazakâr Demokratlığa: Demokrat Parti ile Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Karşılaştırmalı Bir Analizi”, **Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi**, (9), ss. 1-33, Kocaeli.
- BİLGE, Semih (2007), “Belediyelerde Performans Ölçümü (BEPER) Projesi”, Sayı: 59, Ocak, **E-Akademi Dergisi**, www.e-akademi.org.tr, Erişim Tarihi: 20.07.2009.
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Kanun No: 4982, 24.04.2004.
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, 24.04.2004.
- Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı (2009), 2009 Yılı Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yatırımları, www.bilgitoplumu.gov.tr/yatirim/2009KamuBITYatirimlari.pdf, Erişim Tarihi: 10.10.2009.

- Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı, e-Dönüşüm Türkiye Projesi: Türkiye e-Dönüşümün Neresinde? , www.bilgitoplumu.gov.tr/edtr.asp, Erişim Tarihi: 10.10.2009.
- Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı, AB'deki e-devlet Programları, www.bilgitoplumu.gov.tr/eavrupa/euindex.9html, Erişim Tarihi: 10.10.2009.
- Birinci Özal Hükümeti Programı (1983).
- BİNGÖL, Önder (2003), Küreselleşme Sürecinde Devletin Yeni İşlevi, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- BİLGİÇ, Veysel (2003), “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Edt. Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, N. Kemal Öztürk, Bayram Coşkun, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- BLAIR, Tony (1998), **The Third Way**, New Politics for the New Century, Fabian Society, Fabian Pamphlet, London.
- BORA, Tanıl (2002), “2002 Seçimi ve Siyasi Güzergâh Problemleri”, **Birikim**, Sayı: 163 / 164, Kasım - Aralık, Ankara.
- BORATAV, Korkut (2009), “AKP’li Yıllarda Türkiye Ekonomisi”, **AKP Kitabı**, Bir Dönüşümün Bilançosu, Der. İlhan Uzgel - Bülent Duru, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- BOSANQUET, Nick (1984), **After the New Right**, Heinemann Educational Books, London.
- BOYNE, George (1993), “Local Government: From Monopoly to Competition?”, **Public Policy and the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York, pp. 165-193.
- BOGDANOR, Vernon (2001), “Constitutional Reform”, **The Blair Effect 1997 - 2001**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 139-159.
- BOSTON, Jonathan, Paul Dalziel and Susan St. John (1999a), “Rebuilding an Effective Welfare State”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 301-317.
- BOSTON, Jonathan, Paul Dalziel and Susan St. John (1999b), “Preface”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. V-IX.
- BOSTON, Jonathan (1999), “New Zealand’s Welfare State in Transition”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 3-20.

- BOEX, Jameson, Jorge Martinez Vazquez, Robert M. McNab (2001), Çok Yıllı Bütçeleme: Uluslararası Uygulamaların İncelenmesi ve Gelişmekte Olan Ülkelerle Geçiş Aşamasındaki Ülkeler İçin Çıkarılacak Dersler”, Çev. Ayşe Günay, Ersan Öz, **Maliye Dergisi**, Sayı: 138, Eylül - Aralık 2001, Ankara, ss. 1-22.
- BÖLÜM 3, Bütçe Açıkları ve Kamu Borçlanmasında Disiplin: Gelişmiş Ülkelerdeki Hukuksal Düzenleme, www.tarimsalpazarlama.com, Erişim Tarihi: 18.06.2008.
- BRODIE, J. (1995), **Politics on the Margins: Restructuring and the Canadian Women’s Movement**, Halifax, Fernwood, Canada.
- BRODIE, J. (1996), “Restructuring and the New Citizenship”, **Rethinking Restructuring: Gender and Change in Canada**, Edt. I. Bakkır, University of Toronto, pp. 126-140.
- BROADBENT, Jane and Richard Laughlin (2002), “Public Service Professionals and the New Public Management: Control of the Professions in the Public Services”, **New Public Management: Current Trends and Future Prospects**, Edt. by Kate McLaughlin, Stephen P. Osborne and Ewan Ferlie, Routledge, London and New York, pp. 95-109.
- BUCHANAN, James et. al (1978), **The Economics of Politics**, The Institute of Economic Affairs Readings 18, London.
- BUCHANAN, James, Marilyn R. Flowers (1987), **The Public Finances**, Homewood: Richard D. Irwin, Inc, Illinois.
- BURTON, John (1993), “Taxation Policy and the New Right”, **Public Policy and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York, pp. 102-120.
- BUTCHER, Hugh, Ian G. Law, Robert Leach ve Maurice Millard (1990), **Local Government and Thatcherism**, Routledge, London and New York.
- Büyükşehir Belediye Kanunu, Kanun No: 5216, 10.07.2004.
- Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun No: 5747, 6.03.2008.
- CARTER, Hodding (1988), **The Reagan Years**, George Braziller, New York.
- CAMPAGNA, S. Anthony (1994), **The Economy in the Reagan Years**, The Economic Consequences of the Reagan Administrations, Greenwood Press, Westport, Connecticut, London.
- CARROLL, Peter Steane (2002), “Australia, New Public Management and the New Millennium”, **New Public Management: Current Trends and Future Prospects**, Edt. by Kate McLaughlin, P. Osborne and Ewan Ferlie, Routledge, London and New York.

- CANMAN, Doğan (1988), “Türkiye’de Kamu Personel Rejiminde İyileştirme Çalışmaları ve Son Gelişmeler”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 378, Mart, Ankara.
- CANGİR, Mehmet (2001), “Küreselleşme”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 433, Yıl: 72, Aralık, Ankara.
- CANGİR, Mehmet (2003a), “Avustralya Yönetim Sistemi”, www.icisleri.gov.tr, Erişim Tarihi: 18.07.2008, ss. 377-407.
- CANGİR, Mehmet (2003b), “Yeni Zelanda Yönetim Sistemi”, www.icisleri.gov.tr, Erişim Tarihi: 18.07.2008, ss. 409-447.
- CANSIZ, Harun (2002), Kamu Mali Yönetiminde Şeffaflık, Celâl Bayar Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa.
- CASTELLS, M. (1996), “The Informational Model of Development and the Restructuring of Capitalism”, **Reading in Urban Theory**, Edt. by Fainstein S. and S. Campbell, Blackwell, Oxford.
- CARPENTER, Philip Mardin (2002), Political Low Roads: The Rhetoric of Twentieth Century American Demagoguery and the Rise of the New Right, Thesis for Doctor of Philosophy in History, Urban - Illinois, USA.
- Cezaevlerinde Görüntülü Konuşma İmkânı,
www.yenisafak.com.tr/Aktue/?c=S&İ=162756, Erişim Tarihi: 14.01.2009.
- CEMAL, Hasan (2004), **Özal Hikâyesi**, 10. Baskı, Doğan Yayıncılık, İstanbul.
- CORBY, Susan (1999), “The National Health Service”, **Public Management in Britain**, Edt. by Sylvia Horton and David Farnham, Macmillan Press, London, pp. 180-194.
- COŞKUN, Bayram ve Turgay Uzun (2005), “İl Özel İdaresi’nde Yeniden Yapılanma”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar - I: Reform**, Edt. Hüseyin Özgür, Muhammed Kösecik, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- COCHRANE, A. (1993), **Whatever Happened to Local Government**, Open University Press, Buckingham.
- Commonwealth of Australia (1983), Review of Commonwealth Administration, Chairman: J. B. Reid, Canberra: AGPS.
- COHEN, S. Edward (2001), “Globalization and the Boundaries of the State: A Framework for Analyzing the Changing Practice of Sovereignty”, **Governance**, 14 (1).
- ÇAHA, Ömer (1999), “Liberalizmin Temel İlkeleri”, **Yeni Türkiye**, Ocak - Şubat, Yıl: 5, Sayı: 25, Ankara.
- ÇAHA, Ömer (2004a), “Muhafazakâr Düşüncede Toplum”, **Liberal Düşünce**, Yıl: 9, Sayı: 34, Ankara, ss. 15-24.

- ÇAHA, Ömer (2004b), **Dört Akım Dört Siyaset**, İkinci Baskı, Kadim Yayınları, Ankara.
- ÇAHA, Ömer ve diğerleri, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Bürokratik Devlet Yapısından Katılımcı Yönetime ve İş Dünyası İçin Yeni Ufuklar”, **MARİFED Araştırma Raporu**, www.ishad.org.tr, Erişim Tarihi: 4.07.2009.
- ÇATALOLUK, Cuma (2005), Küreselleşme Sürecinde IMF İstikrar Politikalarının Etkinliği: “Türkiye Örneği”, Celâl Bayar Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa.
- ÇETİN, Halis (2001), “Liberalizmin Temel İlkeleri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, Doç. Dr. Feramuz Aydoğan’ın Anısına, ss. 219-236.
- ÇETİN, Halis (2004), “Muhafazakârlık: Kaosa Karşı Kosmos”, **Muhafazakâr Düşünce Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, Ankara, ss. 95-131.
- ÇETİN, Sefa (2008), “İngiltere’de En İyi Değer Rejimi ve Denetim Sistemi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 68, Ocak - Mart, Ankara, ss. 47-65.
- ÇELİK, Yusuf ve Fahreddin Tatar (2003), “Sosyal Güvenlik Politikası”, **1980 - 2003 Türkiye’nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdarî Politikaları**, Edt. Turgut Göksu ve diğerleri, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- ÇELEBİ, Kemal A. (2000), **Kamu Ekonomisi Analizi**, Emek Matbaası, Manisa.
- ÇEVİK, Hasan Hüseyin ve diğerleri (2008), **Kamu Kurumlarında Performans Yönetimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ÇEVİK, Hasan Hüseyin (2009), “Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim ve Performans Yönetimi”, **Değişik Yönleriyle Yerelleşme**, Edt. Veysel K. Bilgiç, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ÇİÇEK, Nazan (2000), Yeni Sol Argümanlar Işığında Özgürlük ve Dayanışma Partisi, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇİVİ, Dilek Çetin (2006), Belediyelerde Performans Yönetimi, Kocaeli Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- DAVIS, Mike (1985), “Yeni Sağın Yükselişi ve Yeni Sağ”, **Kriz, Neoliberalizm ve Reagan Dosyası**, Der: Ragıp Zarakolu, Dünya Sorunları Dizisi: 1, Alan Yayıncılık: 44, İstanbul.
- DAWKINS, J. S. (1985), “Reform in the Canberra System of Public Administration”, **Australian Journal of Public Administration**, XLIV (1), pp. 59-72.
- DALZIEL, Paul and Susan St. John (1999), “The Role of Government”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 75-93.

- DETR, Department of Environment (1999), Transport and Regions, Summary of Responses to Modernising Local Government: "Improving Services through the Best Value", London.
- DEMİR, Mehmet (2007), "Sağlık Bakanlığı Performansa Dayalı Ücretlendirme Sistemi", **Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği**, Edt: Hamza Ateş, Harun Kırılmaz, Sabahattin Aydın, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- DEMİR, Bayram (2007), "Kamu Sağlık Sektöründe Kurumsal Performans Uygulaması İçinde Vatandaş Memnuniyeti: Sağlık Bakanlığı Hastaneleri Örneği", **Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği**, Edt: Hamza Ateş, Harun Kırılmaz, Sabahattin Aydın, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- DEMİRBAŞ, Tolga (2005), "Küreselleşmenin Modern Devlet Maliyesine Etkileri", **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 50-51, Ankara.
- DEMİRCAN, Esra (2008), "Küreselleşme Sürecinde Değişen Devlet Anlayışından Kamu Hizmetlerinin Dönüşümüne: Sağlık Hizmetlerinde Piyasa Mekanizmaları", **Süleyman Demirel İİBF Dergisi**, C. 13, S. 1, ss. 57-82.
- DI FRANCESCO (2001), "Process not Outcomes in New Public Management? , Policy Coherence in Australian Government", **The Drawing Board: An Australian Review of Public Affairs**, Vol: 1, Number: 3, pp. 110-116.
- DİNÇER, Ömer ve Cevdet Yılmaz (2003), **Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim**, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1, Ekim, Başbakanlık, Ankara.
- DİRSEK, Hikmet (2007), "Yerel Yönetimler ve İnovasyon", **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 79, Sayı: 457, Aralık, Ankara.
- DOĞAN, Çetin (2003), "Enflasyon ve Para Politikası", **1980 - 2003 Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları**, Edt. Turgut Göksu, Hasan Hüseyin Çevik, Abdulkadir Baharçiçek, Ali Şen, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- DOĞAN, Ali Ekber (2002), **Birikimin Hamalları**, Donkişot Yayınları, İstanbul.
- DPT (1985), **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1985 - 1989)**, Yayın No: 1984.
- DPT (2000), **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı**, Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: 2544, ÖİK: 560, Ankara.
- DPT (2006), **Bilgi Toplumu Stratejisi (2006 - 2010)**, Yayın No: 2699, Ankara.
- DPT (2007), **e-Dönüşüm Türkiye Projesi: 2003 - 2007 Arası Gelişmeler**, Bilgi Toplumu Dairesi, 25 Ekim, Ankara.
- DPT, Bilgi Toplumu Dairesi, Bilgi Toplumu İstatistikleri 2011, www.dpt.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.9.2011.
- DRIVER, Stephen and Luke Martell (1998), **New Labour**, Politics after Thatcherism, Polity Press, UK - USA.
- D'SOUZA, Dinesh (1997), **Ronald Reagan**, How an Ordinary Man Became an Extraordinary Leader? , The Free Press, New York.

- DU GUY, Paul (2002), **Bürokrasiye Övgü**, Weber - Organizasyon - Etik, Çev. Engin Yıldırım, Şuayip Çalış, Serkan Bayraktar, İrfan Haşlak, Değişim Yayınları, 1. Basım, İstanbul.
- DURA, Yahya Can (2007), “Dünya Uygulamaları Bağlamında Kalkınma Ajanslarının Yapısal Analizi”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 455, Yıl: 79, Ankara.
- DURUN, Davut (2005), **12 Eylül Darbesi**, Hatıralar, Gözlemler, Düşünceler, Şehir Yayınları, İstanbul.
- DUMAN, Betül (2005), 1980 Sonrası Yeni Sağın Hegemonya Mücadelesi: Özal Liderliğinde Anavatan Partisi, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- DUNCAN, S. and M. Goodwin (1988), **The Local State and Uneven Development**, Polity Press, Oxford.
- DUBIEL, Helmut (1998), **Yeni Muhafazakârlık Nedir?** , 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- EADS, C. George, Michael Fix (1982), “Regulatory Policy”, **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Edt. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 157-219.
- EKEN, Musa (2004), “Bilgi Edinme Hakkı”, **Sah Konuşmaları**, 2003 / 2004 Yılı Sunumları, www.kamu.sakarya.edu.tr, Sakarya.
- EKİCİ, Birol (2007), “Kamu Yönetiminde Bürokrasi ve Kırtasiyeciliğin Azaltılması: Ülkemizde Yürütülen Çalışma Örnekleri”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - II**, Edt. Ahmet Nohutçu, Asım Balcı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- En İyi Uygulama Örnekleri, w3.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?content=10955, Erişim Tarihi: 14.05.2009.
- ENTEMAN, William (1993), **Managerialism**, The Emergence of a New Ideology, The University of Wisconsin Press, London.
- ERDOĞAN, Aydın (2006), Küresel Kamu Yönetimi Reformu Döneminde Kent Yönetiminde Özelleştirme Tercihi, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- EROĞUL, Cem (2006), **Çağdaş Devlet Düzenleri**, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Kırılantç Yayınevi, Ankara.
- ERDOĞAN, Recep Tayyip (2004), Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu’nda Yapılan Konuşma, <http://tr.wikisource.org>, Erişim Tarihi: 24.02.2009.
- ERCEBE, Özlem (2004), Hegemonik Bir Proje Olarak Yeni Sağ ve AKP’nin Yeni Sağ’a Eklemlenmesi, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- EREN, Veysel (2002), Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı, Büyükşehir ve İl Belediyeleri Üzerinde Bir Araştırma, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- ERDOĞAN, Mustafa (2000), “Küreselleşmeye Dair”, Liberal Düşünce Topluluğu, http://www.liberal-dt.org.tr/guncel/Erdoğan/me_kursellesme.htm, Erişim Tarihi: 10.09.2010.
- ERDOĞAN, Mustafa (2006), **Aydınlanma, Modernlik ve Liberalizm**, 1. Baskı, Orion Yayınevi, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilâl (1989), “Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 382, Mart, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilâl (1999), **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaacılık, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilâl (2002), **Bürokrasi ve Siyaset**, Bürokratik Devletten Etkin Yönetime, Birinci Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilâl (2004a), “Kamu Yönetiminde Değişim”, **II. Kamu Yönetimi Forumu**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, ss. 50-64.
- ERYILMAZ, Bilâl (2004b), “Türkiye’de Kamu Yönetimi Reformu”, **Salı Konuşmaları**, 2003 / 2004 Yılı Sunumları, www.kamu.sakarya.edu.tr, Sakarya.
- ERYILMAZ, Bilâl (2008), “Etik Kültürü Geliştirmek”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 80, Sayı: 456, Haziran, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilâl, “Türkiye’de Kamu Kesimi Reformları”, www.nku.edu.tr, Erişim Tarihi: 29.05.2009.
- ERDOĞDU, Seyhan (2009), “Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu”, **AKP Kitabı**, Bir Dönüşümün Bilançosu, Der. İlhan Uzgel - Bülent Duru, Phoneix Yayınevi, İstanbul.
- ESPING - ANDERSEN G. (1990), **The Three Worlds of Welfare Capitalism**, Princeton University Press, New Jersey.
- ESPING - ANDERSEN G. (1996), “After the Golden Age Welfare State Dilemmas in a Global Economy”, **Welfare States in Transition**, National Adaptations in Global Economies, Thousand Oaks, London.
- EVREN, Aslı (2002), “e-Türkiye’nin Patronu Kim?”, **BT Haber**, <http://bthaber.interpro.com.tr/haber.phtml?yazii=65000115>, Erişim Tarihi: 6.3.2002.
- FARAZMAND, Ali (1999), “Küreselleşme ve Kamu Yönetimi”, Çev. Sevilay Kaygalak, **Mülkiye Dergisi**, 25, Sayı: 229, ss. 245-278.
- FARNHAM, David ve Sylvia Horton (1996), “The Political Economy of Public Sector Change”, Edt. D. Farnham and S. Horton, **Managing the New Public Services**, 2nd edition, Macmillan, London.

- FARNHAM, David, Sylvia Horton ve Geoff White (2005), "Britain: Staff Participation and Modernization under New Labour", **Staff Participation and Public Management Reform**, Some International Comparisons, Edt. by David Farnham, Annie Hondeghem and Sylvia Horton, Palgrave Macmillan, New York, pp. 114-130.
- FERLIE, Evan (1996), **The New Management in Action**, Oxford University Press, Oxford.
- FEDAYİ, Cemâl (2004), "AKP'nin Siyasal Kimliği Üzerine: Kimlik Arkadan Gelsin", **Muhafazakâr Düşünce**, Yıl: 1, Sayı: 1, Yaz, Ankara.
- FERLIE, Ewan and Louse Fitzgerald (2002), "The Sustainability of the New Public Management in the UK", **New Public Management: Current Trends and Future Prospects**, Edt. by Kate McLaughlin, Stephen P. Osborne and Ewan Ferlie, Routledge, pp. 341-354, London and New York.
- FEDER, Judith, John Holahan, Rondall R. Bovbjerg, Jack Hadley (1982), "Health", **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Edt. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 271-303.
- FIN, Dan (2001), "Welfare to Work: New Labour and the Unemployed", **Public Policy under Blair**, Edt. by Stephen P. Savage and Rob Atkinson, Palgrave Macmillan Press, New York, pp. 72-86.
- FISHER, Louis (1990), "Reagan's Relations with Congress", **The Reagan Presidency**, An Incomplete Revolution, Edt. by Dilys M. Hill, Raymond A. Moore, Phil Williams, St. Martin's Press, New York, pp. 95-115.
- FİNCANCIOĞLU, Yurdakul (2000), "Küreselleşme Olgusu, Yeni Evrensel Sermaye ve Üçüncü Yol Doktrini", **Üçüncü Yol Arayışları ve Türkiye**, Der: Murat Cemâl Yalçın, Birinci Baskı, Büke Yayınları, İstanbul.
- FRY, Geoffrey (1995), **Policy and Management in the British Civil Service**, Prentice Hall / Harvester, Wheatsheaf, London.
- FRIEDMAN, Milton (1988), **Kapitalizm ve Özgürlük**, Çev. D. Erberk, N. Himmetoğlu, Altın Kitaplar, İstanbul.
- GAMBLE, Andrew (1986), "The Political Economy of Freedom", **The Ideology of the New Right**, Der. Ruth Levitas, Oxford, Polity Press, ss. 24-54.
- GAMBLE, Andrew (1988), **The Free Economy and the Strong State: The Politics of Thatcherism**, Duke University Press, Durnham.
- GAMBLE, Andrew (1996), **Hayek: The Iron Cage of Liberty**, Polity Press, UK.
- GERAY, Cevat (1977), "Belediyelerimizin Yapısal Sorunları", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C. 32, ss. 1-4.

- GERAY, Cevat (2009), “AKP ve Konut: Toplumsal Konut Yöneltili Açısından TOKİ Uygulamaları”, **AKP Kitabı**, Bir Dönüşümün Bilançosu, Der. İlhan Uzgel - Bülent Duru, Phoenix Yayınevi, İstanbul.
- GIBB, F. (1988), “Low Makes It Easier to Get Compensation for Poor Goods”, **The Times**, 22 February.
- GIDDENS, Anthony (2000a), **Üçüncü Yol**, Sosyal Demokrasinin Yeniden Dirilişi, Çev. Mehmet Özay, Birinci Baskı, Birey Yayıncılık, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2000b), **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**, Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Şekillendiriyor? , Çev. Osman Akınhay, Birinci Baskı, İmge Yayınevi, Ankara.
- GIDDENS, Anthony (2001), **Üçüncü Yol ve Eleştirileri**, Tartışmaya Önemli Bir Katkı: Tony Blair, Çev. Nihat Şad, Birinci Baskı, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- GIDDENS, Anthony (2002), **Sağ ve Solun Ötesinde**, Radikal Politikaların Geleceği, Birinci Basım, Metis Yayınları, İstanbul.
- GLENNERSTER, Howard (2001), “Social Policy”, **The Blair Effect (1997 - 2001)**, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 383-405.
- GOLLNER, Andrew B. and Daniel Salée (Eds), (1988), **Canada under Mulroney: An End of Term Report**, Vehicule Press, Montreal.
- GOLDSMITH, J. Michael ve Edward C. Page (1997), “Farewell to the British State?”, **Public Sector Reform: Rationale, Trends and Problems**, Edt. by Jan Erik Lane, Sage Publications, London, pp. 147-168.
- GORE, Al (1993), **Creating a Government that Works Better & Costs Less**, Status Report of National Performance Review, A Plume Book, New York.
- GORE, Al (1994), **Creating a Government that Works Better & Costs Less**, Status Report, Report of National Performance Review, September.
- GORE, Al (1996), “Best Kept Secrets of the Government”, **National Performance Review**, USA.
- GÖZE, Ayferi (2000), **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, 9. Baskı, Beta Basım, İstanbul.
- GÖKBUNAR, Ramazan, Kemalettin Tezcan, Ahmet Utkuseven (2002), “Yeniden Yapılanma veya Yeniden Yapılanma: Vergi İdaresi ve Denetimi İçin İşte Bütün Mesele Bu”, www.bayar.edu.tr, Erişim Tarihi: 10.07.2008.
- GÖZEL, Kadir Akın (2003), “Yeni Kamu Yönetimi Nedir?”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 75, Sayı: 438, Mart, Ankara.
- GÖLE, N. (2000), “80 Sonrası Politik Kültür”, **Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme**, Edt. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Alfa Yayıncılık, İstanbul.

- GRAY, John (1999), **Sahte Şafak**, Küresel Kapitalizmin Aldatmacaları, Çev: Gül Çağalı Güven, 1. Baskı, OM Yayınevi, İstanbul.
- GREEN, E. H. (2006), **Thatcher**, Hodder Arnold Group, London.
- GREEN, G. David (1987), **The New Right**, The Counter - Revolution in Political, Economic and Social Thought, Wheatsheaf Books, Brighton.
- GÜL, Songül Sallan (2006), **Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa**, Liberalizm ve Muhafazakârlık Kıskaçında Refah Devleti, 2. Baskı, Ebabil Yayıncılık, Ankara.
- GÜZELSARI, Selime (2000), 1990 Sonrası Anglo - Sakson ve Kıta Avrupa'sı Devletlerinde Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- GÜZELSARI, Selime (2007), Küresel Kapitalizm ve Devletin Dönüşümü: Türkiye'de Malî İdarede Yeniden Yapılanma, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- GÜLER, Birgül Ayman (2003a), "Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye", **Praksis**, Sayı: 9, ss. 93-116.
- GÜLER, Birgül Ayman (2003b), "Devlette Reform", 3 Mart 2003 Mimarlar Odası Sunuşu, TMMOB Ankara Şubesi, Ankara.
- GÜLER, Birgül Ayman (2003c), "İkinci Dalga: Siyasal ve Yönetimsel Liberalizasyon, Kamu Yönetimi Temel Kanunu", 10 - 11 Ekim, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Türkiye Yol - İş Sendikası, Ankara.
- GÜLER, Birgül Ayman (2005), **Yeni Sağ ve Devletin Değişimi**, Yapısal Uyarlama Politikaları (1980 - 1995), 2. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara.
- GÜLER, Birgül Ayman, "Devletin Yeniden Yapılandırılması", http://www.bes.org.tr/yorum/yeniden_yapilanma.htm, Erişim Tarihi: 27.02.2009.
- GÜLER, Birgül Ayman, "Kamu Yönetimi Reformu: Toplumsal Eşitsizlik ve Yönetim", politics.ankara.edu.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2009.
- GÜZEL, Uğur (2008), **Özalçılık**, 1. Baskı, Emre Yayınları, İstanbul.
- GÜNDÜZ, Samettin (2001), Türkiye'de Özal Dönemi Liberalleşme Hareketleri, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- HAMZAOĞLU, Onur ve Cavit Işık Yavuz (2009), "Sağlıkta AKP'li Dönemin Bilançosu Üzerine", **AKP Kitabı**, Bir Dönüşümün Bilançosu, Der. İlhan Uzgel - Bülent Duru, Phoenix Yayınevi, İstanbul.
- HAYEK, F. A. Von (1995), **Kanun, Yasama Faaliyeti ve Özgürlük**, Sosyal Adalet Serabı, Cilt: 2, Çev. Mustafa Erdoğan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- HAYEK, F. A. Von (1996), **Hukuk, Yasama, Özgürlük**, Kurallar ve Düzen, Çev. Atilla Yayla, İkinci Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

- HAYEK, F. A. Von (2004), **Kölelik Yolu**, Çev. Turhan Feyzioğlu, Yıldray Arslan, Liberte Yayınları, Ankara.
- HALL, Stuart, Martin Jacques (1995), **Yeni Zamanlar: 1990'lı Yıllarda Politikanın Değişen Çehresi**, Çev. A.Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- HAY, Colin (1994), "Labour's Thatcherite Revisionism: Playing the Politics of Catch - Up", **Political Studies**, 42.
- HAJER, M. A. (1989), **City Politics**, Avebury Newcastle.
- HARDY, Peter (1991), **A Right Approach to Economics**, Margaret Thatcher's United Kingdom, Hodder & Stoughton.
- HANNAH, Leslie (1989), "Mrs. Thatcher, Capital Basher?", **The Thatcher Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh and Anthony Seldon, Oxford University Press, New York, ss. 38-49.
- HAMBLETON, R. (1996), "Future Directions for Urban Government in Britain and America", **The City Reader**, Edt. by Richard Le Gates, Frederic Stout, Routledge, London.
- HARMAN, Grant (2001), "Impact of the NPM on Higher Education Reform in Australia", **Public Sector Reform**, An International Perspective, Edt. by Brendan Nolan, Palgrave Macmillan Press, New York.
- HALLIGAN, John (1997), "New Public Sector Models: Reform in Australia and New Zealand", **Public Sector Reform: Rationale, Trends and Problems**, Edt. by Jan Eric Lane, Sage Publications, London.
- HEYWOOD, Andrew (2007), **Siyasi İdeolojiler**, Çev. Ahmet Kemâl Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnaç, Şeyma Akın, Buğra Kalkan, Adres Yayınları, Ankara.
- HEPER, Metin (1990), "Turkey" in Subramaniam, **V. Public Administration in the Third World**, Greenwood Press, London.
- HEFFERNAN, Richard (2000), **New Labour and Thatcherism**, Political Change in Britain, Palgrave, New York.
- HENNESSY, Peter (1989), "The Civil Service", **The Thatcher Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh and Anthony Seldon, Oxford University Press, New York, pp. 114-124.
- HENNESSY, Peter (1995), **Whitehall**, Martin Secker and Walburg Limited Publishing, London.
- HIRST, Paul ve Grahame Thompson (2003), **Küreselleşme Sorgulanıyor**, Çev. Çağla Erdem, Elif Yücel, Üçüncü Baskı, Dost Kitabevi, Ankara.
- HILL, M. Dilys (1990), "Domestic Policy in an Era of Negative Government", **The Reagan Presidency**, An Incomplete Revolution, Edt. by Dilys M. Hill, Raymond A. Moore, Phil Williams, St. Martin's Press, New York, pp. 161-179.

- HILL, M. Dilys and Phil Williams (1990), "The Reagan Presidency: Style and Substance", **The Reagan Presidency, An Incomplete Revolution**, Edt. by Dilys M. Hill, Raymond A. Moore, Phil Williams, St. Martin's Press, New York, pp. 3-29.
- HOOD, Christopher (1991), "A Public Management for all Seasons?", **Public Administration**, Vol. 69, Issue: 1, pp. 3-19.
- HORTON, Sylvia (1990), "Local Government 1979 - 89: A Decade of Change", **Public Policy under Thatcher**, Edt. by Stephen P. Savage and Lynton Robins, Macmillan Education, UK, pp. 172-187.
- HORTON, Sylvia and David Farnham (1999), "The Politics of Public Sector Change", **Public Management in Britain**, Edt. by Sylvia Horton and David Farnham, Macmillan Press, London, pp. 3-25.
- HOGAN, J. Joseph (1990), "Reaganomics and Economic Policy", **The Reagan Presidency, An Incomplete Revolution**, Edt. by Dilys M. Hill, Raymond A. Moore, Phil Williams, St. Martin's Press, New York, pp. 135-161.
- HOLLOWAY, David, Sylvia Horton and David Farnham (1999), "Education", **Public Management in Britain**, Edt. by Sylvia Horton and David Farnham, Macmillan Press, London, pp. 194-213.
- HUTTON, Will (1995), **The State We Are In**, Jonathan Cape, London
- HUNTER, Allen (1981), "The Ideology of the New Right", **Crisis in the Public Sector: A Reader**, Edt. Martha Cameron, Monthly Review Press, New York, pp. 309-332.
- HULTEN, R. Charles, June A. O'Neil (1982), "Tax Policy", **The Reagan Experiment, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration**, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 97-129.
- Hükümet Bürokrasiyi Azalttı, www.konhaber.com, Erişim Tarihi: 30.06.2009.
- IGNAZI, Piero (1992), "The Silent Counter - Revolution: Hypotheses on the Emergence of Extreme Right - Wing Parties in Europe", **European Journal of Political Research**, Number: 22, pp. 3-34.
- INGRAHAM, Patricia (1995), "Managing for Quality in Public Organizations", **Governance in Changing Environment**, Eds. B. Guy Peters and Donald Savoie, McGill University Press, pp. 239-259.
- IT in New Zealand E-Government, www.american.edu/initeb/sf9412a/egov.htm, Erişim Tarihi: 4.11.2002.
- İkinci Özal Hükümeti Programı (1987).
- İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun No: 5302, 22.02.2005.

- İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 5779, 2.07.2008.
- 215 İmzada Noter Şartı Kalkıyor, www.tarafsizhaber.com/haber-215-izmada-NoterSarti-kalkiyor---225999/, Erişim Tarihi: 29.06.2009.
- İNSEL, Ahmet (2002), “Olağanlaşan Demokrasi ve Modern Muhafazakârlık”, **Birikim**, Sayı: 163-164, Kasım - Aralık, Ankara.
- İNSEL, Ahmet (2005), “Yeni Muhafazakârlığın Siyasal Felsefesi”, **Birikim**, Sayı: 189, Ocak, Ankara.
- İngiltere'nin Hedefi e-Devlette Bir Numara Olmak, www.turkpoint.com, Erişim Tarihi: 20.11.2004.
- İRBEÇ, Yusuf Ziya (1999), “Türkiye’de Yabancı Sermaye Politikaları ve Yatırımlarda Görülen Gelişme Eğilimleri”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Sayı: 28, Temmuz - Ağustos, İstanbul.
- JANN, Werner (1997), “Public Management Reform in Germany: A Revolution without a Theory?”, **Public Management and Administrative Reform in Western Europe**, Edt. by Walter J. M. Kickert, E. E. Publishing Inc, USA, pp. 88-89.
- JESSOP, Bob (2005), **Hegemonya, Post - Fordizm ve Küreselleşme Ekseninde Kapitalist Devlet**, Der. Betül Yazar, Alev Özkazanç, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- JONES, Bill ve Dennis Kavanagh (1994), **British Politics Today**, Fifth Edition, Manchester University Press, USA.
- KARA, Uğur (2004), **Sosyal Devletin Yükselişi ve Düşüşü**, 1. Baskı, Maki Basın Yayın, Ankara.
- KAMALAK, İhsan (2004), “Üçüncü Yol ve Sosyal Demokrasi”, **Doğu - Batı Düşünce Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 30, Kasım - Aralık - Ocak, ss. 221-235.
- KARAER, Tacettin (1987), “12 Eylül ve Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 20, Sayı: 3, ss. 29-54.
- KARAER, Tacettin (1989), “1980 Sonrasında Mahalli İdarelerin Yeniden Düzenlenmesi”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 389, Mart, Ankara.
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kanun No: 5018, 10.12.2003.
- Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik, 17.03.2006.
- Kamu İdarelerinde Stratejik Plânlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 26.05.2006.
- KAYIKÇI, Sabrina (2004), “Küreselleşmenin Kamu Yönetimi Paradigmasına Etkisi ve Türk Kamu Yönetimine Yansımaları”, **Mülkiye Dergisi**, Sayı: 256, Cilt: XXXI, Ankara.

- KAYHAN, Mehmet (2005), “Yeni İl Özel İdaresi Kanunu’nun Getirdikleri”, **Beklenen Mahalli İdareler Dergisi**, Sayı: 129, Ankara.
- Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, Kanun No: 5449, 25.01.2006.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun No: 5176, 25.05.2004.
- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 13.04.2005.
- KARAMAN, Zerrin Toprak (1997), “Türk Yerel Yönetimlerinin İşlevselliği ve 1997 Mahalli İdareler Reformu”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 417, Yıl: 68, Aralık, Ankara.
- KAVANAGH, Dennis and Anthony Seldon (1989), **Thatcherism and British Politics**, The End of Consensus, Oxford University Press, New York.
- KAVANAGH, Dennis and Anthony Seldon (1994), “Epilogue”, **The Major Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh, Anthony Seldon, Macmillan, London, pp. 459-463.
- KARASU, Koray (2004), “İngiltere”, **Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri**, Ankara Üniversitesi SBF KAYAUM Yayını - 1, Ankara, ss. 87-181.
- KAKABADSE Korac Nada, Andrew Korac Kakabadse and Alexander Kouzmin (2001), “Towards Electronic Service Delivery: Canadian, Australian and United Kingdom Government Initiatives”, **Public Sector Reform**, An International Perspective, Edt. by Brendan C. Nolan, Palgrave Publishers, New York, pp. 167-185.
- KAPLAN, Ersin (2007), “Yerel Yönetimler Maliyesi ve Bütçe Süreci”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 79, Sayı: 455, Mart, Ankara.
- Kamu Bilgi İşlem Yöneticileri Birliği, “Dünyadaki Uygulamalar”, kamubib.tbd.org.tr, Erişim Tarihi: 4.11.2004.
- KAZGAN, Gülten (2006a), **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, 12. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KAZGAN, Gülten (2006b), **Tanzimat’tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi**, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- KERİMOĞLU, Baki (2006), “Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sisteminin Mali Saydamlık ve Hesap Verme Sorumluluğuna Katkıları”, **Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Plânlama ve Performans Esaslı Bütçeleme**, Edt. Coşkun Can Aktan, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen (2000), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Dördüncü Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.
- KELEŞ, Ruşen (2009), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Genişletilmiş 6. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul.

- KENDALL, Ian and David Holloway (2001), "Education Policy", **Public Policy under Blair**, Edt. by Stephen P. Savage and Rob Atkinson, Palgrave Macmillan, New York, pp. 154-174.
- KING, Desmond (1987), **The New Right: Politics, Markets and Citizenship**, The Dorsey Press, Illinois, Chicago.
- KIRK, Russell (2005), "Muhafazakârlık Fikri", Çev. Bengül Güngörmez, **Liberal Düşünce**, Yıl: 10, Sayı: 37, Ankara.
- KIZILCIK, Recep (2003), "21. Yüzyılda Yönetişim ve Kamu Yönetimi: Yeni Eğilimler ve Yeni Teknikler", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 438, Yıl: 75, Ankara.
- KILIÇ, Gözde (2002), Küreselleşme Karşısında Ulus Devlet, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KINGDOM, John (2000), "Britain", **Comparative Public Administration**, Edt. J. A. Chandler, Routledge, London.
- KICKERT, Walter (1995), "Public Management in the United States and Europe", **Public Management and Administrative Reform in Western Europe**, Edward Elgar Publishing, UK - USA, pp. 15-41.
- KIRBY, F. Ronald, Carol T. Everett (1982), "Transportation", **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 419-441.
- KİLCİ, Metin (1994), "Başlangıcından Bugüne Türkiye'de Özelleştirme Politikaları", DPT Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KLIJN, Hans Eric, Jurian Edelenbas and Michael Hughes (2007), "Public - Private Partnership: A Two Headed Reform, A Comparison of PPP in England and the Netherlands", **New Public Management in Europe**, Adaptation and Alternatives, Edt. by Christopher Pollitt, Sandra Van Thiel and Vincent Homburg, Palgrave Macmillan, New York, pp. 71-90.
- KONUKMAN, Ercüment (1991), **Çağ Atlayan Türkiye (1920 - 1983 - 1990)**, Hazırlayan: Kutlay Doğan, Türk Basın Birliği Ankara Temsilcisi, Ankara.
- KOÇAR, Feyza (2006), Küreselleşme Sürecinin Türkiye Ekonomisini Etkileme Kanalları, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- KÖSECİK, Muhammed (2004), "AB Entegrasyonu ve Ulusal Kamu Yönetimleri", **Çağdaş Kamu Yönetimi - II**, Edt: Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, 1. Baskı, Noel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KÖSEOĞLU, Özer (2007), "Türk Kamu Yönetiminde Değişen Denetim Anlayışı ve Performans Denetimi", **Kamu Yönetimi Yazıları**, Edt. Bilâl Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- KÖSE, H. Ömer (2004), “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 52, Ocak - Mart, Ankara.
- KÖROĞLU, Özlem (2005), Kamu İşletmeciliği Anlayışı ve Kamu İstihdamına Etkileri, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- KRISTOL, Irving (1983), **Reflections of a Neoconservative**, Basic Books, New York.
- KRISTOL, Irving (2004), “Yeni Muhafazakâr İnanç Neydi ve Şimdi Nedir?” **Neocon Yeni Muhafazakârlık**, Der. Gamze Erbil, Ali Şimşek, Yeni Hayat Kütüphanesi, 1. Basım, İstanbul.
- KURNAZ, Ahmet Sait (2007), “Performans Ölçümü ve Belediyelerde Uygulanması: Bepir Projesi Örneği”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - II**, Edt. Ahmet Nohutçu, Asım Balcı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- KUTUN, Melahat (2005), Küreselleşme ve Kamu Yönetimi: Türkiye Örneği, Mersin Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- LANE, Jan Eric (2000), **New Public Management**, Routledge, London.
- LANSBURY, Russell D. and Duncan K. Macdonald (2001), **Strategic Choices in Reforming Public Service Employment**, An International Handbook, Gordonsville, Palgrave Macmillan, pp. 216-240.
- LETWIN, Shirley Robin (1992), **The Anatomy of Thatcherism**, Fontana an Imprint of Harper Collins Publishers, Hammersmith, London.
- LEYS, Colin (1997), “The British Labour Party since 1989”, **Looking Left**, Edt. Donald Sassoon, The New Press, New York, pp. 17-43.
- LOBE, Jim (2004), “Neocon Ailesinin Tüm Üyeleri”, **Neocon Yeni Muhafazakârlık**, Der. Gamze Erbil, Ali Şimşek, Yeni Hayat Kütüphanesi, 1. Basım, İstanbul.
- MAILLY, R. , J. S. Dimmock and A. S. Sethi (1989), “Industrial Relations in the National Health Service since 1979”, **Industrial Relations in the Public Services**, Edt. Mailly R. , J. S. Dimmock and A. S. Sethi, Routledge, London.
- MAY, Margaret and Edward Brunson (1999), “Social Services and Community Care”, **Public Management in Britain**, Edt. by Sylvia Horton and David Farnham, Macmillan Press, London, pp. 232-247.
- MANNING, Nick, Neil Parrison (2004), **International Public Administration Reform**, Implications for the Russian Federation, The World Bank, Washington D.C.
- MARTIN, Steve (2002), “Best Value: New Public Management or New Direction?”, **New Public Management: Current Trends and Future Prospects**, Edt. by Kate McLaughlin, Stephen P. Osborne and Ewan Ferlie, Routledge, London and New York, pp. 129-141.

MASCARENHAS, C. R. (1993), "Building and Enterprise Culture in the Public Sector: Reform of the Public Sector in Australia, Britain and New Zealand", **Public Administration Review**, Vol. 53, July - August, pp. 319-328.

MASCARENHAS, C. R. (1995), "Policy Administration Dichotomy and Public Management: Implications for the Westminster System", paper presented at a seminar at the centre for Research on Public Sector Management, University of Canberra, Canberra.

MARSH, D. (1991), "Privatization under Mrs. Thatcher: A Review of Literature", **Public Administration**, Winter, pp. 460-480.

MAHMUD, Hayrullah (2001), **Tonton Zamanı: Özal'ın Değişim Paradigması**, Birinci Baskı, Alfa Yayıncılık, İstanbul.

Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, Kanun No: 5355, 26.05.2005.

MARANGOZ, Şermin (2001), Refah Devleti: Gelişimi, Oluşumu, Modelleri ve Güncel Değişimler, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

MARSHALL, T. H. (1965), "Citizenship and Social Class", Alfred Marshall Lectures given at Cambridge University in 1949, **Class, Citizenship and Social Development**, Garden City, Double Day, Ch. 4, New York.

MANDELSON, Peter ve Roger Liddle (1997), **Blair Devrimi: Yeni İşçi Partisi Başarabilir mi?**, 1. Baskı, Boyut Kitapları, İstanbul.

Mernis Projesi, www.nvi.gov.tr, Erişim Tarihi: 14.05.2009.

MERT, Nuray (1997), "Sağ - Sol Siyaset Ayrımı ve Yeni Muhafazakârlık", **Toplumbilim Yeni Sağ - Aşırı Sağ Özel Sayısı**, Ekim, ss. 55-63.

MELTZER, Allan H. (1988), **Keynes's Monetary Theory: A Different Interpretation**, New York, Cambridge University Press.

MIDWINTER, Arthur (1993), "Reagonomics, Thatcherism and Public Finance", **Public Policy and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York, pp. 81-102.

MISES, Ludwig Von (2005), "Hükümet ve Piyasa", **Piyasa Dergisi**, Sayı: 13, Cilt: 4, Ankara, ss. 1-23.

MISHRA, Ramesh (1990), **The Welfare State in Capitalist Society**, Policies of Retrenchment and Maintenance in Europe, North America and Australia, Toronto and Buffalo, University of Toronto Press.

Milliyet, "Erdoğan'ın FATİH projesi başlıyor", www.milliyet.com.tr/default.htm, Erişim Tarihi: 19.11.2010.

MOUFFE, Chantal, Ernest Laclau (1992), **Hegemonya ve Sosyalist Strateji**, Birikim Yayınları, İstanbul.

MURPHY, Laurence (1999), "Housing Policy", **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 218-238.

NASH, G. D. , N. Pugach and R. Tomasson (1988), **Social Security: The First - Half - Century**, Albuquerque, University of New Mexico Press.

NANGIR, Esin Oral (2007), "Mahalli İdarelerde Performans Ölçümü", **Bütçe Dünyası Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 25, Bahar, Ankara.

NEWLAND, A. Chester (2001), "Public Management and Reform in the United States", **Public Sector Reform**, An International Perspective, Edt. by Brendan C. Nolan, Palgrave Macmillan, New York, pp. 21-33.

NISKANEN, William A. (1971), **Bureaucracy and Representative Government**, Chicago, Aldine - Atherton.

- NISKANEN, William A. (1988), **Reagonomics**, An Insider's Account of the Policies and the People, Oxford University Press, New York, Oxford.
- NISBET, Robert (2002), "Muhafazakârlık", **Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi**, Edt. Tom Bottomore, Robert Nisbet, Hazırlayanlar: Mete Tunçay, Aydın Uğur, İkinci Baskı, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- NISBET, Robert (2007), **Muhafazakârlık: Düş ve Gerçek**, Çev. Fatih Serenli - Kudret Bülbül, Kadim Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- NOZICK, Robert (2000), **Anarşi, Devlet ve Ütopya**, Çev. Alişan Oktay, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- O'CONNOR, J. (1995), **Birikimin Bunalımı: Yeni Bireycilik, Sınıf Mücadelesi ve Çağdaş Kapitalizm**, Çev. A. Çakıroğlu, Belge Yayınları, İstanbul.
- ODABAŞ, Hakkı (2001), James M. Buchanan'ın Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Alanındaki Katkılarının Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- OKUTAN, Çağatay (2006), "Adalet ve Kalkınma Partisi: Muhafazakâr Demokrat mı? , Hıristiyan Demokrasinin Müslüman Versiyonu mu?", **Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 1, İzmir.
- O'NEILL, A. June, Margaret C. Simms (1982), "Education", **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 329-361.
- ORHAN, Özge (2006), Küreselleşme Süreci ve Türkiye'de Sağlık Politikaları, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- OSBORNE, David, Ted Gaebler (1993), **Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector?** , A Plume Book, New York.

- OSBORNE, P. Stephen and Kate McLaughlin (2002), “The Public Management in Context”, **New Public Management: Current Trends and Future Prospects**, Edt. by Kate McLaughlin, Stephen P. Osborne and Ewan Ferlie, Routledge, London and New York, pp. 7-15.
- OWEN, Geoffrey (2001), “Industry”, **The Blair Effect (1997 - 2001)**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 209-227.
- ÖKMEN, Mustafa ve Bekir Parlak (2008), **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler**, İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- ÖLMEZOĞULLARI, Nalân (2003), **Ekonomik Sistemler ve Küreselleşen Kapitalizm**, Dördüncü Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- ÖMÜRGÖNÜLŞEN, Uğur (1997), “The Emergence of a New Approach to the Public Sector: The New Public Management”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 52, No: 1-4, Ocak - Aralık, ss. 517-566.
- ÖMÜRGÖNÜLŞEN, Uğur (2003), “Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım ve Yeni Kamu İşletmeciliği”, **Çağdaş Kamu Yönetimi - I**, Edt. Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ÖMÜRGÖNÜLŞEN, Uğur (2005), “Staff Cutback as a Strategy of the Policy of the Withdrawal Government: A General Assessment of the Motherland Party Government’s Strategy of Staff Cutback in the Turkish Civil Service (1984 - 1990)”, **Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: 23, Sayı: 1, ss. 371-417.
- ÖNER, Şerif (2008), “Yeni Mevzuat Açısından Kentsel Alan Yönetimi: Uşak Örneği”, **Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler**, Edt. Fatma Neval Genç, Abdullah Yılmaz, Hüseyin Özgür, Gazi Kitabevi, Ankara.
- ÖZDEMİR, Süleyman (2004), **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ÖZER, Nazan (2006), **Küreselleşme ve Bürokratik Seçkinler**, Lotus Yayınevi, Ankara.

ÖZAY, Ahmet (2008), Küreselleşme Sürecinde Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Türk Kamu Yönetimine ve Güvenliğe Etkisi ve Uygulanabilirliği, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ÖZTÜRK, N. Kemal, Bayram Coşkun (2000), “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Kamu Hizmetlerinde Kalite: Etiksel Bir Bakış”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 72, Sayı: 426, Ankara.

ÖZTÜRK, N. Kemal, Bayram Coşkun (2003), “Yeni Devlet Anlayışı ve Türkiye’de Devletin Kalite ve Etkinlik ile Buluşması”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 439, Yıl: 75, Ankara.

ÖZATA, Yasemin (1999), Muhafazakâr Parti İktidarı Döneminde İngiliz Kamu Hizmeti, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ÖZGÜDEN, Mehmet (2007), Türkiye’de Sivil Toplum İdeolojisi: Yeni Sağ, Sol Liberalizm ve Siyasal İslâmcılık Üzerine, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

ÖZDEMİR, Ahmet (2000), Türkiye’de 1990 Sonrası Liberal - Demokratik Açılımlar, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

ÖZAL, Turgut (1993), **Değişim Belgeleri**, Kazancı Matbaacılık, İstanbul.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, “Türkiye’de Özelleştirme”, www.oib.gov.tr, Erişim Tarihi: 29.06.2009.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, “Yıllar İtibarıyla Özelleştirme Gelirleri”, www.oib.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.9.2011.

- ÖZTÜRK, Nazım (2005), “Neoliberal Yaklaşımlar Çerçevesinde Devletin Ekonomide Yarattığı Sorunlar”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, C. 6, S. 23, İstanbul, ss. 205-215.
- ÖZTÜRK, Nazım (2007), **Kamu Tercihinin Tespitinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Palme Yayıncılık, Ankara.
- ÖZKAZANÇ, Alev (1998), Türkiye’de Siyasi İktidar ve Meşruiyet Sorunu: 1980’li Yıllarda Yeni Sağ, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ÖZİPEK, Bekir Berat (2004), “Muhafazakâr Siyasetin Temelleri”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 34, Ankara, ss. 11-14.
- ÖZİPEK, Bekir Berat (2005), **Muhafazakârlık: Akıl, Toplum, Siyaset**, 2. Baskı, Kadim Yayınları, Ankara.
- ÖZER, M. Akif (2000), “Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılmasında ABD Örneği: Al Gore Raporu ve Alınacak Dersler”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 428, Yıl: 72, Ankara.
- ÖZER, M. Akif (2005), **Yeni Kamu Yönetimi**, Teoriden Uygulamaya, Birinci Baskı, Platin Yayınları, Ankara.
- PARASIZ, İlker (1998), **Makro Ekonomi: Teori ve Politika**, 7. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- PARRY, Gareth (2001), “Reform of Higher Education in the United Kingdom”, **Public Sector Reform**, An International Perspective, Edt. by Brendan C. Nolan, Palgrave Macmillan, New York, pp. 117-133.
- PAINTER, J. (1995), “Regulation Theory, Post - Fordism and Urban Politics”, **Theories of Urban Politics**, Edt. by D. Judge, G. Stoker and H. Wolman, Sage Publication, London.
- PAINTER, Chris and Isaac - Henry Kester (1999), “Managing Local Public Services”, **Public Management in Britain**, Edt. by Sylvia Horton and David Farnham, Macmillan, London, pp. 162-180.

PALMER, John, Isabel V. Sawhill (1982), "Perspectives on the Reagan Experiment", **The Reagan Experiment**, The Reagan Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 1-31.

PAL, L. (1997), **Beyond Policy Analysis: Public Issue Management in Turbulent Times**, Scarborough, Ontario, Thomson Canada.

PARLAK, Bekir ve Zahid Sobacı (2005), **Kuram ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi: Ulusal ve Global Perspektifler**, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.

PETERSON, George E. (1982), "The State and Local Sector", **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C.

PEELE, Gillian (1990), "The Agenda of the New Right", **The Reagan Presidency**, An Incomplete Revolution, Edt. by Dilys M. Hill, Raymond A. Moore, Phil Williams, St. Martin's Press, New York, pp. 29-48.

PETERS, Michael and Mark Olssen (1999), "Compulsory Education in a Competition State", **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 177-197.

PEKTAŞ, Ethem Kadri ve Hüseyin Koçak (2007), "Bir Yerel Katılım Aracı Olarak Kent Konseyleri ve Afyonkarahisar Belediyesi Kent Konseyi Örneği", **Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi**, Edt. Abdullah Yılmaz, Yavuz Bozkurt, Gazi Kitabevi, Ankara.

PIERSON, C. (1998), **Beyond the Welfare State: The New Political Economy of Welfare**, 2nd edition, The Pennsylvania State University Press, Pennsylvania.

POLLITT, Christopher (1993), **Managerialism and Public Services**, Second Edition, Blackwell, Oxford.

POLLITT, Christopher (1998), "Managerialism Revisited", **Taking Stock Assessing Public Sector Reforms**, Eds. B. Guy Peters and Donald J. Savoie, Mc Gill - Queen's University Press, Montreal, Quebec, pp. 45-77.

POLLITT, Christopher and Geert Bouckaert (2004), **Public Management Reform, A Comparative Analysis**, Second Edition, Oxford University Press, New York.

POLAT, Necip (2006), "Saydamlık, Hesap Verme Sorumluluğu ve Denetim", **Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Plânlama ve Performans Esaslı Bütçeleme**, Edt. Coşkun Can Aktan, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

RAAB, D. Charles (1993), "Education and the Impact of the New Right", **Public Policy and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordon & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York, pp. 230-251.

RESNICK, Philip (1984), "The Ideology of Neo - Conservatism", **The New Reality: The Politics of Restraint in British Columbia**, Eds. Warren Magnusson and et. al, New Star, Vancour.

REITAN, A. Earl (1997), **Tory Radicalism**, Margaret Thatcher, John Major and the Transformation of Modern Britain (1979 - 1997), Rowman & Littlefield Publishers, USA.

Report of the State Services Commission (1986), Appendix to the Journals of House of Representatives, G. 3.

Report of the State Services Commission (1988), AJHR, G. 3.

RHODES, W. A. R. (1995), "Reinventing Whitehall (1979 - 1995)", **Public Management and Administrative Reform in Western Europe**, Edt. by Walter J. M. Kickert, Edward Elgar Publishing, UK - USA, pp. 41-59.

RHODES, Rod (2001), "The Civil Service", **The Blair Effect (1997 - 2001)**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 97-117.

ROSEN, Michael, Jonathan Wolff (Edt.) (2006), **Siyasal Düşünce**, Çev: Sevda Çalışkan - Hamit Çalışkan, Birinci Baskı, Dost Kitabevi, Ankara.

ROUSE, John (1999), "Performance Management, Quality Management and Constraints", **Public Management in Britain**, Edt. by Sylvia Horton and David Farnham, Macmillan Press, London, pp. 76-94.

ROMANO, Flavio (2005), **Clinton and Blair: The Political Economy of the Third Way**, Routledge, London.

RYAN, Christine, Keitha Dunstan ve Jennet Brown (2001), "The Value of Public Sector Annual Reports and the Contribution of Annual Reporting Awards", <http://www.bus.gut.edu.au/schools/accountancy/research/documents/2001-001Ryan.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2008.

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Kanun No: 3359, 7.5.1987.

SAYIN, Ebru Ayyıldız (2005), "Konsolide Bütçe Transferi İçinde KİT Transferlerinin Yeri (1995 - 2004)", T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Devlet Bütçe Uzmanlığı Raporu, Ankara.

SAKALLIOĞLU, Ümit Cizre (1995), "Yeni Sağ ve Siyaset Karşısı Siyaset", **Toplum ve Bilim**, Sayı: 68, Birikim Yayıncılık, Ankara.

Sağlık Bakanlığı (2003), Sağlıkta Dönüşüm Programı, Ankara.

SAWHILL, Isabell V. (1982), "Economic Policy", **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington, D.C, pp. 31-59.

SAVOIE, D. (1994), **Thatcher, Reagan, Mulroney: In Search of a New Bureaucracy**, University of Toronto Press, Toronto.

SAVOIE, Donald and Guy Peters (1996), "Empowering Individuals and Disempowering a Class: The Politics of Administrative Reform", Paper for Conference on the executive at the Vortex of the Political System, University of Canberra, Australia, August: 1-3.

SAFİ, İsmail (2007), **Türkiye’de Muhafazakâr Siyaset ve Yeni Arayışlar**, Lotus Yayınevi, 2. Baskı, Ankara.

SCHALLER, Michael (1992), **Reckoning with Reagan**, America and Its Present in the 1980s, Oxford University Press, New York, Oxford.

SEVİM, İbrahim (2006), 1980 Sonrası Uygulanan Yeni Liberal Politikaların Sağlık Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği, Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

SELDON, Anthony and Daniel Collings (2000), **Britain under Thatcher**, Longman, Pearson Education, UK.

SELDON, Anthony (2001), "The Net Blair Effect", **The Blair Effect (1997 - 2001)**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 593-601.

SEZEN, Seriye (1999), **Türkiye’de Plânlama**, TODAİE Yayınları, Yayın No: 293, Ankara.

SELF, P. (1993), **Government by Market**, Macmillan, London.

SHELTER (1991), Building for the Future: Shelter’s 25th Anniversary Report, London.

SHACKLETON, J. R. (1985), "UK Privatisation - US Deregulation", **Politics**, No. 5, pp. 8-16.

SHAW, Richard (2005), "New Zealand: Public Management Reform and the Partnership for Quality Agreement", **Staff Participation and Public Management Reform**, Some International Comparisons, Edt. by David Farnham, Annie Hondeghem and Sylvia Horton, Palgrave Macmillan, New York, pp. 214-230.

SINCLAIR, Peter (1994), "Financial Sector", **The Major Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh, Anthony Seldon, Macmillan, London, pp. 223-246.

SMITHERS, Alan (2001), "Education Policy", **The Blair Effect (1997 - 2001)**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 405-429.

SMITH, J. Martin (1993), "Consumer Policy and the New Right", **Public Policy and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London, pp. 144-165.

SMITH, Adam (1976), **An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations**, Edt. Edwin Cannan, Methuen Co. Ltd, London.

SOYER, Ata (2003), "1980'den Günümüze Sağlık Politikaları", **Praksis**, Kış - Bahar, Sayı: 9.

Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Kanun No: 5502, 16.05.2006.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510) ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 5754, 17.04.2008.

SOYDAN, Tarık (2004), Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Kamu Sendikaları, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

SQUIRES, P. (1990), **Anti - Social Policy: Welfare, Ideology and the Disciplinary State**, Harvester Wheatsheaf, New York.

- STEGER, Manfred B. (2006), **Küreselleşme**, Birinci Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- STOKER, Gerry (1997), “Local Government in Britain after Thatcher”, **Public Sector Reform: Rationale, Trends and Problems**, Edt. by Jan Erik Lane, Sage Publications, London, pp. 225-235.
- STEPHENS, Philip (2001), “The Treasury under Labour”, **The Blair Effect (1997 - 2001)**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 185-209.
- STOREY, R. James (1982), “Income Security”, **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 361-393.
- STRUYK, J. Raymond, John A. Tuccillo, James P. Zais (1982), “Housing and Community Development”, **The Reagan Experiment**, An Examination of Economic and Social Policies under the Reagan Administration, Eds. John L. Palmer, Isabel V. Sawhill, The Urban Institute Press, Washington D.C, pp. 393-419.
- STEPHENS, Robert (1999), “Poverty, Family Finances and Social Security”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 238-260.
- SUIÇMEZ, Ayfer (2003), Küreselleşme Sürecinde Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Yerel Yönetimler: Türkiye Örneği, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- SU, Süreyya (2001), “Yeni Sağ / Neo - Liberalizm Kıskaçında Daralan Siyaset ve Türkiye Politikasında Yeni Oluşumlar”, **Birikim**, Sayı: 149, Eylül, Ankara.
- SWANN, Dennis (1993), “Privatization, Deregulation and the New Right”, **Public Policy and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London, pp. 120-144.

ŞAHİN, Köksal (2006), Türkiye’de Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlete Bakış, Sakarya Üniversitesi Doktora Tezi, Sakarya.

ŞAHİN, Sakine Gülöz (2006), Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Sağlık Hizmeti, İnönü Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

ŞAHİN, Ali (2008), **Türk Kamu Yönetiminde Yapısal Dönüşüm ve E-Devlet**, Çizgi Kitabevi, Konya.

ŞAŞAL, İkbâl (2001), Yönetimde Paradigma Değişimi: Kamu Yönetimi - Özel Yönetim Yakınlaşması, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

ŞAYLAN, Gencay (2000), **Kamu Personel Yönetiminden İnsan Kaynakları Yönetimine Geçiş**, TESEV Yayınları: 18, İstanbul.

ŞENGÜL, H. Tarık (2000), “Üçüncü Yol, Kent Mekânı ve Yerel Topluluklar”, **Üçüncü Yol Arayışları ve Türkiye**, Yayına Hazırlayan: Murat Cemâl Yalçınan, 1. Basım, Büke Yayınları, İstanbul.

TAGGART, Paul (1996), **The New Populism and the New Politics**, St. Martin’s Press, New York.

TARHAN, Ahmet Bora (2004), Türk Siyasal Yaşamında Milli Görüş Hareketi Çerçevesinde Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

TAYLOR, Robert (1994), “Employment and Industrial Relations Policy”, **The Major Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh, Anthony Seldon, Macmillan, London, pp. 246-269.

TAYLOR, Robert (2005), “Mr. Blair’s British Business Model - Capital and Labour in Flexible Markets”, **The Blair Effect 2001 - 2005**, Edt. by Anthony Seldon and Dennis Kavanagh, Cambridge University Press, UK, pp. 184-207.

- TAYLOR, Marilyn (2002), "The New Management and Social Exclusion: Cause or Response?" **New Public Management: Current Trends and Future Prospects**, Edt. by Kate McLaughlin, Stephen P. Osborne, and Ewan Ferlie, Routledge, London, pp. 109-129.
- TAN, Turgut (1988), "Kamu Hizmeti, Özelleştirme ve Bürokrasinin Azaltılması Üzerine", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 378, Mart, Ankara.
- T.C. 58. Hükümet Acil Eylem Plânı (2003), <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/aep.pdf>, 3 Ocak, Erişim Tarihi: 10.04.2009.
- T.C. 59. Hükümet Programı (2003), www.belgenet.com/hukumet/program/59-4-html, 19 Mart, Erişim Tarihi: 10.04.2009.
- TCMB (2002), Küreselleşmenin Türkiye Ekonomisine Etkileri, Ankara.
- TERRY, Larry (1998), "Administrative Leadership, Neo - Manageralism and the Public Management", **Public Administration Review**, 58, 3, May - June, pp. 194-200.
- TEKİN, Üzeyir (2004), **AK Parti'nin Muhafazakâr Demokrat Kimliği**, Orient Yayınevi, Ankara.
- TEKELİ, İlhan (1992), **Belediyeçilik Yazıları**, IULA - EMME, İstanbul.
- THEAKSTON, Kevin, Smaller Government: What do ministers do? www.publications.parliament.uk/pa, Erişim Tarihi: 7. 1. 2012.
- THOMPSON, Grahame (1990), **The Political Economy of the New Right**, Twayne Publishers, Boston, A Division of G. K. Hall & Co, Massachusetts.
- THOMPSON, R. James (2005), "The United States: Staff Participation in Administrative Reform (1993 - 2004)", **Staff Participation and Public Management Reform**, Some International Comparisons, Edt. by David Farnham, Annie Hondeghem and Sylvia Horton, Palgrave Macmillan, New York, pp. 245-263.

- THYNNE, Ian (1998), "Public Administration in Developed Democracies", **A Comparative Study**, Edt. by Donald C. Rowat, Department of Political Science, Carleton University, Ottawa, Canada.
- TOKU, Neşet (2003), **John Locke ve Siyaset Felsefesi**, 1. Baskı, Liberte Yayınları, Ankara.
- TOPÇUOĞLU, Leman Sinem (2006), The Conservative - Democratic Identity of the Justice and Development Party in the Turkish Center - Right Tradition, Middle East Technical University Non Published Master of Science Thesis, Ankara.
- TOPRAK, Zerrin (2006), **Yerel Yönetimler**, 6. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- TORTOP, Nuri (1987), "1986 Malî Yılında Yeni Mali İmkânlar", **İller ve Belediyeler Dergisi**, s. 484, Ankara.
- TORTOP, Nuri ve diğerleri (2006), **Mahalli İdareler**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- TOMLINSON, G. R. J. (1989), "The Schools", **The Thatcher Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh and Anthony Seldon, Oxford University Press, New York, pp. 183-198.
- TOOLE, O. J. Barry and Grant Jorbon (1995), **Next Steps: Improving Management in Government**, Dourtmuth Publishing Company, London.
- TOPAL, Aylin (2000), The New Right and Özalizm: A Comparative Perspective, Bilkent University Non Published Master of Science Thesis, Ankara.
- TOPAL, Aylin (2002), "Küreselleşme Sürecinde Türkiye'yi Anlamaya Yarayan Bir Anahtar: Yeni Sağ", **Praksis**, Sayı: 7, Yaz, ss. 63-84.
- TRAVERS, Tony (2001), "Local Government", **The Blair Effect (1997 - 2001)**, The Blair Government, Edt. by Anthony Seldon, Little, Brown and Company, London, pp. 117-139.

TURSON, Hasan Turgay, “e-Toplum Yolunda İngiltere ve Türkiye II”, **Türkiye Bilişim Dergisi**, dergi.tbd.org.tr, Erişim Tarihi: 10.03.2004.

TÜİK Haber Bülteni (2011), 2010 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları, Sayı: 170, www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.9.2011.

TÜSİAD (1997), 1987 Yılına Girerken Türkiye Ekonomisi, İstanbul.

TÜBİTAK, Türk Bilim ve Teknoloji Politikası (1993 - 2003), www.tubitak.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.02.2009.

TÜNAY, Muharrem (1993), “The Turkish New Right’s Attempt at Hegemony”, **The Political and Socio - Economic Transformation of Turkey**, Eds. Atilla Eralp, Muharrem Tünay ve Birol Yeşilada, Praeger Publishers, Westport.

TÜRKÖNE, Mümtaz’er (Edt.) (2003), **Siyaset**, Birinci Baskı, Lotus Yayınevi: 7, Ankara.

TÜRK, H. Bahadır ve H. Emrah Beriş (2004), “Yeni Sağ ve Muhafazakâr Demokrasi Arasında AKP”, **Birikim**, Sayı: 179, Mart, Ankara.

TUTAR, Hasan (2000), **Küreselleşme Sürecinde İşletme Yönetimi**, Hayat Yayıncılık, İstanbul.

UÇKAN, Özgür (2003), **E-devlet, E-demokrasi ve Türkiye**, Birinci Basım, Literatür Yayıncılık, İstanbul.

United Kingdom Central Information Technology Unit / Office of Public Service (1999), Government Direct - A Prospectus for the Electronic Delivery of Government Services, Stationary Office, London.

UYANIK, Sırrı (1993), “İngiltere’de Özelleştirme: Metodlar, Hedefler ve Sonuçları”, Yıl: 65, Sayı: 399, **Türk İdare Dergisi**, Ankara, ss. 223-227.

UYAP, Ulusal Yargı Projesi, www.uyap.gov.tr, Erişim Tarihi: 21.10.2009.

ÜSTÜNER, Yılmaz (2003), “Kamu İşletmeciliği Kuramı ve Kamu İşletmeciliği Okulu”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi**, Der. Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yayman, 1. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, ss. 365-382.

VERGARA, Francisco (2006), **Liberalizmin Felsefi Temelleri: Liberalizm ve Etik**, 1. Baskı, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

VINCENT, Andrew (2006), **Modern Politik İdeolojiler**, Çev. Arzu Tüfekçi, 1. Baskı, Bayrak Matbaacılık, İstanbul.

VIGUERIE, Richard (1980), **The New Right: We’re Ready to Lead**, Falls Church, VA: The Viguerie Co.

VURAL, Mehmet (2003), **Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık**, Elis Yayınları, Ankara.

WAINWRIGHT, Hilary (1995), **Yeni Bir Sol Üzerine Tartışmalar: Serbest Piyasacı Yeni Sağa Cevaplar**, Çev: Ali Çakıroğlu, Birinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

WALTERS, Alan (1986), **Britain’s Economic Renaissance**, Margeret Thatcher’s Reforms (1979 - 1984), Oxford University Press, New York.

WALDEGRAVE, W. (1996), “The New Public Service”, **The Whitehall Reader: The UK’s Administrative Machine in Action**, Edt. P. Barberis, Open University Press, Buckingham, pp. 178-184.

WALSH, Pat and Peter Brosnan (1999), “Redesigning Industrial Relations: The Employment Contracts Act and its Consequences”, **Redesigning the Welfare State in New Zealand: Problems, Policies, Prospects**, Edt. by Jonathan Boston, Paul Dalziel, Susan St. John, Oxford University Press, New York, pp. 117-134.

WILLETS, David (1992), **Modern Conservatism**, Penguin Books, UK.

- WISEMAN, J. (1989), **Cost, Choice and Political Economy**, Aldershot, Edward Elgar Publishing.
- WILSON, E. and A. Doig (1996), “The Shop of Ideology, Structure, Culture and Policy Delivery in the New Public Sector”, **Public Money & Management**, ss. 53-61.
- WILLIAMSON, Peter (1993), “Good for Your Health: The New Right’s Ideas and Health Reform”, **Public Policy and the Impact of the New Right**, Edt. by Grant Jordan & Nigel Ashford, Pinter Publishers, London and New York, pp. 193-213.
- WILLMAN, John (1994), “The Civil Service”, **The Major Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh, Anthony Seldon, Macmillan, London, pp. 64-83.
- WORLD BANK (1987), A World Bank Study, Financing Health Services in Developing Countries: An Agenda for Reform, Washington, USA.
- WORLD BANK, Health Transition Project, http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDS_IBank_Servlet?pcont=details&eid=000090341_20040503130553, Erişim Tarihi: 25.10.2004.
- YAYLA, Atilla (2000a), **Özgürlük Yolu**, Hayek’in Sosyal Teorisi, 2. Baskı, Liberte Yayınları, Ankara.
- YAYLA, Atilla (2000b), **Liberal Bakışlar**, Liberte Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- YAYLA, Atilla (Der.), (2004), **Piyasa Medeniyeti: Medeniyetimizin İktisadi Temelleri**, Liberte Yayınları, Ankara.
- YAŞAMIŞ, Firuz Demir (1997), “Kamu Yönetimi Kuramında Yeni Gelişmeler: Administration’dan Management’a”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 417, Ankara, ss. 1-27.
- YANARDAĞ, Merdan (2004), **Yeni Muhafazakârlar (Neo - Cons): Amerika’nın Kara Kitabı**, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul.

- YAY, Gürkan Gülsün (2000), “İngiltere Ekonomisinde Thatcher Deneyimi”, **İktisat Yazıları**, Metodoloji, Düşünce, Politika, Edt. Turan Yay, Gülsün Gürkan Yay, 1. Baskı, Beta Basım, İstanbul, ss. 240-267.
- YAYMAN, Hüseyin (2005), Türkiye’nin İdari Reform Politikası, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- YELDAN, Erinç (2001), **Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi**, Bölüşüm, Birikim ve Büyüme, İletişim Yayınları, İstanbul.
- YEŞİLBAŞ, Mehmet (2008), “Açık Toplumun Elementi: Bilgi Edinme Hakkı ve Türkiye Pratiği”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 80, Sayı: 461, Aralık, Ankara.
- YILDIRIM, Engin ve Mehmet Duman (1999), “Hayek ve Piyasanın Kendiliğinden Düzeni”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, 41 - 42. Cilt, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- YILDIZ, Ahmet (2004), “AK Parti’nin Yeni Muhafazakâr Demokratlığı: Türkiye Siyasetinde Adlandırma Problemi”, **Liberal Düşünce**, Yıl: 9, Sayı: 34, Bahar, Ankara.
- YILMAZ, Hakan Hakkı (1999), “Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması: Yeni Zelanda Örneği”, DPT Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü Finansman Dairesi, Ankara.
- YILMAZ, Osman (2001), “Kamu Yönetimi Reformu: Genel Deneyimler ve Ülke Deneyimleri”, DPT İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Hukuki Tedbirler ve Kurumsal Düzenlemeler Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- YILMAZ, Aytekin (2003), “Türk Bürokrasi Geleneği ve Özal”, **Kim Bu Özal? : Siyaset, İktisat, Zihniyet**, Edt. İhsan Sezal - İhsan Dağı, Boyut Kitapları, İstanbul.
- YILMAZ, Aytekin (2004), **İkinci Küreselleşme Dalgası**, Kavram, Süreç ve Sorunlar, Birinci Basım, Vadi Yayınları, Ankara.

YOUNG, Ken (1994), "Local Government", **The Major Effect**, Edt. by Dennis Kavanagh, Anthony Seldon, Macmillan, London, pp. 83-89.

ZIFCAK, Spencer (1994), **New Managerialism: Administrative Reform in Whitehall and Canberra**, Open University Press, Buckingham, Philadelphia.

ÖZGEÇMİŞ

Demokaan Demirel 15 Temmuz 1981’de Amasya’da doğdu. İlköğretimini İzmit 50. Yıl İlköğretim Okulu’nda tamamladı. İzmit Ortaokulu’nu ve İzmit Gazi Lisesi’ni bitirdi. Kocaeli Üniversitesi İktisadî ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden fakülte birincisi seçilerek 2002 yılında mezun oldu. Kocaeli Üniversitesi Yönetim Bilimleri anabilim dalında dünyada kamu yönetimi reformları, örgüt teorileri ve performans yönetimi, Amerika’da, İngiltere’de ve Yeni Zelanda’da idarî ve siyasal sistemler, post bürokratik kamu yönetimi alanlarında başarılı bulunmuş çalışmalar yürüttü. Yönetim bilimleri dalında yüksek lisansını 2005 yılında tamamladı. 2005 yılından itibaren Sakarya Üniversitesi Kamu Yönetimi anabilim dalında doktora öğrenimini devam ettirmiştir. Türk idare dergisi ve Sayıştay dergisinde yayımlanmış akademik makaleleri bulunmaktadır.